

CENTRUL PENTRU
COMUNICARE STRATEGICĂ ȘI
CONTRACĂRARE A DEZINFORMĂRII

Nu doar lecții. Repere pentru Moldova de mâine

Ghid pentru profesori privind
integrarea valorilor naționale în școală

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

Funded by
the European Union

International Practitioners'
Partnership Network

Acest produs a fost realizat cu asistența financiară a Uniunii Europene. Conținutul acestui document este responsabilitatea exclusivă a Centrului pentru Comunicare Strategică și Contracurare a Dezinformării și nu poate fi considerat în niciun caz ca reflectând poziția Uniunii Europene.

**Funded by
the European Union**

**International Practitioners'
Partnership Network**

Valorile nu se predau. Se trăiesc.

Această broșură s-a născut dintr-o realitate pe care o cunoașteți foarte bine: școala nu mai este doar locul în care copiii învață formule, definiții și date istorice. Școala a devenit, tot mai mult, spațiul în care un copil învață cine este, ce contează pentru el și pentru Republica Moldova, cum se poartă cu ceilalți în spirit de respect și cooperare, cum își asumă locul său în familie, comunitate și țară.

Într-o lume în care informația circulă rapid, emoțiile sunt ușor manipulate, iar copiii sunt expuși zilnic la mesaje contradictorii, rolul profesorului devine esențial: nu doar *transmițător de cunoștințe, ci ghid de sens, model de atitudine și constructor de caractere.*

De aceea vorbim despre valori naționale nu ca despre încă un capitol la *Educația pentru societate* sau *istorie*, dar ca despre o busolă internă care îl ajută pe elev să se orienteze în viață.

Această busolă îl ajută să răspundă la întrebări esențiale:

- **Cine sunt eu?**
- **Din ce comunitate fac parte?**
- **Pentru ce merită să mă ridic, să îmi spun părerea, să am grijă?**

Și, la fel de important, îl ajută să gândească dincolo de propria persoană:

- **Ce fel de țară construim împreună?**

De ce acest ghid?

Profesorii ne spun des: „Înțeleg că valorile sunt importante, dar *cum* le pun în practică, concret, în lecție?” sau „Cum fac asta fără să încarc și mai mult programul, care oricum e plin?”

Acest ghid este un răspuns direct la aceste întrebări. Ghidul pornește de la ideea că formarea valorilor este o cale pe care o parcurgem împreună: profesori, elevi, părinți și comunitate. Nu există copil „neimportant” în acest proces. Fiecare elev are nevoie să simtă că are locul său, că poate contribui și că școala îi deschide oportunități reale - de învățare, de exprimare, de participare și de creștere. Nu este încă un document, ci un instrument practic, construit pentru realitatea de zi cu zi a profesorului:

- cu elevi obosiți sau grăbiți
- cu ore încărcate
- cu presiune pe note, examene și raportări
- cu clase diverse și ritmuri diferite de învățare.

Pornim de la o idee simplă: valorile nu se „predau” separat, ca o lecție în plus. Ele se **formează** în felul în care alegem exemplele, în întrebările pe care le punem, în regulile pe care le aplicăm consecvent, în modul în care gestionăm o greșală, un conflict, o reușită, o discuție sensibilă.

Scopul ghidului este să vă ofere idei **ușor de aplicat**, care să nu vă consume timp suplimentar, dar să producă impact real în clasă și mai târziu, în societate. Veți găsi aici propuneri care pot fi integrate în lecții obișnuite, în câteva minute, fără a schimba curriculum:

- întrebări simple care declanșează reflecția elevilor și îi ajută să raporteze conținutul la viața lor;
- activități scurte, flexibile, adaptabile la mai multe discipline și niveluri;
- exemple de formulări pe care profesorul le poate folosi pentru a transmite clar **sensul unei valori**.

Acest ghid este gândit ca un sprijin, nu ca o sarcină în plus. Un instrument care vă ajută să integrați valorile în mod natural, discret și coerent, astfel încât elevii să le interiorizeze ca parte din felul lor de a fi — în clasă, în comunitate și, mai târziu, ca cetățeni.

Cuprins

Ce sunt valorile naționale?	6
Cum se văd valorile naționale, concret, în viața școlii?	7
Valori, convingeri, atitudini, comportamente - cum le deosebim?	8
Capitolul I - Limba și literatura română	13
Anexa I - Limba și literatura română	15
Capitolul II - Matematică	40
Anexa II - Matematică	42
Capitolul III - Biologie	69
Anexa III - Biologie	71
Capitolul IV - Chimie	88
Anexa IV - Chimie	90
Capitolul V - Fizică	116
Anexa V - Fizică	118
Capitolul VI - Geografie	138
Anexa VI - Geografie	140
Capitolul VII - Istoria românilor și universală	163
Anexa VII - Istoria românilor și universală	165
Capitolul VIII - Științe	189
Anexa VIII - Științe	191
Capitolul IX - Limba străină	209
Anexa IX - Limba străină	211
Școala și familia: parteneriatul care face valorile să prindă rădăcini	229

Ce sunt valorile naționale?

Valorile naționale reprezintă reperele fundamentale care ne unesc ca societate și ne ajută să rămânem împreună ca stat și comunitate. Ele exprimă continuitatea unei comunități care își cunoaște rădăcinile și își asumă viitorul: **am fost, suntem și vom fi aici**. Această continuitate nu înseamnă închidere în trecut, ci încredere în propriile resurse, în capacitatea de a învăța, de a ne adapta și de a rămâne rezistenți în fața crizelor. Puterea unei națiuni nu stă doar în instituții sau resurse materiale, ci și în unitatea oamenilor care cred că pot construi împreună.

Valorile funcționează ca un „schelet invizibil” al națiunii: nu se văd direct, dar **se simt** în tot ceea ce ține o societate dreaptă și rezistentă. Ele susțin felul în care gândim, vorbim și acționăm împreună. Mai concret, valorile naționale:

- ne modelează felul în care privim țara, instituțiile și regulile comune, nu ca pe ceva „străin”, dar ca pe un cadru care ne protejează;
- ne învață să trăim unii cu alții bazându-ne pe respect, cooperare și responsabilitate;
- ne ajută să transformăm experiențele dificile și traumele generaționale în resurse de reziliență: în capacitatea de a rămâne uniți, de a spune adevărul despre trecut și de a merge înainte împreună.

ATENȚIE!

În școală, **valorile naționale** devin reale atunci când se transformă în **comportamente și asumare**. Prin atitudinile pe care le formăm, prin exemplul personal și prin felul în care comunicăm, elevii învață că țara nu este doar un „serviciu” din care beneficiezi, ci o comunitate pe care o întărești prin fapte. Valorile se așază cu adevărat atunci când elevul ajunge să spună, fără declarații, prin ceea ce face că **„țara aceasta e și responsabilitatea mea”**. Această responsabilitate include și felul în care elevul învață să se raporteze la muncă, reguli și corectitudine. Muncim onest nu este doar un îndemn moral, ci o condiție pentru o societate sănătoasă. La fel, toleranța zero față de corupție trebuie formată din școală, prin gesturi aparent mici: nu copiem, nu trișăm, nu acceptăm favoruri nedrepte, nu transformăm relațiile personale în scurtături peste reguli.

Cum se văd valorile naționale, concret, în viața școlii?

Se văd în situații simple, de zi cu zi:

- când un copil alege să vorbească și să scrie corect în limba română, nu doar pentru notă, ci din respect pentru limba țării;
- când clasa nu marginalizează un copil venit din alt sat/raion sau alt mediu, ci îl primește firesc, cu sprijin și încredere, ca parte a aceleiași comunități;
- când copilul păstrează cu grijă drapelul, harta țării, simbolurile și materialele despre istoria, cultura și patrimoniul Republicii Moldova, înțelegând că acestea nu sunt decor, ci semne ale identității noastre;
- când un elev nu distribuie o informație despre țară doar pentru că „e virală”, ci verifică sursa, caută contextul și întreabă, pentru că știe că adevărul protejează comunitatea;
- când elevii au grijă de spațiul școlii ca de un bun comun: nu distrug, nu batjocoresc, repară, păstrează curățenia și respectă munca celor din jur;
- când elevii învață să fie utili comunității: o activitate de voluntariat, o campanie de colectare, un proiect pentru curățenia unui spațiu verde, o inițiativă de sprijin pentru cineva aflat în dificultate;
- când în clasă se vorbește despre trecut și despre momente dificile cu adevăr și demnitate, fără ură și fără manipulare, astfel încât memoria să devină rezilientă, nu dezbinare;
- când elevii își cunosc localitatea și țara prin proiecte concrete – interviuri cu bunicii, „atlasul satului meu”, harta tradițiilor, povești despre oameni ai locului;
- când școala pregătește o activitate de 2 martie sau 27 aprilie nu ca un simplu „eveniment”, dar ca un moment de sens și asumare: cine suntem, ce ne unește, ce datorăm celor dinainte și ce avem responsabilitatea să protejăm.

Ce NU sunt valorile naționale (în școală)?

1. **Slogane pe perete**, dacă nu există comportamente care să le susțină. Putem scrie „apartenență, cooperare, progres” la intrarea în școală, dar dacă în pauză se aud etichete, glume umilitoare și „fiecare pentru el”, elevii învață altceva decât scrie pe panou: învață că vorbele sunt pentru decor, iar realitatea e pentru supraviețuire.
2. **Lecții morale ținute de sus**, cu ton de mustrare. „Trebuie să fiți demni, trebuie să fiți patrioți...” – fără dialog, fără exemple, fără explicații, fără dreptul elevului de a întreba și de a participa. În forma aceasta, valorile nu se interiorizează, ci se resping. Elevul nu se apropie de ele, ci se apără de ele.
3. **O disciplină în plus**. Valorile nu înseamnă încă un manual și încă o materie. Ele se integrează în ceea ce deja predăm: în limba și literatura română, istorie, matematică, științe, arte, educație fizică, dar și în relația profesor - elev și în regulile clasei. Nu se adaugă peste program, ci adaugă sens programului.
4. Un **proiect bifat** pentru un raport. Dacă lucrul cu valorile se reduce la „ce scriem în raport” (un eveniment, câteva postere, o activitate bifată), elevii învață doar cum se face impresie frumoasă pe hârtie. Nu învață cum se trăiește independența, responsabilitatea și grija față de comunitate în viața de zi cu zi.

5. Doar cuvinte mari, fără legătură cu viața elevului.

„Patrie”, „neam”, „identitate” – frumoase, dar dacă rămân abstracte, elevul nu se regăsește și se detașează: „nu e despre mine, e despre politică, despre adulți”. Valorile devin reale abia când se văd în situații concrete: cum vorbim, cum verificăm informația, cum protejăm bunul comun, cum ne asumăm rolul de cetățean, nu doar de beneficiar.

Valorile au sens pentru elev abia atunci când le legăm de experiența lui concretă: prietenie, lucru în echipă, familie, viața de zi cu zi din clasă și din școală.

ATENȚIE!

Valorile naționale sunt sistemul de repere care îi ajută pe oameni să se simtă parte a aceleiași comunități și să își asume, împreună, responsabilitatea pentru Republica Moldova — nu doar ca beneficiari ai unui stat, ci ca cetățeni care îl întăresc prin comportamente, decizii și grijă pentru binele comun.

Valori, convingeri, atitudini, comportamente – cum le deosebim?

Valorile naționale spun ce este important pentru noi ca societate și ce merită protejat pe termen lung: suveranitatea, simbolurile statului, patrimoniul și tradițiile, comunitatea și reziliența, democrația, progresul și dezvoltarea.

Convingerile sunt ceea ce credem despre noi, despre țară, despre ceilalți și despre „cum funcționează lumea”. Ele sunt felul în care interpretăm realitatea – „povestea” pe care ne-o spunem, zi de zi, și care ne influențează deciziile.

CONVINGERILE POT FI:

Convingeri limitative

- „În Moldova oricum nu se schimbă nimic.”
- „Vocea mea nu contează.”
- „Țara noastră nu are cu ce se mândri.”

Convingeri constructive

- „Vocea mea contează, inclusiv aici, în satul meu și în școala mea.”
- „Țara noastră are provocări, dar are și resurse, valori și oameni care pot face schimbarea.”
- „Schimbarea începe și cu deciziile și implicarea mea.”

ATENȚIE!

De ce contează?

Pentru că **valorile spun ce e important**, dar **convingerile decid dacă elevul chiar acționează**. Dacă în clasă vorbim despre implicare civică, bine comun, respect și responsabilitate, dar elevul, în sinea lui, crede că „nu are rost”, valorile rămân doar cuvinte.

De exemplu:

putem spune că prețuim activismul civic, dar dacă elevul are convingerea: „În Moldova nimic nu se schimbă” sau „vocea mea nu contează”, el va evita să se implice: nu va propune idei, nu va participa la inițiative, nu va sesiza o nedreptate, nu va crede că merită efortul. **Convingerea îi taie energia înainte să înceapă.**

În schimb:

dacă elevul dezvoltă o convingere constructivă – „și eu pot face lucruri mari”, sau „schimbarea începe din lucruri mici” – atunci aceleași valori se transformă în comportamente: pune întrebări, caută soluții, colaborează, verifică informația, își asumă rolul de cetățean activ, nu doar de beneficiar.

Convingerea generează atitudinea

Atitudinile sunt felul în care ne poziționăm - față de noi înșine, față de țară, față de ceilalți: cum privim lucrurile, cum reacționăm, ce alegem să facem sau să evităm. Ele sunt „pregătirea pentru acțiune” – arată în ce direcție ne împing convingerile și cât de dispuși suntem să facem ceva concret.

Exemple:

- „Îmi respect țara, deci încerc să o fac mai bună prin ceea ce fac în jurul meu – în clasă, în școală, în comunitate”;
- „Nu e treaba mea ce se întâmplă în comunitate, eu doar vin la ore”;
- „Dacă în clasa noastră e bullying sau discriminare, nu stăm deoparte, intervenim, cerem ajutor și protejăm colegul”;
- „Nu câștigăm unii împotriva altora; lucrăm împreună și ne respectăm contribuțiile”;
- „Nu cred orice aud; verific, întreb și caut contextul înainte să judec sau să distribu”.

ATENȚIE!

De ce contează?

Pentru că atitudinile sunt veriga dintre ceea ce spunem că vrem și ceea ce se întâmplă, de fapt, în clasă.

De exemplu:

Clasa are rezultate slabe la un test, iar elevii spun: „Nu putem, e prea greu.” Un profesor cu atitudine orientată spre progres nu pune etichete și nu moralizează, ci construiește pași: „Ei bine, înseamnă că aici avem de lucrat. Alegem două greșeli tipice, le înțelegem, refacem încă o dată și vedem ce se îmbunătățește.” Elevii învață că progresul înseamnă efort, strategie și verificare.

Un profesor cu atitudine resemnată transmite alt mesaj, chiar fără să vrea: „Asta e, atât puteți.” Elevii pleacă nu doar cu o notă, ci cu o convingere care îi ține pe loc.

În timp, prima atitudine produce elevi care încearcă și cresc; a doua produce elevi care renunță înainte să înceapă.

Comportamentele sunt acțiunile concrete prin care valorile devin (sau nu devin) realitate în viața școlii. Ele sunt partea vizibilă: ceea ce elevii și adulții fac efectiv, nu doar ceea ce declară.

- când un elev își asumă să vorbească în limba română clar și respectuos chiar și atunci când e „mai comod” să treacă pe „jargon”, pentru că înțelege că limba nu e doar comunicare, ci respect față de sine și față de comunitate;
- când elevii refuză să transforme diferențele (sat/oraș, limbă vorbită acasă, statut social, etnie) în motiv de superioritate și aleg să le transforme în curiozitate și învățare: „spune-ne cum e la tine”, „ce tradiții aveți”, „ce cuvinte folosiți”, „cum se numește la voi?”;
- când elevul nu se mulțumește să „critice Moldova”, ci învață să formuleze o propunere: „ce problemă văd”, „ce soluție realistă există”, „cine poate ajuta”, „ce pot face eu” — adică trece de la lamentație la construcție;
- când elevul înțelege simbolurile naționale ca responsabilitate, nu ca decor: știe când și cum se folosește drapelul, de ce harta nu e doar „poster”, de ce imnul cere respect, și reacționează când vede trivializare;
- când elevul practică „igiena informațională” ca reflex civic: verifică sursa, autorul, contextul, și oprește distribuirea unui fals chiar dacă „toți îl dau mai departe”, pentru că înțelege că minciuna poate răni comunitatea.

ATENȚIE!

De ce contează?

Educarea comportamentului este importantă pentru că acolo se vede dacă valorile au prins rădăcini sau au rămas doar vorbe.

Comportamentele repetate devin obișnuințe, iar obișnuințele devin caracter.

De aceea, școala nu formează doar „elevi care știu”, ci oameni care știu să trăiască împreună: să respecte, să coopereze, să protejeze, să contribuie, nu doar să ceară.

Când educăm comportamentul, educăm, de fapt, felul în care va arăta comunitatea mâine.

Valoare	Convingere	Atitudine	Comportament
Responsabilitate față de țară și comunitate	Fiecare gest al meu contează pentru cum arată Moldova	Nu îmi este indiferent cum arată școala, curtea, strada, satul sau orașul meu	- Nu arunc gunoaie pe jos, nici în clasă, nici în curtea școlii, nici în parc; - Am grijă de bunurile școlii (nu scriu pe bănci, nu distrug ceea ce este comun); - Particip la acțiuni de voluntariat în comunitate (plantări de copaci, curățenie, colecte pentru familii vulnerabile); - Semnalez corect și respectuos, acolo unde pot, nedreptățile sau abuzurile.
	Nu pot să cer o țară mai bună dacă eu contribui la corupție	Dacă ceva nu este bine, încerc să ajut, nu doar să critic	
	Responsabilitatea nu e doar a politicianilor, ci și a fiecărui cetățean.	Eu aparțin acestui loc, nu sunt doar un vizitator	

” ” Ce le spunem elevilor?

Când noi avem grijă de școală, de curte, de parc, nu facem doar „ordine”. Arătăm, de fapt, cât de mult ne pasă de Moldova. Țara începe de la ușa clasei noastre.

sau

Responsabilitatea față de Moldova nu începe la alegeri, începe de la felul în care ne purtăm unii cu alții și cu spațiul în care trăim.

sau

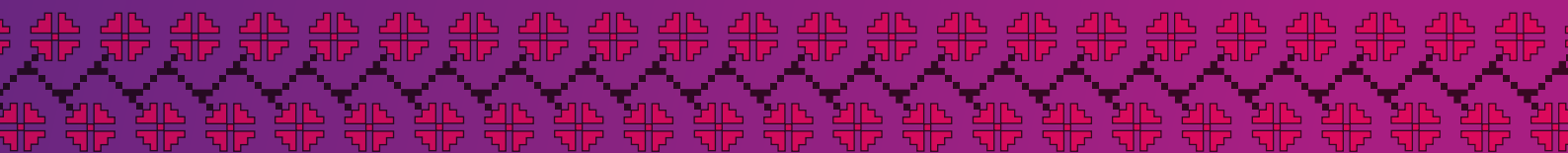
Nu e suficient să cerem o țară mai bună. Trebuie să fim noi parte din ea. Moldova arată așa cum arată obiceiurile noastre, zi de zi.

Valoare	Convingere	Atitudine	Comportament
Deschidere spre Europa ca spațiu al libertății, democrației și respectului față de drepturile omului	Aparțin unei țări care își dorește să fie parte a unei comunități de valori, nu doar a unei piețe economice	Vreau să învăț limbi străine, să fiu bun în ceea ce fac, ca să mă pot mișca liber, dar și să aduc ceva acasă	■ Mă implic în proiecte despre Europa, drepturile omului, democrație; ■ Învăț o limbă străină cu ideea că îmi va deschide uși, nu doar pentru plecare, ci și pentru cooperare; ■ Sunt curios, caut informații din surse credibile despre ce înseamnă UE, nu doar zvonuri sau propagandă; ■ Particip cu interes la dezbateri despre viitorul Moldovei în Europa.
	Europa înseamnă reguli, respect pentru oameni, justiție, solidaritate, nu doar locuri de muncă		
	Eu, ca elev, am dreptul și capacitatea de a contribui la acest viitor		

Capitolul I

Limba și literatura română

Cum transformăm valorile în comportamente, prin lecțiile de la fiecare disciplină?

LIMBA ROMÂNĂ este prima formă de **suveranitate** pe care un copil o interiorizează. Copilul se naște într-un univers de sunete, sensuri și emoții care îi structurează gândirea încă din primele luni de viață. Fără să i se explice ce înseamnă apartenența, el învață să recunoască lumea prin cuvinte, iar aceste cuvinte devin primele repere ale identității sale. Limba devine astfel primul teritoriu sigur, primul „acasă” simbolic, primul spațiu în care se formează raportul dintre sine și lume. În acest sens, **limba română** este o valoare națională în sine, pentru că ea concentrează experiența istorică, spirituală și culturală. Ea a fost purtată prin generații nu ca un simplu cod de comunicare, ci ca un depozitar de cunoaștere, de rezistență și de speranță. În cuvintele limbii române se adună credința și demnitatea unei rezistențe tăcute, care nu s-a sprijinit pe forță, ci pe sens și continuitate.

Pentru profesor, această perspectivă schimbă fundamental sensul disciplinei. Fiecare text citit, fiecare cuvânt explicat, fiecare exercițiu de exprimare orală sau scrisă contribuie la modul în care elevul se raportează la sine, la ceilalți și la comunitatea din care face parte. Prin limbă, copilul începe să înțeleagă **binele comun** ca spațiu al grijii reciproce, atunci când învață ce înseamnă „împreună” și „responsabilitate”. Când poate spune ce simte și ce gândește fără a fi judecat, **independența** devine o experiență de siguranță și respect.

În același timp, limba română este mijlocul prin care celelalte valori naționale pot fi transmise și interiorizate. Valorile nu pot exista în afara limbii: ele trebuie numite, explicate, povestite, puse în relație cu experiența personală a elevului. Suveranitatea, independența, memoria, respectul pentru lege și pentru simbolurile statului nu devin reale pentru copii prin definiții seci, ci prin narațiuni, prin exemple, prin cuvinte care dau sens.

De aceea, ora de limba și literatura română nu este neutră și nu poate fi abordată ca o disciplină obișnuită. Profesorul deschide spații de reflecție în care elevul învață să distingă ce este esențial, ce merită protejat și cum identitatea contribuie la echilibrul și forța interioară. Prin modul în care sunt alese textele, prin întrebările puse, prin felul în care sunt explicate cuvintele-cheie, profesorul contribuie la formarea unei suveranități interioare stabile, care nu este vulnerabilă la presiuni sau la schimbări de context.

Astfel, limba română devine atât temelie, cât și instrument. Temelie, pentru că pe ea se clădește sensul. Instrument, pentru că prin ea se transmit memoria, valorile și sensul apartenenței. Atunci când un copil ajunge să înțeleagă valoarea limbii sale, el dobândește un reper interior care îl ajută să înțeleagă tricolorul ca simbol al apartenenței, Constituția ca temelie a vieții comune, sacrificiul veteranilor ca act de responsabilitate față de țară și cetățenia ca asumare conștientă. Nu pentru că i s-a spus ce să creadă, ci pentru că a învățat să simtă și să gândească în limba care l-a format.

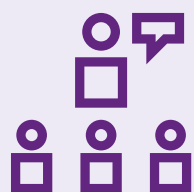

Abordări didactice pentru integrarea valorilor naționale la limba și literatura română

Elisaveta IOVU,

doctor în filologie, profesoară de limba și literatura română, grad
didactic superior, IPLT „Mihai Eminescu”, municipiul Strășeni

CICLUL PRIMAR

ACTIVITATE nr. 1

SCOPUL ACTIVITĂȚII:

Dezvoltarea competențelor de analiză a textului și îmbogățirea vocabularului prin explorarea temei păcii și a coeziunii sociale. Elevii vor înțelege că pacea începe de la gesturi simple: un gând bun, un cuvânt frumos, grija față de colegi, respectul față de familie și dorința de a trăi împreună în înțelegere.

VALORI INTEGRATE:

Unitatea, cooperarea, pacea, binele comun, grija față de familie și comunitate.

■ Se audiază cântecul sau se citește textul de mai jos:

„Vrem în pace să trăim” Do-Re-Mi-Show

I. Soarele încălzește,
Nourașul zâmbește
Și e Pace pe întregul Pământ.
Copilașii se joacă
Pe teren, pe toloacă
Și îngână cu drag acest cânt.

Refren:

Vrem să fie bucurie,
Vrem în pace să trăim,
Cu părinții împreună
La braț să pășim.

II. Viața este frumoasă,
Viața e luminoasă
Când de tine îi pasă cuiva,
Să faci tot ce e bine,
Să ai zile senine
și să-ți cânte mereu inima.

Refren

III. Se întâmplă ca minune,
Când avem gânduri bune
Și când trecem prin viață zâmbind.
În suflet e doar soare,
În noi albastră mare
Și pășim într-un pas toți cântând.

SARCINA 1: Identifică, în textul propus, sinonime pentru cuvintele: toți, melodie, liniște, miracol.

SARCINA 2: Notează trei cuvinte din text, care îți transmit o stare de fericire.

SARCINA 3: Adevărat sau Fals? Bifează varianta corectă:

- ☐ Copiii se joacă supărați pe teren.
- ☐ Pacea aduce bucurie pe întregul Pământ.
- ☐ Viața este frumoasă când ne pasă unii de alții.

SARCINA 4: Identifică diminutivele din text și scrie-le lângă forma lor obișnuită:

Nor _____ Copii _____

SARCINA 5: Găsește, în prima strofă, trei cuvinte care exprimă acțiuni/verbe realizate de elementele naturii sau de copii.

SARCINA 6: Completează enunțul: „Pentru mine, pacea înseamnă...”

SARCINA 7: În refren se spune: „Cu părinții împreună / La braț să pășim.” Desenează un moment fericit petrecut alături de familia ta.

SARCINA 8: Scrie un gând bun pe care l-ai oferi astăzi unui coleg de bancă.

SARCINA 9: „Cercul Păcii”: Elevii se așază în cerc. Fiecare trebuie să spună un lucru pozitiv care i s-a întâmplat în ultima săptămână, pornind de la versul: „Viața este frumoasă când simțim că nu suntem singuri.”

SARCINA 10: Completează propozițiile:

- În clasa noastră este pace atunci când...
- Eu pot contribui la pace prin...
- Un coleg se simte bine când eu...

SARCINA 11: Pe frunze de hârtie, fiecare elev scrie un gând bun pentru țară. Frunzele se lipesc pe un copac desenat pe tablă/poster. Titlu posibil: „Gândurile bune cresc pacea”.

SARCINA 12: Completează enunțurile:

- În familia mea, pacea înseamnă...
- În clasa mea, pacea înseamnă...
- În țara mea, pacea înseamnă...

ACTIVITATEA nr. 2

SCOPUL ACTIVITĂȚII:

Dezvoltarea competențelor de lectură, prin extragerea datelor specifice dintr-un text nonliterar, cu scopul de a conștientiza potențialul creativ și tehnologic al Republicii Moldova.

VALORI INTEGRATE:

Mândria națională, inovația, creativitatea, responsabilitatea față de viitor

■ *Citește cu atenție textul propus și realizează următoarele sarcini:*

„Moldova – o țară cu viziune, talent și idei uriașe”

„Republica Moldova nu este doar o țară a viilor și a livezilor, ci și un loc unde viitorul prinde viață. Știați că la noi acasă există mii de tineri talentați care creează jocuri pe calculator și aplicații folosite în toată lumea? În centre moderne elevii învață să programeze roboți care pot ajuta oamenii.

Mai mult, Moldova a reușit să trimită în spațiu propriul său satelit, numit „**TUMnanoSAT**”, construit de cercetătorii de la Universitatea Tehnică. Acest mic obiect care zboară printre stele poartă cu el visurile noastre. Aceste succese demonstrează că, prin învățatură și curaj, copiii din Moldova pot ajunge oriunde, chiar și spre cele mai înalte culmi ale științei.”

SARCINA 1: Identifică, în textul suport, două elemente care descriu Moldova tradițională și două elemente care prezintă Moldova modernă.

SARCINA 2: În text apare numele primului satelit moldovenesc: **TUMnanoSAT**. Cum crezi, ce calități, aptitudini trebuie să aibă tinerii pentru a crea acest satelit?

SARCINA 3: Explică, într-o propoziție dezvoltată, înțelesul cuvântului cercetător. Propune pentru acest cuvânt forma de feminin, singular și plural. Ce observi?

SARCINA 4: Găsește în text cuvinte sau expresii care au același înțeles pentru:

au creat = _____
reprezintă = _____
succese = _____

SARCINA 5: Analizează următoarele afirmații bazate pe text: „Adevărat sau Fals”

- ☐ Pentru a reuși, elevii au nevoie de învățatură, curaj și muncă.
- ☐ Moldova este doar o țară agricolă și nu are idei moderne.
- ☐ Educația și curajul pot ajuta elevii să contribuie la viitorul țării.

SARCINA 6: Inventează o aplicație care ar putea să ajute Republica Moldova. Ce denumire ai propune și ce ar face aceasta? (Ex: ar localiza cele mai frumoase locuri turistice, ar ajuta la reciclare etc.)

SARCINA 7: Identifică propoziția exclamativă (!). Ce sentiment crezi că se dorește să se transmită prin acest semn, alege o variantă de răspuns: mirare, mândrie sau furie.

SARCINA 8: Cum te inspiră faptul că Republica Moldova are un satelit construit de cercetătorii de acasă? Ești mândru/ă? Argumentează răspunsul.

SARCINA 9: Transformă ultima propoziție a textului într-un îndemn/un sfat pentru colegii tăi de clasă, folosind verbe la modul imperativ (Ex: *Învățați cu drag! Aveți curaj!*).

ACTIVITATEA nr. 3

SCOPUL ACTIVITĂȚII:

Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului scris și cultivarea atitudinilor de empatie și responsabilitate civică prin analiza faptelor personajelor și a vocabularului textului.

VALORI INTEGRATE:

Responsabilitate civică, încredere în instituțiile statului, mândrie și apartenență față de țară.

■ Se citește cu atenție textul:

Într-o dimineață răcoroasă de noiembrie, câțiva elevi mergeau voioși spre școală. Pe drum, au auzit un scâncet subțire, ca un strigăt de ajutor. Copiii s-au oprit, au ascultat cu atenție și au zărit, într-o groapă adâncă, un cățel speriat.

Micul patruped privea în sus cu ochi triști și parcă îi ruga să nu-l lase singur. Elevii au înțeles imediat că trebuie să facă ceva. Nu s-au apropiat prea mult de marginea gropii, ci au chemat un adult, iar acesta a sunat la 112.

În scurt timp, au sosit salvatorii. Cu multă grijă, ei au coborât spre cățel și l-au adus la lumină. Când animalul a simțit din nou pământul sub lăbuțe, a dat vesel din coadă, de parcă le mulțumea tuturor.

Copiii au zâmbit fericiți. În acea dimineață, ei au învățat că bunătatea începe cu o inimă atentă. Iar salvatorii le-au arătat că în Republica Moldova sunt oameni curajoși, care ocrotesc viața și aduc speranță acolo unde cineva are nevoie de ajutor.

(Text preluat)

SARCINA 1: Completează spațiile de mai jos, cu informațiile corespunzătoare din text:

Locul acțiunii: _____

Timul acțiunii: _____

Personajele: _____

SARCINA 2: Propune sinonime pentru cuvintele: (a) zări, (a) sosi, (a) ocroti și antonime pentru: răcoros, adânc, vesel.

SARCINA 3: Pune în ordinea corectă următoarele idei, conform întâmplărilor din text:

- ☐ Salvatorii sosesc și scot cățelul din groapă.
- ☐ Copiii aud un scâncet în drum spre școală.
- ☐ Elevii cer ajutorul unui adult pentru a suna la 112.
- ☐ Cățelul se bucură că este din nou în siguranță.

SARCINA 4: Ce calități au demonstrat copiii prin gestul lor? Alege trei variante corecte și motivează-le: indiferență, atenție, frică, bunătate, responsabilitate, grabă etc.

SARCINA 5: Răspunde, printr-o propoziție dezvoltată, la întrebarea: De ce copiii nu s-au apropiat de marginea gropii, ci au ales să cheme un adult?

SARCINA 6: Identifică, în textul suport, și transcrie următoarele părți de vorbire:

- ☐ două substantive (nume de obiecte/ființe);
- ☐ două adjective (însușiri);
- ☐ două verbe (acțiuni).

SARCINA 7: Imaginează-ți ce s-a întâmplat cu cățelul după ce a fost salvat. Scrie, în 3-4 propoziții, despre noua lui casă sau despre vizita copiilor la el.

SARCINA 8: Scrie, în 3-5 rânduri, un mesaj/ bilețel pentru colegii tăi, prin care să îi îndemni să fie atenți la animalele sau oamenii care au nevoie de ajutor.

ACTIVITATEA nr. 4 „Capsula Timpului: Mesaje pentru Moldova de mâine”

SCOPUL ACTIVITĂȚII:

Dezvoltarea competențelor de receptare a unui text nonliterar și de valorificare a informațiilor despre personalități culturale ale Republicii Moldova. Elevii înțeleg că statul își onorează oamenii de valoare prin simboluri publice, precum monedele comemorative, iar cultura, arta și tradițiile locale fac parte din memoria și identitatea țării.

VALORI INTEGRATE:

Respectul pentru cultura națională, memoria personalităților marcante, mândria de apartenență, recunoștința față de oamenii care au contribuit la dezvoltarea artei, respectul pentru tradiții și patrimoniul cultural al Republicii Moldova.

■ Se propune spre lectură:

În anul 2026, Banca Națională a Moldovei a lansat moneda comemorativă „**Eleonora Romanescu – 100 de ani de la naștere**”. Moneda este dedicată pictoriței Eleonora Romanescu, o personalitate importantă a artei plastice din Republica Moldova. Prin lucrările

sale, artista a pictat frumusețea locurilor, a tradițiilor și a oamenilor din țara noastră. Moneda comemorativă ne amintește că o țară își păstrează memoria nu doar în cărți, muzee și tablouri, ci și prin simboluri care duc mai departe numele oamenilor valoroși. O astfel de monedă este ca o mică capsulă a timpului. Ea transmite generațiilor viitoare un mesaj: *Moldova își respectă cultura, oamenii de valoare și frumusețea creată prin muncă și talent.*

(Text preluat)

SARCINA 1: Completează enunțurile:

1. Moneda comemorativă este lansată de _____.
2. Moneda este dedicată pictoriței _____.
3. Eleonora Romanescu a trăit între anii _____.
4. Moneda face parte din seria _____.
5. Moneda este realizată din _____.

SARCINA 2: Scrie câte un cuvânt din text care se potrivește fiecărei idei:

O persoană care pictează _____
Un obiect din argint _____
Lucruri păstrate din viața oamenilor _____
Țara noastră _____
O persoană cunoscută și respectată _____

SARCINA 3: Transformă după model: monedă comemorativă — monede comemorative

1. pictoriță talentată — _____
2. tradiție locală — _____
3. personalitate importantă — _____
4. peisaj frumos — _____
5. exemplar limitat — _____

SARCINA 4: Scrie cuvinte cu înțeles asemănător:

importantă — _____
celebră — _____
locală — _____
frumoasă — _____
talentată — _____

SARCINA 5: Imaginează-ți că faci o monedă comemorativă pentru o persoană valoroasă din Republica Moldova.

Completează:

1. Moneda mea este dedicată lui/ei _____.
2. Pe monedă voi desena _____.
3. Voi scrie cuvântul _____, pentru că este important.

ACTIVITATEA nr. 5 „Povestea lei/portului național”

SCOPUL ACTIVITĂȚII:

Valorificarea elementelor de port popular în creații literare proprii și consolidarea părților de vorbire. Elevul conștientizează valoarea simbolică a costumului popular și necesitatea de a păstra elementele de identitate ale neamului.

VALORI INTEGRATE:

Patrimoniu cultural, tradiții.

SARCINA 1: Elevii sunt întrebați dacă au îmbrăcat vreodată costum popular și când s-a întâmplat acest lucru, în ce circumstanțe.

SARCINA 2: Selectează o listă de sărbători, când se îmbracă costumul popular. Încadrează lista de sărbători într-o parte de vorbire.

SARCINA 3: Completează enunțul: „Când îmbrac portul popular, simt că...”.

SARCINA 5: Consultă dicționarul explicativ și identifică sensul cuvintelor: stativă, fuior, șuvită, altiță.

SARCINA 6: Scrie, în 10-12 rânduri, o poveste în care o le este personajul principal și își povestește călătoria prin timp. Pentru a te ajuta, răspunde mai întâi la întrebări: Cine a cusut la? Ce culori are? La ce sărbători a fost purtată? De la cine la cine a ajuns? Ce le-ar spune la copiii de astăzi? Etc.

SARCINA 7: Redactează, în 6-7 rânduri, o rețetă de îngrijire a patrimoniului cultural, ce ingrediente morale folosim?

 ACTIVITATEA nr. 6**SCOPUL ACTIVITĂȚII:**

Conectarea elevilor cu istoria vie a localității și exersarea modului de a formula întrebări și concluzii. Prin această activitate, elevul conștientizează faptul că istoria națională este suma istoriilor mici, locale, și că fiecare localitate are eroi care merită respectați.

VALORI INTEGRATE:

Istoria locală, mândria de apartenență, grija față de patrimoniul local, responsabilitatea de a cunoaște și păstra povestea locului natal.

SARCINA 1: Formulează 3-5 întrebări, pentru un interviu cu cel mai vârstnic locuitor al satului/ orașului în care trăiești.

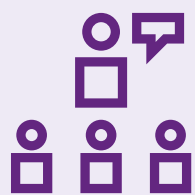
SARCINA 2: Notează 3 nume de străzi din localitate și cercetează originea numelor acestora. Observă cum se scriu substantivele proprii.

SARCINA 3: Scrie un raport, de 4-5 enunțuri, despre un monument sau o clădire istorică din apropierea școlii/casei în care înveți/locuiești.

SARCINA 4: Propune adjective potrivite pentru a descrie localitatea natală.

SARCINA 5: Creează, împreună cu colegii de clasă, cartea de vizită a localității, folosind doar enunțuri exclamative. Scrie-le pe un poster.

CICLUL GIMNAZIAL

ACTIVITATEA nr. 1

SCOPUL ACTIVITĂȚII:

Activitatea urmărește formarea unei conștiințe istorice și civice critice prin analiza unui text cu valoare memorială și identitară. Elevii sunt stimulați să treacă de la simpla lectură la înțelegerea mecanismelor prin care se construiește un stat și a rolului pe care cetățeanul îl are în menținerea democrației. Activitatea propune analiza unui text cu caracter istoric și reflexiv, centrat pe semnificația Marii Adunări Naționale din 27 august 1991 ca moment fondator al statului Republica Moldova. Prin exerciții de interpretare, analiză lexicală și stilistică, redactare argumentativă și reflecție personală, elevii își dezvoltă competențele de comunicare și gândire critică, înțelegând importanța memoriei istorice, a participării civice și a valorilor democratice în construirea identității naționale.

VALORI INTEGRATE:

Libertate, unitate națională, suveranitate, memorie istorică și responsabilitate civică.

■ Se propune spre lectură:

„Certificatul de naștere al Republicii Moldova”

Există momente în istoria unui stat care dobândesc valoare fondatoare. Ele nu reprezintă doar evenimente politice sau date consemnate în documente oficiale, ci exprimă voința profundă a unui popor de a-și decide singur destinul. Un asemenea moment pentru Republica Moldova a fost Marea Adunare Națională din 27 august 1991.

Această zi marchează unul dintre cele mai importante repere ale devenirii noastre ca stat independent. În Piața Marii Adunări Naționale, oamenii s-au adunat pentru a afirma, prin prezența și prin vocea lor comună, dreptul Republicii Moldova la libertate, suveranitate și independență. Nu a fost doar o manifestare publică, ci o expresie clară a unității naționale și a maturității civice. Marea Adunare Națională din 1991 demonstrează că unitatea oamenilor poate deveni o forță decisivă în momentele esențiale ale istoriei. Cetățeni veniți din diferite localități, cu experiențe și destine diferite, au fost uniți de aceeași aspirație: construirea unui stat suveran, capabil să-și decidă singur viitorul. În acea zi, vocea oamenilor a devenit vocea țării.

Pentru generațiile tinere, acest moment nu trebuie privit doar ca o lecție de istorie, ci ca o lecție de responsabilitate civică. Independența Republicii Moldova nu este un fapt abstract și nici o realitate garantată pentru totdeauna. Ea trebuie cunoscută, respectată și consolidată prin educație, implicare, respect față de lege, față de valorile democratice și față de binele

comun. Marea Adunare Națională din 27 august 1991 rămâne dovada că unitatea oamenilor poate schimba cursul istoriei. Republica Moldova s-a născut prin voința cetățenilor săi, iar viitorul ei depinde de aceeași forță: unitatea, demnitatea și responsabilitatea oamenilor care aleg să creadă în țara lor și să contribuie la consolidarea ei.

(Sursa: adaptare după „27 august 1991, Adoptarea Declarației de Independență – eveniment fondator al Republicii Moldova”, Agenția Națională a Arhivelor și DemocracyMD, „27 august 1991 – ziua în care Parlamentul a votat Independența R. Moldova”)

SARCINA 1: Explică, în 1-2 enunțuri, semnificația titlului: „*Certificatul de naștere al Republicii Moldova*”. De ce autorul nu a folosit pur și simplu sintagma „Declarația de Independență”?

SARCINA 2: Identifică, în text, cel puțin cinci termeni, care aparțin domeniului politic și juridic. Alcătuiește în baza lor un îndemn despre importanța respectării legii într-un stat.

SARCINA 3: Propune antonime pentru următoarele cuvinte și explică modul în care opoziția lor subliniază mesajul textului:

dependență _____

abstract _____

dezbinare _____

SARCINA 4: Explică, în 3-5 enunțuri, valoarea simbolică a imnului, drapelului și stemei în construirea identității naționale, utilizând exemple din text.

SARCINA 5: Comentează, în 10-12 rânduri, afirmația: „*În acea zi, vocea oamenilor a devenit vocea țării*”. Cum poate o voce individuală să contribuie la vocea colectivă a unei națiuni?

SARCINA 6: Propune trei acțiuni concrete, prin care un elev de gimnaziu poate contribui astăzi la consolidarea țării sale.

SARCINA 7: Identifică, în textul propus, două argumente care susțin ideea că Marea Adunare Națională a fost o dovadă de maturitate civică.

SARCINA 8: Scrie un text, de 10-15 rânduri, cu titlul „*Libertatea – privilegiu sau responsabilitate?*”, pornind de la ideile exprimate în textul dat.

SARCINA 9: Imaginează-ți că ești ales să fii reporter pentru o zi, pentru data de 27 august 1991. Formulează trei întrebări, pe care le-ai adresa unui tânăr participant la Marea Adunare Națională, vizând speranțele lui pentru viitor.

SARCINA 10: Propune un argument PRO sau CONTRA ideii: „*Este necesar ca istoria unui stat să fie celebrată prin manifestări publice masive pentru a menține unitatea națională?*”.

ACTIVITATEA nr. 2

SCOPUL ACTIVITĂȚII:

Cultivarea spiritului civic și a respectului pentru drepturile fundamentale ale omului, inclusiv dreptul la educație și la identitate lingvistică, prin analiza situației instituțiilor de învățământ cu predare în limba română din regiunea transnistreană și a rezilienței comunităților educaționale în fața presiunilor identitare. Activitatea îi ajută pe elevi să conștientizeze importanța limbii materne și a grafiei latine ca piloni ai identității naționale, precum și dificultățile extreme cu care se confruntă unii tineri în exercitarea dreptului la educație. Totodată, școala este abordată ca spațiu de rezistență culturală și de afirmare a valorilor de solidaritate, demnitate și respect pentru drepturile fundamentale ale omului.

VALORI INTEGRATE:

Respectul pentru limba română, limba română ca element al identității naționale.

■ Se propune textul:

„În vara anului 2004, autoritățile transnistrene au închis cu forța 4 din cele 6 școli din stânga Nistrului în care se folosea limba română scrisă cu alfabet latin, o măsură care a afectat cei 3.400 de elevi care învățau în aceste școli. Mai mulți profesori și părinți, care s-au opus închiderii, au fost arestați. Astăzi, în jur de 50% din copiii băștinașilor învață în școlile cu predare în limba română (în baza grafiei chirilice). Iar organizarea procesului educațional după programele și manualele Ministerului Educației al Republicii Moldova are loc numai în 8 (opt) instituții de învățământ. Aceste instituții – 5 (cinci) licee (Tighina, Tiraspol, Grigoriopol, Dubăsari, Rîbnița) și 3 (trei) gimnazii (Tighina, Corjova, Roghi) - activează în localuri închiriate și nu dispun de condiții elementare pentru activitate: lipsesc laboratoarele de chimie și fizică, bibliotecile, punctele medicale, sălile pentru sport și festivități, ospătăriile. Liceul Teoretic „Ștefan cel Mare și Sfânt” din or. Grigoriopol activează de 8 ani în refugiu, la 17 km de oraș, în s. Doroțcaia, raionul Dubăsari.”

(Alexandru Gorgan, *Războiul din Transnistria. Consecințe și probleme, soluții*, Chișinău, 2012)

SARCINA 1: Propune un antonim pentru cuvântul din text *refugiu*.

SARCINA 2: Explică sensul termenilor/sintagmelor: *grafie chirilică*, *proces educațional*, *instituție*, *băștinași*.

SARCINA 3: Ce semnificație istorică are numele Liceului Teoretic „Ștefan cel Mare și Sfânt”? Cum se leagă acest nume de valorile patriotismului și suveranității?

SARCINA 4: Analizează cazul și funcția sintactică a substantivelor din secvența: „*lipsesc laboratoarele de chimie și fizică, bibliotecile, punctele medicale*”.

SARCINA 5: Identifică numerele din text și scrie-le cu litere, respectând normele ortografice. Precizează rolul lor în text: cum contribuie ele la prezentarea exactă și credibilă a situației descrise?

SARCINA 6: Găsește, în textul propus, adjectivele care însoțesc substantivul *școli* (ex: „închise”, „românească”, „închiriate”). Explică ce imagine se construiește, prin aceste determinări, despre dificultățile prin care trec aceste instituții și despre rezistența lor în păstrarea limbii române.

SARCINA 7: Comentează, în două enunțuri, semnificația sintagmei „*activează de 8 ani în refugiu*”.

SARCINA 8: Imaginează-ți că ești un elev la liceul din Grigoriopol. Redactează, în 10-15 rânduri, un apel către organizațiile internaționale în care să ceri respectarea dreptului la educație în limba română. Evidențiază de ce școala în limba română înseamnă mai mult decât învățare: ea înseamnă continuitate și apartenență. Formulează idei argumentate și exemple concrete din situația prezentată.

ACTIVITATEA nr. 3

SCOPUL ACTIVITĂȚII:

Explorarea dimensiunii metafizice și estetice a peisajului natal, înțelegând legătura simbiotică dintre natura Moldovei, om și creația sa culturală. Elevul învață să identifice elementele de geografie spirituală (mitul mioritic), să analizeze modul în care folclorul (doina) este o prelungire sonoră a naturii și să prețuiască echilibrul dintre intervenția umană și ordinea firească a lumii. Activitatea contribuie la formarea unor atitudini de apreciere față de patrimoniul natural și cultural, dezvoltând capacitatea elevului de a înțelege spațiul natal ca expresie a identității colective. De asemenea, stimulează sensibilitatea estetică, respectul față de valorile tradiționale și sentimentul de apartenență la un spațiu cultural comun.

VALORI INTEGRATE:

Dragostea de glie și respectul pentru spațiul natural al Republicii Moldova, patrimoniul cultural material și imaterial, continuitatea tradițiilor populare și a creației folclorice.

■ Se propune spre lectură:

„Peisajele plaiului” de Ion Vatamanu

Neîntrecute la frumusețe sunt peisajele Moldovei și întregesc spiritul plaiului. Căci nu de suprafață ține bogăția vederilor ce se arată, ci de adâncime, cu respirația deplină, din vechime și până în prezent, de pe când povestitorul mioritic intuia contururile unei existențe umane, fizicul, oglindindu-l ca un picior de plai, în felul acesta fixându-i proporția, iar sufletul egalându-l cu o gură da rai, adică potrivindu-i respirația între realitate și vis, prelungind-o până la orizontul viu al unei licăriri de legendă.

Risipite pe costișe și dealuri, ascunse în miezul codrilor sau întinse pe la funduri de văi, peisajele Moldovei se întregesc unele pe altele, se țin aproape, unul îl continuă pe altul, îl desfășoară, îi dezvoltă prelungirea. Te surprinde încăpătarea poveste a locului, de parcă abia ieșit dintr-un basm, te introduci în altul, căci următorul, care se începe la povestire, e și mai ademenitor, iar ochii culeg și culeg noi porțiuni de baștină cu suflarea caldă a omului care o stăpânește.

Firea înțeleaptă a moldoveanului a cumpănit mereu amestecându-se în ordinea naturii, a moderat-o, iar ceea ce se făcea pe parcursul vremurilor în procesul de cultivare a pământului tot de întregire era, căci izvorul și pădurea, frunza și pasărea, floarea și pomul tot se strecurau prin melodie de fluier și se prefăceau în doină, care nu este altceva, decât muzica acelorași peisaje, partea lor cântătoare. Pământul luat de la codru, prin defrișarea acestuia, tot cu pomi se acoperea, alții la nume și la fruct, și locul stejarului îl ocupa nukul, sau prăsadul, sau prunul... Stejarul numai în cântec multă vreme nu a fost înlocuit de altcareva copac.

Și drumurile de altădată, cu urme înguste de căruțe, și cărările bătătorite de piciorul omului se sfîiau cumva și ocoleau miezurile, căci mai pe la marginea tainelor e mai cu râvnă către taină.

SARCINA 1: Identifică, în primul paragraf al textului, cele două imagini prin care autorul sugerează, prin analogie, fizicul și sufletul existenței umane.

SARCINA 2: Explică, în 2-3 enunțuri, semnificația contextuală a îmbinării „muzica acelorași peisaje”, referindu-te la legătura dintre natură și creația populară (doina).

SARCINA 3: Selectează, din text, câte un sinonim pentru următoarele cuvinte: *a cumpăni*, *baștină*, *taină*.

SARCINA 4: Transcrie, din text, trei cuvinte sau îmbinări de cuvinte care confirmă că peisajele descrise sunt localizate în Moldova.

SARCINA 5: Extrage, din text, două substantive articulate de genul feminin, numărul plural, la cazul nominativ. Explică, în 2 enunțuri, cum aceste cuvinte contribuie la imaginea peisajului Moldovei descris de autor.

SARCINA 6: Numește două opere din literatura română, care descriu peisaje naturale.

SARCINA 7: Explică, în 3-4 rânduri, cum este ilustrată relația dintre om și natură în acest text.

SARCINA 8: Explică, în 3-4 enunțuri, motivul pentru care autorul consideră că *stejarul* nu a putut fi înlocuit de niciun alt copac în cântecul popular, raportându-te la simbolistica acestui arbore în cultura națională. Poți consulta și dicționarul de simboluri.

SARCINA 9: Descrie, în 8-10 rânduri, un peisaj natural din preajma ta (un parc, o grădină etc.).

SARCINA 10: Exprimă-ți opinia, într-un text de 12-15 rânduri, despre ideea că peisajul Moldovei nu este doar o imagine vizuală, ci „întregește spiritul plaiului”. Utilizează în argumentare referințe la text și experiența ta culturală/lecturile tale despre spațiul românesc/basarabean.

 ACTIVITATEA nr. 4**SCOPUL ACTIVITĂȚII:**

Familiarizarea elevilor cu etapele procesului de integrare europeană a Republicii Moldova, dezvoltându-le capacitatea de a extrage și sintetiza informații dintr-un text cu caracter informativ/ oficial. Exercițiul vizează înțelegerea mecanismelor de funcționare a unui stat democratic în raport cu instituțiile internaționale și consolidarea competențelor lingvistice prin analiza unui text nonliterar, în contextul educației pentru cetățenie democratică.

VALORI INTEGRATE:

Responsabilitate civică, cooperare, cetățenie democratică și europeană.

 Se dă textul:

Consiliul Uniunii Europene a invitat Comisia Europeană să prezinte avizul său privind cererea Republicii Moldova, ca prim pas al Uniunii Europene în procesul de aderare. Pentru a putea redacta un astfel de aviz, la 11 și la 19 aprilie 2022, Comisia Europeană a transmis autorităților de la Chișinău două părți ale Chestionarului cu privire la cererea de aderare la Uniunea Europeană a Republicii Moldova. Răspunsurile la întrebările din acest chestionar au reprezentat starea situației de moment din țara noastră, arătând nivelul de pregătire pentru aderarea la Uniunea Europeană. Prima parte a chestionarului completat a fost transmisă Comisiei Europene pe 22 aprilie 2022, iar a doua parte – pe 12 mai 2022. La 17 iunie 2022, Comisia Europeană a emis avizul cu privire la cererea de aderare prin care a recomandat Consiliului UE să i se acorde țării noastre statutul de candidat în situația în care vor fi întreprinse măsuri în mai multe domenii. La 23 iunie 2022, Consiliul European a recunoscut perspectiva europeană a Republicii Moldova și a decis să-i acorde statutul de țară candidată pentru aderare la Uniunea Europeană. La 1 februarie 2023, Comisia Europeană a publicat Raportul analitic pentru Republica Moldova. La 23 martie 2023, Consiliul European a reafirmat faptul că Uniunea Europeană va continua să ofere tot sprijinul relevant Republicii Moldova pentru a consolida reziliența, securitatea, stabilitatea și economia acestei țări și pentru a o ajuta pe calea sa către aderarea la UE. Consiliul European a invitat Comisia să prezinte un pachet de sprijin înainte de următoarea sa reuniune. În noiembrie 2023, Comisia Europeană a emis o recomandare de deschidere a negocierilor de aderare cu Republica Moldova. În decembrie 2023, liderii UE au decis să deschidă negocierile de aderare cu Republica Moldova și au invitat Consiliul să adopte cadrul de negociere, după finalizarea etapelor relevante prevăzute în raportul Comisiei. În perioada 14-15 decembrie 2023, Consiliul European adoptă un șir de concluzii printre care și decizia de a începe negocierile de aderare cu Ucraina și cu Republica Moldova.

(Text preluat)

SARCINA 1: Explică sensul contextual al următoarelor cuvinte/sintagme extrase din text: *Aviz, Reziliență, A reafirma, Cadru de negociere.*

SARCINA 2: Identifică, în text, patru predicate și precizează felul lor.

SARCINA 3: Identifică, în prima parte a textului, un complement direct și un complement circumstanțial de timp.

SARCINA 4: Realizează o axă cronologică a procesului de aderare a Republicii Moldova la UE, utilizând informațiile din text. Menționează evenimentele corespunzătoare următoarelor date:

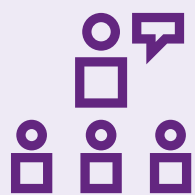
- 22 aprilie 2022: _____
- 23 iunie 2022: _____
- Noiembrie 2023: _____
- 14-15 decembrie 2023: _____

SARCINA 5: Comentează, în 5-7 rânduri, importanța termenului *sprijin* utilizat de Consiliul European în raport cu Republica Moldova. Explică modul în care acest sprijin poate contribui la consolidarea rezilienței și a economiei țării în procesul de integrare europeană.

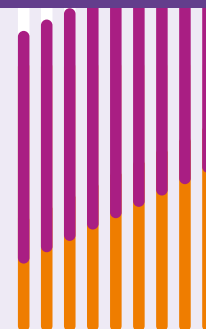
SARCINA 6: Imaginează-ți că ești un jurnalist, care participă la conferința de presă de după decizia din 14-15 decembrie 2023. Redactează, în 10-15 rânduri, o știre despre începerea negocierilor de aderare, care să cuprindă:

- Un titlu sugestiv;
- Răspunsul la întrebările: Cine? Ce? Când? Unde? De ce?
- O încheiere privind semnificația evenimentului pentru procesul de integrare europeană a Republicii Moldova.

CICLUL LICEAL

ACTIVITATEA nr. 1

SCOPUL ACTIVITĂȚII:

Activitatea urmărește să dezvolte la liceeni o conștiință civică matură, capabilă să analizeze discursul politic dincolo de lozinci. Liceenii sunt încurajați să înțeleagă statalitatea ca pe un angajament personal, să valorizeze democrația ca singura cale spre prosperitate și să recunoască importanța vectorului european pentru viitorul lor.

VALORI INTEGRATE:

Apartenența culturală, demnitatea, mândria națională, unitatea, solidaritatea.

■ Se propune spre lectură:

„...Am trecut prin greutăți, dar am învățat și am crescut împreună, iar astăzi suntem mândri de realizările noastre. Am demonstrat că suntem curajoși, că nu ne este frică. Ne apărăm libertatea și suveranitatea în fiecare zi. Am demonstrat că muncim onest, acasă sau oriunde în lume. ... Am demonstrat că suntem parteneri de încredere și de aceea avem asemenea prieteni valoroși. Am reușit să punem Moldova pe calea integrării europene pentru că vrem și merităm să trăim în pace, să ne consolidăm democrația și să aducem Europa aici, acasă. Vrem ca aici, în R. Moldova, să trăim la fel de bine cum se trăiește în statele europene.

Știu că mai sunt și forțe care vor să ne oprească din drum, dar noi suntem puternici. Suntem puternici pentru că suntem uniți și suntem puternici pentru că avem prieteni extraordinari. E datoria noastră față de părinții și bunicii noștri, care au recâștigat libertatea, și e datoria noastră față de tinerii și copiii noștri ca să construim o Moldovă europeană, o Moldovă liberă. O Moldovă în care fiecare dintre noi să știe că este protejat, să știe că poate să se dezvolte, să crească, să înflorească”.

(„Ne apărăm libertatea și suveranitatea în fiecare zi”.

Discursul Maiei Sandu de Ziua Independenței în PMAN – Ziarul de Gardă, 2025)

SARCINA 1: Identifică, în textul propus, mărcile subiectivității și explică, într-un enunț, rolul lor în crearea sentimentului de comuniune și solidaritate națională.

SARCINA 2: Dezbateră cu tema: „să aducem Europa aici, acasă”. Este integrarea europeană o renunțare la valorile naționale sau o modalitate de a le proteja? Argumentați ambele perspective.

SARCINA 3: Scrie, în 1-1,5 pagini, un eseu nestructurat, pornind de la afirmația: „*Libertatea și suveranitatea se apără în fiecare zi*”. Meditează asupra ideii că independența nu este un trofeu câștigat o dată pentru totdeauna, ci un efort cotidian.

SARCINA 4: Identifică, printr-o cercetare a contextului socio-politic actual, care sunt provocările (economice, informaționale, geopolitice) care pot încetini drumul spre „Moldova europeană”.

SARCINA 5: Elaborează, în echipe, un document/manifest intitulat „*Datoria noastră: Moldova 2040*”. Ce acțiuni concrete credeți că trebuie să întreprindă generația voastră pentru ca țara să înflorească/prospere?

SARCINA 6: Creează un produs multimedia despre valoarea muncii oneste. Redactați scenariul, formulați întrebări relevante și utilizați elemente vizuale și limbaj expresiv pentru a transmite mesajul într-o manieră convingătoare, intervievând minim 2 oameni/ personalități din comunitatea voastră.

SARCINA 7: Scrie un paragraf suplimentar pentru acest discurs, adresat special diasporei, prin care să îi convingi să contribuie la proiectul „Moldova europeană”.

SARCINA 8: Imaginează-ți un *summit* între tinerii din R. Moldova și tinerii din Uniunea Europeană. Formulați o rezoluție comună care să reflecte „valorile democratice și binele comun”, utilizând un limbaj formal, diplomatic și structura specifică unui document internațional.

ACTIVITATEA nr. 2

SCOPUL ACTIVITĂȚII:

Formarea conștiinței civice și a rezilienței identitare a elevului, transformându-l într-un cetățean capabil să înțeleagă prețul libertății și responsabilitatea față de adevărul istoric. Elevul este ghidat să treacă de la memorarea pasivă a unor date la înțelegerea faptului că libertatea de care se bucură astăzi este rezultatul unor destine umane reale, asumându-și datoria morală de a o proteja; învață să recunoască amenințările subtile (propaganda, minciuna) și să folosească reperele istorice și valorile democratice ca instrumente de protecție a propriei conștiințe și a țării. Prin analiza textului, elevul își dezvoltă capacitatea de a onora demnitatea celor care au ales curajul în locul fricii, transformând recunoștința într-o trăsătură de caracter.

VALORI INTEGRATE:

Respectul față de strămoși, unitatea de neam, libertatea, integritatea.

■ Se propune spre lectură:

„Sunt zile în care o țară nu doar își amintește. Sunt zile în care o țară tace, se uită în urmă și își întreabă conștiința: cine suntem, ce am pierdut, ce am apărut și ce suntem datori să ducem mai departe?”

Ziua Memoriei și Recunoștinței este o asemenea zi. Este ziua în care ne oprim cu respect în fața celor care, în anul 1992, au apărut suveranitatea și independența Republicii Moldova.

Ne amintim de oamenii care au plecat de acasă, lăsând în urmă părinți, copii, soții, frați, visuri și griji obișnuite, pentru a apăra un lucru care pare simplu doar atunci când îl avem: libertatea.

Această zi poartă în ea durere și demnitate. Durere, pentru că războiul a frânt vieți, a rănit familii și a lăsat urme adânci în memoria noastră colectivă. Demnitate, pentru că în acele clipe grele au existat oameni care nu au ales frica, tăcerea sau nepăsarea. Au ales să stea în fața pericolului pentru ca Republica Moldova să rămână un stat liber.

Libertatea noastră nu a fost un dar primit fără preț. Pentru ea, oameni concreți, cu nume, chipuri și destine, au plătit cu viața. Alții au purtat mai departe rănila războiului în trup, în suflet, în familiile lor. În spatele fiecărui nume de erou nu se află doar o dată din istorie, ci o viață întreruptă prea devreme. În spatele fiecărui veteran se află o poveste de curaj, de sacrificiu și de iubire față de pământul pe care l-a moștenit de la înaintași.

De aceea, Războiul de pe Nistru nu este doar o lecție din trecut. Este o lecție despre cât de fragilă poate fi libertatea atunci când nu este apărată. Cei care au luptat în 1992 au înțeles că o țară nu înseamnă doar hotare pe hartă. O țară înseamnă limba pe care o vorbești, casa în care te întorci, mormintele strămoșilor, școala în care înveți, oamenii lângă care trăiești și dreptul de a-ți decide singur viitorul.

Ei au apărat toate acestea. Nu au apărat doar un teritoriu. Au apărat dreptul nostru de a trăi demn, în propria țară. Au apărat dreptul nostru de a fi noi înșine.

Astăzi, la mai bine de trei decenii de la acele evenimente, înțelegem că pacea și libertatea nu sunt garantate pentru totdeauna. Ele trebuie protejate în fiecare generație. Uneori sunt amenințate prin arme, tancuri și violență. Alteori sunt amenințate mai tăcut, dar nu mai puțin periculos: prin minciună, manipulare, propagandă și încercări de a ne slăbi încrederea în propria țară.

A ne cunoaște istoria înseamnă a înțelege cine suntem. Înseamnă a ști ce au trăit cei de dinaintea noastră și ce avem noi de apărat astăzi. Un popor care își uită trecutul își pierde reperele. Un popor fără repere devine vulnerabil în fața minciunii. Iar o societate care nu-și apără adevărul riscă să-și piardă libertatea fără să-și dea seama.

De aceea, Ziua Memoriei și Recunoștinței nu este doar despre trecut. Este și despre viitor. Este despre felul în care alegem să trăim ca cetățeni ai Republicii Moldova. Este despre respectul față de cei care au căzut, dar și despre responsabilitatea noastră față de cei care vor veni după noi.

Republica Moldova își dorește pace. Dar pacea adevărată nu se construiește pe frică, uitare sau minciună. Pacea adevărată se construiește pe adevăr, demnitate, dreptate și respect pentru libertatea fiecărui popor de a-și alege singur destinul.

Eroii din 1992 ne-au lăsat o datorie morală. Nu ne-au cerut discursuri mari, ci fapte. Să ne cunoaștem istoria. Să ne respectăm limba. Să prețuim tradițiile. Să apărăm adevărul. Să nu fim indiferenți. Să construim, prin ceea ce facem zi de zi, o Moldovă mai puternică, mai unită, mai dreaptă și mai demnă”.

*(Text adaptat după mesajul Președintei Maia Sandu
cu ocazia Zilei Memoriei și Recunoștinței, 2026)*

SARCINA 1: Identifică, în textul suport, perechile de concepte construite prin antiteză. Explică, într-un enunț, modul în care aceste opoziții structurează mesajul argumentativ al discursului.

SARCINA 2: Comentează, în 6-7 rânduri, rolul interogației retorice din primul alineat: „*cine suntem, ce am pierdut, ce am apărât și ce suntem datori să ducem mai departe?*”. Ce efect urmărește emițătorul asupra auditoriului?

SARCINA 3: Extrage elementele care, în viziunea vorbitorului, compun identitatea unei națiuni și ierarhizează-le în funcție de importanța lor pentru tine.

SARCINA 4: Analizează fragmentul care se referă la amenințările „tăcute” (*minciună, propagandă, manipulare*). Redactează, în 1,5 pagini, un eseu argumentativ, despre modul în care cunoașterea istoriei poate funcționa ca un scut împotriva dezinformării. În eseu tău, trebuie: -Să formulezi o ipoteză clară; -Să aduci două argumente (unul bazat pe text, unul din experiența proprie sau alte lecturi); -Să utilizezi conectori logici; -Să formulezi o concluzie pertinentă.

SARCINA 5: Comentează, în 3-4 enunțuri, afirmația: „*libertatea [...] pare simplă doar atunci când o avem*”. Explică, printr-un exemplu istoric sau actual, paradoxul fragilității libertății descris în text.

SARCINA 6: Interpretează, într-un text coerent, de 10-15 rânduri, teza finală a discursului: „*Eroii din 1992 ne-au lăsat o datorie morală. Nu ne-au cerut discursuri mari, ci fapte*”. În textul tău enumeră și trei fapte concrete prin care tinerii de astăzi pot onora această datorie.

SARCINA 7: Discursul susține că pacea adevărată nu se construiește pe frică sau uitare. Argumentează, într-o alocuțiune, de 2 minute, de ce adevărul este considerat fundamentul unei păci durabile.

SARCINA 8: Imaginează-ți că trebuie să organizezi o activitate școlară de Ziua Memoriei. Propune un concept creativ/ scenariu (expoziție, podcast, dezbatere) care să evite discursurile mari și să promoveze valorile de *demnitate* și *recunoștință* menționate în text. Prezintă conceptul/ scenariul activității și redactează un mesaj introductiv de promovare a acestor valori.

 ACTIVITATEA nr. 3**SCOPUL ACTIVITĂȚII:**

Dezvoltarea competențelor de lectură, analiză critică și argumentare prin înțelegerea rolului Uniunii Europene ca proiect de pace și stabilitate, precum și conștientizarea impactului provocărilor contemporane (războiul informațional) asupra securității și coeziunii sociale a Republicii Moldova. Activitatea este concepută ca un demers integrat de lectură, analiză și producere de text, având la bază un fragment informativ despre apariția și evoluția Uniunii Europene ca spațiu al păcii, cooperării și reconcilierii între state. Prin intermediul textului-suport, elevii explorează valorile fundamentale ale Uniunii Europene și rolul acestora în asigurarea stabilității regionale, cu accent pe relațiile dintre state și extinderea proiectului european. Sarcinile propuse urmăresc dezvoltarea progresivă a competențelor de înțelegere a textului, interpretare a conceptelor, argumentare și exprimare scrisă, inclusiv prin raportarea la realitățile actuale ale Republicii Moldova, precum războiul informațional și provocările de securitate. Activitatea contribuie la formarea unei perspective critice asupra rolului cooperării internaționale și la dezvoltarea unei atitudini responsabile față de valorile democratice și coeziunea socială.

VALORI INTEGRATE:

Cooperarea, pacea, democrația, coeziunea socială, responsabilitatea civică, integrarea europeană.

■ Se propune spre lectură fragmentul:

După cel de-al Doilea Război Mondial, Europa a fost foarte afectată de conflicte și diviziuni. Pentru a preveni alte războaie și a aduce stabilitate și prosperitate, a fost creată Uniunea Europeană (UE).

Uniunea Europeană a fost fondată pe ideea de cooperare economică și politică, pentru a crea legături strânse între țări, astfel încât războiul să devină imposibil. Un exemplu important este relația dintre Franța și Germania. După secole de conflicte, aceste două țări au devenit parteneri apropiați în cadrul UE, demonstrând puterea cooperării și a reconcilierii pentru menținerea păcii.

UE promovează valorile păcii, democrației, drepturilor omului și statului de drept. Aceste valori sunt esențiale pentru menținerea stabilității și prevenirea conflictelor. De asemenea, aderarea noilor state membre din Europa Centrală și de Est a contribuit la stabilitatea și prosperitatea în regiune, promovând pacea și democrația.

În contextul actual, războiul din Ucraina și războiul informațional amplifică instabilitatea regională, punând în pericol pacea și coeziunea socială din Republica Moldova.

(Text preluat site-ul MEC)

SARCINA 1: Găsește sinonime pentru cuvintele din text: *prosperitate; reconciliere; coeziune* și explică, într-un enunț, ce înseamnă acestea în contextul Uniunii Europene.

SARCINA 2: Rezumă, într-un enunț dezvoltat, alineatul al treilea.

SARCINA 3: Explică, în 2-3 enunțuri, sensul sintagmei *război informațional* în contextul ultimului paragraf. Identifică valoarea morfologică a adjectivului din această sintagmă și comentează rolul lui în precizarea sensului.

SARCINA 4: Comentează, în 4-5 enunțuri, afirmația: „*Valorile democrației și ale statului de drept sunt pilonii stabilității regionale*”, valorificând informația din text și cunoștințele tale de cultură generală.

SARCINA 5: Rescrie ultimul paragraf al textului, transformându-l dintr-un stil publicistic într-unul beletristic, utilizând figuri de stil/limbaj expresiv pentru a accentua gravitatea situației.

SARCINA 6: Argumentează, în 4-5 enunțuri, de ce stabilitatea Republicii Moldova depinde atât de cooperarea internațională, cât și de consolidarea valorilor naționale.

SARCINA 7: Justifică scrierea cu majusculă a sintagmei *Uniunea Europeană*, și scrie care este abrevierea acesteia.

SARCINA 8: Propune un exemplu de situație, în care informațiile false pot afecta imaginea unui stat și explică cum poate fi protejată Republica Moldova de astfel de riscuri.

SARCINA 9: Redactează, în 5-6 enunțuri, un mesaj, adresat tinerilor din Republica Moldova despre importanța păcii, cooperării și păstrării identității naționale în context european.

SARCINA 10: Redactează, în 1-1,5 pagini, un text coerent, în care să argumentezi rolul cooperării internaționale în menținerea păcii, valorificând atât informațiile din textul suport, cât și cunoștințele tale de cultură generală sau experiența personală. În eseu tău, trebuie:

- Să formulezi o ipoteză clară;
- Să aduci două argumente (unul bazat pe text, unul din experiența proprie sau alte lecturi);
- Să utilizezi conectori logici;
- Să formulezi o concluzie pertinentă.

 ACTIVITATE nr. 4**SCOPUL ACTIVITĂȚII:**

Formarea înțelegerii de către elevi a statutului juridic și politic al Republicii Moldova ca stat suveran și independent, prin analiza limbajului specific *Declarației de Independență* și prin dezvoltarea capacității de interpretare a valorilor fundamentale ale statului în context intern și internațional. Activitatea este construită ca un demers integrat de lectură, analiză lingvistică și interpretare a unui text cu valoare fundamentală – *Declarația de Independență a Republicii Moldova*. Elevii sunt ghidați să exploreze modul în care limbajul juridico-oficial reflectă principiile de suveranitate, independență și democrație, precum și aspirațiile statului de integrare în comunitatea internațională.

Sarcinile propuse vizează atât analiza vocabularului și a structurilor gramaticale specifice stilului oficial, cât și interpretarea valorilor politice și simbolice ale textului, contribuind la dezvoltarea gândirii critice, a competențelor de argumentare și a educației pentru cetățenie democratică.

VALORI INTEGRATE

Suveranitatea și independența statului, democrația și statul de drept, pacea și cooperarea internațională, responsabilitatea civică și respectul față de instituțiile statului.

■ Se propune spre lectură fragmentul:

„...**PROCLAMĂ** solemn, în virtutea dreptului popoarelor la autodeterminare, în numele întregii populații a Republicii Moldova și în fața întregii lumi: **REPUBLICA MOLDOVA ESTE UN STAT SUVERAN, INDEPENDENT ȘI DEMOCRATIC, LIBER SĂ-ȘI HOTĂRĂSCĂ PREZENTUL ȘI VIITORUL, FĂRĂ NICI UN AMESTEC DIN AFARĂ, ÎN CONFORMITATE CU IDEALURILE ȘI NĂZUINȚELE SFINTE ALE POPORULUI ÎN SPAȚIUL ISTORIC ȘI ETNIC AL DEVENIRII SALE NAȚIONALE. În calitatea sa de STAT SUVERAN ȘI INDEPENDENT, REPUBLICA MOLDOVA:**

SOLICITĂ tuturor statelor și guvernelor lumii recunoașterea independenței sale, astfel cum a fost proclamată de Parlamentul liber ales al Republicii, și își exprimă dorința de a stabili relații politice, economice, culturale și în alte domenii de interes comun cu țările europene, cu toate statele lumii, fiind gata să procedeze la stabilirea de relații diplomatice cu acestea, potrivit normelor de drept internațional și practicii existente în lume în această materie;

ADRESEAZĂ Organizației Națiunilor Unite cererea de a fi admisă ca membru cu drepturi depline în organizația mondială și în agențiile sale specializate;

DECLARĂ că este gata să adere la Actul final de la Helsinki și la Carta de la Paris pentru o nouă Europă, solicitând, totodată, să fie admisă cu drepturi egale la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa și la mecanismele sale”.

(*Declarația de Independență a Republicii Moldova*)

SARCINA 1: Consultă DEX-ul și explică sensul contextual al cuvintelor: *autodeterminare*, *năzuințe*, *relații internaționale*.

SARCINA 2: Identifică, în prima parte a textului, patru termeni care aparțin câmpului semantic al *puterii de stat*.

SARCINA 3: Identifică, în fragmentul dat, 3-5 verbe la prezentul indicativ și explică rolul lor în crearea unui stil oficial, solemn și impersonal al textului.

SARCINA 4: Explică, în 3-4 enunțuri, semnificația epitetului din structura „*idealurile și năzuințele sfinte*” și prezintă cum acesta contribuie la accentuarea caracterului solemn și valoric al documentului juridic.

SARCINA 5: Justifică scrierea cu majuscule a întregii secvențe care definește statutul țării. Ce funcție pragmatică îndeplinește această alegere grafică?

SARCINA 6: Identifică, în ultimul alineat al textului, o structură verbală la gerunziu și explică, într-un enunț, rolul ei în exprimarea continuității acțiunilor continue și deschise ale statului pe plan internațional.

SARCINA 7: Explică, pe baza textului, cele două direcții majore după proclamarea independenței, prin care Republica Moldova își exprimă dorința de recunoaștere internațională.

SARCINA 8: Argumentează, în 5-7 rânduri, de ce sintagma „*fără nici un amestec din afară*” este crucială pentru definirea conceptului de suveranitate, așa cum reiese din fragment.

ACTIVITATEA nr. 5

SCOPUL ACTIVITĂȚII:

Dezvoltarea competențelor de lectură și interpretare a unui text cu caracter memorial și discursiv, prin identificarea mijloacelor lingvistice și stilistice utilizate pentru exprimarea traumei colective și reflectarea asupra valorii adevărului și a memoriei istorice în construcția sensului textului. Elevii citesc un fragment cu valoare memorială, analizând modul în care limbajul este utilizat pentru a reda o experiență istorică. Prin sarcinile propuse, aceștia identifică elemente lexicale și expresive, explică fenomene de limbă și interpretează mesajul textului. Activitatea urmărește îmbinarea competențelor de analiză lingvistică cu reflecția asupra modului în care limbajul contribuie la construirea memoriei colective.

VALORI INTEGRATE:

memoria istorică, unitatea, reziliența.

■ Se propune spre lectură fragmentul:

„Ne-am adunat aici pentru a ne aminti de una dintre cele mai mari tragedii prin care a trecut neamul nostru. Foametea din anii 1946-1947 a atins sute de mii de oameni și a dus la pierderea a 200.000 de vieți. Cifre care ne îngrozesc și astăzi, dar care nu pot cuprinde pe deplin trauma prin care au trecut părinți și copii, tineri și bătrâni. Au suferit toate comunitățile țării noastre, fără deosebire, mai ales că anume Moldova a fost cea mai afectată din întreaga Uniune Sovietică. În urma acestei nenorociri au rămas familii destrămate, copii orfani, sate întregi copleșite de durere. Sate precum Mingir. Aici au murit în jur de 1.400 de oameni – aproape jumătate din populația de atunci. Oameni cărora plăcile comemorative sfîșite astăzi la cimitir le redau demnitatea de care nu au avut parte atunci când viața le-a fost curmată prea devreme. Pentru că în acei ani, moartea devenise atât de omniprezentă, încât cei plecați erau duși la groapă în grabă, fără cruce, fără slujbă. O durere tăcută, pe care cu greu ne-o putem imagina.

Foametea a pornit de la o secetă. Dar a fost transformată într-o tragedie de proporții de deciziile criminale ale regimului stalinist. Chiar și atunci când pământul nu a oferit nimic, oamenilor li s-a cerut să dea tot ce aveau – sau chiar ceea ce nu mai aveau – până la ultima fărâamă. Recoltele, rezervele, semințele – totul a fost luat. Fără milă, fără suflet. Regimul stalinist a folosit cu cinism foametea pentru a călca în picioare demnitatea umană, împingând oamenii la limita supraviețuirii și, pe foarte mulți, dincolo de ea. Vorbim despre această cumpănă din istoria noastră pentru cei care nu mai sunt. Pentru suferința lor. Dar și pentru cei care au supraviețuit și au purtat zeci de ani consecințele acelor pierderi și urmările foametei asupra sănătății lor. Și o facem pentru copiii și nepoții noștri, pentru ca ei să înțeleagă cât de prețioasă și de fragilă este libertatea și ce se poate întâmpla odată ce este pierdută. Iar pentru că aceste lecții nu pot fi lăsate doar în cărți, ci trebuie trăite și înțelese, este pe deplin potrivit ca aici, la Mingir, să existe un *Muzeu al Foamei*. Un loc unde oamenii pot învăța, pot înțelege și pot simți ce s-a întâmplat. Pentru că această comunitate a dus povara acelor ani de suferință poate mai mult ca oricare alta...

... Adevărul despre anii de foamete nu este ușor. Dar este necesar. Pentru că adevărul nu rănește – adevărul vindecă. Când adevărul este spus, chiar și după decenii, aduce dreptate. Adevărul ne ajută să înțelegem ce – și mai ales *de ce* – s-a întâmplat.

Ne ajută să nu uităm.

Ne ajută să nu repetăm.

Și, mai presus de toate, numai adevărul ne face liberi.

Vă mulțumesc!

(Mesajul Președintei Maia Sandu
la evenimentul de comemorare a victimelor foametei din 1946-1947, aprilie 2026)

SARCINA 1: Identifică, în text, cinci termeni/sintagme care conturează trauma colectivă.

SARCINA 2: Alcătuieste un enunț în care cuvântul *cumpănă* să aibă sens denotativ.

SARCINA 3: Demonstrează, în trei enunțuri, polisemia verbului *a da*, inspirându-te din contextul textului despre foamete.

SARCINA 4: Analizează, într-un enunț, rolul conjuncției adversative *dar* în fraza: „*Adevărul despre anii de foamete nu este ușor. Dar este necesar.*”

SARCINA 5: Identifică o antiteză relevantă în fragmentul despre regimul stalinist (ex: „*pământul nu a oferit **nimic***” vs. „*li s-a cerut să dea **tot***”). Explică, în două enunțuri, cum subliniază această figură de stil absurdul și cinismul regimului și cât de importantă este păstrarea memoriei acestor evenimente pentru identitatea și conștiința națională.

SARCINA 6: Explică, în 2-3 enunțuri, de ce textul folosește un limbaj emoțional și solemn. Ce efect are acest tip de limbaj asupra cititorului?

SARCINA 7: Explică, în 4-5 enunțuri, care este mesajul central al textului și cum este susținut acesta prin repetiția cuvântului *adevăr*. Argumentează de ce adevărul este prezentat ca valoare fundamentală.

SARCINA 8: Redactează un text, de 8-10 rânduri, în care să argumentezi de ce memoria istorică este importantă pentru formarea identității naționale.

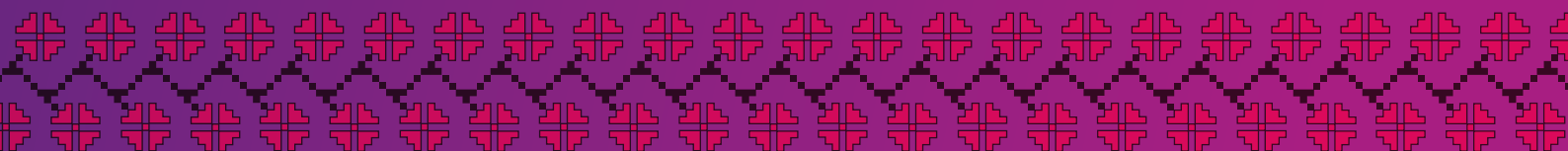
SARCINA 9: Imaginează-ți că ești un tânăr ghid la viitorul *Muzeu al Foametei* din Mingir. Scrie un cuvânt de deschidere pentru un grup de elevi de vârsta ta, în care să le explici de ce este important să cunoască această „durere tăcută” pentru a prețui „libertatea fragilă” de astăzi.

Capitolul II

Matematică

MATEMATICA este disciplina legăturilor invizibile: distanțe care se pot calcula, proporții care se păstrează, relații care nu depind de păreri, ci de verificare. Uneori, totul începe cu un moment mic: copilul se uită la o problemă și spune „nu pot”, apoi revine, mai încearcă, își pune întrebări, verifică, și, dintr-odată, „se leagă”. În clipa aceea, matematica nu e despre cifre, ci despre caracter, despre curajul de a gândi.

De aici, trecerea spre realitatea din jur vine firesc, pentru că matematica se vede în lucrurile așezate bine. În felul în care sunt așezate ferestrele, în simetria porților, în proporțiile caselor, în ritmul gardurilor, în cusăturile portului popular. Elevul descoperă că tradiția nu e întâmplare: în ea există ordine, repetiție și echilibru. Asta schimbă privirea. Tradiția nu mai pare „veche”, ci devine inteligentă, lucrată, transmisă cu rost. Respectul pentru patrimoniu apare natural: începi să prețuiești ceva atunci când îi vezi logica, nu doar frumusețea.

În această logică, profesorul poate aduce matematica în viața reală prin situații în care elevul simte imediat utilitatea ei și, în același timp, învață ce înseamnă să fii un cetățean responsabil. O simplă problemă cu „Ocnița – Congaz”, de exemplu, poate deveni o lecție despre conectivitatea țării: elevii calculează distanța, transformă kilometrii în timp și cost estimativ, compară rute și înțeleg că Moldova nu e „împărțită” în lumi separate, ci poate fi parcursă și legată. Acest exercițiu îi învață să gândească realist, să planifice, să nu cadă în impresii.

Apoi, radicalii pot fi puși la lucru în contexte pe care elevii le recunosc din prima: o diagonală de parc sau de curte, o alee care scurtează drumul, un teren de sport trasat drept, o rampă de acces calculată sigur. Rădăcina pătrată nu mai e un simbol straniu, ci devine instrumentul prin care măsoară corect fără să ghicești. Când elevul calculează și apoi verifică pe teren, învață o lecție de maturitate: deciziile bune se bazează pe măsurare și verificare, nu pe „merge și așa”.

Matematica devine și o școală a corectitudinii atunci când intră în zona banilor și a resurselor. Un elev care știe să calculeze un buget simplu pentru o excursie, să compare prețuri, să înțeleagă reducerea reală dintr-o ofertă, să transforme procentele în sume, începe să fie mai greu de păcălit. Când poate calcula consumul de energie al clasei sau al școlii, când vede cât înseamnă risipa pe lună și pe an, matematica se transformă în respect pentru binele comun: nu irosești resursele pentru că înțelegi costul lor real. Iar această înțelegere produce un tip de responsabilitate civică: grijă pentru bani, pentru energie, pentru lucrurile publice, pentru spațiile comune.

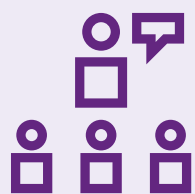
Matematica îl face mai bun cetățean și prin felul în care îl învață să fie corect în comunicare. Când își prezintă soluția, elevul trebuie să explice pașii, să argumenteze, să accepte întrebări, să corecteze dacă a greșit. Așa se formează o cultură a dialogului: nu „am dreptate pentru că strig”, ci „am dreptate pentru că pot demonstra”. În proiectele de grup, această cultură devine și mai vizibilă: elevii își împart roluri, își verifică reciproc calculele și învață să aibă grijă de munca comună. Cooperarea devine practică, nu declarație.

În acest fel, matematica devine mai mult decât o disciplină: devine educație pentru o societate care construiește cu rigoare, economisește, planifică, verifică și comunică asumat. Iar mândria față de țară capătă o formă credibilă: nu mândria spusă, ci mândria de a ști, de a putea și de a face lucrurile corect — în familie, la școală, în comunitate.

Abordări didactice pentru integrarea valorilor naționale la disciplina Matematică

Rodica LOZAN,
profesoară de matematică, Grad didactic II
IP Centrul de Excelență în Energetică și Electronică

CICLUL PRIMAR

Clasa I

ACTIVITATE: Unde este Drapelul în curtea școlii?

Conținuturi:

- Poziții și direcții (sus/jos, stânga/dreapta, între, în față/în spate);
- Terminologie specifică orientării spațiale.

Situația-problemă

Elevilor li se oferă o imagine reprezentând curtea unei școli din Republica Moldova, în care sunt incluse: clădirea școlii, elevi, arbori și catargul cu drapel.

Sarcini de lucru

1. Unde este amplasat drapelul în raport cu școala?
2. Cine se află în stânga drapelului? Dar în dreapta?
3. Elevii sunt în față sau în spatele școlii?
4. Desenează un soare deasupra clădirii.
5. Desenează o floare între cei doi arbori.

Scopul activității:

Formarea capacității de orientare spațială prin utilizarea unui context relevant pentru viața comunității școlare și pentru recunoașterea simbolurilor naționale.

La prima vedere, exercițiul propus este unul tehnic: identificare de poziții și utilizare corectă a terminologiei spațiale. În realitate, el oferă elevului o experiență de raportare la spațiul public și la simbolurile care definesc comunitatea din care face parte.

Copilul nu lucrează cu obiecte abstracte, ci cu o situație recognoscibilă: curtea școlii în care își desfășoară viața zilnică. Observând locul ocupat de drapel – poziționat vizibil, în fața clădirii – elevul înțelege, prin experiență vizuală și cognitivă, că simbolurile statului au un rol și un loc bine definit în spațiul comunitar.

Astfel, orientarea spațială devine și un exercițiu de orientare simbolică: copilul învață să observe, să descrie și să respecte elementele care reprezintă comunitatea și statul.

Respectul față de simboluri este construit natural, prin exercițiu matematic și experiență concretă, nu prin afirmații declarative.

ACTIVITATE: Formele din casa tradițională

Conținuturi:

- Cerc, pătrat, triunghi, cub;
- Însușiri ale obiectelor (formă, mărime).

Situația-problemă

Elevii primesc imaginea unei case tradiționale moldovenești stilizate, inspirată din arhitectura rurală: acoperiș în două ape, ferestre simetrice, ușă centrală, elemente decorative simple. În imagine sunt incluse și câteva obiecte din gospodărie (o masă, o fântână, un butoi).

Sarcini de lucru

1. Ce formă geometrică are acoperișul casei?
2. Ce formă au ferestrele?
3. Ce formă are ușa?
4. Colorează:
 - toate triunghiurile cu roșu;
 - toate pătratele cu galben;
 - toate cercurile cu albastru.
5. Desenează un obiect din gospodărie care are forma unui cerc sau a unui pătrat.
6. Încercuiește cel mai mare obiect din imagine și subliniază cel mai mic obiect.

Scopul activității:

Consolidarea recunoașterii și diferențierii formelor geometrice prin raportare la elemente din arhitectura tradițională și mediul cultural apropiat elevului.

La prima vedere, exercițiul vizează recunoașterea și clasificarea formelor geometrice. În realitate, el oferă elevului ocazia de a descoperi că matematica este prezentă în mediul cultural și în patrimoniul comunității din care face parte.

Copilul nu identifică forme într-un desen abstract, ci într-o imagine care evocă gospodăria tradițională. Acoperișul devine triunghi, fereastra devine pătrat, ornamentele prispei - cercuri. Prin acest proces, elevul învață că structura geometrică susține construcția și organizarea spațiului de locuit.

Matematica devine astfel un limbaj al ordinii și al echilibrului, iar tradiția este percepută nu doar ca moștenire culturală, ci ca realitate concretă, observabilă și analizabilă.

ACTIVITATE: Povestea Colindătorilor

FIȘĂ DE LUCRU INTERACTIVĂ

Conținuturi:

- Tabla adunării și scăderii. Adunări și scăderi succesive;
- Probleme simple: de aflare a sumei, a restului, de mărire/micșorare a unui număr cu câteva unități.

Situația-problemă

Elevilor li se propune o poveste inspirată din tradiția colindatului. În cadrul acesteia, un grup de copii merge la colindat, li se alătură alți copii, folosesc obiecte tradiționale (clopoței,

stea, sorcovă) și primesc daruri (mere și colaci). Povestea este structurată în „misiuni” succesive, fiecare solicitând realizarea unei operații matematice sau a unui raționament numeric.

■ Misiunea 1 – Grupul crește

În seara din ajunul sărbătorilor, la o casă din sat au venit să colinde 4 copii. În timp ce ei le urau gospodarilor sănătate și belșug, 3 copii care treceau prin apropiere au auzit cântecul și au decis să se alăture grupului de colindători.

Câți copii colindă acum împreună la acea casă?

Scrie operația: _____

Răspuns: _____

Desenează atâtia copii câți sunt acum în grup:

■ Misiunea 2 – Numără obiectele de colind

Copiii din grupul de colindători au cu ei următoarele obiecte:

- 4 clopoței
- 1 stea de colind
- 3 sorcove

Câte obiecte de colind sunt în total?

Scrie operația: _____

Răspuns: _____

Încercare suplimentară:

Dacă 2 clopoței nu mai sună și sunt puși deoparte, câți clopoței rămân?

■ Misiunea 3 – Darurile primite

După ce copiii au colindat, gospodarii i-au răsplătit cu daruri. Copiii au primit 5 mere și 4 colaci. Ei s-au bucurat și au pus toate darurile cu grijă în traistă.

Câte daruri au primit copiii în total?

Scrie operația: _____

Răspuns: _____

Provocare: _____

Dacă copiii mănâncă 2 mere, câte daruri rămân?

Scopul activității:

Consolidarea operațiilor de adunare și scădere în centrul 0–10 prin integrarea acestora într-un context cultural autentic, relevant pentru experiența elevului.

Încadrarea exercițiilor într-un scenariu inspirat din tradiția colindatului oferă învățării un cadru semnificativ și accesibil. Colindatul, practică prezentă în spațiul românesc și în comunitățile din Republica Moldova, face parte din universul de experiență al copilului, fie prin trăire directă, fie prin mediul familial.

Elementele specifice – steaua, clopoțeli, sorcova, darurile primite – transformă situațiile de calcul în contexte recunoscutibile și încărcate afectiv. Elevul nu mai operează doar cu simboluri numerice, ci cu situații care reflectă realitatea din jurul său.

Astfel, matematica devine un instrument de organizare și înțelegere a experienței cotidiene. Numerele capătă funcționalitate, iar operațiile aritmetice sunt percepute ca acțiuni concrete: se alătură, se adună, se retrag, rămân.

ACTIVITATE: Mărțișorul – simbolul primăverii

Conținuturi:

- Numerele naturale 11–20;
- Relații de comparație;
- Probleme cu o și două operații.

Situația-problemă

În apropierea Zilei Mărțișorului, Ana, Mihai și Ioana au decis să pregătească mărțișoare pentru bunici. Ei au confecționat 13 mărțișoare. Mai târziu, părinții au venit în ajutor și au adus încă 7 mărțișoare, pentru a le susține activitatea.

După ce au fost adunate toate mărțișoarele, 10 mărțișoare sunt oferite profesorilor, ca semn de apreciere, iar 5 mărțișoare au fost păstrate pentru expoziția școlii.

Sarcini de lucru

1. Câte mărțișoare au fost în total la început?
2. Câte mărțișoare rămân după ce sunt oferite și expuse? Rezolvă prin două operații.
3. Compară mărțișoarele confecționate de copii cu cele primite de la părinți. Care cantitate este mai mare?

Scopul activității:

Aplicarea operațiilor de adunare și scădere în centrul 11–20 în contexte reale și semnificative cultural, dezvoltând capacitatea elevilor de a rezolva probleme cu una și două operații, de a compara cantități și de a interpreta date numerice într-un cadru legat de tradiția Mărțișorului și viața comunității.

Prin această problemă, elevul învață matematica într-un context care valorifică o tradiție specifică spațiului cultural românesc – Mărțișorul. Activitatea nu este doar un exercițiu de calcul, ci o experiență de participare simbolică la un obicei transmis din generație în generație.

Implicarea copiilor în confecționarea mărțișoarelor evidențiază continuitatea tradiției și contribuția fiecărei generații la păstrarea identității culturale. Sprijinul părinților subliniază cooperarea dintre familie și școală, consolidând legătura dintre mediul educațional și comunitate.

Oferirea mărțișoarelor profesorilor și organizarea unei expoziții transmit valori precum respectul, recunoștința și aprecierea muncii celorlalți. Elevul înțelege că tradițiile nu sunt doar simboluri decorative, ci expresii ale apartenenței la o comunitate și ale responsabilității față de patrimoniul cultural.

Matematica devine, în acest context, un instrument prin care elevul își înțelege rolul într-o comunitate care păstrează și transmite valori.

Clasa II

ACTIVITATE: Produse locale la piața din sat

Conținuturi:

- Probleme cu cumpărare și vânzare;
- Calcul în centrul 0–100;
- Probleme rezolvabile prin 1-2 dintre operațiile aritmetice învățate. Scrierea rezolvării prin exercițiu.

Situația-problemă

La piața din localitate sunt vândute produse locale pregătite/crescute în gospodăriile oamenilor: miere de albine, nuci, struguri etc. Maria merge la piață și cumpără:

- 2 borcane de miere a câte 20 lei fiecare;
- 3 kilograme de struguri a câte 8 lei kilogramul;
- 1 pungă de nuci care costă 15 lei.

Cât plătește Maria în total pentru produsele cumpărate?

Sarcini de lucru

1. Identifică prețul fiecărui produs.
2. Calculează costul borcanelor de miere.
3. Calculează costul strugurilor.
4. Adună costurile pentru a afla suma totală.
5. Scrie rezolvarea prin exercițiu.

Extindere:

Elevii discută în grup:

- De ce este important să cumpărăm produse locale?
- Identifică produsele locale preferate din comunitatea voastră.
- Cum contribuie aceste produse la păstrarea tradițiilor și a muncii transmise din generație în generație?

Sarcină practică:

Elevii pot calcula cât ar câștiga un mic producător dacă ar vinde **5 borcane de miere** sau 6 pungi de nuci.

Scopul activității:

Aplicarea operațiilor aritmetice în situații reale de cumpărare-vânzare, dezvoltând capacitatea elevilor de a calcula costuri, de a interpreta rezultate și de a înțelege rolul produselor locale în viața comunității.

Activitatea pornește de la un context familiar elevilor — piața locală — ca spațiu în care sunt valorificate produsele realizate în gospodăriile oamenilor. Situația-problemă transformă experiența cotidiană într-un cadru de învățare matematică, unde calculele sunt aplicate pentru rezolvarea unor situații reale de cumpărare.

Prin determinarea costului produselor (miere, mere, nuci), elevii aplică adunarea repetată, înmulțirea și calculul sumei totale, consolidând operațiile aritmetice în centrul 0–100. Astfel, noțiunile matematice capătă sens practic și sunt corelate cu situații concrete din viața comunității.

Clasa III

ACTIVITATE: FIȘĂ DE LUCRU „Moara de la Cernoleuca”

Conținuturi:

- Figuri geometrice: cerc, triunghi, pătrat, dreptunghi;
- Corpuri geometrice: sferă, cub;
- Unități de măsură pentru lungime (cm, m);
- Organizarea datelor în tabele;
- Probleme simple de măsurare și calcul.

Situația-problemă

În satul Cernoleuca se află o moară veche, cunoscută de locuitori ca parte a istoriei și peisajului local. Moara a inspirat lucrarea pictorului Igor Vieru, care a surprins în creația sa viața satului și frumusețea elementelor tradiționale. Astăzi, comunitatea își dorește ca moara să fie restaurată și păstrată ca simbol al satului.

În cadrul activității, elevilor li se prezintă două imagini:

- imaginea originală a operei artistice;
- varianta stilizată a acesteia, în care sunt evidențiate explicit formele geometrice identificate în structura morii.

Pentru a înțelege mai bine structura morii, elevii sunt invitați să analizeze imaginile și să descopere formele geometrice din care aceasta este alcătuită. Se adaugă și un element contextual actual: moara necesită restaurare, iar comunitatea intenționează să intervină pentru conservarea și valorificarea acestui simbol local. Astfel, analiza matematică devine utilă pentru estimarea elementelor care trebuie reparate, măsurate sau înlocuite.

Elevii devin „detectivi matematici”, fiind invitați să analizeze imaginile și primesc mai multe misiuni prin care vor identifica figuri geometrice, vor realiza măsurători simple și vor rezolva probleme inspirate din structura morii.

Moara de la Cernoleuca. Autor: Igor Vieru

■ Misiunea 1 – Detectivii formelor geometrice

Analizează cele două imagini. Identifică figurile geometrice pe care le observi în structura morii. Scrie-le: _____

Câte triunghiuri observi în structura morii? _____

Câte dreptunghiuri? _____

Câte cercuri? _____

■ Misiunea 2 – Măsurăm elementele morii

Alege un element din imagine (acoperiș, perete, roată). Măsoară aproximativ lungimea lui.

Lungime: _____ cm

Lățime: _____ cm

Forma este mai apropiată de: ☐ Pătrat ☐ Dreptunghi ☐ Triunghi

Argumentează alegerea ta: _____

■ Misiunea 3 – Șirul formelor

Observă modelul repetitiv din imagine (exemplu: dreptunghi – triunghi – cerc).

Continuă șirul: ■ ▲ ● ■ ▲ ● _____

Creează propriul șir de forme inspirat din moară: _____

■ Misiunea 4 – Problema comunității

Pentru restaurarea morii, comunitatea a decis:

- Să repare 4 elemente dreptunghiulare
- Să vopsească 3 elemente triunghiulare
- Să înlocuiască 2 roți circulare

Câte elemente vor fi restaurate în total? _____

■ Misiunea 5 – Adevărat sau Fals

Dacă adăugăm un element nou la moară, numărul formelor crește. ☐ A ☐ F

Un cerc are laturi. ☐ A ☐ F

Un dreptunghi are 4 laturi. ☐ A ☐ F

Două triunghiuri pot forma un pătrat. ☐ A ☐ F

■ Misiunea 6 – Creează propria moară

Folosind doar forme geometrice:

- Desenează propria variantă a unei mori;
- Utilizează cel puțin 3 tipuri de figuri geometrice;
- Scrie ce figuri ai folosit.

Scopul activității:

Dezvoltarea capacității elevilor de a recunoaște și utiliza forme geometrice și de a realiza măsurători simple în contexte reale, prin valorificarea patrimoniului cultural local ilustrat de moara din Cernoleuca și inspirat din creația pictorului Igor Vieru.

Activitatea propune integrarea conținuturilor matematice într-un context cultural autentic, inspirat din patrimoniul local și din mediul rural tradițional. Prezentarea celor două imagini permite elevilor să observe relația dintre realitate, reprezentarea artistică și interpretarea matematică a elementelor vizuale. Imaginea originală facilitează conectarea cu patrimoniul cultural și cu mediul comunității, în timp ce varianta stilizată sprijină identificarea și analiza formelor geometrice. Analizând cele două reprezentări, elevii observă că moara conține forme geometrice „ascunse” în arhitectura ei: roți rotunde (cercuri), acoperiș triunghiular, pereți dreptunghiulari și ferestre pătrate. Compararea imaginilor permite înțelegerea modului în care realitatea și arta pot fi interpretate prin limbaj matematic.

Activitatea este organizată sub forma unei istorioare și a unei serii de „misiuni”, ceea ce stimulează interesul și implicarea elevilor. Structura narativă creează un cadru ludic și exploratoriu, în care elevii sunt invitați să investigheze imaginile, să observe detalii și să formuleze explicații.

Prin referirea la restaurarea morii, matematica este prezentată ca un instrument util pentru înțelegerea și rezolvarea unor situații concrete. Elevii sunt încurajați să perceapă măsurarea, numărarea și analiza formelor ca activități care pot contribui la protejarea și valorificarea patrimoniului local.

Clasa IV

ACTIVITATE: Activitate ludică integrată „Harta matematică a Moldovei”

Conținuturi:

- Numere naturale până la 1 000 000;
- Operații aritmetice;
- Unități de măsură pentru lungime (km).

Situația de învățare

Elevii primesc o hartă simplificată a Republicii Moldova, pe care sunt indicate câteva orașe: Chișinău, Bălți, Soroca, Cahul, Orhei, Comrat, Strășeni, Dondușeni. Pe hartă sunt marcate distanțele aproximative dintre orașe și câteva obiective culturale sau istorice.

Elevii lucrează în echipe și rezolvă sarcini matematice folosind informațiile de pe hartă.

Sarcini de lucru

1. Explorarea numerelor

Oraș	Populație aproximativă
Chișinău	500 000
Bălți	125 500
Cahul	34 500
Soroca	27 400
Comrat	26 300
Strășeni	19 200
Dondușeni	29 500

Elevii:

1. citesc numerele;
2. ordonează populațiile de la cel mai mic la cel mai mare;
3. determină cu cât este mai mare populația orașului Chișinău decât cea a orașului Comrat;
4. descompun numărul 125 500 în sute de mii, zeci de mii, mii, sute și zeci.

2. Calculul distanțelor

Distanțe aproximative:

Chișinău – Strășeni = 25 km

Chișinău – Orhei = 50 km

Chișinău – Bălți = 135 km

Bălți – Dondușeni = 75 km

Chișinău – Comrat = 90 km

Comrat – Cahul = 60 km

Elevii rezolvă:

Ce distanță parcurge un turist dacă merge din Chișinău la Comrat și apoi la Cahul?

Cu câți kilometri este mai lung drumul Chișinău – Bălți decât Chișinău – Orhei?

Cu câți kilometri este mai scurt drumul Chișinău – Strășeni decât Chișinău – Comrat?

Completează șirul de distanțe: 50 km, 100 km, 150 km, _____, _____

3. Monumente și obiective culturale

Pe hartă sunt indicate câteva obiective:

- Cetatea Soroca – 1 monument
- Orheiul Vechi – 2 monumente istorice principale (Mănăstirea rupestră Orheiul Vechi și Cetatea Medievală Șehr – al – Jedid)
- Mănăstirea Căpriană – 1 monument
- Parcul Țaul – 1 monument

Elevii rezolvă:

1. Câte monumente sunt în total?
2. Dacă fiecare monument este vizitat de 250 turiști într-o zi, câți turiști vizitează toate monumentele într-o zi?

■ 4. Creează un traseu și completează tabelul

- Alege 3-4 orașe din Moldova pe care le vrei pe traseul tău (de exemplu: Chișinău, Comrat, Orhei, Cahul).
- Marchează traseul pe hartă și scrie ordinea în care vei vizita orașele.
- Completează un tabel cu informații despre orașele tale:

Oraș Vizitat	Populație	Monumente

- Creează o mică problemă matematică despre traseu. De exemplu: „Distanța dintre Chișinău și Comrat este 120 km, iar între Comrat și Cahul 80 km. Cât ai parcurs în total dacă vizitezi aceste orașe?”

Scopul activității:

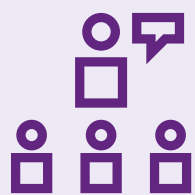
Dezvoltarea competențelor matematice de citire, comparare și calcul cu numere naturale până la 1 000 000, precum și aplicarea operațiilor aritmetice în contexte reale, prin intermediul unei hărți a Republicii Moldova. Activitatea urmărește ca elevii să exerseze calculul populației, al distanțelor și al monumentelor, să formeze șiruri și să rezolve probleme practice. În același timp, scopul este ca elevii să cunoască orașele și monumentele istorice importante, să descopere trasee posibile și să se raporteze la patrimoniul cultural al țării, dezvoltând astfel sentimentul de apartenență și identitate națională.

Activitatea „Harta matematică a Moldovei” a fost concepută pentru a combina învățarea matematicii cu cunoașterea țării și a patrimoniului său cultural. Prin analizarea populației orașelor, calculul distanțelor și numărul de monumente istorice, elevii își dezvoltă competențele matematice – citirea, compararea și calculul cu numere naturale, precum și aplicarea operațiilor aritmetice în situații concrete.

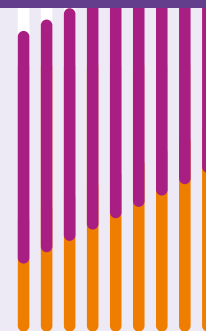
Prin această activitate, elevii învață să observe legătura între date matematice și realitatea socială și culturală: fiecare calcul are un context – fie distanța parcursă, fie numărul de vizitatori la monumente. Aceasta nu doar că face matematica mai atractivă și relevantă, dar îi ajută să înțeleagă valoarea patrimoniului cultural și istoric și să dezvolte respectul pentru comunitatea lor și pentru țară.

Astfel, exercițiul contribuie la formarea unor competențe de cetățenie activă: responsabilitate față de mediul și comunitatea locală, respect pentru valorile naționale, și capacitatea de a lua decizii și de a rezolva probleme într-un cadru colaborativ și orientat spre realitate.

CICLUL GIMNAZIAL

Clasa V

ACTIVITATE: Adunări, scăderi și Ziua Independenței

Conținuturi:

- Adunarea și scăderea numerelor naturale fără trecere și cu trecere peste ordin;
- Proprietățile adunării;
- Rezolvarea problemelor cu text.

Situația problemă:

De Ziua Independenței Republicii Moldova, pe 27 august, Chișinăul a fost plin de culoare, emoție și mândrie. La activitate au participat 8 450 de elevi veniți din diferite raioane. Din raioanele de Nord au venit 2 780 de elevi, din raioanele de Sud – 3 120 de elevi, iar din raioanele centrale restul.

- a) Câți elevi au venit din raioanele centrale?
- b) Cu câți elevi mai mulți au participat raioanele de Sud față de cele de Nord?

Sarcini de lucru:

1. Extragerea datelor numerice dintr-un enunț contextualizat;
2. Planificarea etapelor de rezolvare (algoritmul de calcul);
3. Compararea a două mărimi folosind operația de scădere.

Scopul activității:

Aplicarea operațiilor de adunare și scădere în situații reale cu date statistice, dezvoltând capacitatea elevilor de a interpreta informații numerice, de a le organiza pe categorii și de a rezolva probleme în context social și civic.

Activitatea pornește de la un eveniment cu semnificație națională – Ziua Independenței Republicii Moldova – și valorifică date privind participarea elevilor din diferite raioane ale țării într-un context de învățare matematică aplicată. Elevii operează cu numere naturale în concentrul 0–10 000, extrag

informații din enunț și le organizează pe categorii geografice (Nord, Centru, Sud), aplicând adunarea și scăderea în rezolvarea unei situații-problemă.

Prin acest demers, matematica devine un instrument de interpretare a realității sociale, oferind elevilor posibilitatea de a înțelege modul în care participarea colectivă reflectă unitatea la nivel național. Problema depășește nivelul calculului mecanic, dezvoltând capacitatea de analiză a datelor și de înțelegere a relațiilor dintre părți și întreg.

Indiferent de raionul din care vin, toți cetățenii Republicii Moldova se adună împreună pentru a celebra Independența, demonstrând că adevărata putere a unei țări stă în unitatea oamenilor săi, în respectul față de valorile comune și în capacitatea fiecărei generații de a duce mai departe demnitatea națională.

ACTIVITATE: Frații și tradiții populare

Conținuturi:

- Frații dintr-un număr natural;
- Operații cu numere raționale pozitive (scăderea și înmulțirea fracțiilor);
- Metode de rezolvare a problemelor de aritmetică: **Metoda mersului invers.**

Situația problemă

Cu prilejul Zilei Limbii Române, un ansamblu folcloric din Republica Moldova a pregătit un spectacol dedicat tradițiilor și portului popular. Pentru confecționarea costumelor tradiționale, membrii ansamblului au cumpărat o cantitate de material textil. Au folosit $\frac{5}{6}$ din întreaga cantitate pentru costumele specifice zonei Codrilor, apoi $\frac{3}{7}$ din materialul rămas pentru costumele din sudul țării. După confecționarea costumelor, au rămas 18 metri de material.

- a) Câți metri de material au cumpărat inițial?
- b) Câți metri de material s-au folosit pentru costumele din zona Codrilor?

Sarcini de lucru

1. **Reprezentarea grafică sau schematică** a segmentelor de material utilizate pentru a vizualiza fracțiile din „rest”;
2. **Identificarea algoritmului de calcul** prin aplicarea metodei mersului invers (de la cantitatea finală rămasă către întreg);
3. **Calcularea fracției dintr-un număr** pentru a determina cantitatea de material utilizată pentru costumele din zona Codrilor și din sudul țării.

Scopul activității:

Aplicarea noțiunii de fracție dintr-un număr natural, a operațiilor cu fracții și a metodei mersului invers în rezolvarea de probleme cu context aplicativ, dezvoltând capacitatea elevilor de a interpreta și modela situații reale prin calcul matematic.

Activitatea pornește de la realizarea costumelor populare pentru un spectacol dedicat Zilei Limbii Române și utilizează un context cultural autentic pentru aplicarea fracțiilor și a metodei mersului invers.

Elevii calculează cantități de material utilizate și rămase, analizând modul în care o resursă inițială este distribuită și consumată în procese succesive de lucru. Problema transformă calculul fracțiilor într-o situație concretă, în care elevii pot urmări vizual și logic etapele utilizării materialului, de la întreg la părți și invers. Integrarea zonelor Codrilor și a sudului Republicii Moldova adaugă o dimensiune geografică, evidențiind diversitatea expresiilor culturale din Republica Moldova.

Contextul Zilei Limbii Române conferă activității o semnificație simbolică, evidențiind legătura dintre limbă, tradiție și identitate culturală.

ACTIVITATE: Proportii și simboluri naționale

Conținuturi:

- Dreptunghiul: definiție, proprietăți, calculul ariei;
- Frații dintr-un număr/suprafață;
- Determinarea restului dintr-o unitate întreagă.

Situația problemă

Drapelul de Stat al Republicii Moldova are forma unui dreptunghi cu lățimea de **1,5 m** și lungimea de **3 m**. El este alcătuit din trei benzi verticale egale: **albastră, galbenă și roșie**. Suprafața albastră ocupă **$\frac{1}{3}$** din suprafața totală a drapelului, iar banda galbenă ocupă **$\frac{1}{2}$** din restul suprafeței (notă: conform legii, benzile sunt egale, deci galbenul este jumătate din ce rămâne după albastru).

- a) Care este suprafața totală a drapelului?
- b) Care este suprafața benzii albastre?
- c) Ce fracție din suprafața totală reprezintă banda roșie?

Sarcini de lucru

1. Calcularea ariei dreptunghiului utilizând unitățile de măsură date (metri pătrați);
2. Determinarea fracției dintr-un număr (aria benzii albastre);
3. Analiza logică a proporțiilor: deducerea fracției pentru culoarea roșie prin scăderi succesive din întreg.

Scopul activității:

Aplicarea noțiunii de dreptunghi, a calculului ariei și a fracțiilor dintr-o suprafață în contexte reale, dezvoltând capacitatea elevilor de a interpreta proporții și relații matematice prin analiza unui simbol național.

Activitatea valorifică Drapelul de Stat al Republicii Moldova ca simbol al suveranității și identității naționale, transformându-l într-un context de învățare pentru calculul ariei și înțelegerea proporțiilor. Elevii determină suprafața totală a drapelului și ponderea fiecărei culori, analizând raportul dintre părți și întreg.

În acest mod, matematica devine un instrument de înțelegere a ordinii, rigoarei și echilibrului care stau la baza unui simbol fundamental al statului. Noțiunile de arie, fracție și raport capătă semnificație concretă, fiind aplicate într-un context relevant și ușor de vizualizat.

Activitatea permite elevilor să înțeleagă modul în care structura unui simbol național reflectă principii de echilibru și unitate, oferind o perspectivă integrată asupra relației dintre matematică, realitate și identitate.

Clasa VI

ACTIVITATE: Procente în analiza resurselor naturale ale Republicii Moldova

Conținuturi:

- Procente. Aflarea procentelor dintr-un număr dat;
- Probleme cu aplicarea procentelor;
- Mărimi direct proporționale.

Situația-problemă

Suprafața Republicii Moldova este de aproximativ 33 846 km². Dacă pădurile ocupă circa 12% din teritoriu, care este suprafața aproximativă acoperită de păduri?

Pornind de la aceste date reale, elevii sunt provocați să calculeze suprafața aproximativă ocupată de păduri și să interpreteze rezultatul în raport cu importanța protejării resurselor naturale.

Sarcini de lucru:

1. Identifică datele numerice din problemă. Ce reprezintă 33 846 km²? Ce reprezintă 12%?
2. Calculează suprafața acoperită de păduri.
3. Explică ce înseamnă rezultatul obținut în context real.
4. De ce este important să cunoaștem și să analizăm astfel de date statistice despre teritoriu și mediu?

Scopul activității:

Aplicarea calculului procentual într-un context real legat de mediul natural al Republicii Moldova, dezvoltând în același timp capacitatea elevilor de a interpreta date statistice și de a înțelege semnificația lor practică.

Problema pornește de la o informație reală despre teritoriul țării și introduce procentul ca instrument matematic de analiză a realității. Calcularea suprafeței acoperite de păduri nu este doar un exercițiu tehnic, ci un mod prin care elevii înțeleg cum matematica este utilizată pentru a descrie și analiza fenomene de interes național, precum gestionarea resurselor naturale.

Prin raportarea la un indicator statistic concret, elevii descoperă că procentele nu sunt doar abstracții matematice, ci instrumente folosite în economie, ecologie și politici publice. Activitatea contribuie la formarea unei atitudini responsabile față de mediul înconjurător și la conștientizarea importanței protejării pădurilor ca parte a patrimoniului natural al țării.

ACTIVITATE: Linia frântă în decorul ceramic**Conținuturi:**

- Linia frântă;
- Lungimea segmentului;
- Segment;
- Măsurarea lungimilor.

Situația-problemă

Un meșter olar din Iurceni vrea să decoreze un vas. El trasează o linie frântă formată din 6 segmente egale. Dacă lungimea totală a decorului este de 42 cm, cât măsoară un singur segment?

Sarcini de lucru

1. Identifică elementele matematice din problemă (linie frântă, segment, împărțire egală);
2. Calculează lungimea unui segment prin împărțirea lungimii totale la numărul de segmente;
3. Explică ce reprezintă rezultatul obținut în contextul decorării vasului;
4. Analizează: de ce este important ca segmentele să fie egale într-un decor tradițional?

Scopul activității:

Consolidarea noțiunilor de linie frântă și lungime a segmentului prin raportare la un meșteșug tradițional, integrând matematica în contextul patrimoniului cultural și al creației artistice.

Problema pornește de la un element concret din viața meșteșugului tradițional — decorarea unui vas ceramic. Elevii nu calculează într-un context abstract, ci într-o situație apropiată de realitate, unde geometria apare natural în procesul creației.

Împărțirea lungimii totale la cele 6 segmente transformă exercițiul într-o aplicație practică a împărțirii egale. Elevii înțeleg că uniformitatea segmentelor nu este doar un rezultat numeric, ci o condiție estetică și tehnică în realizarea unui decor echilibrat.

Prin asocierea matematicii cu olăritul, activitatea evidențiază faptul că formele geometrice și măsurarea lungimilor sunt prezente în artele tradiționale și în transmiterea meșteșugurilor din generație în generație.

Astfel, matematica devine un instrument de înțelegere a creației culturale, iar elevii observă legătura dintre calcul, proporție și identitate artistică locală.

Clasa VIII

ACTIVITATE: Monumentul lui Grigore Vieru și volumul prisme

Conținuturi:

- Prisma patrulateră regulată;
- Aria bazei și înălțimea;
- Volumul prisme.

Situația-problemă

În semn de respect pentru Grigore Vieru, poet care a exprimat prin opera sa dragostea față de limba română, mamă, copilărie și identitatea noastră culturală, se proiectează un soclu pentru bustul său. Soclul are forma **unei prisme drepte cu bază pătrată. Latura bazei este de 40 cm, iar înălțimea soclului este de 50 cm.** Ce volum de piatră este necesar pentru construirea acestui soclu?

Sarcini de lucru:

1. Identifică datele problemei: Care este forma bazei și ce reprezintă dimensiunile de 40 cm și 50 cm în limbaj geometric?
2. Efectuează calculele: Calculează aria bazei Calculează volumul prisme;
3. Conversia unităților: Exprimă volumul obținut în decimetri cubi, pentru a înțelege mai bine amploarea obiectului;
4. Analiză estetică și istorică: De ce credeți că soclurile monumentelor sunt adesea prisme drepte și nu alte forme? Cum contribuie stabilitatea prisme la „veșnicia” amintirii poetului?

Scopul activității:

Aplicarea formulelor de calcul al ariei bazei și volumului prisme patrulatere regulate, dezvoltând capacitatea elevilor de a interpreta noțiuni geometrice prin contexte reale legate de patrimoniul cultural și arhitectura monumentelor.

Activitatea valorifică realizarea unui soclu pentru bustul lui Grigore Vieru, personalitate emblematică a culturii naționale, transformând acest context într-o situație de învățare a volumului prisme. Elevii calculează volumul unui corp geometric pornind de la dimensiuni reale, analizând relația dintre baza pătrată și înălțimea prisme.

Prin acest demers, noțiunea de volum capătă semnificație practică, fiind asociată cu proiectarea și construirea unui monument dedicat memoriei culturale. Elevii înțeleg că geometria stă la baza realizării structurilor din spațiul public, unde proporția, stabilitatea și rigoarea sunt esențiale.

Contextul artistic și cultural oferă activității o dimensiune simbolică, evidențiind legătura dintre matematică, memorie colectivă și exprimarea respectului față de valorile naționale.

Clasa IX**ACTIVITATE: Cetatea Sorocii și geometria cercului****Conținuturi:**

- Cercul. Elemente;
- Lungimea cercului;
- Aplicarea formulei pentru calculul circumferinței.

Situația-problemă

Cetatea Sorocii, are o formă circulară cu 5 turnuri. Dacă distanța de la centrul cetății până la zidul exterior este de 20 metri (raza), care este lungimea aproximativă a circumferinței zidului exterior? (Folosește $\pi \approx 3,14$).

Sarcini de lucru:

1. Identifică elementele geometrice din problemă (raza, cercul, circumferința);
2. Calculează lungimea circumferinței folosind formula $L = 2\pi r$;
3. Explică ce reprezintă rezultatul obținut în contextul cetății;
4. Compară forma cetății cu forma idealizată a unui cerc — ce diferențe pot exista în realitate?

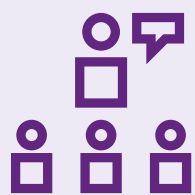
Scopul activității:

Consolidarea recunoașterii și utilizării noțiunilor de cerc și circumferință prin raportare la elemente de arhitectură cu valoare istorică și culturală.

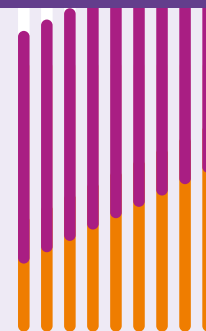
Problema propusă pornește de la un element patrimonial cu valoare istorică — Cetatea Sorociei — și solicită calcularea lungimii circumferinței, cunoscând raza de 20 metri. Aplicarea formulei $L = 2\pi r$ oferă elevilor posibilitatea de a utiliza cunoștințele teoretice într-un context concret și relevant. Exercițiul depășește nivelul unui simplu calcul numeric, deoarece raportarea la un monument real îi ajută pe elevi să înțeleagă faptul că noțiunile geometrice descriu structuri existente în mediul construit și pot fi utilizate pentru analiza arhitecturii istorice.

Prin integrarea unui obiectiv cultural cunoscut în demersul de calcul matematic, se realizează o legătură între teoria studiată la clasă și realitatea din jur. Problema devine un exemplu de învățare contextualizată, în care competențele matematice sunt dezvoltate simultan cu înțelegerea și aprecierea patrimoniului.

CICLUL LICEAL

Clasa X

ACTIVITATE: Mănăstirea Căpriană și simetria arhitecturală

Conținuturi:

- Poligoane regulate: Octogonul;
- Perimetrul figurilor geometrice;
- Simetria față de un punct și față de o axă.

Situația-problemă

Biserica „Sfântul Gheorghe” de la Mănăstirea Căpriană, un simbol al continuității noastre spirituale, prezintă o turlă a cărei secțiune orizontală este un octogon regulat. Această formă nu este doar o alegere estetică, ci una simbolică, făcând trecerea de la baza pătrată (simbolul pământului) către cupola circulară (simbolul cerului). Dacă latura acestui octogon este de 2,5 m, care este lungimea totală a conturului bazei turlei?

Sarcini de lucru:

1. Identifică elementele geometrice: Ce înseamnă un „octogon regulat” în termeni de laturi și unghiuri? Câte laturi egale trebuie să adunăm pentru a afla perimetrul?
2. Calculează perimetrul: Aplică formula $P=n \times l$, unde n este numărul de laturi și l este lungimea unei laturi;
3. Interpretare vizuală: De ce credeți că arhitecții au ales un octogon și nu un pătrat sau un hexagon pentru turlă? Cum ajută simetria celor opt laturi la distribuția uniformă a luminii prin ferestrele turlei?
4. Cercetare simbolică: Cifra 8 reprezintă, în tradiția creștină, „ziua a opta” — simbolul învierii și al veșniciei. Cum se reflectă această semnificație în forma turlei care „privește” spre cer?

Scopul activității:

Aplicarea noțiunilor de perimetru și simetrie în studiul poligoanelor regulate (octogonul), într-un context real, prin raportarea la arhitectura Mănăstirii Căpriană, integrând matematica în înțelegerea patrimoniului cultural și religios.

Activitatea valorifică arhitectura Mănăstirii Căpřiana, în special forma octogonală a turlei bisericii „Sfântul Gheorghe”, ca suport pentru învățarea poligoanelor regulate și a simetriei. Elevii calculează perimetrul unui octogon regulat și analizează proprietățile sale geometrice în raport cu structura reală a monumentului.

Prin acest demers, noțiunile de perimetru și simetrie devin instrumente de înțelegere a modului în care geometria contribuie la stabilitatea și armonia construcțiilor arhitecturale. Elevii observă legătura dintre forma geometrică și echilibrul structural, precum și rolul ordinii matematice în proiectarea spațiilor sacre.

Contextul istoric și spiritual al Mănăstirii Căpřiana oferă activității o dimensiune simbolică, evidențind interdependența dintre matematică, arhitectură și patrimoniu cultural.

ACTIVITATE: Triunghiul Culturii din Căușeni

Conținuturi:

- Aria triunghiului: $A = \frac{1}{2} ab \sin \alpha$;
- Rezolvarea triunghiului oarecare;
- Utilizarea tabelului de valori trigonometrice (sau a calculatorului pentru $\sin 75^\circ$).

Situația-problemă

La Căușeni, monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, bustul lui Mihai Eminescu și Biserica „Adormirea Maicii Domnului” pot fi privite ca trei puncte de reper care formează un triunghi simbolic al istoriei, culturii și spiritualității locale.

- Distanța dintre bustul lui Mihai Eminescu și monumentul lui Ștefan cel Mare este de 80 m;
- Distanța dintre bustul lui Mihai Eminescu și Biserica „Adormirea Maicii Domnului” este de 60 m;
- Unghiul format la bustul lui Mihai Eminescu, între direcțiile spre cele două obiective, este de 75° .

Calculează aria terenului cuprins între aceste trei puncte istorice.

Sarcini de lucru:

1. Identificarea modelului: Ce elemente ale triunghiului cunoaștem? (Două laturi și unghiul dintre ele);
2. Calculul trigonometric: Află valoarea $\sin 75$ sau aproximarea 0,966);
3. Aplicarea formulei: Calculează aria folosind formula.

4. Interpretare spațială: Ce reprezintă această arie în contextul urbanistic al orașului? Cum ajută astfel de calcule în amenajarea parcurilor sau a zonelor pietonale?

Scopul activității:

Aplicarea noțiunilor de trigonometrie (aria triunghiului folosind două laturi și un unghi cuprins) într-un context real, prin raportarea la repere istorice și culturale din orașul Căușeni, integrând matematica în studiul patrimoniului local.

Problema pornește de la trei repere importante din orașul Căușeni: monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, bustul lui Mihai Eminescu și Biserica „Adormirea Maicii Domnului”. Acestea sunt interpretate ca puncte care formează un triunghi în plan.

Elevii calculează aria acestui triunghi utilizând două distanțe și un unghi cuprins, aplicând formula specifică din trigonometrie. Astfel, noțiunile matematice sunt utilizate într-un context concret, în care geometria descrie relații spațiale reale. Prin această situație, elevii înțeleg că figurile geometrice pot modela relații dintre obiecte cu valoare istorică și culturală. Triunghiul format de cele trei repere devine o reprezentare a modului în care elementele identitare ale unei comunități sunt interconectate în spațiul urban. Activitatea contribuie la dezvoltarea capacității de a interpreta matematic spațiul real și de a înțelege modul în care geometria poate descrie organizarea și structura mediului în care trăim.

Clasa XI

ACTIVITATE: Optimizarea utilizării unui teren în planificarea spațiului real

Conținuturi:

- Funcția de gradul II și reprezentarea ei grafică;
- Derivata funcției (punctul de extrem);
- Probleme de optimizare (aria maximă pentru un perimetru dat).

Situația-problemă

În municipiul Orhei se proiectează un **centru regional pentru inovație și competențe digitale**, destinat atelierelor de robotică, programare, proiectare tehnică și activităților educaționale pentru tineri. Terenul disponibil are formă dreptunghiulară și un perimetru fix de **1200 m**. Pentru a valorifica spațiul cât mai eficient, proiectanții doresc ca suprafața acestui teren să fie maximă.

Sarcini de lucru:

1. Modelarea relației: Exprimă lățimea (l) în funcție de lungime (L) folosind perimetrul: $2(L + l) = 1200$; $l = 600 - L$;
2. Definirea funcției de arie: Scrie funcția ariei $A(L) = L(600 - L) = 600L - L^2$;
3. Calculul final: Determină dimensiunile și aria maximă;
4. Reflecție economică: De ce este important pentru un agricultor moldovean să folosească fiecare metru pătrat de pământ la potențial maxim? Cum ajută tehnologia și calculul precis la creșterea economiei rurale?

Scopul activității:

Aplicarea funcției de gradul II și a derivatelor în rezolvarea problemelor de optimizare, dezvoltând capacitatea elevilor de a modela situații reale prin funcții matematice și de a interpreta soluții în contexte economice și geografice.

Activitatea pornește de la proiectarea unui centru regional de inovație în municipiul Orhei și utilizează problema maximizării ariei unui teren dreptunghiular cu perimetru fix. Elevii modelează relația dintre lungime și lățime, construiesc funcția de arie și determină dimensiunile care conduc la valoarea maximă.

Prin acest demers, funcția de gradul II și noțiunea de extremum capătă o interpretare practică, fiind aplicate într-un context real de utilizare eficientă a spațiului. Elevii înțeleg cum instrumentele analizei matematice pot fundamenta decizii legate de planificarea teritoriului și optimizarea resurselor.

Contextul economic și geografic al regiunii Orhei oferă activității o dimensiune aplicată, evidențiind legătura dintre matematică, agricultură și dezvoltare regională.

ACTIVITATE: Geometria Memoriei – Arhitectura monumentelor din Moldova

Conținuturi:

- Corpuri geometrice (piramida, prisma, cilindrul, conul, sfera);
- Calculul ariilor laterale, totale și al volumelor;
- Secțiuni paralele cu baza și proprietăți de proporționalitate.

Situația-problemă

Monumentele istorice și religioase ale Republicii Moldova reprezintă repere ale identității culturale și ale memoriei colective. Restaurarea și conservarea lor necesită nu doar sensibilitate artistică, ci și precizie geometrică și calcule matematice riguroase.

Imaginează-ți că faci parte dintr-o echipă de arhitecți și specialiști în restaurare care trebuie să analizeze forma și structura unui monument reprezentativ din Republica Moldova pentru a planifica lucrări de conservare.

Realizează un proiect în format A3 cu tema: „**Geometria în arhitectura monumentelor din Republica Moldova**”. Poți alege unul dintre următoarele monumente sau un alt exemplu relevant:

- Lumânarea Recunoștinței;
- Cetatea Soroca;
- Mănăstirea Căpriană;
- Complexul Memorial Eternitate.

Sarcini de lucru:

■ 1. Identificarea elementelor geometrice:

Alege un monument reprezentativ și descompune structura acestuia în corpuri geometrice simple. Precizează ce corp geometric domină construcția (de exemplu: cilindru pentru corpul Lumânarea Recunoștinței sau piramidă/con pentru anumite elemente arhitecturale ale mănăstirilor). Analizează modul în care dimensiunile geometrice (înălțimea, raza sau latura bazei) influențează atât aspectul estetic, cât și stabilitatea construcției.

■ 2. Modelarea și calculul matematic:

Realizează o schiță cotată a monumentului ales și aproxează dimensiunile principalelor componente geometrice. Determină:

- aria totală exterioară;
- volumul aproximativ al construcției;
- suprafața care ar necesita restaurare sau acoperire cu materiale.

Utilizează formulele studiate pentru corpurile geometrice corespunzătoare.

■ 3. Interpretare vizuală și tehnică:

Compară monumentul ales cu o construcție paralelipipedică simplă de aceeași înălțime. Analizați:

- care structură ar necesita mai mult material;
- ce avantaje estetice și funcționale oferă formele geometrice complexe;
- cum influențează suprafețele curbe dificultatea execuției și a restaurării în comparație cu suprafețele plane.

Argumentează răspunsurile utilizând observații geometrice și calcule estimative.

■ 4. Cercetare aplicată:

Documentați-vă și răspundeți la întrebările:

- De ce este importantă precizia geometrică în restaurarea monumentelor istorice?

- Cum contribuie matematica la păstrarea formelor originale ale patrimoniului construit?
- De ce conservarea monumentelor reprezintă o responsabilitate civică și culturală?

Formulează concluzii privind rolul matematicii în protejarea identității culturale a Republicii Moldova.

Scopul activității:

Aplicarea cunoștințelor despre corpurile geometrice pentru modelarea și analiza monumentelor reprezentative ale Republicii Moldova, dezvoltând capacitatea elevilor de a utiliza matematica în contexte autentice legate de patrimoniu, arhitectură și conservare culturală.

Activitatea pornește de la modelarea unor monumente celebre prin intermediul corpurilor geometrice studiate la cursul de stereometrie. Elevii analizează structurile arhitecturale, identifică proprietățile geometrice ale acestora și interpretează volumele și suprafețele ca elemente tehnice de construcție. Ei determină cantitățile necesare restaurării utilizând formulele ariei și volumului, aplicând metode de calcul riguroase. Astfel, stereometria nu mai este o disciplină abstractă, ci devine un instrument de documentare a realității fizice.

Prin această activitate, elevii înțeleg că arhitectura este „muzică înghețată în forme geometrice” și că matematica este limbajul prin care frumosul este construit și conservat. Calculul volumelor devine un exercițiu de estimare economică și logistică, dezvoltând capacitatea de a rezolva probleme practice în contextul protejării culturii.

Exemple de produse realizate:

BISERICA

ADORMIREA MAICII DOMNULUI

DIN CĂUȘENI

MONUMENT ISTORIC UNIC ÎN MOLDOVA

TRIUNGHII
Acoperișul bisericii (vedere laterală)

DREPTUNGHI
Pereții exteriori ai bisericii
Ușa de intrare

PĂTRAT
Ferestrele și elementele decorative

SEMICERC
Bolțile interioare (arce)

CERC
Elemente din pictură - medaloane cu sfinți

VEDERE LATERALĂ

PLAN (VEDERE DE SUS)

CILINDRU
Coloanele din interior

PRISMĂ DREPTUNGHIULARĂ
Forma generală a clădirii - volum cu bază rectangulară

INFORMAȚII

- Construită în sec. XVII-XVIII.
- Este pe jumătate îngropată în pământ pentru a nu depăși restricțiile vremii.
- Interiorul este complet pictat în frescă.
- Monument istoric unic în Moldova, o bijuterie a arhitecturii și spiritualității noastre.

Matematica se regăsește peste tot în jurul nostru!

CORPURI GEOMETRICE

în structură

CETATEA SOROCA - SIMBOL DE ISTORIE ȘI ARHITECTURĂ

Istoria se păstrează în piatră, iar geometria o face să dăinuie.

DESPRE CETATEA SOROCA
Cetatea Sorocea este una dintre cele mai importante fortificații medievale din Moldova. Construită între 1499-1503 de către Ștefan cel Mare, pe malul Nistrului, cetatea a avut un rol strategic în apărarea granielor Țării Moldovei.

Planul cetății este circular, ceea ce o face un exemplu remarcabil de arhitectură medievală.

DATE GENERALE

- Locație: Sorocea, Republica Moldova
- Perioada construcției: 1499-1503
- Construcător: Ștefan cel Mare
- Diametrul exterior: ~ 55 m
- Înălțimea zidurilor: ~ 20 m
- Material: piatră de calcar

CORPURI GEOMETRICE IDENTIFICATE

- 1. CONURI**
Acoperișurile turnurilor au formă de con, care asigură scurgerea apei și un aspect impunător.
- 2. CILINDRI**
Turnurile cetății au formă de cilindru, oferind rezistență și stabilitate.
- 3. ARCE (SEMICERCURI)**
Poarta de intrare are formă de arc semicircular, distribuind uniform forțele în sus.
- 4. PARALELEPIPED**
Zidurile și merloanele au formă de paralelepiped, oferind masivitate și protecție.
- 5. TRUNCHI DE CON**
Baza zidurilor are ușoră înclinare asemănătoare cu un trunchi de con, pentru mai multă stabilitate.

GEOMETRIA ÎN ARHITECTURĂ
Arhitectura medievală folosește forme geometrice simple, dar eficiente. Fiecare corp geometric contribuie la stabilitatea, funcționalitatea și frumusețea construcției.

ANALIZA GEOMETRICĂ A STRUCTURII

- 1. CONURI**
Turnurile acoperite cu acoperișuri conice se remarcă în siluetă și protejează interiorul.
- 2. CILINDRI**
Forma cilindrică a turnurilor permite o distribuție uniformă a greutatei și o mai bună rezistență la atacuri.
- 3. ARCE (SEMICERCURI)**
Arcele semicirculare sunt folosite în zonele de acces pentru a susține greutatea zidurilor.
- 4. PARALELEPIPED**
Zidurile drepte și merloanele în formă de paralelepiped creează bariere solide de apărare.
- 5. TRUNCHI DE CON**
Baza cu ușoară înclinare sporește stabilitatea și rezistența la presiunea solului.

CONCLUZIE
Cetatea Sorocea este un exemplu perfect de îmbinare între istorie și geometrie. Fiecare corp geometric folosit în structură contribuie la funcționalitatea și durabilitatea acestei fortificații impresionante, care dăinuie de peste 500 de ani.

Geometria construiește. Istoria dăinuiește.

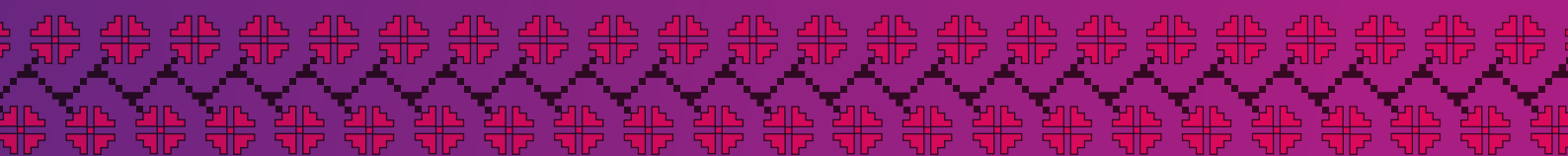
SIMBOL AL CURAJULUI **MOȘTENIRE MEDIEVALĂ** **VEGHEAZĂ NISTRUL DE PESTE 500 DE ANI** **ARHITECTURĂ CARE ÎMBINĂ FORMA ȘI FUNCȚIA**

Să cunoaștem trecutul, ca să construim viitorul!

Capitolul III

Biologie

BIOLOGIA este disciplina granițelor invizibile: pielea care apără corpul, membrana celulei care lasă să intre ce e util și oprește ce dăunează, imunitatea care recunoaște „al nostru” și „străin”, echilibrul intern care se menține prin reguli. Din primele lecții, elevul înțelege un adevăr simplu: viața nu rezistă la întâmplare, ci este protejată prin reguli, prin grijă și prin capacitatea de a reacționa și a preveni la timp. Când învață despre respirație, circulație, imunitate, somn și stres, el nu acumulează doar cunoștințe despre corp, ci începe să interiorizeze o atitudine: să ai grijă de tine și de ceilalți înseamnă să previi, să înțelegi consecințele și să acționezi responsabil. În acest fel, biologia contribuie la formarea maturității elevului, demonstrând că riscurile pot fi prevenite și gestionate prin cunoaștere.

De aici, trecerea spre natură vine firesc, pentru că un ecosistem funcționează ca un organism: are echilibre, interdependențe și „semnale” de alarmă atunci când este rănit. În Republica Moldova, această legătură poate fi făcută concret prin biodiversitatea locală, și, mai ales, prin Cartea Roșie. Când elevul descoperă că anumite specii sunt rare, vulnerabile, protejate, înțelege că patrimoniul nu înseamnă doar clădiri și tradiții, ci și viață: plante, insecte, păsări și habitate care fac această țară vie. Cartea Roșie devine atunci un instrument educațional puternic: nu o listă, ci un mesaj – „avem ceva prețios, iar responsabilitatea de a-l păstra ne aparține”. Aici se naște mândria curată: mândria de a cunoaște ce e al nostru și de a-l proteja cu inteligență, nu cu indiferență.

În această logică, profesorul poate introduce și ideea de „ecologie a societății”: la fel cum un ecosistem se poate îmbolnăvi din cauza poluării, a dezechilibrului și a lipsei de grijă, și o comunitate se poate degrada din neîncredere, agresivitate, stigmatizare. O societate sănătoasă are, ca și un organism, mecanisme de protecție și refacere: solidaritate, sprijin, reguli respectate, grijă față de cei vulnerabili. Lecțiile despre stres, traumă și reziliență pot fi transformate în deprinderi de conviețuire: „nu judecăm, sprijinim; nu stigmatizăm, înțelegem; nu abandonăm, avem grijă”.

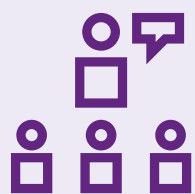
În acest fel, biologia devine mai mult decât o disciplină: devine educație pentru o țară care își protejează viața în toate formele ei – în om, în natură și în comunitate – iar mândria față de țară capătă forma cea mai credibilă: grijă, responsabilitate și protecție a patrimoniului viu.

Abordări didactice pentru integrarea valorilor naționale la disciplina Biologie

Daniela PLACINTA,
dr., lector universitar, UPSC

CICLUL GIMNAZIAL

Activitatea 1

Flora spontană a Republicii Moldova include numeroase specii de plante medicinale. Printre speciile frecvent întâlnite se numără teiul (*Tilia cordata* Mill), mușețelul (*Matricaria recutita* L.), sunătoarea (*Hypericum perforatum* L.) cimbrișorul (*Thymus serpyllum* L.) etc., răspândite în pădurile din zona Codrilor, în pajiști și luminișuri.

Fig. 1. Tei *Tilia cordata* Mill

Fig. 2. Mușețel
Matricaria recutita L.

Fig. 3. Sunătoarea
Hypericum perforatum L.

Fig. 4. Cimbrișorul
Thymus serpyllum L.

Prepararea infuziei, permite trecerea în apă a substanțelor solubile, fapt care explică utilizarea lor în menținerea stării de sănătate. În prezent, plantele medicinale sunt valorificate nu doar în consumul familial, ci și în activități economice locale, precum producerea ceaiurilor din plante, a amestecurilor fitoterapeutice și a produselor naturiste, realizate de mici producători și gospodării familiale. Această valorificare responsabilă presupune cunoașterea speciilor, recoltarea rațională și protejarea florei spontane.

Sarcini de lucru:

1. Identifică, utilizând atlasul botanic, manualul școlar sau materialele oferite de profesor, două specii de plante menționate din flora spontană a Republicii Moldova și notează-ți decizia de selectare a acestora.
2. Stabilește pentru fiecare plantă organul utilizat la prepararea infuziei și descrie două caracteristici folositoare ale acestuia.
3. Localizează pe harta Republicii Moldova o zonă în care aceste plante pot fi întâlnite.
4. Explică de ce infuzia se prepară cu apă fierbinte și ce substanțe folositoare din plantă ajung în apă.
5. Elaborează o fișă intitulată „Plantele medicinale utilizate în comunitatea mea”, în care să prezinți: modul de utilizare al plantelor studiate; un exemplu de produs care poate fi obținut din acestea (de exemplu ceai din plante); reguli de recoltare care protejează mediul.

Activitatea evidențiază legătura dintre cercetarea științifică, tradițiile comunității și utilizarea responsabilă a resurselor vegetale, contribuind la formarea respectului pentru **resursele naturale naționale** și pentru **cercetarea științifică** prin care este cunoscută și protejată flora Republicii Moldova. Elevul va înțelege că plantele medicinale reprezintă o **componentă a biodiversității teritoriului Republicii Moldova**, iar valorificarea lor pentru menținerea sănătății și pentru realizarea unor produse locale presupune **spirit de inițiativă, utilizarea rațională a resurselor naturale** și o atitudine **responsabilă față de biodiversitate**, manifestate în acord cu realitățile comunității din care face parte.

Activitatea 2

În Republica Moldova sunt mai multe rezervații științifice și arii naturale protejate, create pentru conservarea ecosistemelor reprezentative și a speciilor rare de organisme vii. Rezervația științifică „Codrii” protejează ecosistemele forestiere caracteristice zonei centrale, Rezervația „Prutul de Jos” menține ecosistemele acvatice și speciile de păsări acvatice, iar Rezervația „Pădurea Domnească” este cunoscută pentru diversitatea faunei, inclusiv pentru zimbru (*Bison bonasus* L.), specie reintrodusă în fauna Republicii Moldova.

Fig. 5. Zimbru
Bison bonasus L.

Fig. 6. Pelican
Pelecanus onocrotalus L.

Fig. 7. Căprioara
Capreolus capreolus L.

Sarcini de lucru:

1. Localizează pe harta Republicii Moldova rezervațiile „Codrii”, „Prutul de Jos”, „Pădurea Domnească” și precizează tipul de ecosistem caracteristic fiecărei rezervații.
2. Selectează, din materialele oferite de profesor/sine stător, câte o specie de animal reprezentativă pentru fiecare rezervație (de exemplu: zimbrul, pelicanul, căprioara), apoi, stabilește mediul de viață și tipul de hrană.
3. Determină relațiile trofice dintre speciile identificate și elaborează un joc tematic pentru colegii tăi.
4. Analizează rolul acestor arii protejate pentru natura Republicii Moldova și explică de ce speciile respective trebuie protejate ca parte a biodiversității țării.
5. Realizează, prin acțiuni de colaborare în grup, un produs la alegere:
 - poster „Vizitator responsabil într-o rezervație naturală”;
 - pliant informativ despre o rezervație;
 - macheta unui ecosistem protejat.

Activitatea contribuie la cunoașterea și **aprecierea ariilor naturale protejate ca parte a patrimoniului natural al Republicii Moldova, dezvoltând sentimentul de mândrie și respect** față de bogățiile naturale ale țării și față de eforturile statului de a le conserva. Înțelegerea rolului acestor teritorii în protejarea biodiversității favorizează manifestarea loialității față de spațiul național și asumarea unui comportament orientat spre binele comun, prin recunoașterea faptului că **ocrotirea naturii reprezintă o responsabilitate civică, care susține suveranitatea Republicii Moldova.**

Activitatea 3

În Republica Moldova, datele statistice privind starea de sănătate a populației evidențiază faptul că principalii factori de risc sunt valorile crescute ale tensiunii arteriale, alimentația dezechilibrată și consumul de tutun, la care se adaugă excesul de masă corporală, consumul de alcool și nivelul ridicat al glucozei din sânge. Efectele acestor factori sunt evaluate în funcție de câți ani de viață sănătoasă pierde o persoană din cauza îmbolnăvirilor sau a deceselor timpurii.

Programul național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023–2027 evidențiază consumul de tutun ca fiind una dintre principalele cauze de îmbolnăvire și deces. Se estimează că anual peste cinci mii de persoane își pierd viața din cauza fumatului activ sau a expunerii la fumul de tutun. Totodată, studiile arată că fumatul este prezent și în rândul adolescenților cu vârste cuprinse între 13 și 15 ani, iar o parte dintre aceștia sunt expuși frecvent la fumul de tutun în mediul familial.

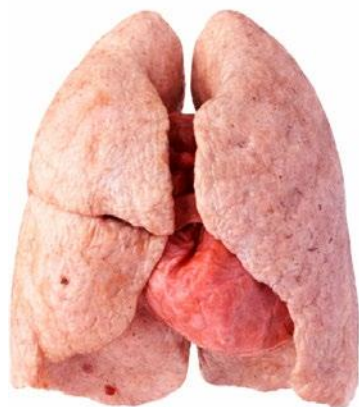

Fig. 8. Plămâni ai unui nefumător

Fig. 9. Plămâni ai unui fumător

Sarcini de lucru:

1. Observă în localitatea ta exemple de spații în care fumatul este interzis (școala, transportul public, instituțiile medicale etc.) și formulează două-trei concluzii despre rolul acestor măsuri pentru sănătatea omului.
2. Analizează imaginile plămânului sănătos cu cele ale plămânului afectat de fumat și realizează un reportaj cu titlul „Aleg sănătatea pentru viața mea și țara mea”.
3. Identifică exemplele din școala ta care contribuie la menținerea sănătății elevilor și promovează bunele practici comunității tale.
4. Demonstrează colegilor comportamente prin care adolescenții pot preveni factorii de risc pentru sănătate.

Activitatea evidențiază **sănătatea populației ca domeniu de interes național** și pune în valoare măsurile aplicate în Republica Moldova pentru protejarea vieții și prevenirea îmbolnăvirilor, precum spațiile publice fără fumat și **promovarea modului de viață sănătos** în școală. Prin analizarea acestor exemple și prin transmiterea mesajelor de informare către colegi și comunitate, elevul își dezvoltă responsabilitatea față de propria sănătate și față de binele comun, manifestând **respect** pentru inițiativele care contribuie la creșterea calității vieții în societate. Implicarea personală în promovarea comportamentelor sanogene exprimă atașamentul față de **valorile comunității și încrederea** în capacitatea Republicii Moldova de a asigura un viitor sănătos pentru cetățenii săi.

Activitatea 4

Stema Republicii Moldova conține acvila stilizată, pasăre simbolică ce exprimă suveranitatea, independența și continuitatea istorică a statului. În plan biologic, acvila este o pasăre răpitoare adaptată la zborul la înălțime, cu vedere foarte bine dezvoltată, gheare puternice și cioc curbat, caracteristici care îi asigură poziția de prădător în vârful lanțului trofic. Analiza acestor particularități permite înțelegerea relației dintre organism și mediul de viață, iar compararea lor cu reprezentarea stilizată de pe stemă evidențiază modul în care elementele lumii vii sunt transformate în simboluri ale identității naționale.

Fig. 10. Stema Republicii Moldova

Fig. 11. Acvila-țipătoare-mare
Clanga clanga L.

Sarcini de lucru:

1. Observă imaginea acvilei de pe stema Republicii Moldova și identifică elementele morfologice care indică faptul că este o pasăre răpitoare.
2. Compară acvila de pe stemă cu o specie reală de acvilă, de exemplu acvila-țipătoare-mare (*Clanga clanga* L.) și evidențiază asemănările și deosebiri dintre ele.
3. Elaborează, prin acțiuni de colaborare în grup, produsul „Acvila – simbol al unității noastre”, unde vor fi prezentate două calități biologice ale acvilei, precum zborul stabil și capacitatea de a zbura la înălțime mare, și să explici, prin exemple simple, cum aceste trăsături pot simboliza unitatea și respectul dintre etniile din Republica Moldova.

Activitatea contribuie la formarea patriotismului și înțelegerea suveranității prin analiza simbolurilor naționale ale Republicii Moldova. Studiarea acvilei heraldice, în corelație cu trăsăturile sale biologice, permite elevului să înțeleagă în mod argumentat alegerea acesteia ca **simbol al independenței, continuității și unității statului**. Prin această abordare, se dezvoltă respectul față de identitatea națională și se consolidează convingerea că toate comunitățile etnice conviețuiesc sub aceleași valori și repere simbolice.

Activitatea 5

Republica Moldova dispune de ecosisteme variate, precum pădurile din zona Codrilor, ecosistemele acvatice ale Prutului de Jos și pajiștile de stepă, stepa Bugeac. Fiecare ecosistem este alcătuit din componente biotice, reprezentate de organismele vii, și componente abiotice, precum apa, solul, aerul și lumina. Relațiile dintre aceste componente asigură echilibrul natural și menținerea biodiversității. În contextul actual, protejarea ecosistemelor este parte a dezvoltării durabile, deoarece utilizarea responsabilă a resurselor naturale contribuie la menținerea calității vieții și la protejarea mediului pentru generațiile viitoare.

Fig. 12. Rezervația Codri

Fig. 13. Prutul de Jos

Fig. 14. Stepa Bugeac

Sarcini de lucru:

1. Alege un ecosistem din localitatea ta sau din Republica Moldova și notează componentele biotice și abiotice.
2. Imaginează-ți că ești „paznicul ecosistemului” și identifică o problemă reală care ar putea afecta acest ecosistem (de exemplu: poluare, defrișare, aruncarea deșeurilor).
3. Construiește un lanț trofic din ecosistemul ales și explică ce s-ar întâmpla dacă una dintre verigi ar dispărea.
4. Realizează produsul „Planul meu pentru un ecosistem sănătos”, în care să propui acțiuni concrete de protejare a ecosistemului, evidențiind rolul cooperării și respectului dintre membrii comunității, ca expresie a unității.

Activitatea contribuie la **formarea responsabilității** față de mediul natural și la înțelegerea dezvoltării durabile prin analiza ecosistemelor din Republica Moldova. Astfel, elevul își formează o atitudine de **respect față de patrimoniul natural** și înțelege că protejarea mediului presupune implicare comună, **cooperare și responsabilitate față de comunitate și față de țară.**

Activitatea 6

Plantele din clasa Dicotiledonate se caracterizează prin semințe cu două cotiledoane, nervațiune reticulată a frunzelor și o mare diversitate de forme și adaptări. Din punct de vedere structural, aceste plante prezintă organe vegetative bine diferențiate, precum rădăcina pivotantă, care asigură fixarea și absorbția apei și a substanțelor minerale, tulpina ramificată, cu rol de susținere și transport, și frunzele cu nervațiune reticulată, prin care are loc procesul de fotosinteză. Unele specii din această clasă au devenit simboluri culturale și naționale. Pe stema Republicii Moldova, acvila ține în cioc o ramură de măslin (*Olea europaea* L.), specie de plante dicotiledonată, care semnifică pacea, unitatea și continuitatea.

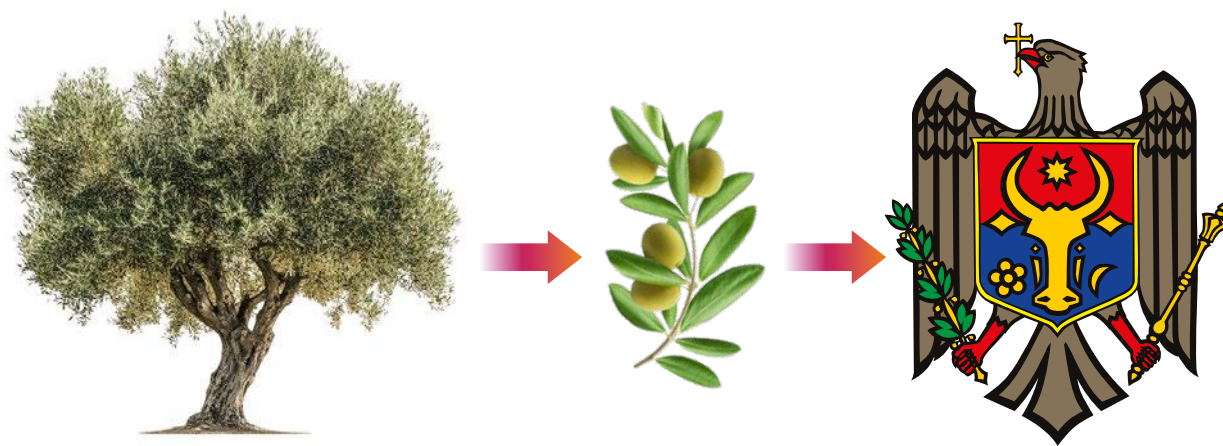

Fig. 18. Măslin (*Olea europaea* L.) reprezentat pe stema Republicii Moldova

Sarcini de lucru:

1. Identifică caracteristicile principale ale plantelor din clasa Dicotiledonate, în baza exemplor din mediul apropiat.
2. Analizează imaginea ramurii de măslin de pe stema Republicii Moldova și explică de ce această plantă este asociată simbolic cu pacea, unitatea și continuitatea.
3. Compară măslinul (*Olea europaea* L.) cu o plantă dicotiledonată din localitatea ta, evidențiind câteva asemănări la nivel structural.
4. Elaborează produsul „Ramura de măslin – semn al păcii, unității și al continuității”, în care să prezinți legătura dintre caracteristicile biologice ale plantei și valorile pe care le simbolizează pentru Republica Moldova.

Activitatea contribuie la formarea **respectului față de simbolurile naționale** și la înțelegerea semnificației acestora prin corelarea cu elemente din lumea vie. Prin analiza ramurii de măslin, elevul înțelege că valorile precum **pacea, unitatea și continuitatea**, sunt reflectate în simbolurile statului și **susțin conviețuirea armonioasă a comunităților din Republica Moldova**.

Activitatea 7

Ecosistemele din Moldova, precum pădurile, livezile, luncile și apele, sunt reflectate în operele literare ca spații vii, în care organismele și factorii de mediu interacționează permanent. În fragmentele din *Amintiri din copilărie*, scrisă de Ion Creangă, natura apare ca un mediu divers, populat de plante, animale și oameni, evidențiind relațiile dintre componentele ecosistemului și rolul acestora în viața comunității.

De exemplu: „...sat mare și vesel, împărțit în mai multe părți, unde oamenii trăiesc în strânsă legătură cu locurile și cu natura din jur...”; „...casa era înconjurată de pomi și de grădini, iar peste tot vedeai verdeață și viață...”; „...pupăza din tei își făcuse cuib și, în fiecare dimineață, își făcea auzit glasul...”; „...umblam pe câmpuri, pe lângă ape și prin toate locurile unde natura își arăta frumusețea...”; „...copiii se jucau, alergau și descopereau toate tainele locurilor în care trăiau...”. Analiza acestor descrieri permite înțelegerea ecosistemelor autentice și a importanței lor pentru identitatea și viața oamenilor din Moldova.

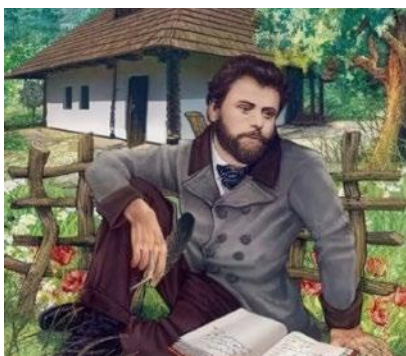

Fig. 19. Ion Creangă (1837-1889)

Fig. 20. Pupăză *Upupa epops* L.

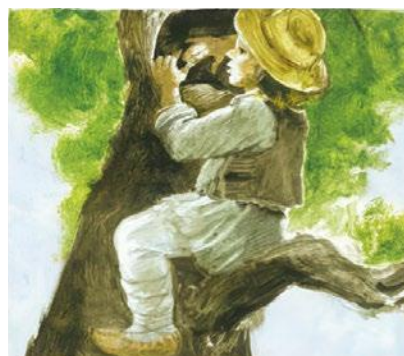

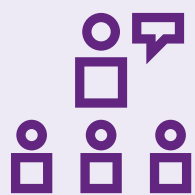
Fig. 21. Secvență ilustrată din *Amintiri din copilărie*, scrisă de Ion Creangă

Sarcini de lucru:

1. Intră în rolul unui „explorator al naturii” și alege unul dintre fragmente. Notează ce tip de ecosistem este descris și identifică două elemente vii și un factor de mediu care îl caracterizează.
2. Dă viață ecosistemului: rescrie, în 3–4 enunțuri, fragmentul ales din perspectiva unui organism din acel mediu, de exemplu pasăre, plantă sau apă, evidențiind condițiile în care trăiește.
3. Reflectează asupra relației om–natură, pornind de la episodul cu pupăza, formulează o opinie în care să explici dacă intervenția omului a fost potrivită și ce comportament ar trebui adoptat față de viețuitoare.
4. Realizează produsul „Natura care ne unește”, în care să prezinți, prin desen, de ce ecosistemele din Republica Moldova trebuie protejate și cum redau patrimoniul cultural comun al spațiului românesc.

Activitatea evidențiază legătura dintre **creația literară**, **mediul natural** și **valorile culturale ale societății**, contribuind la **formarea respectului pentru patrimoniul artistic**. Astfel, se consolidează aprecierea literaturii ca mijloc de cunoaștere a lumii vii și se formează o **atitudine responsabilă față de mediul înconjurător**, în acord cu **tradițiile** comunității din care face parte.

CICLUL LICEAL

Activitatea 8

Motivul tradițional „miez de nucă”, ornamentat pe ia națională, reprezintă o formă stilizată inspirată din structura seminței de nucă. Nuca, speciei de nuc *Juglans regia* L., face parte din categoria fructelor de tip drupă, alcătuită din pericarp și sămânță, aceasta fiind protejată de un endocarp lignificat. Partea comestibilă, denumită miez, este constituită din două cotiledoane, bogate în substanțe de rezervă, care asigură nutriția embrionului în procesul de germinare.

În plan simbolic, acest motiv este asociat cu ideea de abundență și prosperitate, fiind considerat și un semn al tenacității și al tăriei de caracter. Forma sa particulară a fost interpretată ca relații strânse și unite între frați, iar în anumite contexte culturale este corelată și cu fertilitatea, reflectând capacitatea de regenerare și continuitate a vieții.

Reprezentarea acestei structuri în motive decorative evidențiază capacitatea comunităților de a observa și de a interpreta formele lumii vii, integrându-le în expresii culturale. Ornamentul rezultat reflectă relația dintre natură și identitate, exprimând o continuitate a cunoașterii transmise din generație în generație și o valorificare a observației asupra mediului în cadrul patrimoniului cultural.

Fig. 26. Nucă
Juglans regia L.

Fig. 27. Motivul nucii cusut pe ia
moldovenească

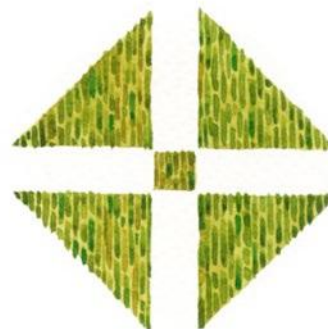

Fig. 28. Motivul „miez de nucă” aplicat
în ornamentarea iei naționale

Sarcini de lucru:

1. Examinează structura fructului de nucă și descrie componentele morfoanatomice din punct de vedere botanic. Explică rolul cotiledoanelor în nutriția embrionului și corelează această funcție cu ideea de rezervă valoroasă și susținerea vieții.

2. Compară structura miezului de nucă cu motivul decorativ de pe ia națională. Identifică elementele de simetrie și explică modul în care acestea au fost transformate în simboluri culturale asociate unității și continuității naționale.
3. Explică modul în care caracteristicile biologice ale nucii pot fi asociate cu valori precum abundența, rezistența și coeziunea familială/socială/națională. Formulează exemple prin care aceste valori se reflectă în viața comunității.
4. Elaborează un model grafic sau o compoziție pe care să o transpui în stil decorativ tradițional specific Republicii Moldova. Argumentează alegerea realizată și explică legătura dintre formă, funcție și semnificația culturală a produsului elaborat.
5. Argumentează în ce mod cunoașterea naturii și a simbolurilor tradiționale te poate ajuta să valorifici patrimoniul cultural și să contribui la transmiterea acestuia în comunitate.

Activitatea valorifică **patrimoniul cultural și simbolistica tradițională**, evidențiind modul în care observația asupra naturii a fost transpusă în motive decorative specifice ieii naționale. În același timp, promovează **respectul față de tradiții și identitate**, susține **continuitatea valorilor transmise între generații** și contribuie la formarea unei atitudini de **responsabilitate în păstrarea și promovarea culturii naționale**.

Activitatea 9

Trandafirul (*Rosa cinnamomea* L.), aparținând genului *Rosa*, este o plantă perenă ornamentală din familia *Rosaceae*, răspândită în regiunile temperate și subtropicale ale emisferei nordice. Speciile acestui gen se caracterizează prin tulpini adesea spinoase, frunze compuse și flori alcătuite din cinci petale, cinci sepale, numeroase stamine și un pistil. Diversitatea formelor și a culorilor reflectă adaptări biologice care favorizează polenizarea și reproducerea. Fructul, de tip măceșă, protejează semințele și contribuie la răspândirea speciei.

Fig. 29. Trandafir *Rosa cinnamomea* L.

Din punct de vedere morfologic, organizarea radială a florii și capacitatea de regenerare evidențiază un model de continuitate biologică. Aceste trăsături au permis utilizarea trandafirului ca specie ornamentală și ca sursă pentru produse cu valoare economică, fiind apreciat pentru frumusețea și parfumul său.

Particularitățile biologice ale trandafirului au fost valorificate în motive decorative specifice covorului moldovenesc. Forma stilizată păstrează elemente caracteristice, precum simetria și organizarea petalelor, fiind adaptată limbajului artistic tradițional. Astfel, motivul floral exprimă relația dintre om și natură, integrată în creația culturală a comunităților din Republica Moldova.

Fig. 30. Covoare moldovenești ornamentate cu flori de trandafir și ale altor specii de plante

În plan valoric, trandafirul simbolizează frumusețea și armonia, iar covorul moldovenesc devine un suport al memoriei culturale, în care elementele naturii sunt reinterpretate și transmise din generație în generație.

Sarcini de lucru:

1. Descrie caracteristicile morfologice ale trandafirului, evidențiind rolul fiecărui element floral în realizarea procesului de reproducere. Explică modul în care aceste structuri contribuie la adaptarea plantei la condițiile de mediu.
2. Compară structura florii de trandafir cu motivul decorativ din covorul moldovenesc. Identifică elementele comune și explică modul în care acestea au fost stilizate în ornament.
3. Argumentează modul în care caracteristicile biologice ale trandafirului, precum simetria și diversitatea formelor, pot fi asociate cu valori culturale precum armonia, unitatea și continuitatea.
4. Elaborează un model decorativ, pe care să îl reprezinți în stil tradițional pe un covor moldovenesc improvizat. Explică legătura dintre structurile biologice și forma artistică realizată.
5. Explică în ce mod cunoașterea elementelor naturii te poate ajuta să valorifici patrimoniul cultural și să contribui la promovarea tradițiilor la nivel comunitar, național, internațional.

Activitatea promovează **patrimoniul cultural tradițional al Republicii Moldova** și dezvoltă **respectul față de identitatea culturală**, evidențiind legătura dintre natură și arta populară. Totodată, susține **continuitatea tradițiilor** și formarea unei atitudini de **promovare a valorilor naționale**.

Activitatea 10

Biologia, ca știință a vieții, studiază structura, funcțiile și interacțiunile organismelor vii, utilizând metode de cercetare specifice, observația, experimentul și analiza microscopică. Dezvoltarea științelor biologice în Republica Moldova a contribuit la progresul agriculturii, medicinei și protecției mediului, influențând direct economia și calitatea vieții.

În acest context, formarea competențelor de investigare și înțelegerea rolului cercetării biologice susțin dezvoltarea unei atitudini responsabile față de natură și societate, precum și punerea în valoare a contribuției științei la progresul național.

Sarcini de lucru:

1. Construiește o hartă vizuală intitulată „Biologia în viața mea”, în care să corelezi ramurile biologiei cu exemple reale din Republica Moldova. Evidențiază unde și cum ai putea contribui personal la valorificarea resurselor naturale.
2. Realizează o activitate intitulată „Ideea mea pentru viitor”, în care să propui o cercetare biologică care ar putea ajuta comunitatea, de exemplu în agricultură, sănătate sau protecția mediului. Precizează rolul tău în realizarea ideii.
3. Argumentează modul în care cunoștințele tale din biologie și implicarea în activități de cercetare te pot ajuta să contribui la protecția mediului, la utilizarea rațională a resurselor și la dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova.

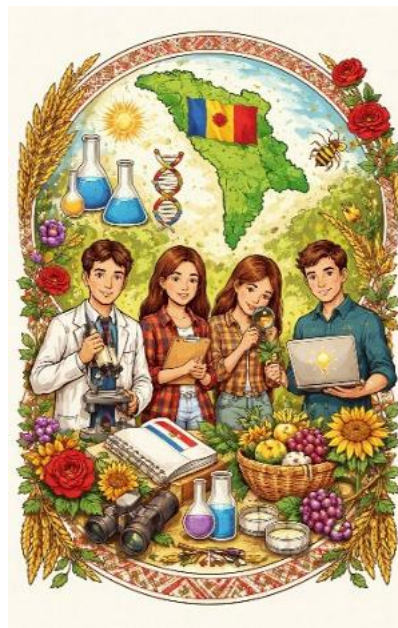

Fig. 31. Imagine simbol

Activitatea evidențiază **rolul cunoașterii științifice în dezvoltarea societății** și formează **deprinderi de implicare activă în valorificarea resurselor și a potențialului național**. Prin participarea la activități de investigare și aplicare practică, se consolidează o atitudine orientată spre **inițiativă personală, utilitate socială și responsabilitate față de viitorul comunității din Republica Moldova**.

Activitatea 11

Recepția senzorială reprezintă procesul prin care organismul uman percepe și interpretează stimulii din mediul înconjurător, prin intermediul analizatorilor. Funcționarea corectă a organelor de simț permite adaptarea la mediu și contribuie la formarea experiențelor individuale, în care percepțiile vizuale, auditive, olfactive, gustative și tactile se integrează în memoria afectivă a individului.

Aceste aspecte pot fi regăsite în opera literară „Tema pentru acasă”, scrisă de Nicolae Dabija, „...Mirosul de pâine coaptă îi amintea de copilărie, iar lumina dimineții pătrundea blând prin fereastră. Auzul îi era cuprins de liniștea satului, întreruptă doar de foșnetul frunzelor. Simțea răcoarea aerului pe piele și gustul amar al dorului, care nu se putea explica, dar se putea trăi...”. Astfel, descrierile bazate pe

Fig. 32. Nicolae Dabija (1948 – 2021)

miros, lumină, sunet sau senzații tactile reflectă legătura dintre individ, spațiu și locul natal. Percepțiile senzoriale devin purtătoare de sens cultural, contribuind la formarea identității și la păstrarea memoriei colective.

Ca urmare, mirosul pâinii, sunetele auzite din sat sau imaginile naturii depășesc nivelul de stimuli biologici și devin expresii ale tradiției și ale apartenenței la comunitatea natală, evidențiind legătura dintre procesele biologice și dimensiunea culturală.

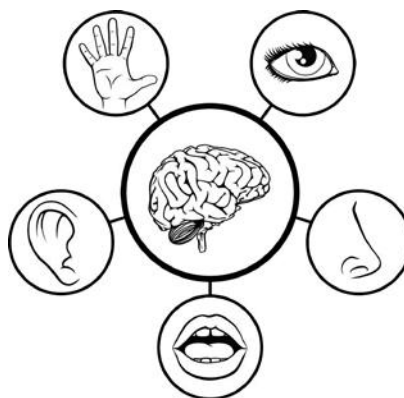

Fig. 33. Sistemul senzorial la om

Sarcini de lucru:

1. Identifică în fragment stimulii senzoriali și corelează fiecare percepție cu analizatorul corespunzător. Explică mecanismul din punct de vedere biologic, în formarea percepției senzoriale.
2. Descrie o experiență personală în care percepțiile senzoriale au fost asociate cu un element tradițional, de exemplu mirosul unei sărbători naționale. Explică rolul analizatorilor în formarea acestei percepții.
3. Elaborează „Harta senzorială a tradițiilor Republicii Moldova”, în care să reprezinti stimuli vizuali, auditivi, olfactivi, gustativi și tactili ca pârgii de coeziune națională.

Activitatea promovează **patrimoniul literar al Republicii Moldova** și dezvoltă **respectul față de creația scriitorilor autohtoni**, evidențiind rolul literaturii în transmiterea valorilor culturale și în formarea **identității naționale comune** prin prisma disciplinei Biologie.

Activitatea 12

Conform datelor recente de la *Agenția Națională pentru Sănătate Publică (ANSP)*, „Raport privind bolile netransmisibile în Republica Moldova”, 2024, sănătatea publică din anul 2024 indică o realitate alarmantă: peste **57% din totalul deceselor** din Republica Moldova sunt cauzate de bolile aparatului circulator, iar aproximativ **64% din populația adultă** se confruntă cu excesul ponderal. Aceste statistici reflectă un dezechilibru profund în igiena stilului de viață, marcat de sedentarism și de un consum de sare care dublează normele recomandate de specialiști. Din punct de vedere biologic, funcționarea optimă a inimii și a vaselor sangvine este motorul vital

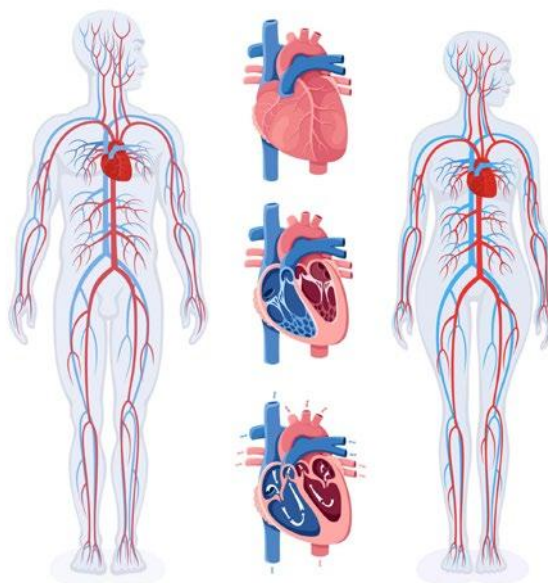

Fig. 34. Sistemul cardiovascular la om

care condiționează transportul nutrienților și al oxigenului către fiecare celulă. Orice perturbare a acestui flux, cauzată de factori precum fumatul, stresul cronic sau hipodinamia, nu afectează doar individul, ci compromite vitalitatea întregului organism social. În același timp, inima este un simbol al vieții și al vitalității, iar activitățile fizice inspirate din tradițiile populare, precum hora și mișcarea în aer liber, contribuie la promovarea unui stil de viață sănătos și la valorificarea patrimoniului cultural național.

Fig. 35. Hora în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău

Fig. 36. Secvență de dans popular bulgar

Fig. 37. Secvență de dans popular găgăuz

Prin urmare, promovarea sănătății inimii în rândul tinerilor din Republica Moldova nu presupune doar memorarea unor noțiuni de anatomie, ci valorificarea responsabilă a modului de viață tradițional, adaptat la cerințele actuale de prevenție medicală. Implicarea activă a fiecărui elev în monitorizarea propriei stări de sănătate (prin evaluarea tensiunii și a pulsului) și în adoptarea unui comportament preventiv reprezintă o formă de **patriotism modern**. Această responsabilitate asumată este o contribuție directă la binele comun, asigurând o populație aptă și energetică pentru viitorul țării noastre.

Sarcini de lucru:

1. Analizează modul în care activitatea fizică, consumul excesiv de sare, fumatul, stresul cronic sau hipodinamia influențează frecvența cardiacă și circulația sângelui. Corelează beneficiile mișcării în timpul dansului popular cu sănătatea organismului uman.
2. Măsoară pulsul în stare de repaus și după realizarea unui dans popular sau a unui set de mișcări ritmice. Compară valorile obținute și formulează concluzii privind adaptarea organismului la efort fizic în timpul dansului popular.
3. Prezintă un dans popular sau o succesiune de mișcări inspirate din acesta, explicând rolul lor în stimularea circulației sanguine și în menținerea sănătății inimii.
4. Realizează o activitate de promovare a unui stil de viață activ în școală, în care să evidențiezi cum mișcarea, inclusiv dansul popular, poate contribui la prevenirea afecțiunilor cardiovasculare.

Activitatea valorifică **tradițiile culturale și expresiile artistice naționale**, prin integrarea dansului popular în promovarea sănătății, și susține **spiritul de unitate națională**, prin participare activă și experiențe comune. În același timp, contribuie la formarea unei atitudini de **apartenență și continuitate culturală**, în care grija pentru sănătate devine parte a identității colective.

Activitatea 13

Datele recente indică o prevalență ridicată a excesului ponderal în rândul populației din Republica Moldova, ceea ce reflectă dezechilibre în comportamentul alimentar și în stilul de viață a cetățenilor. Din punct de vedere biologic, alimentația influențează buna funcționare a sistemului digestiv, metabolismul și echilibrul energetic al organismului, iar perturbarea acestor procese favorizează apariția afecțiunilor. În același timp, modelul alimentar este strâns legat de cultura și tradițiile poporului moldovenesc, constituind un element de coeziune socială și de continuitate culturală.

Prin urmare, promovarea unei alimentații echilibrate nu presupune renunțarea la tradițiile culinare, ci valorificarea lor responsabilă, prin adaptarea la cerințele actuale ale sănătății corpului uman și prin implicarea activă a fiecărui individ în menținerea propriei stări de sănătate și a concetățenilor țării noastre.

Fig. 38. „Babă neagră”, prăjitură tradițională din nordul Republicii Moldova

Fig. 39. Desert tradițional „Cușma lui Guguță”, reprezentativ pentru bucătăria Republicii Moldova

Sarcini de lucru:

1. Înregistrează, timp de o zi, toate alimentele consumate. Analizează-le din punct de vedere biologic, evidențiind aportul de nutrienți și impactul acestora asupra organismului uman.
2. Compară alimentația proprie cu principiile unei diete echilibrate și identifică aspectele care pot fi îmbunătățite. Propune alternative inspirate din bucătăria tradițională, adaptate cerințelor actuale de sănătate.

3. Desfășoară, un mini-eveniment intitulat „Festivalul alimentar sănătos”, în cadrul căruia vei propune un stand tematic cu preparate din bucătăria tradițională a Republicii Moldova, adaptate cerințelor unei alimentații echilibrate.
4. Identifică o modalitate concretă prin care poți promova un comportament alimentar sănătos în familie sau în grupul de colegi și explică impactul acestei acțiuni asupra sănătății colective.

Activitatea promovează **responsabilitatea pentru sănătate, respectul față de tradițiile alimentare și implicarea în viața comunității**, contribuind la consolidarea unei societăți democratice și la valorificarea identității culturale prin comportamente alimentare conștiente, pentru **binele comun**.

Activitatea 14

Relațiile trofice reflectă organizarea funcțională a ecosistemelor, prin transferul de energie și de materie între nivelurile trofice, în cadrul cărora producătorii primari asigură baza energetică, iar consumatorii și descompunătorii contribuie la circulația substanțelor și la menținerea ciclurilor biogeochimice. Stabilitatea acestor relații depinde de diversitatea speciilor, de complexitatea rețelilor trofice și de integritatea habitatelor naturale și antropizate.

În Republica Moldova, agroturismul și ecoturismul valorifică resursele naturale și peisajele locale, integrând activități economice cu conservarea biodiversității și promovarea patrimoniului cultural. Ecosistemele agricole tradiționale, precum livezile, viile sau pajiștile, constituie sisteme ecologice funcționale, în care relațiile trofice susțin productivitatea și echilibrul biologic. Ecoturismul, prin orientarea sa spre explorarea responsabilă a naturii, evidențiază interdependențele dintre organisme și rolul fiecărei verigi trofice în menținerea stabilității ecosistemelor.

Fig. 45. Zona agroturistică de la Lalova

Fig. 46. Rezervația naturală științifică „Iagorlic”

Analiza relațiilor trofice în acest context permite înțelegerea faptului că activitățile turistice pot influența structura și funcționarea ecosistemelor, fie prin conservare și protecție, fie prin perturbări determinate de utilizarea necorespunzătoare a resurselor. Astfel, cunoașterea mecanismelor ecologice devine un instrument pentru fundamentarea unor practici durabile, care respectă valorile naționale, patrimoniul natural și identitatea comunităților locale.

Sarcini de lucru:

1. Construiește un „traseu al energiei” pentru un ecosistem dintr-o zonă agroturistică sau ecoturistică din Republica Moldova, în care să reprezinți succesiunea nivelurilor trofice și rolul fiecărei categorii de organisme. Explică modul în care energia este transmisă și dispersată la fiecare nivel trofic.
2. Analizează impactul unei activități turistice asupra relațiilor trofice din ecosistemul ales, utilizând concepte precum fluxul de energie, productivitatea primară și stabilitatea rețelelor trofice. Argumentează dacă această activitate contribuie la conservare sau la perturbarea ecosistemului.
3. Elaborează un concept de **educație ecoturistică**, în care vizitatorii sunt ghidați să înțeleagă relațiile trofice și rolul biodiversității. Integrează aspectele științifice accesibile și propune modalități de implicare activă a participanților în această activitate.
4. Formulează un angajament personal, fundamentat științific, în care să precizezi cum poți contribui la menținerea echilibrului trofic în ecosistemele locale, prin comportamente responsabile și prin implicare în acțiuni de sustenabilitate.

Activitatea valorifică integrarea cunoașterii biologice în contexte reale, orientând elevul spre aplicarea conceptelor ecologice în situații autentice. Prin analiza relațiilor trofice în spații valorificate turistic, se dezvoltă înțelegerea interdependențelor dintre organisme și a impactului activităților umane asupra ecosistemelor.

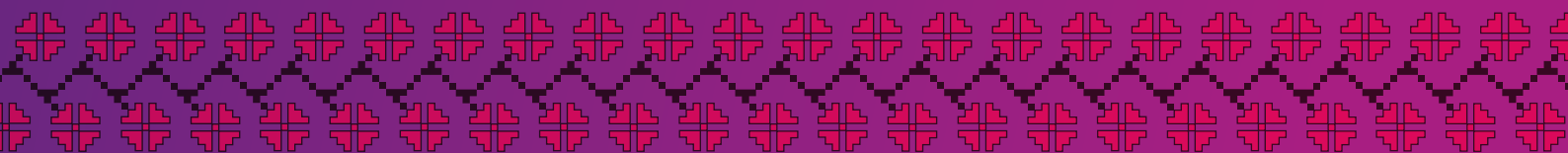
În același timp, activitatea contribuie la formarea unei atitudini responsabile, prin **respectul față de patrimoniul natural și cultural al Republicii Moldova, valorizarea identității naționale și a tradițiilor locale**, precum și **implicarea activă în protejarea biodiversității și a resurselor naturale**. Elevul este orientat spre **asumarea unui rol conștient în comunitate** și spre **contribuția personală la dezvoltarea durabilă a societății**.

Capitolul IV

Chimie

CHIMIA îi schimbă elevului felul de a privi lumea: îl învață să nu se lase condus de aparențe. În laborator, copilul descoperă repede că ceea ce „pare” nu este întotdeauna ceea ce „este”: o culoare plăcută poate ascunde o reacție nedorită, un miros familiar nu garantează lipsa riscului. Chimia îl obișnuiește cu un reflex sănătos: să caute compoziția, să întrebe „din ce e făcut?”, să verifice mecanismul, să măsoare înainte să concluzioneze. Acolo unde emoția poate fi ușor exploatată, **chimia formează un tip de gândire care protejează:** „nu accept până nu înțeleg”, „nu repet până nu verific”, „nu recomand până nu sunt sigur.” Această disciplină devine o formă de igienă a minții.

În Republica Moldova, chimia are toate condițiile să fie predată ca lecție de responsabilitate pentru binele comun, nu ca știință rece. Calitatea apei este un exemplu direct: discuțiile despre pH, duritate, nitrați, nitriți, cloruri, metale grele sau metode de filtrare nu sunt doar noțiuni, sunt întrebări despre sănătate, despre gospodării, despre felul în care trăim. Când elevul înțelege cum ajung nitrații în apă, ce înseamnă poluarea difuză, cum se acumulează substanțele în lanțul trofic sau de ce anumite substanțe persistă în sol, el înțelege și o lecție de caracter: ceea ce faci pe termen scurt se întoarce pe termen lung. **Chimia îl învață consecința – și consecința, în educație, este o formă de maturitate.**

Chimia mai are un potențial extraordinar: poate lega modernitatea de tradiție. Atunci când elevul descrie procesele cunoscute din familie – fermentarea, murarea, coacerea, conservarea, curățarea cu soluții simple – și le explică științific (pH, acizi și baze, rolul sării, rolul temperaturii), se produce o reconciliere frumoasă: tradiția trăiește prin sens. Nu rămâne doar „așa se face”, dar devine „știu de ce se face așa”. Iar această trecere de la obicei la înțelegere cultivă respectul pentru cultura națională și pentru munca generațiilor, contribuind la dăinuirea acestora.

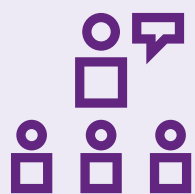
Dar chimia are și o putere subtilă: poate lega știința de identitate. De exemplu, culorile care apar pe porțile tradiționale – albastrul intens, verdele, roșul cărămiziu, uneori albul de var – nu sunt doar „preferințe estetice”. În spatele lor stau materiale, pigmenți, metale, oxizi, lianți, condiții de mediu: cum rezistă o vopsea la soare, la ploaie, la îngheț, de ce unele culori se decolorează, de ce lemnul se protejează cu anumite straturi, cum reacționează lacurile și uleiurile. Când elevul înțelege chimia culorii și a protecției materialelor, el vede altfel patrimoniul: poarta nu mai e doar „frumoasă”, ci devine un exemplu de ingeniozitate populară și grijă pentru durabilitate. Aici apare respectul față de tradiție ca lucru construit, nu ca ornament.

Exemple de sarcini de învățare contextualizate la chimie cu valențe naționale

Aliona GANDRABUR,
grad didactic superior, Liceul Teoretic „Mihail Sadoveanu”,
or. Călărași

CICLUL GIMNAZIAL

Clasa VII

Exercițiul 1

Subiectul lecției: Realizările chimiștilor din Republica Moldova

CONTEXT: Știința Moldovei – inovație din resurse proprii

În Republica Moldova, chimia contribuie la dezvoltarea societății, la protejarea sănătății și la valorificarea resurselor naturale ale țării. În laboratoare, chimiștii transformă cunoașterea științifică în soluții utile pentru viața de zi cu zi, aducând știința mai aproape de oameni.

Printre numeroasele realizări ale chimiștilor din Republica Moldova se numără și următoarele: academicianul Aurelian Gulea și echipa sa au identificat compuși cu potențial în tratamentul cancerului, contribuind la progresul medicinei. Doctorul habilitat, profesorul Nicanor Barba, împreună cu o echipă de cercetători, a elaborat un procedeu de obținere a combustibilului ecologic pentru motoare Diesel din ulei de rapiță, valorificând resursele agricole locale. De asemenea, o echipă de cercetători, coordonată de academicianul Tudor Lupașcu, a obținut preparatul Enoxil din semințe de struguri, utilizat în medicină datorită proprietăților sale benefice.

Astfel, prin munca lor, chimiștii din Republica Moldova valorifică resursele locale, susțin inovația și contribuie la îmbunătățirea calității vieții, demonstrând că știința poate aduce beneficii reale societății.

■ *Analizează contextul și formulează răspunsuri argumentate la întrebările propuse mai jos:*

- Care dintre cele trei realizări prezentate în context consideri că este cea mai valoroasă pentru viitorul Republicii Moldova? Argumentează răspunsul.
- Identifică resursele naturale valorificate în exemplele de mai sus și propune alte două resurse naturale din Republica Moldova, explicând cum pot fi utilizate.
- Explică de ce chimiștii din Republica Moldova dezvoltă combustibili ecologici obținuți din resurse autohtone. Crezi că acești combustibili ar putea fi utilizați mai mult în viitor? Argumentează răspunsul.

Prin acest exercițiu, este valorificat rolul științei naționale ca motor al dezvoltării, al progresului și al optimismului pentru viitor. Elevii înțeleg că Republica Moldova înseamnă nu doar teritoriu, tradiții, trecut, dar și inteligență, cercetare, inovație și capacitatea de a crea soluții valoroase pentru sănătate, mediu, economie, societate și țară.

Exemplele propuse demonstrează că oamenii de știință din Republica Moldova pot valorifica resursele proprii și pot transforma cunoașterea în beneficii concrete pentru societate. Această perspectivă este importantă deoarece cultivă în elevi **încrederea în potențialul național, respectul pentru realizările naționale și mândria de a aparține unei țări care poate contribui prin știință și inovație la dezvoltarea durabilă a societății.**

Exercițiul 2

Subiectul lecției: Corpuri fizice și substanțe

CONTEXT:

Versurile lui Dumitru Matcovschi surprind frumusețea Republicii Moldova prin imagini inspirate din natură și din viața de zi cu zi. Dincolo de expresivitatea lor artistică, aceste imagini ne ajută să recunoaștem corpuri fizice și substanțe, apropiind studiul chimiei de realitatea în care trăim.

■ *Citește fragmentul din poezia „Cerul tău, Moldova” de Dumitru Matcovschi și răspunde la întrebările propuse.*

Cerul tău, Moldova, e de-albastru,
e de verde frunza ta oricând.
Un pământ mai scump pe lume nu e,
nici mai dulce nu e un pământ.
Casa mea la margine de Țară
crește fir de busuioc în prag.
Nu e nicăieri un plai mai tânăr,
nu e nicăieri un plai mai drag.
Arde-n soare roua dimineții
ca o ploaie grea de mărgărint.
La Moldova orice primăvară
e de rândunică și argint.

- a) Selectează din fragment cuvintele care denumesc corpuri fizice și argumentează alegerea.
- b) Identifică în fragment un cuvânt care denumește o substanță și argumentează alegerea.
- c) Alege 2 corpuri fizice și 2 substanțe care, în opinia ta, reprezintă Republica Moldova și explică semnificația acestora.

Exercițiul valorifică elemente ale naturii și repere ale creației poetice pentru a evidenția caracterul concret al noțiunilor chimice (corpuri fizice și substanțe) în realitatea Republicii Moldova. Astfel, învățarea este ancorată în experiența cotidiană a elevilor și în universul cultural național.

Abordarea propusă contribuie la **formarea respectului pentru natură, la consolidarea mândriei de apartenență la Republica Moldova și la înțelegerea faptului că știința nu este separată de viață, ci este integrată în realitatea și identitatea culturală a acesteia.**

Exercițiul 3

Subiectul lecției: Fenomene fizice și chimice

CONTEXT: Monumentele Moldovei – istorie, materie și timp

Republica Moldova păstrează o valoroasă moștenire istorică, reprezentată prin cetăți medievale, complexe rupestre, conace și biserici vechi și alte monumente care reflectă continuitatea vieții, culturii și identității noastre. Un exemplu cu valoare internațională este Arcul Geodezic Struve (Punctul Rudi), inclus în patrimoniul UNESCO, realizat din blocuri de piatră – un material durabil, capabil să reziste în timp.

Monumentele istorice precum Cetatea Soroca, Orheiul Vechi sau moara de vânt din Gaidar sunt martori ai trecutului nostru și repere importante ale patrimoniului național. Construite din piatră, metal, lemn și alte materiale, ele sunt supuse permanent acțiunii factorilor de mediu.

Apa, aerul, variațiile de temperatură și lumina influențează în timp proprietățile acestor materiale. De exemplu, apa pătrunsă în crăpăturile pietrei îngheață iarna și contribuie la fisurarea zidurilor. Lemnul se usucă și își poate schimba culoarea, iar metalul ruginește în contact cu aerul și umezeala. La aprinderea lumânărilor au loc, de asemenea, transformări ale substanțelor, care pot fi observate și explicate științific.

Astfel, patrimoniul cultural al Republicii Moldova poate deveni un context valoros de învățare, prin care elevii analizează fenomene fizice și chimice pornind de la exemple reale din mediul lor de viață. În același timp, ei înțeleg importanța protejării monumentelor istorice și dezvoltă respect față de moștenirea culturală a țării.

■ *Citește cu atenție contextul și răspunde la întrebările propuse:*

1. Identifică în context fenomenul care determină fisurarea zidurilor și explică de ce este un fenomen fizic sau chimic.
2. Identifică în context fenomenul care determină modificarea culorii lemnului și explică de ce este un fenomen fizic sau chimic.
3. În context se menționează că elementele metalice pot rugini în contact cu aerul și umezeala. Identifică tipul acestui fenomen (fizic sau chimic) și precizează o modificare care justifică alegerea făcută.
4. Aprinderea lumânărilor în cadrul ceremoniilor de comemorare reprezintă un anumit tip de fenomen. Stabilește dacă este un fenomen fizic sau chimic și argumentează răspunsul.
5. Propune o acțiune concretă prin care ai putea contribui la protejarea monumentelor istorice din Republica Moldova.

Exercițiul valorifică exemple concrete din patrimoniul istoric al Republicii Moldova pentru a analiza manifestarea fenomenelor fizice și chimice în contexte reale și apropiate de experiența elevilor. Astfel, elevii înțeleg că aceste procese nu sunt noțiuni abstracte, ci fenomene care acționează asupra monumentelor pe care le cunosc și pe care le asociază cu trecutul, identitatea și memoria colectivă a țării. Prin această abordare, cunoașterea științifică capătă sens practic, iar elevii devin conștienți de rolul științei în protejarea și conservarea patrimoniului național. Totodată, activitatea contribuie la **formarea respectului pentru moștenirea culturală și a disponibilității de implicare în păstrarea acesteia pentru generațiile viitoare.**

Clasa VIII

Exercițiul 4

Subiectul lecției: *Oxygenul și compuşii lui – utilizarea și influența asupra calității vieții și mediului*

CONTEXT: Codrii Moldovei – sursă naturală de oxigen și echilibru ecologic

Codrii Moldovei reprezintă una dintre cele mai valoroase bogății naturale ale Republicii Moldova și sunt considerați adevărați „plămâni verzi” ai țării. Acest spațiu forestier, întins pe mii de hectare, adăpostește o biodiversitate bogată și oferă condiții de viață pentru numeroase specii de plante, animale, păsări și insecte. Prin procesul de fotosinteză, plantele absorb dioxidul de carbon (CO_2) din atmosferă și eliberează oxigen (O_2), gaz esențial pentru respirația organismelor vii. Astfel, pădurile contribuie direct la menținerea calității aerului, la reglarea temperaturii, la protejarea solului și la păstrarea echilibrului ecologic.

Potrivit cercetărilor din domeniul silviculturii, un copac matur poate produce, într-un an, o cantitate de oxigen suficientă pentru necesarul mai multor persoane. Prin urmare, protejarea pădurilor nu este doar o obligație ecologică, ci și o formă de grijă față de sănătatea oamenilor, față de comunitate și față de viitorul Republicii Moldova.

■ *Pe baza datelor de mai jos rezolvă sarcinile propuse:*

Un hectar de pădure produce anual cantități importante de oxigen. Un stejar din Codrii Moldovei poate absorbi aproximativ 20 kg de oxid de carbon (IV) (CO_2) pe an. Se consideră că o persoană consumă aproximativ 0,5 kg de oxigen pe zi.

- a) Calculează masa de oxigen consumată într-o zi de 600 de elevi și profesori;
- b) Determină numărul de stejari necesari pentru a asigura cantitatea de oxigen consumată într-o zi de cei 600 de elevi și profesori. Ce concluzie poți formula pe baza rezultatului obținut?
- c) Explică de ce pădurile sunt importante pentru menținerea calității aerului în Republica Moldova.
- d) Propune două acțiuni prin care elevii pot contribui la protejarea pădurilor și la menținerea aerului curat în localitatea lor.

Exercițiul valorifică contextul Codrilor Moldovei – simbol al bogăției naturale și al identității naționale – pentru a evidenția rolul esențial al oxigenului în menținerea vieții și a echilibrului ecologic. Prin sarcinile propuse, elevii determină cantitatea de oxigen necesară organismului uman și o raportează la procesele naturale din mediul înconjurător, înțelegând legătura directă dintre pădurile țării și calitatea aerului respirat zilnic.

Astfel, cunoașterea științifică capătă relevanță practică pentru viața cotidiană, iar elevii conștientizează că protejarea Codrilor înseamnă protejarea propriei sănătăți, a comunității și a viitorului țării. Ei înțeleg că pădurile sunt resurse naturale, dar și o moștenire valoroasă, care trebuie cunoscută, respectată, conservată și transmisă generațiilor viitoare.

În acest mod, activitatea contribuie la formarea responsabilității față de mediul natural, a respectului pentru bogățiile naturale ale Republicii Moldova și a disponibilității de a acționa pentru menținerea unui aer curat și a unui mediu sănătos în comunitate.

Exercițiul 5

Subiectul lecției: Apa potabilă

CONTEXT: Nistru și Prut – apele care ne susțin viața și ne definesc istoria

Râurile Prut și Nistru sunt două artere vitale ale Republicii Moldova. Ele reprezintă elemente ale patrimoniului natural al țării, dar și surse esențiale de apă pentru oameni, agricultură, localități și ecosisteme. De calitatea acestor ape depind sănătatea populației, siguranța alimentară, biodiversitatea și dezvoltarea durabilă a comunităților. Apa utilizată zilnic în gospodării ajunge la consumatori în urma unor procese controlate de captare, tratare și distribuție. Pentru a deveni sigură pentru consum, apa este supusă unor procese de tratare în stațiile de epurare, unde impuritățile și microorganismele sunt îndepărtate cu ajutorul unor substanțe și procese chimice.

Calitatea apei poate fi grav afectată de acțiunile omului: utilizarea excesivă a fertilizanților și pesticidelor în agricultură, deversarea substanțelor chimice, aruncarea deșeurilor în râuri sau folosirea iresponsabilă a resurselor de apă. Aceste comportamente nu afectează doar natura, dar au impact și asupra comunității, prin apă poluată, sol degradat, pierderea biodiversității și riscuri pentru sănătate.

De aceea, protejarea râurilor și utilizarea responsabilă a apei reprezintă o responsabilitate pentru fiecare cetățean. A avea grijă de apă înseamnă a avea grijă de viață, de sănătatea oamenilor și de viitorul Republicii Moldova.

■ *Citește contextul și răspunde la întrebările propuse:*

1. Identifică în text două surse de poluare a apei. Explică modul în care acestea pot afecta calitatea apei potabile.
2. Explică de ce apa trebuie tratată înainte de a fi utilizată ca apă potabilă. Menționează cel puțin două motive.
3. Argumentează importanța protejării râurilor Prut și Nistru pentru sănătatea populației și dezvoltarea Republicii Moldova.

Exercițiul valorifică contextul râurilor Prut și Nistru, repere ale identității geografice și ale vieții comunităților din Republica Moldova, pentru a analiza, din perspectivă chimică, calitatea apei și factorii care o influențează. Prin identificarea surselor de poluare și explicarea proceselor de tratare, elevii înțeleg că apa curată este o resursă valoroasă, a cărei protejare depinde de comportamentul oamenilor, de știință și de responsabilitatea comunității.

Exercițiul contribuie la formarea responsabilității față de resursele de apă și la conștientizarea relației dintre chimie, sănătatea populației și protejarea mediului. Exercițiul contribuie la **formarea unei atitudini civice active, orientate spre utilizarea responsabilă și păstrarea apei curate pentru generațiile viitoare.**

Exercițiul 6

Subiectul lecției: *Produsele chimice de uz casnic și utilizarea lor inofensivă în viața cotidiană. Impactul lor asupra calității vieții*

CONTEXT: Produsele de curățenie – de la cenușa străbunilor la chimia modernă

În orice gospodărie din Republica Moldova sunt utilizate diferite produse chimice de uz casnic, cum ar fi săpunuri, detergenți, produse de curățare sau dezinfectanți. Aceste substanțe contribuie la menținerea igienei și la îmbunătățirea calității vieții, însă este important ca ele să fie utilizate corect și responsabil.

În trecut, în gospodăriile tradiționale ale Moldovei oamenii valorificau cu pricepere resursele disponibile pentru a obține produse utile în viața de zi cu zi. De exemplu, săpunul era preparat prin fierberea grăsimilor animale cu leșie – o soluție alcalină obținută din cenușa

lemnului. Acest exemplu arată că, încă din vechime, oamenii cunoșteau, prin experiență practică, proprietățile unor substanțe și le utilizau pentru curățenie și îngrijirea gospodăriei. În acest context, se utilizau și soluții simple de curățare pe bază de oțet.

Astăzi, produsele moderne sunt mai eficiente, însă este important să le folosim responsabil pentru a proteja sănătatea oamenilor și mediul înconjurător.

■ *Pe baza contextului, răspunde la întrebările de mai jos:*

- Identifică două produse chimice de uz casnic utilizate în gospodărie și menționează utilizarea lor.
- Explică de ce este importantă utilizarea corectă și în siguranță a produselor chimice de uz casnic.
- Unele substanțe din produsele de curățare pot ajunge în apele din mediul înconjurător (râuri, lacuri, izvoare sau ape subterane). Explică cum pot aceste substanțe afecta mediul acvatic.
- Propune două măsuri prin care putem utiliza produsele chimice de uz casnic într-un mod responsabil, pentru a proteja sănătatea oamenilor și mediul.

Exercițiul valorifică experiența gospodărească tradițională din Republica Moldova, evidențiind modul în care utilizarea substanțelor a fost integrată, de-a lungul timpului, în viața comunității. În acest context, elevii descoperă că noțiunile de chimie nu sunt desprinse de realitate, ci se regăsesc în practici transmise din generație în generație, care reflectă priceperea, adaptarea și relația responsabilă a comunităților cu mediul înconjurător.

Prin raportarea cunoștințelor științifice la aceste realități, elevii înțeleg că utilizarea substanțelor implică responsabilitate și discernământ, reflectate și în practicile tradiționale. Activitatea contribuie la **formarea respectului față de modul de viață al comunităților din Republica Moldova, la aprecierea tradițiilor gospodărești și la consolidarea unei atitudini de grijă față de sănătate, natură și propriul spațiu de viață.**

Clasa IX

Subiectul lecției: Noțiuni de îngrășăminte minerale cu potasiu și cu fosfor

CONTEXT: Cernoziomul – comoara neagră a Moldovei

Republica Moldova este cunoscută pentru solurile sale fertile, în special pentru cernoziomuri, considerate unele dintre cele mai valoroase soluri agricole din Europa. Aceste soluri susțin agricultura – un domeniu important pentru economia țării – și permit obținerea recoltelor de cereale, fructe și struguri. O parte importantă a acestor produse este exportată pe piața Uniunii Europene, care rămâne principalul partener comercial al Republicii Moldova.

Compoziția chimică a solului influențează dezvoltarea plantelor și calitatea recoltelor. Substanțele minerale din sol sunt absorbite de rădăcinile plantelor și contribuie la creșterea acestora.

Activitățile umane pot modifica proprietățile solului. Utilizarea excesivă a îngrășămintelor sau poluarea pot duce la scăderea fertilității acestuia. Totodată, activitățile umane pot modifica proprietățile solului, utilizarea excesivă a îngrășămintelor, poluarea sau gestionarea neglijentă a terenurilor pot reduce fertilitatea acestuia, pot afecta calitatea mediului și pot diminua valoarea unei resurse naturale importante pentru viața comunităților și pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova.

■ *Examinează contextul și formulează răspunsuri la întrebările de mai jos:*

1. Explică rolul compușilor azotului și fosforului în nutriția plantelor și precizează de ce aceste substanțe sunt importante pentru obținerea recoltelor în Republica Moldova.
2. Explică de ce utilizarea excesivă a îngrășămintelor cu azot poate duce la poluarea apei și a solului. Precizează ce consecințe poate avea aceasta asupra plantelor, animalelor, oamenilor și a calității mediului în țara noastră.
3. Formulează o concluzie privind importanța utilizării raționale a îngrășămintelor pentru protejarea solului, menținerea fertilității pământului și dezvoltarea durabilă a agriculturii în Republica Moldova.
4. Explică de ce grija față de solurile fertile ale Republicii Moldova poate fi considerată o formă de respect față de bogățiile țării și față de generațiile viitoare.

Exercițiul valorifică specificul agricol al Republicii Moldova, evidențiind rolul cernoziomului în susținerea agriculturii tradiționale și în dezvoltarea unei agriculturi moderne, competitive. Prin analiza compoziției chimice a solului și a utilizării îngrășămintelor, elevii înțeleg modul în care intervenția umană influențează fertilitatea solului, calitatea produselor și capacitatea țării de a produce bunuri apreciate pe piețe interne și externe.

În acest context, elevii realizează legătura dintre cunoștințele de chimie și realitățile economice ale țării. Se formează, astfel, **responsabilitatea față de una dintre cele mai valoroase resurse naturale ale Republicii Moldova și înțelegerea faptului că utilizarea rațională a îngrășămintelor, protejarea fertilității solului și valorificarea inteligentă a resurselor naturale sunt condiții esențiale pentru o economie durabilă, pentru bunăstarea comunităților și pentru afirmarea țării prin produse de calitate.**

Exercițiul 7

Subiectul lecției: Noțiunea de aliaje

CONTEXT: Monedele Republicii Moldova

Monedele metalice reprezintă un simbol al economiei unui stat și sunt utilizate zilnic în activitățile economice. În Republica Moldova, monedele sunt fabricate din metale sau aliaje selectate în funcție de proprietățile lor fizice și chimice, precum duritatea, rezistența la uzură, greutatea și comportamentul în contact cu aerul sau umezeala. În primii ani după introducerea leului moldovenesc, unele monede de valoare mică, precum cele de 1 ban, 5 bani și 10 bani, au fost fabricate din aluminiu, un metal ușor și rezistent la coroziune. Monedele mai recente sunt realizate din aliaje metalice. De exemplu, moneda de 10 lei are o structură bimetalică, fiind realizată din oțel placat cu alamă și oțel placat cu nichel.

Banca Națională a Moldovei emite și monede comemorative, dedicate unor evenimente istorice, simboluri naționale, personalități marcante și elemente ale patrimoniului cultural. Unele dintre acestea sunt fabricate din metale prețioase, precum argintul, având o puritate foarte mare. Astfel, monedele reflectă nu doar activitatea economică, ci și istoria, identitatea și valorile Republicii Moldova.

■ *Citește contextul și rezolvă sarcinile propuse:*

1. Aluminiul este utilizat pentru fabricarea unor monede de valoare mică. Menționează două proprietăți fizice care îl fac potrivit pentru această utilizare.
2. Identifică cel puțin trei proprietăți fizice necesare unui aliaj utilizat pentru fabricarea monedelor de circulație curentă.
3. Imaginează-ți că Banca Națională a Moldovei dorește să emită o monedă comemorativă dedicată unui eveniment important din istoria țării.
 - a) Ce eveniment ai propune?
 - b) Ce metal sau aliaj ai alege pentru această monedă? Argumentează alegerea.
4. Formulează o concluzie despre rolul metalelor și aliajelor în fabricarea monedelor și în viața economică a unei țări.

Prin acest exercițiu, elevii descoperă că monedele sunt obiecte utilizate în schimburile economice și, totodată, simboluri care reflectă identitatea, istoria și valorile unei țări. Analiza materialelor din care sunt fabricate monedele evidențiază rolul chimiei în realizarea unor produse funcționale și durabile.

Totodată, sarcinile aplicative îi ajută pe elevi să observe legătura dintre proprietățile metalelor, economia națională și simbolurile care reprezintă țara.

Astfel, exercițiul contribuie la înțelegerea relației dintre știință, economie și identitate națională, **formând o atitudine responsabilă și respectuoasă față de valorile și simbolurile Republicii Moldova.**

Exercițiul 8

Subiectul lecției: Oxidul de siliciu (IV)

CONTEXT: De la ceramica tradițională la energia solară

În cultura tradițională a Republicii Moldova, vasele din lut – oale, ulcioare sau farfurii – au fost folosite mult timp în gospodării pentru prepararea și păstrarea alimentelor. Lutul conține compuși ai siliciului, în special oxid de siliciu (IV), dar și oxizi de aluminiu și fier, care influențează proprietățile și culoarea ceramicii. Prin ardere la temperaturi înalte, lutul se transformă într-o ceramică dură și rezistentă, utilizată în gospodărie.

Oxidul de siliciu (IV) este unul dintre cei mai răspândiți compuși din scoarța terestră și se regăsește și în solurile și argilele din Republica Moldova. Acesta reprezintă o materie primă importantă pentru fabricarea ceramicii, sticlei și materialelor de construcție, demonstrând legătura dintre resursele naturale ale țării, meșteșugurile tradiționale și dezvoltarea economică.

În prezent, siliciul obținut din oxid de siliciu (IV) este utilizat în tehnologiile moderne, fiind materialul principal pentru producerea celulelor fotovoltaice din panourile solare. Astfel, același element chimic prezent în ceramica tradițională contribuie astăzi la dezvoltarea tehnologiilor energetice moderne, importante pentru viitorul Republicii Moldova.

■ *Examinează contextul și formulează răspunsuri la întrebările de mai jos:*

1. Lutul utilizat în mod tradițional în Republica Moldova pentru fabricarea oalelor și ulcioarelor conține oxid de siliciu (IV). Scrie formula chimică a acestui compus și indică două domenii de utilizare.
2. În obținerea ceramicii negre de Cinișeuți (Republica Moldova), lutul, care conține oxid de siliciu (IV) și oxizi de fier (în special oxid de fier (III)), este ars în condiții de reducere (lipsă de oxigen), în prezența carbonului și a oxidului de carbon (II). Scrie ecuațiile reacțiilor chimice care au loc, indică substanța care conferă culoarea neagră ceramicii și explică rolul oxidului de siliciu (IV), precum și al condițiilor de ardere, în obținerea proprietăților produsului.
3. Siliciul, obținut din compușii săi, este utilizat la fabricarea panourilor solare. Explică o proprietate a siliciului care permite utilizarea acestuia în celulele fotovoltaice și formulează un argument privind importanța acestor tehnologii pentru viitorul energetic al Republicii Moldova.
4. Explică de ce cunoașterea acestor procese chimice este importantă pentru protejarea și valorificarea tradițiilor din Republica Moldova.

Exercițiul evidențiază modul în care același element chimic – siliciul – este prezent atât în meșteșugurile tradiționale din Republica Moldova, cât și în tehnologiile moderne utilizate pentru dezvoltarea energetică. De la ceramica obținută din lut până la panourile solare, elevii înțeleg că resursele naturale ale țării pot fi valorificate în moduri diferite, în funcție de nivelul de cunoaștere, inovație și de nevoile societății. Această perspectivă este importantă deoarece arată că tradițiile și resursele locale nu aparțin doar trecutului, ci pot deveni puncte de plecare pentru dezvoltare, modernizare și soluții durabile. Astfel, elevii învață **să aprecieze patrimoniul material al Republicii Moldova, dar și să vadă în știință și inovație o cale prin care țara își poate valorifica inteligent potențialul pentru viitor.**

Exercițiul 9

Subiectul lecției: Compușii nemetalelor - aditivii alimentari

CONTEXT: Produsele locale – alegerea responsabilă pentru sănătate și comunitate

Republica Moldova are capacitatea de a transforma resursele locale nu doar în produse primare, ci și în bunuri cu valoare adăugată, prin muncă, inovație, tradiție și responsabilitate față de calitate. Această orientare se reflectă atât în produsele naturale, cât și în cele obținute prin prelucrare, atunci când sunt respectate standardele de siguranță și calitate alimentară.

Astăzi, pe lângă produsele naturale, consumăm frecvent alimente procesate, care conțin aditivi alimentari – substanțe chimice adăugate pentru conservare, gust sau aspect. Aceștia pot avea rol de conservanți, regulatori de aciditate, agenți de separare, agenți de întărire sau anti aglomeranți, fiind substanțe studiate în chimie.

A înțelege compoziția chimică a alimentelor și a citi corect etichetele înseamnă a lua decizii informate pentru propria sănătate și pentru calitatea vieții. Alegerea produselor locale este o opțiune alimentară și un gest de susținere a economiei naționale, a producătorilor din Republica Moldova și a comunităților care creează valoare aici, acasă. Prin asemenea alegeri, contribuim la menținerea sănătății, la dezvoltarea locală și la consolidarea încrederii în produsele de calitate realizate în Republica Moldova.

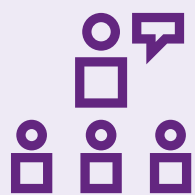
■ Citește contextul și răspunde la întrebările de mai jos:

1. Explică ce sunt aditivii alimentari și prezintă două roluri ale acestora în produsele alimentare.
2. Explică de ce consumul frecvent de produse care conțin conservanți poate avea efecte negative asupra sănătății.
3. Argumentează de ce alegerea produselor naturale locale poate fi benefică atât pentru sănătate, cât și pentru economia Republicii Moldova.

Exercițiul pune în evidență legătura dintre cunoașterea compoziției chimice a alimentelor și alegerile zilnice ale consumatorilor. Analiza rolului aditivilor alimentari îi ajută pe elevi să înțeleagă importanța unui consum echilibrat și să devină mai atenți la etichetele produselor.

În același timp, orientarea spre produsele naturale din Republica Moldova este prezentată ca o alegere conștientă, care susține atât sănătatea personală, cât și dezvoltarea economiei naționale. Astfel, exercițiul contribuie **la formarea unor comportamente responsabile de consum și la înțelegerea faptului că alegerile individuale pot susține producătorii locali, comunitățile și capacitatea Republicii Moldova de a crea produse sigure, competitive și apreciate.**

CICLUL LICEAL

Clasa X

Exercițiul 1

Subiectul lecției: *Importanța soluțiilor pentru activitatea cotidiană și pentru mediu*

CONTEXT: Soluțiile – puntea dintre resursele naturale ale Republicii Moldova și sănătatea populației

În Republica Moldova, chimia soluțiilor nu este doar o ramură teoretică, ci un domeniu esențial care susține medicina, industria farmaceutică și industria cosmetică. Zilnic, în instituțiile medicale, siguranța pacienților depinde de prepararea corectă a soluțiilor perfuzabile și a dezinfectanților, multe dintre acestea fiind produse de companii farmaceutice autohtone.

În același timp, în țara noastră se valorifică bogăția plantelor medicinale. Extractele de mușețel, levănțică sau sâmburi de struguri se regăsesc în produse cosmetice și farmaceutice. Eficiența acestor produse depinde de solubilitatea și de concentrația componentelor, iar substanțele active sunt integrate în sisteme precum soluții, emulsii sau suspensii.

Astfel, studiul soluțiilor permite înțelegerea modului în care resursele naturale ale Moldovei pot fi transformate în produse sigure și competitive, contribuind la dezvoltarea economică a țării.

■ **Examinează contextul și formulează răspunsuri la sarcinile de mai jos:**

1. Clasifică următoarele produse utilizate în medicină și cosmetică în soluții, emulsii sau suspensii: tinctură de iod, cremă cosmetică, sirop medicinal, unguent cu sulf.
2. O companie de produse cosmetice din Moldova prepară o loțiune tonică ce conține 10% extract de mușețel (după masă).
 - a) Determină masa de extract de mușețel necesară pentru a prepara 250 g de loțiune.
 - b) Determină masa de apă (solvent) necesară.
 - c) Știind că din 1 kg de flori uscate de mușețel se pot obține 500 g de extract, calculează masa de flori de mușețel necesară pentru prepararea a 250 g de loțiune.
 - d) Dacă într-o lună fabrica produce 50 kg de loțiune tonică, calculează:
 - masa de extract necesară;
 - masa de flori uscate de mușețel necesară.

- Analizează rezultatele obținute și formulează o concluzie privind cantitatea de resurse vegetale necesare pentru producția industrială. Propune două acțiuni prin care comunitatea poate contribui la protejarea și utilizarea durabilă a plantelor medicinale.
- 3. În farmaciile din Republica Moldova, unul dintre cele mai utilizate dezinfectante este soluția de apă oxigenată (H_2O_2) cu partea de masă de 3%. Aceasta se prepară din apă oxigenată concentrată (30%) și apă distilată. Producția locală a acestor soluții asigură necesitățile spitalelor și farmaciilor din țară, reducând dependența de importuri.
 - a) Calculează masa de soluție de apă oxigenată (H_2O_2) cu partea de masă 30% necesară pentru a prepara 500 g de soluție cu partea de masă a apei oxigenate 3%.
 - b) Calculează masa de apă distilată necesară.
 - c) De ce este important ca Republica Moldova să aibă producători locali de soluții dezinfectante?
- 4. Argumentează din punct de vedere economic și social importanța dezvoltării industriei farmaceutice locale în Republica Moldova.
- 5. Imaginează-ți că ești cercetător într-o companie farmaceutică din Republica Moldova.
 - a) Alege o plantă medicinală locală (ex. mușețel, sunătoare, cimbrisor).
 - b) Menționează o proprietate terapeutică a plantei alese.
 - c) Explică cum ai promova un produs obținut din această plantă evidențiind atât valorificarea resurselor locale, cât și posibilitățile de promovare pe piața națională și internațională.

Exercițiul evidențiază legătura dintre cunoașterea chimiei, sănătatea oamenilor și valorificarea responsabilă a resurselor Republicii Moldova. Elevii înțeleg că plantele medicinale locale și alte resurse naturale pot fi transformate, prin cunoaștere științifică și procese tehnologice, în produse farmaceutice și cosmetice utile, sigure și apreciate. Totodată, ei conștientizează **necesitatea protejării și utilizării durabile a acestor resurse, în special a plantelor medicinale, ca parte a patrimoniului natural al Republicii Moldova**. În același timp, activitatea **subliniază importanța producției locale pentru societate, economie și sănătatea publică**. Elevii conștientizează că dezvoltarea industriei farmaceutice și cosmetice autohtone contribuie la reducerea dependenței de importuri, la susținerea specialiștilor și producătorilor din țară și la consolidarea încrederii în capacitatea Republicii Moldova de a crea produse de calitate.

Exercițiul 2

Subiectul lecției: Metodele generale de obținere a metalelor. Aliajele.

CONTEXT:

În Republica Moldova, metalele reprezintă o resursă importantă pentru dezvoltarea economică, tehnologică și infrastructurală. Podul de la Ungheni peste Prut, cunoscut și ca Podul Eiffel, poate fi analizat ca exemplu de construcție metalică durabilă, dar și ca reper simbolic al legăturilor istorice și europene ale Republicii Moldova. Prelucrarea metalelor și utilizarea aliajelor demonstrează legătura directă dintre știință, tehnologie și dezvoltarea țării. Fonta, oțelul și duraluminiul nu sunt doar noțiuni teoretice, ci materiale, prelucrate de specialiști pentru a răspunde cerințelor tehnice actuale. Procesele de obținere a metalelor și de elaborare a aliajelor implică reacții chimice controlate, care asigură proprietățile necesare utilizării lor.

■ Pe baza contextului, răspunde la întrebările de mai jos:

1. Statuia lui Ștefan cel Mare din Chișinău este un important monument istoric și cultural, care a devenit în timp un simbol al memoriei istorice și al valorilor naționale. Monumentul a fost turnat din bronz obținut prin topirea a șase tunuri capturate în timpul Războiului de Independență (1877–1878). Monumentul are o înălțime totală de 11,20 m, dintre care 5,20 m reprezintă statuia, iar restul soclul.
 - a) Definește noțiunea de aliaj
 - b) Știind că statuia are o masă de aproximativ 4 tone și este realizată din bronz (90% cupru și 10% staniu), calculează masa de cupru și masa de staniu utilizate.
 - c) Argumentează de ce aliajele sunt utilizate frecvent la realizarea monumentelor, comparativ cu metalele pure. În răspuns, prezintă aspecte legate de rezistență, durabilitate și protejarea patrimoniului cultural.
2. Podul Eiffel de la Ungheni, construit în anul 1877 după proiectul celebrului inginer Gustave Eiffel, este o construcție metalică din oțel. Acesta leagă cele două maluri ale Prutului și poate fi privit atât ca exemplu de utilizare a metalelor în infrastructură, cât și ca simbol al legăturilor istorice și europene ale Republicii Moldova. Oțelul utilizat la construcția podului este un aliaj al fierului cu carbon, cunoscut pentru rezistența și maleabilitatea sa. În construcția podului au fost folosite aproximativ 1500 de tone de oțel.
 - a) Explică diferența de compoziție dintre fontă și oțel, având în vedere proporția de carbon.
 - b) Calculează masa de fier și masa de carbon dintr-o grindă de oțel cu masa de 500 kg, știind că oțelul conține 98,2% fier și 1,8% carbon.
 - c) Fierul necesar pentru obținerea oțelului se poate obține prin reducerea oxidului de fier (III) din hematit cu carbon, conform ecuației chimice: $2\text{Fe}_2\text{O}_3 + 3\text{C} \rightarrow 4\text{Fe} + 3\text{CO}_2$.
Determină masa de oxid de fier (III) necesară pentru obținerea cantității de fier dintr-o grindă de oțel de 500 kg.

3. Într-o vinărie din Republica Moldova se aleg materiale pentru rezervoarele de fermentare. Se propun două variante: oțel obișnuit și oțel inoxidabil. Explică care variantă este mai potrivită și argumentează alegerea pe baza proprietăților chimice, precum rezistența la coroziune și comportarea în mediul acid. Formulează o concluzie privind importanța alegerii corecte a materialelor în industria alimentară și impactul acesteia asupra calității produselor.
4. Republica Moldova poate valorifica metalele atât prin exportul materiei prime, cât și prin prelucrare, proiectare, reparații, producere de componente, utilaje, construcții metalice și alte bunuri cu valoare adăugată.
- a) Argumentează importanța dezvoltării industriei metalurgice pentru economia Republicii Moldova.
- b) Explică un avantaj al prelucrării metalelor în țară comparativ cu exportul materiei prime.

Prin aceste sarcini, elevii înțeleg că metalele și aliajele sunt materiale care susțin patrimoniul, infrastructura, economia și dezvoltarea Republicii Moldova. Exercițiul contribuie la **formarea unui cetățean care apreciază monumentele naționale, înțelege importanța alegerii responsabile a materialelor și vede în știință un instrument de modernizare, protejare și valorificare inteligentă a resurselor țării.**

Clasa XI

Exercițiul 3

Subiectul lecției: Masele plastice

CONTEXT: Polimerii – știința durabilității și responsabilitatea față de mediul înconjurător

În Republica Moldova, masele plastice au devenit tot mai prezente în viața cotidiană, dar reprezintă și o provocare serioasă pentru mediul înconjurător. Deșeurile din plastic pot afecta albiile râurilor, spațiile verzi, localitățile și cernoziomurile fertile ale țării, diminuând calitatea mediului și punând în pericol sănătatea oamenilor și a ecosistemelor.

Materiale plastice precum polietilena (PE), polipropilena (PP) sau policlorura de vinil (PVC) sunt obținute prin reacții de polimerizare, în urma cărora se formează macromolecule foarte stabile. Această stabilitate chimică devine însă problematică pentru mediu: un obiect din masă plastică aruncat neglijent poate persista sute de ani fără să se descompună.

În acest context, reducerea utilizării pungilor de plastic, promovarea alternativelor biodegradabile, colectarea separată și reciclarea devin acțiuni necesare pentru protejarea mediului. Soluția durabilă este orientarea spre economia circulară, în care materialele plastice nu sunt tratate ca simple deșeuri, ci sunt colectate, reciclate și reintroduse în circuitul economic.

■ *Citește contextul și rezolvă sarcinile propuse:*

1. O pungă de plastic subțire, utilizată frecvent în magazine, are masa medie de 5 g. Un centru de colectare selectivă procesează 250 kg de polietilenă, colectată în cadrul unor campanii de ecologizare.
 - Determină numărul maxim de pungi care ar putea fi obținute din această cantitate de polietilenă, presupunând că nu există pierderi în procesul de reciclare.
2. Explică de ce gestionarea corectă a acestor deșeuri reprezintă nu doar o obligație legală, ci și un comportament responsabil față de comunitate, mediu și țară. În răspuns, arată cum colectarea selectivă și reciclarea contribuie la protejarea râurilor, solurilor și localităților, precum și la consolidarea imaginii Republicii Moldova ca țară curată, îngrijită și responsabilă. Explică, pe baza structurii chimice a polietilenei și polipropilenei, de ce aceste materiale sunt rezistente la acțiunea microorganismelor și ce efect are această proprietate asupra mediului.
3. Formulează un mesaj scurt (maximum 100 de cuvinte) destinat comunității tale, prin care să informezi despre riscurile arderii necontrolate a deșeurilor din masă plastică și să încurajezi oamenii să aleagă colectarea separată și reciclarea. În mesaj, evidențiază că arderea materialelor plastic poluează aerul, afectează sănătatea oamenilor, contaminează solul și apa și lasă urmări asupra copiilor, familiilor și mediului în care trăim.

Exercițiul valorifică o problemă actuală cu impact direct asupra mediului din Republica Moldova, evidențiind consecințele utilizării necontrolate a materialelor plastice asupra resurselor naturale, precum solurile fertile și apele țării. Prin corelarea proprietăților chimice ale polimerilor cu efectele lor asupra mediului, elevii înțeleg că progresul tehnologic implică și responsabilitate în utilizarea și gestionarea produselor obținute.

Sarcinile propuse solicită aplicarea cunoștințelor științifice, precum și formularea unor poziții argumentate și a unor mesaje cu relevanță socială. Astfel, elevii devin conștienți de rolul lor în protejarea mediului și în menținerea calității spațiului național, dezvoltând o atitudine responsabilă față de resursele naturale ale Republicii Moldova.

În acest mod, protecția mediului este înțeleasă nu doar ca o obligație legală, ci ca o formă de respect față de țară, față de comunitate și față de generațiile viitoare. Activitatea contribuie la **formarea unui cetățean atent la consecințele propriilor acțiuni și dispus să participe la protejarea resurselor naturale ale Republicii Moldova.**

Exercițiul 4

Subiectul lecției: Hidrocarburile aromatice

CONTEXT:

În Republica Moldova, termenul „aromatic” ne duce cu gândul la lanurile de lavandă sau la trandafiri și alte plante valoroase din care se obțin uleiuri esențiale, parfumuri și produse cosmetice. Aceste resurse exprimă frumusețea naturii, bogăția locală și capacitatea de valorificare a produselor autohtone.

Multe dintre substanțele responsabile de aroma acestor plante conțin un nucleu benzenic și stau la baza obținerii parfumurilor și altor produse utilizate în viața cotidiană.

Hidrocarburile aromatice reprezintă materii prime importante pentru sinteza unor substanțe farmaceutice (de exemplu aspirina), contribuind la îmbunătățirea calității vieții. Benzenul și toluenul se regăsesc în combustibili și solvenți industriali, iar emisiile necontrolate ale acestora pot afecta calitatea aerului. Din acest motiv, studiarea lor nu are doar valoare teoretică, ci și practică, deoarece contribuie la formarea unui comportament responsabil față de mediu, față de sănătatea populației și față de patrimoniul natural al Republicii Moldova.

Astfel, studiul hidrocarburilor aromatice oferă instrumentele necesare pentru utilizarea responsabilă a acestora și pentru reducerea impactului asupra mediului, contribuind la protejarea naturii Republicii Moldova.

■ Analizează contextul și rezolvă sarcinile propuse:

1. Identifică hidrocarburile aromatice menționate explicit în text. Scrie formula moleculară, formula de structură și denumirea pentru fiecare. Explică de ce aceste substanțe sunt stabile, se descompun greu și pot rămâne mult timp în sol sau în apă dacă sunt eliminate iresponsabil.
2. Știind că hidrocarburile aromatice se regăsesc în solvenți pentru vopsele, propune o măsură concretă pentru gestionarea deșeurilor din construcții în localitatea ta. Argumentează importanța colectării separate a resturilor de diluanți și a evitării contaminării solului.
3. Multe medicamente utilizate în Republica Moldova conțin în structură un nucleu aromatic. Explică de ce studiul chimiei organice este important pentru:
 - a) obținerea acestor substanțe;
 - b) dezvoltarea industriei farmaceutice.
4. Compușii aromatici, precum benzenul, toluenul și derivații lor clorurați, sunt utilizați ca materii prime în obținerea unor produse de protecție a plantelor, dar pot avea și efecte nocive asupra mediului și sănătății dacă sunt utilizați necorespunzător. Un produs de protecție a plantelor conține un compus aromatic și trebuie utilizat în cantități strict controlate. Conform normelor, se pot aplica maximum 15 mg de substanță activă pe 1 m².
 - a) Calculează masa de substanță activă necesară pentru tratarea unei suprafețe de 800 m². Dacă substanța se utilizează sub formă de soluție cu

partea de masă de 0,01%, determină masa de soluție necesară. Calculează volumul soluției, știind că densitatea acesteia este 1 g/mL.

- b) Explică de ce respectarea dozelor admise este importantă pentru protecția solului, a apei, a sănătății populației și pentru menținerea calității produselor agricole din Republica Moldova.

Exercițiul valorifică utilizarea compușilor aromatici în contexte reale, evidențiind atât importanța acestora pentru agricultură și industrie, cât și riscurile asociate utilizării necontrolate.

Sarcina propusă solicită aplicarea cunoștințelor științifice prin calcule, explicații și concluzii argumentate privind efectele acestor compuși asupra solului, apei, aerului și calității produselor agricole. În acest fel, elevii învață că deciziile legate de utilizarea substanțelor chimice trebuie să fie fundamentate pe date, responsabilitate și grijă față de oameni și mediu. Astfel, protejarea sănătății și a mediului devine o expresie a responsabilității civice și a respectului față de spațiul național, față de resursele naturale ale Republicii Moldova și față de comunitatea din care elevii fac parte. Exercițiul contribuie la **formarea unui viitor cetățean capabil să înțeleagă legătura dintre știință, economie, siguranță și dezvoltarea durabilă a țării**.

Exercițiul 5

Subiectul lecției: Compușii hidroxicici și produșii lor.

CONTEXT: Compușii hidroxicici – de la viile Moldovei la produse de calitate

În Republica Moldova, compușii hidroxicici au un rol important în dezvoltarea economică și în valorificarea resurselor naturale. Etanolul, obținut prin fermentarea glucozei din struguri, este legat de una dintre ramurile tradiționale și competitive ale țării – vitivinicultura. În acest proces se formează, în cantități mici, și glicerina, care contribuie la textura și catifelarea vinului.

Compușii hidroxicici sunt utilizați și în industria cosmetică și farmaceutică. Glicerolul, etanolul, alcoolul izopropilic și substanțele active extrase din plante locale intră în compoziția unor produse de îngrijire, soluții, tincturi, parfumuri sau dezinfectanți. Astfel, resursele naturale ale Republicii Moldova — strugurii, plantele aromatice și medicinale — pot fi transformate, prin cunoaștere științifică și procese tehnologice, în produse utile, sigure și cu valoare adăugată. Alcoolii sunt folosiți și în medicină și farmacie, unde etanolul și alcoolul izopropilic intră în compoziția dezinfectanților utilizați în spitale și farmacii, contribuind la protejarea sănătății populației. Etanolul servește și ca solvent în industria parfumurilor și a produselor cosmetice, valorificând aromele plantelor cultivate în Republica Moldova.

■ **Citește contextul și rezolvă sarcinile propuse:**

1. Definește noțiunile de alcool monohidroxic saturat și alcool polihidroxic. Pentru alcoolii menționați în context (etanol, alcool izopropilic și glicerină), scrie formulele de structură semidesfășurate.

2. Identifică o asemănare și o deosebire între etanol, alcool izopropilic și glicerină pentru fiecare dintre următoarele aspecte:
 - a) numărul de grupări hidroxil;
 - b) utilizarea practică;
 - c) o proprietate care justifică utilizarea fiecăruia în viața cotidiană.
3. Etanolul poate fi obținut prin fermentația glucozei din struguri.
 - a) Scrie ecuația reacției chimice care stă la baza fermentației alcoolice.
 - b) Determină masa de alcool etilic care poate fi obținută din 1 tonă de glucoză.
 - c) Explică de ce valorificarea strugurilor în produse de calitate are importanță pentru economia Republicii Moldova.
4. În context se menționează că produsele cramelor din Republica Moldova sunt apreciate la nivel internațional. Calitatea acestor produse depinde și de procese chimice precum fermentația, formarea compușilor aromatici, controlul concentrației de etanol și respectarea standardelor de siguranță. Explică de ce este important pentru Republica Moldova ca produsele sale de calitate, obținute prin procese tehnologice și chimice controlate, să fie prezentate și evaluate la nivel internațional. Precizează un mod în care premiile și recunoașterea internațională pot influența imaginea țării, evidențiind legătura dintre calitatea produsului, cunoașterea științifică și valorificarea resurselor locale. Menționează un efect negativ al consumului excesiv de alcool asupra organismului.
5. Transformă cunoștințele de chimie într-un mesaj pentru comunitate. Imaginează-ți că trebuie să creezi o mini-campanie cu titlul „Calitatea se apreciază. Excesul se evită.” Alege o formă de comunicare – reel, podcast scurt, dezbatere, experiment demonstrativ sau prezentare interactivă – și explică prin ea ce efecte are consumul excesiv de etanol asupra organismului. Arată cum știința îi poate ajuta pe oameni să înțeleagă riscurile, să ia decizii responsabile și să promoveze imaginea Republicii Moldova ca țară a produselor de calitate, consumate cu măsură și responsabilitate.

Exercițiul evidențiază rolul compușilor hidroxilici în valorificarea resurselor naturale ale Republicii Moldova, în special a strugurilor și a plantelor locale, transformate prin procese chimice în produse cu valoare economică și socială. Sarcina urmărește nu doar aplicarea cunoștințelor de chimie, ci și formarea unei înțelegeri mai largi: calitatea produselor autohtone depinde de cunoaștere științifică, tehnologii corecte, respectarea standardelor și utilizarea responsabilă a substanțelor. Elevii sunt ghidați să observe legătura dintre chimie, sănătatea populației, economia națională și imaginea Republicii Moldova pe plan internațional.

Totodată, exercițiul atrage atenția asupra consumului responsabil de produse care conțin etanol. Astfel, profesorul poate forma la elevi o atitudine echilibrată: aprecierea produselor de calitate ale țării trebuie însoțită de înțelegerea riscurilor consumului excesiv și de respect față de sănătate.

Prin această abordare, elevii sunt orientați să **aprecieze resursele naționale, să înțeleagă valoarea muncii și a cunoașterii științifice și să își asume, ca viitori cetățeni, un rol activ în promovarea responsabilă a Republicii Moldova.**

Exercițiul 6

Subiectul lecției: Esterii.

CONTEXT: De la gustul și aroma Moldovei la produse de calitate

Republica Moldova dispune de resurse naturale valoroase și de tradiții de prelucrare care permit transformarea fructelor, plantelor aromate și altor materii prime locale în produse de calitate, apreciate atât în țară, cât și peste hotare. Merele, perele, strugurii, prunele, levănțica, trandafirul sau alte plante aromate se remarcă prin arome specifice, datorate în mare parte esterilor formați în mod natural în timpul coacerii.

Esterii sunt valorificați în industria alimentară și cosmetică, contribuind la obținerea aromelor și parfumurilor caracteristice produselor. În Republica Moldova, aceste substanțe se regăsesc în numeroase produse locale, precum sucuri naturale, băuturi aromatizate, produse de cofetărie și cosmetice pe bază de extracte din plante. Prin valorificarea acestora, Republica Moldova poate transforma resursele locale în produse cu valoare adăugată, care exprimă calitate, creativitate și identitate.

■ *Analizează contextul și rezolvă sarcinile propuse:*

1. Acetatul de etil, cel mai abundent ester din vinuri, conferă acestora prospețime și o notă fructată specifică. Scrie ecuația reacției de obținere a acestui ester și precizează grupa funcțională caracteristică esterilor.
2. Butanoatul de etil contribuie la mirosul fructat specific merelor. Determină masa de butanoat de etil care se poate obține din 60 g acid butanoic, considerând reacția completă.
3. Fructele și pomușoarele din Republica Moldova, precum merele, perele, struguri, zmeura și căpșunile, reprezintă resurse valoroase ale țării. Prin prelucrare, acestea pot fi transformate în produse finite, precum sucuri, gemuri, dulcețuri, vinuri, siropuri, produse de patiserie sau ingrediente pentru industria alimentară și cosmetică.
 - a) Explică un avantaj al transformării fructelor în produse finite (de exemplu: suc, gem, vin), comparativ cu exportul acestora ca materie primă. În răspuns, poți face referire la creșterea valorii produsului, păstrarea locurilor de muncă în țară sau promovarea produselor moldovenești pe piețe externe.
 - b) Identifică două procese chimice implicate în valorificarea fructelor (de exemplu: fermentație, esterificare, oxidare).
 - c) Imaginează-ți că un kilogram de căpșuni cultivate în Republica Moldova nu ajunge doar într-o ladă pentru export, ci devine un produs cu poveste: un smoothie natural, un desert ambalat creativ, un sirop premium sau o aromă folosită într-un produs cosmetic. Explică, în 2–3 enunțuri, de ce această transformare aduce mai multă valoare țării decât vânzarea fructelor ca materie primă. În răspuns, arată cum prelucrarea fructelor poate crea produse moderne, locuri de muncă, branduri locale și oportunități de export, contribuind la promovarea Republicii Moldova ca țară care nu doar produce, ci inovează și creează calitate.

Exercițiul oferă profesorului un context accesibil pentru a explica rolul esterilor pornind de la experiențe familiare elevilor: aroma fructelor cultivate în Republica Moldova și utilizarea acestora în produse alimentare, cosmetice sau de parfumerie. Prin sarcinile propuse, elevii corelează cunoștințele chimice despre reacțiile de esterificare și proprietățile compușilor organici cu aplicații reale din industria alimentară și de prelucrare, specifică spațiului național.

Accentul este pus pe înțelegerea modului în care transformarea fructelor autohtone în produse finite contribuie atât la creșterea valorii adăugate și la diversificarea producției, cât și la promovarea Republicii Moldova pe plan internațional. Astfel, exercițiul contribuie la **formarea mândriei de a aparține unei țări cu resurse valoroase, oameni creativi și potențial de dezvoltare**. Elevii sunt încurajați să privească produsele autohtone cu respect, să înțeleagă valoarea muncii și a cunoașterii științifice și **să își asume, ca viitori cetățeni, rolul de a susține, promova și valorifica responsabil ceea ce Republica Moldova poate oferi**.

Clasa XII

Exercițiul 7

Subiectul lecției: Hidrații de carbon – produși ai fotosintezei.

CONTEXT: Hidrații de carbon – de la tradiție la dezvoltarea economică

În viața de zi cu zi, întâlnim frecvent hidrații de carbon în produse familiare: pâine proaspătă, mere, struguri, miere, sucuri naturale, produse de patiserie sau dulciuri. Ei constituie o sursă esențială de energie pentru organism, dar și o parte importantă a resurselor pe care Republica Moldova le poate transforma în produse de calitate. Un simbol al ospitalității – pâinea și sarea – evidențiază rolul grâului cultivat pe solurile fertile ale Republicii Moldova, în ale cărui boabe se găsește amidonul, polizaharidă care prin măcinare, frământare și coacere, ajunge să fie parte dintr-un aliment prezent aproape zilnic pe masa oamenilor. Astfel, o substanță studiată la chimie devine legată de tradiție, familie și comunitate.

În același timp, sfecla de zahăr este utilizată pentru obținerea zahărului, iar fructele precum strugurii și merele conțin glucoză și fructoză, substanțe care conferă gustul dulce caracteristic și constituie surse importante de energie.

De la celuloza care asigură structura plantelor până la mierea naturală bogată în monozaharide, glucidele demonstrează modul în care resursele naturale ale Republicii Moldova pot fi transformate, prin procese chimice și tehnologice, în produse valoroase pentru alimentație, industrie și economie. Studiarea acestor compuși contribuie la înțelegerea relației dintre compoziția chimică a substanțelor, utilizarea lor practică și dezvoltarea durabilă a țării.

■ **Analizează contextul și rezolvă sarcinile propuse:**

1. Zaharoza ($C_{12}H_{22}O_{11}$), obținută din sfecla de zahăr cultivată în regiunile de nord ale Republicii Moldova, este utilizată în industria alimentară.

- a) Scrie ecuația reacției de hidroliză a zaharozei.
 - b) Calculează masa amestecului de glucoză și fructoză obținut prin hidroliza a 34,2 kg de zaharoză.
2. Imaginează-ți drumul unei sfeclă de zahăr: de la câmpurile din nordul Republicii Moldova până la produsul final de pe raft. Explică de ce este mai avantajos pentru țară ca această transformare să aibă loc în țară. Menționează cum prelucrarea locală adaugă valoare, creează locuri de muncă și arată că țara poate produce nu doar materie primă, ci și produse finite de calitate. Grâul cultivat pe solurile fertile ale Republicii Moldova este utilizat pentru obținerea produselor de panificație.
- a) Identifică polizaharida cu rol de rezervă conținut în grâu.
 - b) Scrie ecuația generală a hidrolizei amidonului până la glucoză.
 - c) Privește pâinea ca pe un produs care are propriul parcurs: de la grâul crescut în Republica Moldova, la făină, brutărie, magazin și până la sandwich-ul din pauză sau masa de acasă. Explică, în 2–3 enunțuri, cum amidonul din boabele de grâu, prin procese chimice și biologice precum fermentarea aluatului și coacerea, contribuie la obținerea pâinii. Arată de ce, în spatele unui aliment simplu, se află cunoaștere, muncă, resurse locale și alegeri responsabile de consum.
3. Consumul de produse naturale locale contribuie la sănătate și la susținerea producătorilor din Republica Moldova.
- a) Menționează un beneficiu al consumului de produse naturale (fructe, miere).
 - b) Indică un risc asociat consumului excesiv de zaharuri.
 - c) Imaginează-ți că ești în fața raftului și trebuie să alegi rapid o gustare: un produs local pe bază de fructe sau miere, un snack cu mult zahăr adăugat ori un produs importat cu o listă lungă de ingrediente. Argumentează de ce alegerea unui produs local de calitate poate fi o decizie inteligentă: îți oferă energie, te ajută să controlezi consumul de zaharuri și susține oamenii care produc valoare în Republica Moldova. În răspuns, explică legătura dintre compoziția chimică a produsului, sănătatea ta, economia locală și capacitatea țării de a transforma resursele proprii în produse competitive.

Exercițiul oferă profesorului un cadru aplicativ pentru predarea hidraților de carbon, pornind de la produse și resurse familiare elevilor: grâul, sfecla de zahăr, fructele și mierea din Republica Moldova. Astfel, noțiunile despre glucoză, fructoză, zaharoză, amidon sau celuloză nu sunt abordate izolat, ci sunt conectate cu alimentația, sănătatea, procesele tehnologice și economia reală. Prin sarcinile propuse, elevii corelează structura și transformările chimice ale glucidelor cu utilizarea lor practică în alimentație și în industria de prelucrare.

Exercițiul poate fi valorificat pentru formarea unui comportament responsabil: elevii înțeleg importanța consumului echilibrat de zaharuri, a citirii etichetelor, a alegerilor alimentare informate și a susținerii produselor locale de calitate. Totodată, ei descoperă că prelucrarea resurselor în țară creează valoare adăugată, locuri de muncă și oportunități de promovare a Republicii Moldova.

Prin această abordare, profesorul contribuie nu doar la dezvoltarea competențelor științifice, ci și la **formarea unui tânăr cetățean care apreciază resursele naționale, înțelege valoarea muncii locale și face alegeri conștiente pentru sănătatea proprie, comunitate și economia țării.**

Exercițiul 8

Subiectul lecției: Fibrele – produși ai reacției de policondensare.

CONTEXT: Fibrele – de la tradiția moldovenească la materiale moderne

În Republica Moldova, fibrele sunt mai mult decât materiale textile; ele reprezintă o legătură între tradiție, identitate și dezvoltarea modernă. De la lâna și inul utilizate de strămoșii noștri pentru confecționarea costumului popular și a covoarelor tradiționale, până la fibrele moderne industria textilă și de confecții, aceste materiale reflectă atât continuitatea tradiției, cât și capacitatea societății de adaptare la cerințele economiei actuale. Industria ușoară din Republica Moldova s-a dezvoltat semnificativ și constituie un domeniu important al economiei naționale. Potrivit datelor oficiale, sectorul textil, al confecțiilor, încălțămintei și articolelor din piele angajează peste 20 de mii de persoane, ceea ce reprezintă aproximativ 2% din totalul forței de muncă, iar între 40% și 50% din producția locală este exportată anual, Italia fiind una dintre piețele principale.

Fibrele naturale, precum lâna și mătasea, sunt formate din substanțe de natură proteică, iar fibrele vegetale, precum bumbacul și inul, conțin celuloză – un polimer natural care conferă rezistență și proprietăți igienice materialelor textile. Aceste fibre au fost valorificate de-a lungul timpului pentru obținerea țesăturilor durabile și confortabile.

În industria modernă, pe lângă fibrele naturale, se utilizează și fibre artificiale, precum viscoza, obținută prin prelucrarea chimică a celulozei, precum și fibre sintetice, precum capronul, rezultat al reacțiilor de policondensare. Aceste materiale prezintă proprietăți mecanice și estetice variate, fiind utilizate în produse textile moderne.

■ *Analizează contextul și formulează răspunsuri la sarcinile de mai jos:*

1. Precizează originea fiecărei fibre menționate în context (vegetală, animală sau chimică), indicând pentru cel puțin una dintre ele o utilizare tradițională în Republica Moldova.
2. Explică modul în care structura chimică determină proprietățile fibrelor, făcând referire la utilizarea acestora în produse textile tradiționale sau moderne din Republica Moldova.
3. Identifică tipul de reacție chimică implicat în obținerea fibrelor sintetice (de exemplu, capronul). Menționează un avantaj al utilizării fibrelor sintetice în industria de confecții din Republica Moldova.
4. Imaginează-ți că îți alegi o haină nu doar după preț sau brand, ci și după povestea ei: cine a produs-o, cât de mult rezistă și ce impact are asupra comunității. Argumentează, în 2–3 enunțuri, de ce alegerea unui produs textil realizat în Republica Moldova poate fi o decizie responsabilă. În răspuns, explică modul în care un produs local de calitate poate susține locuri de muncă, poate reduce consumul de tip „cumpăr–port puțin–arunc” și poate promova o cultură a alegerilor durabile, prin care tinerii contribuie la economia și imaginea țării.
5. Explică de ce amestecurile de fibre sunt preferate în realizarea produselor textile moderne.
6. La tradițională este apreciată nu doar prin valoarea ei culturală, ci și prin materialele din care este confecționată. În mod tradițional, pentru realizarea ei se folosesc fibre naturale celulozice, precum inul și bumbacul, iar în industria modernă se utilizează și fibre sintetice.

- a) Precizează ce tip de polimer natural conțin fibrele de in și bumbac și explică de ce aceste fibre sunt potrivite pentru realizarea unei ii tradiționale.
- b) Compară, din punct de vedere chimic și practic, o fibră naturală celulozică și o fibră sintetică de tip capron, având în vedere:
- compoziția chimică;
 - capacitatea de absorbție a apei;
 - confortul la purtare;
 - rezistența mecanică.
- c) O ie este confecționată dintr-o țesătură de 600 g, care conține 80% bumbac și 20% fibră sintetică. Calculează masa de bumbac și masa de fibră sintetică din compoziția țesăturii.
- d) Scrie un text de 4–5 enunțuri pentru o postare în care porți o ie autentică într-o ținută modernă. Textul trebuie să explice de ce această alegere nu este doar estetică, ci și responsabilă. Integrează un element de chimie: inul și bumbacul sunt fibre naturale celulozice, ceea ce le oferă confort, capacitate de absorbție și potrivire pentru purtare. Arată cum ia autentică unește știința materialelor, patrimoniul cultural, producția locală și mândria de a promova Republica Moldova.

Exercițiul evidențiază legătura dintre structura chimică a fibrelor și utilizarea acestora în produse textile tradiționale și moderne, valorificând exemple relevante din Republica Moldova, precum ia tradițională și industria textilă autohtonă. Prin sarcinile propuse, elevii înțeleg rolul resurselor naturale și al proceselor chimice în obținerea materialelor textile utilizate în viața cotidiană.

În același timp, exercitiul promovează aprecierea produselor realizate din fibre naturale și susținerea producătorilor locali, orientând elevii spre un **comportament responsabil față de patrimoniul cultural și resursele naționale**.

Exercițiul 9

Subiectul lecției: Importanța compușilor organici.

CONTEXT: Compușii organici – fundament al calității vieții

În Republica Moldova, compușii organici contribuie esențial la calitatea vieții și la dezvoltarea economică, fiind valorificați în numeroase domenii precum agricultura, medicina, construcțiile și industria bunurilor de consum.

În agricultură, utilizarea rațională a îngrășămintelor și a produselor de protecție a plantelor permite obținerea unor recolte competitive. În medicină și farmacie, compușii organici stau la baza multor substanțe active utilizate în tratamente, soluții, unguente, dezinfectanți și alte produse necesare pentru sănătatea populației.

În construcții și viața cotidiană, polimerii și alți compuși organici sunt utilizați la fabricarea materialelor durabile, a ambalajelor, fibrelor textile, maselor plastice, adezivilor, vopselelor și produselor de uz casnic.

■ *Analizează contextul și formulează răspunsuri la sarcinile de mai jos:*

1. Republica Moldova are domenii economice în care compușii organici au aplicații importante, precum agricultura, medicina, farmacia și construcțiile. Selectează unul dintre aceste domenii și explică rolul compușilor organici în cadrul acestuia, în contextul specific al Republicii Moldova.
2. Imaginează-ți că ești consultant științific și trebuie să prezinți un compus organic folosit în Republica Moldova. Alege un compus organic utilizat în agricultură, medicină, farmacie, industria alimentară, cosmetică, industria textilă sau în construcții și:
 - a) denumește compusul și clasifică-l după clasa de compuși organici;
 - b) scrie formula moleculară și, după caz, formula de structură;
 - c) explică un beneficiu al utilizării acestui compus pentru viața cotidiană sau pentru dezvoltarea economică a Republicii Moldova;
 - d) identifică un risc pentru sănătatea umană sau pentru mediu asociat utilizării necorespunzătoare;
 - e) propune o măsură concretă de utilizare responsabilă, adaptată la condițiile din Republica Moldova, și argumentează de ce această măsură este fezabilă.
3. Formulează o concluzie, în 2–3 enunțuri, în care să explici în ce mod chimia poate deveni un instrument al modernizării pentru Republica Moldova, prin dezvoltarea unor produse locale mai sigure, a unor tehnologii mai curate, a unor materiale mai performante și a unor soluții pentru sănătate și mediu.
4. În răspuns, evidențiază faptul că formulele și reacțiile chimice studiate la nivel teoretic, pot deveni medicamente, materiale durabile, ambalaje mai prietenoase cu mediul, produse de calitate și decizii mai responsabile pentru comunitate și țară.

Exercițiul evidențiază rolul compușilor organici în domenii esențiale pentru Republica Moldova, precum agricultura, medicina, industria și viața cotidiană, punând în valoare contribuția chimiei la îmbunătățirea calității vieții și la dezvoltarea economică.

Accentul este pus pe dezvoltarea capacității de a lua decizii informate, prin propunerea unor măsuri de utilizare responsabilă adaptate contextului național. Astfel, elevii sunt orientați spre aplicarea cunoștințelor științifice în mod conștient și responsabil, în raport cu sănătatea populației, protecția mediului și nevoile societății.

În acest mod, exercițiul contribuie la **formarea unei atitudini responsabile față de utilizarea chimiei în viața reală și la înțelegerea rolului acesteia în dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova.**

Exercițiul 10

Subiectul lecției: Reacțiile chimice și monitorizarea mediului.

CONTEXT:

Fluviul Nistru reprezintă o una dintre cele mai importante surse de apă pentru Republica Moldova. În urma poluării cu produse petroliere, laboratorul unei stații de tratare a apei a analizat o probă și a constatat că aceasta conține 18 mg/L hidrocarburi petroliere. Pentru ca apa să poată fi tratată în condiții de siguranță, concentrația acestora trebuie redusă la 5 mg/L.

Stația trebuie să trateze 12 000 m³ de apă. Pentru reținerea poluanților se utilizează un material sorbant, care poate absorbi în medie 0,25 kg de produse petroliere pentru fiecare 1 kg de sorbant. În calitate de membru al echipei de intervenție chimică, folosește datele de mai sus pentru a propune o soluție de curățare a apei.

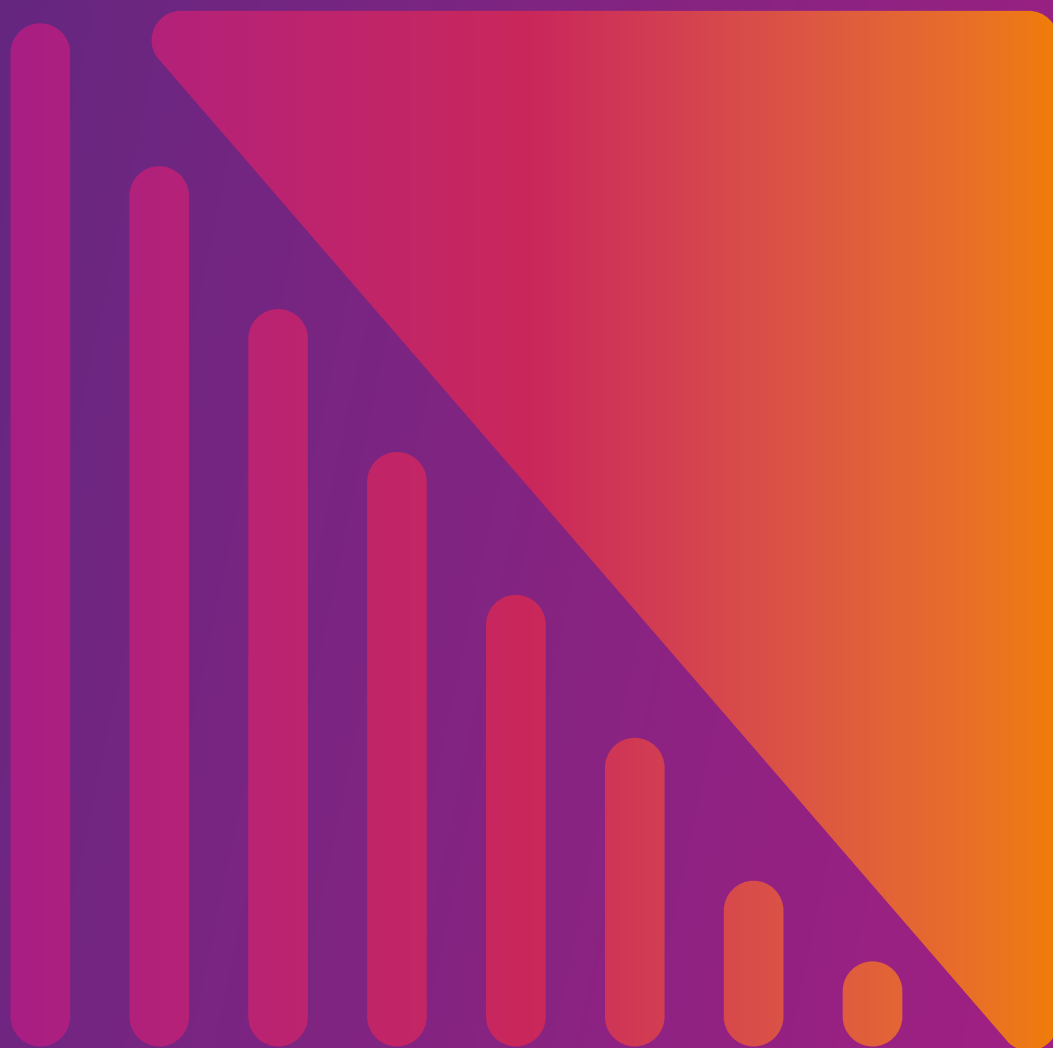
■ Analizează contextul și formulează răspunsuri la sarcinile de mai jos:

1. Determină masa totală de hidrocarburi petroliere conținută în cei 12 000 m³ de apă poluată.
2. Calculează masa de hidrocarburi petroliere care trebuie îndepărtată pentru ca concentrația să scadă de la 18 mg/L la 5 mg/L.
3. Determină masa de sorbant necesară pentru reținerea acestei cantități de poluanți.
4. Explică de ce prezența hidrocarburilor petroliere în apă reprezintă un pericol pentru sănătatea populației și pentru ecosistemele acvatice.
5. Propune o măsură chimică sau tehnologică suplimentară care ar putea contribui la reducerea poluării apei după reținerea produselor petroliere și argumentează utilitatea acesteia.
6. În 2–3 enunțuri, explică rolul protejării fluviului Nistru în asigurarea sănătății oamenilor, a bunăstării comunității și a viitorului Republicii Moldova.

Exercițiul valorifică un context de mare importanță pentru Republica Moldova, evidențiind rolul Nistrului ca sursă esențială de apă și riscurile generate de poluarea cu produse petroliere. Prin sarcinile propuse, elevii aplică noțiuni de calcul chimic în situații reale și înțeleg necesitatea tratării apei pentru protejarea sănătății populației și a echilibrului ecologic.

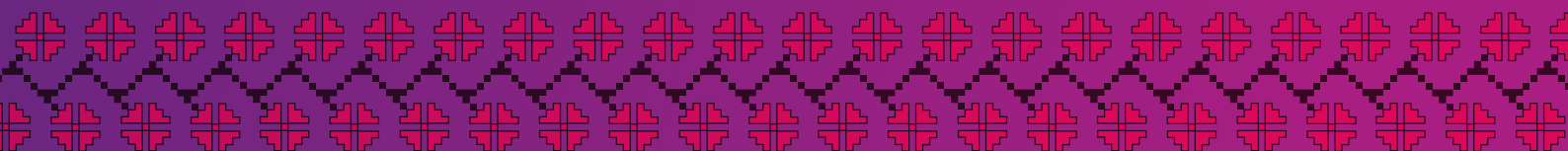
În același timp, exercițiul contribuie la **formarea unei atitudini responsabile față de resursele de apă ale țării**, orientând elevii spre identificarea unor soluții tehnologice și chimice de reducere a poluării. Astfel, protejarea Nistrului este înțeleasă ca o formă de **respect față de patrimoniul natural al Republicii Moldova și față de viața comunităților** care depind de această resursă.

Capitolul V

Fizică

FIZICA nu este doar despre formule și probleme la tablă. Este despre acel prag tăcut în care elevul trece de la „nu știu” la „pot”: pot să explic ce se întâmplă, pot să verific, pot să găsesc o soluție, pot să previn. În clipa în care înțelege diferența dintre presupunere și dovadă, dintre întâmplare și cauză, fizica îi dă ceva mai mult decât cunoaștere: îi dă **putere interioară**.

Lecțiile de fizică pot fi legate direct de viața de zi cu zi: când elevul învață ce este transferul termic, de ce se pierde căldura prin geamuri, prin pereți sau prin pod, cum funcționează izolația și ce înseamnă randamentul, el începe să vadă lumea altfel. Înțelege că „frigul din casă” nu e destin, ci rezultat. Că risipa nu e normalitate, ci lipsă de cunoaștere. Că o alegere bună – un geam corect montat, o izolație, o etanșare, o ventilare – poate schimba confortul, sănătatea și bugetul unei familii. Aici fizica transmite o valoare clară: demnitatea înseamnă să înțelegi cum funcționează lucrurile și să ai opțiuni reale.

Noțiunile de circuit, tensiune, putere, siguranțe, împământare, consumatori nu sunt doar conținut de curriculum; ele sunt alfabetul unei vieți moderne. Când un elev înțelege de ce „sare siguranța”, de ce un prelungitor supraîncărcat e periculos, de ce un contact imperfect încălzește firele, de ce contează calitatea unei instalații, el învață, de fapt, să-și protejeze casa și familia. Iar când învață să citească o etichetă de consum, să compare un bec clasic cu un LED, să calculeze costul lunar al unui aparat, el învață ceva esențial: resursele comune se protejează prin decizii informate, nu prin impuls.

În proiectele de echipă, elevii învață că o comunitate rezistă doar atunci când fiecare își asumă rolul și lucrează responsabil alături de ceilalți. Pe parcursul activităților, ei simt că ordinea și rigoarea aduc siguranță și claritate, atât în procesul de lucru, cât și în rezultatul final. Un experiment reușește numai atunci când regulile sunt respectate, iar munca fiecăruia este făcută cu atenție și onestitate. În același mod se construiesc instituțiile și se câștigă încrederea dintre oameni: prin rigoare, transparență și muncă făcută împreună.

Astfel, fizica devine atât temelie, cât și antrenament pentru viață. Temelie, pentru că formează un mod de gândire bazat pe cauze și dovezi. Antrenament, pentru că îl învață pe elev să fie util: să înțeleagă, să prevină, să repare, să economisească, să decidă informat. Iar când o generație întreagă crește cu această atitudine, țara devine mai puternică nu prin vorbe, ci prin oameni care nu se lasă conduși de frică, nu acceptă improvizația ca normă și știu să transforme problemele în soluții.

Abordări didactice pentru integrarea valorilor naționale la disciplina Fizica

Victor CIUVAGA,
profesor de Fizică și Astronomie, grad didactic superior,
Liceul Teoretic „Constantin Stere”, Soroca

Drapelul Republicii Moldova

Materiale și proprietăți fizice

În practică, drapelele sunt fabricate din:

- Poliester (cel mai frecvent)
 - ▶ Densitate: $\approx 1350 \text{ kg/m}^3$
 - ▶ Grosime: 0,08 – 0,20 mm
 - ▶ Masă specifică (material textil): 70 - 120 g/m²
- Nailon (mai ușor, pentru exterior)
 - ▶ Densitate: $\approx 1150 \text{ kg/m}^3$
 - ▶ Masă specifică: 50 – 80 g/m²

Dimensiuni și proporții geometrice

- Raport oficial: 1 : 2 (înălțime : lungime)
- Structură: 3 benzi verticale egale:
 - ▶ albastru (stânga)
 - ▶ galben (centru)
 - ▶ roșu (dreapta)
- Dimensiuni tipice (exemplu didactic):
 - ▶ 1 m × 2 m
 - ▶ 0,75 m × 1,5 m
 - ▶ 0,5 m × 1 m
- Lățimea fiecărei benzi = 1/3 din lungime

Culori – caracteristici fizice

Culori oficiale (aproximări standard):

Culoare	RGB	Lungime de undă dominantă
Albastru	(0, 70, 174)	450–495 nm
Galben	(255, 205, 0)	570–590 nm
Roșu	(206, 17, 38)	620–750 nm

Valori naționale promovate:

respect pentru simbolurile de stat, sens simbolic al unității.

Ciclul Liceal

Drapelul Republicii Moldova este un tricolor cu benzi verticale, albastru, galben și roșu. Tricolor albastru-galben-roșu cu benzile de lățime egală dispuse vertical și albastrul lângă hampă. Pentru culoarea roșie a drapelului ($\lambda_r = 700 \text{ nm}$):

- a)** Determinați frecvența radiației luminoase de culoare roșie;
- b)** De câte ori frecvența culorii albastre ($\lambda_a = 450 \text{ nm}$) este mai mare decât frecvența culorii roșii;
- c)** Cu cât diferă frecvența culorii galbene ($\lambda_g = 580 \text{ nm}$) de frecvența culorii roșii;

Ciclul Gimnazial

Drapelul Republicii Moldova este un tricolor cu benzi verticale, albastru, galben și roșu, având un raport al proporțiilor de 1:2 între lățime și lungime. Un drapel are dimensiunile $0,75 \text{ m} \times 1,5 \text{ m}$ și grosimea de $0,1 \text{ mm}$. Drapelul este confecționat din poliester (densitate $\approx 1350 \text{ kg/m}^3$). Să se determine:

- a)** Perimetrul și aria suprafeței drapelului;
- b)** Masa și masa specifică a drapelului;
- c)** De câte ori diferă masa specifică a drapelului, dacă acesta ar fi fost confecționat din nailon (densitate $\approx 1150 \text{ kg/m}^3$).

Ciclul Liceal

Drapelul de Stat al Republicii Moldova este un simbol oficial major al suveranității și independenței Republicii Moldova. Drapelul de Stat reprezintă o pânză dreptunghiulară, cu proporția dintre înălțimea și lungimea pânzei de 1:2, tripartită vertical egal, începând de la lance în culorile albastru, galben și roșu, și având în mijlocul câmpului galben imaginea Stemei de Stat a Republicii Moldova, a cărei lățime constituie $1/5$ din lungimea drapelului. Un drapel de 4 m lungime (lungime măsurată la 0°C) este expus unei variații de temperatură de la 10°C la 40°C . Coeficientul de dilatare termică: $\alpha = 2 \cdot 10^{-5} \text{ K}$. Pentru intervalul de temperatură indicat să se determine:

- a)** De câte ori lungimea la 40°C este mai mare decât la 10°C ;
- b)** Cu cât diferă aria suprafeței drapelului la 40°C de aria la 10°C .

Ciclul Liceal

Drapelul de Stat al Republicii Moldova este iluminat de lumină solară.

- a)** Determinați energia și impulsul fotonilor pentru culorile: albastră ($\lambda_a = 450 \text{ nm}$), galbenă ($\lambda_g = 580 \text{ nm}$) și roșie ($\lambda_r = 700 \text{ nm}$);
- b)** Explicați de ce culorile drapelului sunt vizibile distinct.
- c)** Analizați rolul culorilor în consolidarea identității naționale.

Cetatea Soroca

Geometrie și dimensiuni

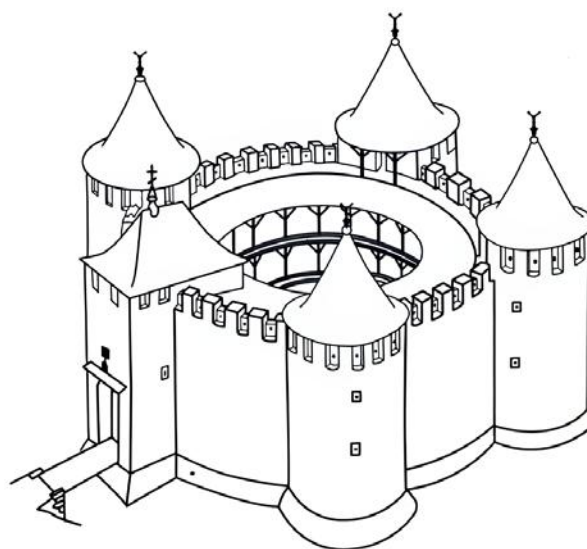
- Plan: circular (aproape perfect)
- Diametru exterior: $\approx 37\text{--}38\text{ m}$
- Raza: $\approx 18\text{--}19\text{ m}$
- Înălțimea zidurilor: $\approx 20\text{--}21\text{ m}$
- Grosimea zidurilor:
 - ▶ bază: $3\text{--}3,5\text{ m}$
 - ▶ partea superioară: $\approx 2\text{ m}$
- Turnuri:
 - ▶ 5 turnuri cilindrice
 - ▶ diametru turn: $\approx 4\text{--}5\text{ m}$

Materiale de construcție

- Piatră (calcar / gresie)
- Mortar tradițional (var + nisip)

Proprietăți fizice (aproximative):

Material	Densitate (kg/m^3)	Rezistență la compresiune (MPa)
Piatră calcaroasă	2200–2600	30–150
Mortar var	1600–2000	2–10

Valori naționale promovate:

identitate națională, patrimoniu imobil, responsabilitate civică.

Ciclul Gimnazial

Cetatea Soroca este o cetate moldovenească din secolul al XVI-lea care se află în prezent pe teritoriul municipiului Soroca. Edificată inițial din lemn de Domnul Moldovei Ștefan cel Mare în 1499, în fața vadului peste Nistru, a fost reconstruită în piatră de către Petru Rareș, la mijlocul secolului al XVI-lea.

a) Indicați:

- Forma geometrică a cetății.
- Materialele principale de construcție.
- Mărimea fizică ce caracterizează rezistența la compresiune.

b) Considerând forma cetății fiind un cilindru cu pereții groși, gol în interior: $R_{\text{ext}} = 19\text{ m}$, $r_{\text{int}} = 16\text{ m}$, $h = 20\text{ m}$, determinați volumul zidurilor.

c) Determinați masa cetății dacă densitatea medie este $\rho = 2400\text{ kg/m}^3$.

Ciclul Gimnazial

Cetatea Soroca este unică printre cetățile medievale moldovenești prin sistemul arhitectonic de construcție. Planul său circular are un diametru de 37-38 m, patru turnuri circulare și un turn de acces de plan rectangular.

Deși nu a fost cucerită prin forță directă în conflicte majore, structura sa circulară cu 5 turnuri și ziduri de 3 metri a rezistat numeroaselor lupte, inclusiv în timpul campaniilor cazace și poloneze. În timpul unui asediu o ghiulea cu masa de 8 kg lovește zidul cu viteza de 40 m/s.

- a) Determinați impulsul mecanic și energia cinetică în momentul impactului.
- b) Explicați de ce zidurile rezistă.

Ciclul Liceal

Între 2013 și 2015 a avut loc restaurarea cetății Soroca în cadrul Proiectului transfrontalier „Bijuterii Medievale”: Cetățile Hotin, Soroca și Suceava, realizat de Programul operațional comun România – Ucraina – Republica Moldova 2007–2013, finanțat de Uniunea Europeană. Din cele trei milioane de euro, care este valoarea totală a proiectului, două milioane de euro i-au revenit Cetății Soroca.

- a) În timpul lucrărilor de restaurare a turnurilor un bloc de piatră cu masa de 50 kg era ridicat la înălțimea de 15 m. Să se afle:
 - Lucrul mecanic efectuat la ridicarea blocului, lucrul mecanic al forței de greutate.
 - Variația energiei potențiale gravitaționale a blocului.
- b) În prezent se dorește continuarea procesului de restaurare a cetății prin construcția galeriei din lemn.

Identificați 2 soluții fizice moderne, argumentați eficiența acestora, corelați cu importanța protejării patrimoniului.

Ciclul Liceal

Un sportiv aleargă circular uniform în jurul Cetății Soroca. Raza cercului descris este de 22 m. Timpul în care sportivul aleargă 10 cercuri este egal cu 12 min. Determinați:

- a) Lungimea cercului descris.
- b) Viteza liniară și viteza unghiulară a sportivului.
- c) Accelerația centripetă.

Analizați semnificația simbolică a formei circulare.

Vinăria Cricova

Cricova este:

- un complex vinicol subteran unic (≈ 120 km galerii)
- unul dintre cele mai mari din lume
- parte a brandului de țară al Republicii Moldova
- Nu este doar un obiectiv turistic, ci un element strategic de patrimoniu cultural și economic.

Patrimoniu cultural

- tradiția vinificației (secole)
- conservarea tehnologiilor specifice
- colecții vinicole istorice

Se încadrează în:

Identitate națională

- vinul = simbol major al Moldovei
- Cricova = reprezentare internațională

Contribuie direct la:

- imaginea țării
- recunoașterea globală

Valori naționale promovate:
tradiții, mândrie de apartenență.

Ciclul Gimnazial

În interiorul beciurilor de la Cricova, temperatura este constantă pe tot parcursul anului, indiferent de anotimp. Temperatura se menține între $+12^{\circ}\text{C}$ și $+14^{\circ}\text{C}$. Umiditatea este de aproximativ 97-98%.

- a) Explicați fenomenul fizic care contribuie la menținerea constantă a temperaturii. De ce este important pentru vinificație?
- b) Calculați diferența de temperatură vara, dacă termometrul instalat la intrarea în subteran indică 30°C .
- c) Argumentați rolul Vinăriei Cricova ca valoare națională.

Ciclul Gimnazial

Un autobuz electric pentru turiști parcurge în subteranul de la Cricova un traseu de 6 km cu viteza medie de 12 km/h.

- a) Determinați timpul necesar pentru parcurgerea traseului. În cadrul unei excursii, grupul parcurge 6 km în mișcare efectivă, dar turul complet durează 2 ore, incluzând opri și explicații.
- b) Determinați viteza medie pe întregul tur.

Ciclul Liceal

O vizită la Vinăria Cricova este o experiență unică în „orașul subteran”, unde galeriile se întind pe peste 120 km. Un vizitator coboară până la o sală situată la adâncimea de 80 m. Coborârea durează 100 s.

- a) Determinați viteza medie de coborâre.

Un elev cu masa de 60 kg coboară în subteran până la adâncimea de 80 m.

- b) Determinați variația energiei potențiale gravitaționale.

La ieșire, același elev urcă de la adâncimea de 80 m la suprafață.

- c) Determinați lucrul mecanic minim efectuat împotriva greutății, determinați lucrul mecanic al forței de greutate.

O bilă ar fi fost lăsată să cadă liber de la înălțimea de 80 m. Neglijăm forțele de rezistență.

- d) La ce adâncime energia potențială a bilei este egală cu cea cinetică?
- e) Cu cât este egală viteza maximă obținută de bilă?

Ciclul Liceal

Vinurile din Vinăria Cricova pot fi considerate patrimoniu în sens cultural și economic. Densitatea pe tipuri de vin o găsiți în următorul tabel.

Tip vin	Densitate (kg/m ³)	Explicație
Vin sec	990 – 995	puțin zahăr, mai mult alcool
Vin demisec	995 – 1005	echilibru zahăr–alcool
Vin demidulce	1005 – 1020	zahăr moderat
Vin dulce	1020 – 1040	conținut ridicat de zahăr
Vin spumant	980 – 1000	CO ₂ + alcool
Vin fortificat	950 – 990	alcool ridicat

Într-o cisternă subterană se află 7,2 m³ de vin, având masa de 7560 kg.

- a) Determinați tipul de vin.

Un recipient conține 500 L de vin spumant. Considerăm densitatea vinului $\rho = 1000 \text{ kg/m}^3$

- b) Determinați masa vinului.

Un turist aduce în subteran o sticlă cu 1 kg de apă la temperatura de 31 °C. În galeriile Cricova temperatura este de aproximativ 13 °C. Considerăm că apa ajunge la această temperatură. Pentru apă $c = 4200 \text{ J/(kg} \cdot ^\circ\text{C)}$.

- c) Determinați cantitatea de căldură cedată de apă.

Dezvoltarea durabilă • Protecția mediului • Responsabilitate socială • Eficiență economică**Ciclul Gimnazial*****Consumul de energie pentru iluminatul unei săli de clasă***

Într-o sală de clasă cu suprafața de aproximativ 56 m^2 , sistemul de iluminat funcționează în două variante:

- ▶ Varianta 1 – iluminat fluorescent, 8 corpuri de iluminat, fiecare corp conține 2 tuburi a câte 36 W, $P_1 = 72 \text{ W/corp}$.
- ▶ Varianta 2 – iluminat LED, 8 corpuri de iluminat, $P_2 = 36 \text{ W/corp}$.

Iluminatul este utilizat în medie: 6 ore/zi, numărul de zile de utilizare: 200 zile/an, tariful energiei electrice: 4,68 lei/(kW·h)

- a)** Determinați puterea totală instalată pentru fiecare variantă.
- b)** Calculați energia electrică consumată într-un an pentru fiecare sistem.
- c)** Determinați costul anual al energiei electrice pentru fiecare variantă.
- d)** Comparați rezultatele și determinați economia realizată prin utilizarea LED.
- e)** Formulați 2–3 concluzii privind eficiența energetică.
- f)** Propuneți 2 soluții pentru reducerea consumului de energie în școli.

Ciclul Gimnazial***Transport și poluare***

Un elev parcurge zilnic 2 km până la școală.

- a)** Determinați distanța parcursă până la școală și înapoi spre casă într-o lună (20 zile).
- b)** Comparați impactul asupra mediului și sănătății: mers pe jos vs transport auto.
- c)** Argumentați alegerea responsabilă.

Ciclul Gimnazial

Apă și consum

Un robinet cu defect pierde 1 L apă/oră.

1. Determinați pierderea într-o zi.
2. Determinați pierderea într-o lună.
3. Explicați impactul social.
4. Cum veți proceda, dacă observați un robinet cu defect?

Ciclul Liceal

O locuință consumă iarna 2400 kW·h pentru încălzire. După izolarea termică a pereților, consumul scade la 1800 kW·h.

- a) Determinați economia de energie.
- b) Explicați de ce izolarea termică este importantă pentru familie și pentru stat.
- c) Dacă prețul energiei termice este de 4 lei pentru 1 kW·h, calculați câți bani economisește familia.
- d) Explicați prin ce mod de transfer termic se pierde căldura prin pereții unei case. Explicați de ce un strat izolator reduce aceste pierderi.
- e) O școală pierde multă căldură prin ferestre vechi. Propuneți soluții tehnice pentru reducerea pierderilor și explicați de ce aceste măsuri sunt importante pentru comunitate.

Ciclul Gimnazial

Tema:

Conservarea patrimoniului muzeal

Valori naționale promovate:

Respect pentru patrimoniul cultural național; responsabilitate; grijă față de bunurile comune; valorizarea aplicativă a științei.

■ Domeniu fizic: temperatură, umiditate, transfer termic

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș fi responsabil de conservarea unui muzeu”

Sinteză:

- De ce exponatele vechi trebuie protejate de variațiile de temperatură și umiditate?
- Cum influențează lumina, căldura și umezeala starea obiectelor de patrimoniu?
- Ce măsuri fizice simple pot contribui la conservarea obiectelor?

Etapă aplicativă. Citiți situația:

Într-un muzeu local din Republica Moldova se păstrează documente vechi, costume tradiționale și obiecte din lemn. Într-o sală, temperatura crește de la 18 °C la 30 °C în timpul zilei, din cauza pătrunderii directe a radiației solare prin ferestre.

1. Determinați variația temperaturii în sală.
2. Explicați ce tip de transfer termic determină încălzirea obiectelor din apropierea ferestrei.
3. Propuneți două soluții fizice simple pentru a reduce încălzirea excesivă a exponatelor.

Etapă de reflecție

- De ce protejarea patrimoniului cultural este și o responsabilitate științifică, nu doar una morală?
- Care dintre soluțiile propuse sunt eficiente și ușor de aplicat într-un muzeu local?
- Cum contribuie fizica la conservarea memoriei culturale?

Ciclul Gimnazial

Tema:

Iluminarea corectă a exponatelor

Valori naționale promovate:

Respect pentru patrimoniu; utilizare responsabilă a resurselor; cultură a eficienței energetice; decizie argumentată.

- **Domeniu fizic: lumină, absorbție, încălzire**

Etapă imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș amenaja o expoziție de obiecte vechi”

Sinteză:

- Ce fel de lumină este potrivită pentru expunerea obiectelor sensibile?
- De ce lumina prea intensă poate deteriora materialele?

Etapă aplicativă. Citiți situația:

Într-o expoziție sunt utilizate două tipuri de surse de lumină:

- lămpi LED de 10 W;
- lămpi incandescente de 60 W.

Expoziția funcționează 5 ore pe zi.

1. Determinați energia electrică consumată într-o zi de o lampă LED și de o lampă incandescentă.

2. Precizați care sursă este mai potrivită pentru protejarea exponatelor și argumentați fizic răspunsul.
3. Formulați o concluzie privind alegerea unei soluții eficiente energetic și sigure pentru patrimoniu.

Etapa de reflecție

- De ce nu orice soluție de iluminare este potrivită pentru patrimoniu?
- Cum se poate împăca protejarea obiectelor cu reducerea consumului de energie?
- Ce înseamnă utilizarea responsabilă a energiei în instituțiile culturale?

Ciclul Gimnazial

Tema:

Parc fotovoltaic din Republica Moldova

Valori naționale promovate:

Responsabilitate față de mediu; grijă pentru viitor; spirit civic; valorizarea progresului tehnologic în folosul comunității.

- **Domeniu fizic: energie, putere, conversia energiei**

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș participa la alegerea unei surse de energie pentru localitatea mea”

Sinteză:

- De ce energia solară este considerată energie verde?
- Ce avantaje are utilizarea panourilor fotovoltaice pentru comunitate?

Etapa aplicativă. Citiți situația:

În apropierea unei localități se propune instalarea unui mini-parc fotovoltaic. Un panou produce în medie 350 W în condiții bune de funcționare. Sunt instalate 120 de panouri.

1. Determinați puterea totală instalată.
2. Dacă instalația funcționează eficient 6 ore pe zi, determinați energia produsă într-o zi.
3. Menționați două avantaje ale folosirii energiei solare pentru comunitate și mediu.

Etapa de reflecție

- De ce energia verde trebuie analizată nu doar economic, ci și social?
- Cum poate fizica susține dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova?
- În ce măsură o comunitate devine mai responsabilă când produce o parte din energia consumată?

Ciclul Gimnazial

Tema:

Siguranța energetică în școală

Valori naționale promovate:

Responsabilitate socială; eficiență economică; grijă față de resursele comune; autonomie în luarea deciziilor.

■ ***Domeniu fizic: putere, energie electrică, consum***

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „**Dacă aș fi responsabil de economisirea energiei în școala mea**”

Sinteză:

- Ce echipamente consumă cel mai mult?
- Cum putem reduce consumul fără a afecta activitatea școlii?

Etapa aplicativă. Citiți situația:

Într-o sală de clasă funcționează 8 corpuri de iluminat, fiecare cu puterea de 18 W. Luminile rămân aprinse 6 ore pe zi.

1. Determinați puterea totală consumată de sistemul de iluminat.
2. Calculați energia electrică utilizată într-o zi.
3. Dacă se înlocuiesc corpurile de 18 W cu unele de 10 W, determinați economia de energie zilnică.
4. Formulați o măsură practică suplimentară de reducere a consumului.

Etapa de reflecție

- De ce economisirea energiei într-o școală este și un act de responsabilitate socială?
- Ce rol are elevul în utilizarea corectă a resurselor?
- Cum poate fi transformată economia de energie într-o cultură instituțională?

Ciclul Liceal

Tema:

Personalitate științifică – Sergiu Rădăuțanu

Valori naționale promovate:

Respect pentru realizările științifice naționale; mândrie față de țară; motivație pentru studiu; valorizare a cunoașterii.

■ Domeniu fizic: conductivitate, materiale, aplicații tehnologice

Activitatea didactică și rolul în dezvoltarea UTM.

Pe lângă activitatea științifică, Sergiu Rădăuțanu a avut un rol fundamental în dezvoltarea învățământului superior tehnic din Republica Moldova, fiind fondator și primul rector al Universității Tehnice a Moldovei. A contribuit la formarea a zeci de doctori și specialiști în domeniul fizicii și ingineriei, organizând programe de studii moderne și promovând cercetarea în universitate. Activitatea sa didactică a fost orientată spre integrarea cunoștințelor teoretice cu aplicațiile tehnologice, formând generații de ingineri și cercetători capabili să contribuie la dezvoltarea tehnologică a țării.

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aş prezenta elevilor o personalitate științifică din Republica Moldova”

Sinteză:

- De ce sunt importante modelele autentice din știință?
- Cum contribuie cercetarea materialelor la dezvoltarea tehnologiilor moderne?

Etapa aplicativă. Citiți situația:

În cadrul unei activități dedicate oamenilor de știință din Republica Moldova, elevii discută despre cercetarea materialelor semiconductoare și despre rolul acestora în dispozitive moderne.

1. Numiți două dispozitive moderne care utilizează materiale semiconductoare.
2. Explicați de ce semiconductorii sunt importanți pentru dezvoltarea tehnologică.
3. Formulați un mesaj scurt prin care să arătați de ce prezentarea unei personalități științifice naționale poate stimula interesul pentru fizică.

Etapa de reflecție

- De ce elevii au nevoie de modele științifice apropiate de spațiul național?
- Cum poate fi legată mândria națională de performanța academică și cercetare?
- Ce este mai important: a consuma tehnologie sau a contribui la dezvoltarea acesteia?

Ciclul Liceal

Tema:

Monitorizarea microclimatului într-un muzeu

Valori naționale promovate:

Respect pentru patrimoniu; profesionalism; decizie bazată pe date; responsabilitate culturală.

■ **Domeniu fizic: căldură, capacitate calorică, echilibru termic**

Etapă imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș fi consultant fizician pentru protejarea patrimoniului”

Sinteză:

- Ce parametri fizici trebuie controlați într-o sală de muzeu?
- De ce obiectele din lemn, hârtie sau textile sunt sensibile la variații termice?

Etapă aplicativă. Citiți situația:

Într-o sală de muzeu se introduce un aparat de climatizare pentru a răci aerul. În sală se află 200 kg de aer, iar temperatura trebuie redusă de la 29 °C la 21 °C. Considerăm căldura specifică a aerului $c = 1000 \text{ J}/(\text{kg} \cdot ^\circ\text{C})$.

1. Determinați cantitatea de căldură ce trebuie extrasă din aer.
2. Explicați de ce stabilitatea termică este importantă pentru conservarea exponatelor.
3. Propuneți o măsură suplimentară, în afara climatizării, care să reducă variațiile de temperatură.

Etapă de reflecție

- Cum poate fizica sprijini politicile de protejare a patrimoniului?
- Este suficientă tehnologia, fără cultură instituțională a întreținerii?
- Ce înseamnă responsabilitate profesională în raport cu patrimoniul?

Ciclul Liceal

Tema:

Eficiență energetică și panouri fotovoltaice

Valori naționale promovate:

Dezvoltare durabilă; eficiență economică; responsabilitate față de comunitate; gândire prospectivă.

■ **Domeniu fizic: putere, energie, randament**

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș proiecta o soluție energetică pentru o instituție publică”

Sinteză:

- Ce înseamnă eficiență energetică?
- De ce o instituție publică trebuie să combine economia cu sustenabilitatea?

Etapa aplicativă. Citiți situația:

Pe acoperișul unei instituții sunt instalate panouri fotovoltaice cu puterea totală de 24 kW. Într-o zi senină, acestea funcționează echivalentul a 5 ore la putere nominală.

1. Determinați energia electrică produsă într-o zi.
2. Dacă instituția consumă zilnic 180 kW·h, determinați ce procent din consum este acoperit de instalația fotovoltaică.
3. Formulați două argumente pentru care investiția în energie verde este relevantă pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova.

Etapa de reflecție

- De ce randamentul economic nu trebuie separat de beneficiul social și ecologic?
- Cum poate școala deveni un model de consum rațional?
- Ce comportamente trebuie să însoțească tehnologia verde?

Ciclul Liceal

Tema:

Robotică și consum energetic

Valori naționale promovate:

Spirit inovator; încredere în capacitatea de a crea; cooperare; mândrie pentru potențialul tehnologic național.

- *Domeniu fizic: lucru mecanic, putere, energie*

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș face parte dintr-o echipă de robotică”

Sinteză:

- Ce legătură există între fizică și robotică?
- De ce robotica reprezintă nu doar consum de tehnologie, ci și capacitate de inovare?

Etapa aplicativă. Citiți situația:

Un robot educațional deplasează un obiect cu masa de 2 kg pe distanța de 4 m, cu o forță constantă de 6 N, paralelă cu deplasarea. Mișcarea durează 5 s.

1. Determinați lucrul mecanic efectuat de robot.
2. Determinați puterea mecanică medie dezvoltată.
3. Explicați de ce proiectele de robotică pot contribui la dezvoltarea competențelor de inovare în Republica Moldova.

Etapa de reflecție

- Cum se transformă cunoașterea fizicii în produs tehnologic?
- De ce este important ca elevii să fie creatori, nu doar utilizatori de tehnologie?
- Cum poate școala încuraja o cultură a inovației?

Ciclul Liceal

Tema:

Inițiative spațiale și satelit miniatural

Valori naționale promovate:

Aspirație spre cercetare; încredere în potențialul național; cultură a excelenței; deschidere spre progres.

- **Domeniu fizic: mișcare circulară, viteză orbitală, aplicații ale fizicii**

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „**Dacă aș face parte dintr-un proiect educațional de tip CubeSat**”

Sinteză:

- De ce studiul mișcării sateliților aparține fizicii?
- Cum pot proiectele spațiale educaționale stimula cercetarea și învățarea interdisciplinară?

Etapa aplicativă. Citiți situația:

Un satelit educațional de tip CubeSat efectuează o rotație completă în jurul Pământului în 90 min. Considerăm orbita circulară cu raza de $6,8 \cdot 10^6$ m.

1. Determinați viteza orbitală medie a satelitului.
2. Explicați de ce un astfel de proiect are valoare educațională și științifică pentru Republica Moldova.
3. Menționați două domenii în care datele obținute de sateliți pot fi utile societății.

Etapa de reflecție

- De ce participarea la proiecte spațiale are și o dimensiune de prestigiu național?
- Cum se leagă fizica predată în școală de cercetarea avansată?
- De ce trebuie susținute inițiativele educaționale cu miză științifică ridicată?

Ciclul Liceal

Tema:

Transport sustenabil și reducerea consumului

Valori naționale promovate:

Responsabilitate socială; dezvoltare durabilă; consum rațional; autonomie decizională.

■ **Domeniu fizic: viteză medie, energie, analiză comparativă**

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș propune măsuri pentru un oraș mai eficient energetic”

Sinteză:

- De ce mobilitatea urbană este și o problemă de fizică?
- Cum influențează viteza, masa și tipul de deplasare consumul de energie?

Etapa aplicativă. Citiți situația:

Un elev parcurge zilnic 6 km până la liceu și 6 km înapoi.

- ▶ Varianta A: este transportat cu automobilul. Consumul mediu este 7 L la 100 km.
 - ▶ Varianta B: utilizează bicicleta electrică, care consumă 0,8 kW·h la 100 km.
1. Determinați consumul de combustibil pentru traseul zilnic al automobilului.
 2. Determinați consumul de energie electrică pentru traseul zilnic al bicicletei electrice.
 3. Comparați cele două variante din perspectiva eficienței energetice și a impactului asupra mediului.
 4. Formulați o concluzie argumentată privind alegerea unei soluții sustenabile.

Etapa de reflecție

- De ce alegerile individuale de mobilitate au efecte sociale?
- Cum poate fizica orienta decizii responsabile în viața cotidiană?
- Care este relația dintre confort, cost și responsabilitate față de comunitate?

Ciclul Gimnazial

Tema:

Robotică educațională și aplicarea fizicii

Valori naționale promovate:

Spirit inovator; încredere în potențialul național; responsabilitate pentru progres.

■ Domeniu fizic: lucru mecanic, putere

Robotica este o ramură a tehnologiei care se ocupă cu proiectarea, construcția și operarea roboților fizici. Este o știință multidisciplinară, la granița dintre inginerie, știință și tehnologie.

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș participa la un concurs de robotică organizat în Republica Moldova”

Sinteză:

- De ce robotica este o aplicație directă a fizicii?
- Cum se transformă energia electrică în mișcare mecanică?

Etapa aplicativă. Citiți situația:

Un robot educațional ridică un obiect cu masa de 2 kg la înălțimea de 1,2 m în 2 s.

1. Determinați lucrul mecanic efectuat de robot.
2. Determinați puterea mecanică dezvoltată.
3. Explicați rolul legilor fizicii în funcționarea robotului.
4. Argumentați de ce participarea la robotică contribuie la dezvoltarea tehnologică a țării.

Etapa de reflecție

- De ce robotica demonstrează că elevii pot crea, nu doar utiliza tehnologie?
- Cum contribuie educația STEM la dezvoltarea societății?

Ciclul Liceal

Tema:

Satelit educațional (CubeSat)

Valori naționale promovate:

Cultură științifică; aspirație spre performanță; deschidere spre inovare.

■ Domeniu fizic: mișcare circulară, viteză orbitală

Un CubeSat educațional este un tip de satelit miniaturizat (de obicei un cub de 10 x10 x10 cm, numit „1U”) construit de studenți sau cercetători pentru a învăța cum funcționează tehnologia spațială. Primul nanosatelit (Cubesat educațional) dezvoltat în Moldova la Universitatea Tehnică din Moldova. Potrivit site-ului NASA, #TUMnanoSAT este implementat ca parte a misiunii JEM Small Satellite orbital Deployer-22 (J-SSOD-22) CubeSat și este lansat către Stația Spațială Internațională la bordul SpaceX-25 Dragon Cargo Vehicle.

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș face parte dintr-un proiect educațional de lansare a unui satelit”

Sinteză:

- De ce mișcarea sateliților este descrisă prin legile fizicii?
- Cum contribuie tehnologiile spațiale la dezvoltarea societății?

Etapa aplicativă. Citiți situația:

Un satelit educațional se deplasează pe o orbită circulară cu raza $R = 6,8 \cdot 10^6$ m, având perioada $T = 5400$ s.

1. Determinați viteza orbitală a satelitului.
2. Determinați frecvența mișcării.
3. Explicați de ce satelitul nu cade pe Pământ.
4. Indicați o aplicație practică a sateliților pentru societate.

Etapa de reflecție

- De ce proiectele spațiale sunt importante pentru imaginea și dezvoltarea unei țări?
- Cum poate fizica motiva elevii spre cercetare?

Ciclul Liceal

Tema:

Eficiență energetică în instituții publice

Valori naționale promovate:

Responsabilitate socială; eficiență economică; gândire critică.

- **Domeniu fizic: energie, analiză comparativă**

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș propune soluții pentru reducerea consumului energetic într-o instituție”

Sinteză:

- De ce consumul de energie este o problemă economică și fizică?
- Cum poate fi redus consumul fără a afecta activitatea?

Etapă aplicativă. Citiți situația:

O instituție consumă zilnic 180 kW·h. După instalarea panourilor solare, produce 72 kW·h pe zi.

1. Determinați procentul din consum acoperit de energia solară.
2. Determinați energia rămasă de acoperit din alte surse.
3. Analizați avantajele economice ale utilizării energiei solare.
4. Formulați o soluție suplimentară de reducere a consumului.

Etapă de reflecție

- De ce eficiența energetică este o responsabilitate socială?
- Cum contribuie deciziile instituționale la dezvoltarea durabilă?

Ciclul Gimnazial/Liceal

Tema:

Contribuția cercetării științifice – Sergiu Rădăuțanu

Valori naționale promovate:

Respect pentru știință; mândrie națională; valorizarea educației.

■ Domeniu fizic: fizica materialelor

Activitatea științifică a lui Sergiu Rădăuțanu. Sergiu Rădăuțanu a fost un savant de referință în domeniul fizicii și tehnologiei materialelor semiconductoare, contribuind la dezvoltarea cercetărilor asupra compușilor binari, ternari și a materialelor cu aplicații în electronică. A publicat peste 1000 de lucrări științifice și a obținut peste 100 de brevete de invenții, fiind recunoscut pe plan internațional pentru contribuțiile sale în fizica stării solide și în dezvoltarea dispozitivelor semiconductoare. Prin activitatea sa, a pus bazele unei școli științifice în Republica Moldova și a conectat cercetarea națională la circuitul științific internațional.

Etapă imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș prezenta elevilor contribuțiile cercetătorilor din Republica Moldova”

Sinteză:

- De ce cercetarea materialelor este importantă pentru tehnologie?
- Care este rolul profesorilor și cercetătorilor în dezvoltarea științei?

Etapă aplicativă. Citiți situația:

În dispozitivele electronice moderne se utilizează materiale semiconductoare.

1. Numiți două dispozitive care folosesc semiconductori.
2. Explicați rolul acestora în funcționarea dispozitivelor.
3. Argumentați importanța cercetării științifice pentru progresul tehnologic.
4. Explicați rolul educației în formarea viitorilor specialiști.

Etapă de reflecție

- De ce este important să cunoaștem savanții și profesorii din țara noastră?
- Cum contribuie aceștia la dezvoltarea societății?

Ciclul Liceal

Tema:

Transport electric și modernizarea orașelor

Valori naționale promovate:

Responsabilitate civică; dezvoltare durabilă; gândire sistemică.

■ Domeniu fizic: energie, consum

Etapa imersiei

Aplicarea tehnicii: „Dacă aș contribui la modernizarea transportului urban”

Sinteză:

- De ce transportul este o problemă energetică?
- Cum influențează tipul de combustibil mediul?

Etapa aplicativă. Citiți situația:

Un autobuz electric consumă $1,2 \text{ kW} \cdot \text{h/km}$. Parcurge zilnic 120 km.

1. Determinați energia consumată zilnic.
2. Comparați cu un autobuz diesel (date oferite de profesor).
3. Analizați impactul asupra mediului.
4. Formulați o recomandare pentru dezvoltarea transportului urban.

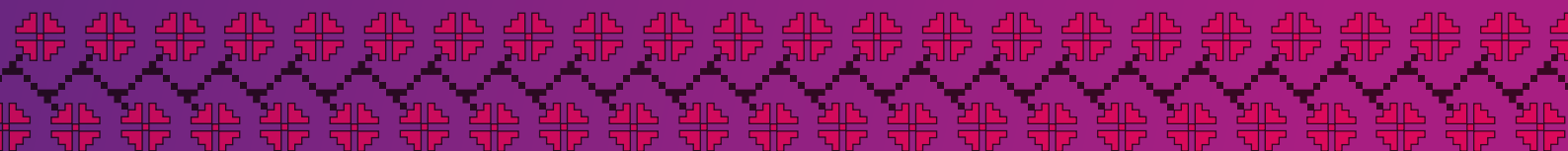
Etapa de reflecție

- De ce modernizarea transportului este o prioritate pentru societate?
- Cum influențează deciziile tehnice viața cetățenilor?

Capitolul VI

Geografie

GEOGRAFIA îl ajută pe elev să simtă ceva ce nu poate fi predat doar prin definiții: **apartenența**. Când își găsește localitatea pe hartă, când rostește corect numele râurilor, dealurilor, satelor și orașelor, când descrie în limba română peisajul în care trăiește, elevul începe să înțeleagă că limba nu e doar instrument, ci **rădăcină**. Numele locurilor nu sunt etichete neutre; ele sunt memorie, identitate și continuitate. A ști să spui corect Ceadăr-Lunga, Hiliuți, Toltrele Prutului, Ciuhur, recifele de la Brînzeni, Iagorlîc înseamnă, pentru un copil, să-și recunoască țara ca „a lui”, nu ca un spațiu străin.

Geografia poate transforma Republica Moldova dintr-o imagine generală într-o realitate: **Nistrul și Prutul ca surse de viață**, drumurile ca șanse, solurile ca hrană, migrația ca rană și provocare, energia ca vulnerabilitate și temă de maturitate. Elevul vede cum deciziile despre infrastructură, agricultură, mediu, urbanism, dezvoltare locală schimbă efectiv viața oamenilor: dacă un sat rămâne izolat sau conectat, dacă apa rămâne curată sau se degradează, dacă pământul rămâne fertil sau se epuizează, dacă tinerii găsesc motive să rămână sau doar motive să plece. În acest punct, geografia devine o lecție despre **interesul comun**: nu ca lozincă, ci ca grijă pentru resursele care susțin țara – apă, sol, energie, oameni.

Elevul înțelege că o țară puternică nu se construiește din emoție trecătoare, ci din capacitatea de a vedea clar realitatea și de a planifica: unde investim, ce protejăm, ce conectăm, ce dezvoltăm. Hărțile, graficele, datele demografice și economice îl învață să gândească cu mintea limpede: să distingă între percepție și fapt, între zvon și statistică, între „se spune” și „se demonstrează”. Într-o epocă a manipulării, acesta este un câștig enorm: geografia îl antrenează să rămână ancorat în date și cauze, nu în frică și simplificări.

Prin proiecte cu familia – interviuri cu bunicii, „atlasul satului meu”, harta tradițiilor și a meșteșugurilor, trasee ale memoriei locale – elevul simte că identitatea națională nu e muzeu, ci **continuitate**. El vede cum geografia se împletește cu patrimoniul: arhitectură, gospodărie, ocupații, port, obiceiuri, felul în care oamenii au învățat să trăiască în acest relief și în acest climat. Iar prin activități cu comunitatea – cartografierea problemelor locale (deșeuri, apă, drumuri, spații verzi), propuneri pentru primărie, proiecte de protecție a râurilor sau a zonelor verzi – elevul înțelege că dezvoltarea cere cooperare: școală, părinți, elevi, autorități locale, agenți economici. Așa se construiește, în mod natural, **respectul pentru binele comun**: nu ca obligație impusă, ci ca alegere de a-ți pune cunoștințele în slujba locului în care trăiești.

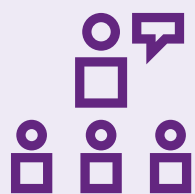

Abordări didactice pentru integrarea valorilor naționale la disciplina Geografie

Mihai HACHI,

dr., conf. univ., Academia de Studii Economice din Moldova

CICLUL GIMNAZIAL

Clasa V

Tema activității didactice: Interpretarea toponimiei locale

Metoda principală:	învățarea prin cooperare
Forma de organizare:	lucrul în echipe (3-4 elevi)
Sarcina de lucru:	fiecare echipă va realiza o mini-investigație geografică despre localitate.

Identificați: câte 2 denumiri de relief (deal, vale, colină), 2 ape (râuri, pâraie, lacuri, iazuri), 2 elemente de vegetație (copaci seculari etc.).

Descrieți-le după următorul plan:

- Unde se află (în cadrul localității)?
- Ce tip de element geografic este? (râu, deal, parc etc.)
- Notați denumirea cunoscută în comunitate. Explicați valoarea naturală, istorică, culturală, turistică, economică sau afectivă pentru oameni.
- Ce poveste transmite denumirea? Încercați să aflați de la părinți, bunici, localnici sau din surse locale de ce se numește astfel.
- De ce este important pentru localitate? Explicați dacă are valoare naturală, istorică, culturală, turistică, economică sau afectivă pentru oameni.

- Propuneți o idee prin care acest loc ar putea fi cunoscut de mai mulți localnici sau vizitatori: o postare, un afiș, un traseu local, un cod QR, un mini-ghid, o hartă digitală, un video scurt sau o activitate de ecologizare.

Activitatea contribuie la consolidarea identității locale prin descoperirea și valorificarea toponimiei comunității. Elevii înțeleg că denumirile locurilor nu sunt simple cuvinte pe hartă, ci poartă memoria oamenilor, relația comunității cu natura, istoria locală și modul în care generațiile au numit, folosit și protejat spațiul în care trăiesc. De asemenea, se cultivă **respectul pentru patrimoniul local, identitatea cultural-geografică, responsabilitate față de spațiul local, atașamentul față de comunitate.**

Activitatea formează un elev mai atent la locurile din jur, capabil să observe valoarea lor, să le explice altora și să se implice în protejarea lor. În acest fel, se cultivă **mândria de apartenență la comunitate și la țară, precum și dorința de a contribui la promovarea imaginii Republicii Moldova prin cunoașterea și respectarea propriului spațiu local.**

Rezultate în comportamentul elevilor

În urma activității, elevii vor manifesta un interes sporit pentru cunoașterea și valorificarea spațiului local. Ei vor deveni mai atenți la locurile din jur - dealuri, văi, ape, izvoare, parcuri, copaci seculari - și le vor privi nu doar ca elemente ale mediului, ci ca repere ale identității locale. Activitatea va contribui la formarea respectului și a grijii față de patrimoniul natural și cultural al comunității. Elevii vor fi încurajați să promoveze elementele geografice locale prin hărți, fotografii, prezentări, materiale digitale sau activități de informare, dezvoltând astfel mândria de apartenență la localitate și la Republica Moldova. Activitatea va consolida spiritul de cooperare, comunicarea în echipă și sentimentul că fiecare elev poate contribui la cunoașterea, protejarea și promovarea comunității sale.

Activitatea didactică: Elaborați un poster de grup: „Oamenii - resursa principală a localității mele”

Întrebare-cheie: Cunosc eu oamenii care dau viață localității mele?

1. Selectați fotografii/imagini care ilustrează activitățile profesionale ale părinților/bunicilor sau ale altor persoane din localitate.
2. Descrieți succint ocupațiile acestora (denumire, rol, importanța pentru localitate).
3. Identificați 2-3 activități prin care oamenii din localitatea voastră dau valoare locului în care trăiesc. Poate fi o livadă, o brutărie, o fermă, un atelier de meșteșuguri, o activitate culturală, un mic magazin local, o pensiune, o seră sau o familie care prelucrează produse de casă.
4. Transformați echipa voastră într-o redacție de reporteri locali. Adunați fotografii, desene, imagini, scurte descrieri și mesaje. Dați posterului un titlu atractiv, de exemplu: „Oamenii care dau viață localității mele”, „Munca din satul/orașul meu contează” sau „De aici începe Moldova”. Aranjați materialele astfel încât posterul să spună o poveste: **cine**

sunt oamenii, ce fac, ce resurse folosesc, de ce munca lor este importantă și cum ajută localitatea să se dezvolte. La prezentare, povestiți colegilor ce ați descoperit. Explicați de ce acești oameni merită respect și cum munca lor face localitatea voastră mai frumoasă, mai puternică și mai importantă pentru Republica Moldova.

Activitatea promovează **unitatea și cooperarea**, deoarece îi ajută pe elevi să înțeleagă că dezvoltarea localității depinde de oamenii care muncesc, produc, îngrijesc, educă, construiesc și transmit mai departe priceperi utile. Prin observarea ocupațiilor părinților, bunicilor și ale altor membri ai comunității, elevii învață să aprecieze contribuția fiecărei persoane la binele comun. Totodată, activitatea valorifică **identitatea locală și națională**, deoarece le arată elevilor că fiecare localitate are resurse, ocupații, tradiții și oameni care contribuie la imaginea Republicii Moldova.

Clasa IX

Tema activității didactice: **Analiza unui obiectiv turistic de origine naturală**

Metoda principală:	Investigația științifică
Forma de organizare:	analiza unui obiectiv turistic din regiunea, raionul sau localitatea de baștină. Activitate individuală sau pe grupe.
Provocarea:	„Moldova care nu apare suficient pe internet”

Republica Moldova are numeroase obiective de origine naturală frumoase, valoroase și autentice, dar unele dintre ele sunt prea puțin cunoscute sau promovate. Sarcina voastră este să descoperiți un astfel de obiectiv natural din localitatea, raionul sau regiunea de baștină și să îl prezentați astfel încât și alți tineri să își dorească să îl cunoască, să îl viziteze și să îl protejeze. Alegeți un obiectiv turistic de origine naturală: parc, copac secular, peșteră, defileu, toltre, promontoriu, cascadă, izvor, lac, pădure, stâncă sau alt loc natural reprezentativ. Realizați o prezentare, un poster digital, o hartă comentată, un mini-ghid, un Reel/TikTok educativ sau o postare de promovare, respectând următorul plan:

- **Ce obiectiv promovați?** Prezentați denumirea acestuia, unde se află, ce tip de element natural este și ce caracteristici îl fac deosebit.
- **Unde îl găsim pe hartă?** Localizați obiectivul pe harta localității, raionului sau regiunii. Explicați pe scurt cum se poate ajunge acolo.
- **Ce poveste are locul?** Aflați originea denumirii, legende, informații istorice sau culturale și semnificația obiectivului pentru comunitate.
- **De ce merită să fie cunoscut?** Explicați ce îl face atractiv pentru vizitatori: peisajul, biodiversitatea, forma reliefului, raritatea, liniștea, frumusețea sau legătura cu identitatea locală.

- **Ce îl pune în pericol?** Identificați riscurile: poluare, deșeuri lăsate de vizitatori, degradare, distrugerea vegetației, suprasolicitare, lipsa indicatoarelor sau promovarea iresponsabilă.
- **Cum îl promovăm fără să îl distrugem?** Propuneți 2–3 măsuri concrete de protecție și valorificare durabilă: reguli pentru vizitatori, panou informativ, traseu marcat, cod QR cu informații, campanie de ecologizare, implicarea școlii, a familiei sau a comunității.

Mesajul vostru pentru internet

Formulați un mesaj scurt, atractiv și responsabil, prin care să convingeți alți tineri că acest loc merită descoperit și protejat.

Sarcina are valoare educativă deoarece transformă analiza unui obiectiv natural într-un exercițiu de formare a apartenenței la Republica Moldova. Elevii sunt ghidați să observe că țara are locuri naturale frumoase, valoroase și uneori insuficient cunoscute, care pot deveni repere de mândrie locală și națională. Prin investigarea unui obiectiv turistic natural din regiunea, raionul sau localitatea de baștină, elevii își consolidează sentimentul de apartenență la spațiul național și își valorifică identitatea culturală și geografică.

Prin această activitate se **promovează respectul față de patrimoniul natural, atașamentul față de spațiul geografic național și mândria de a fi cetățean al Republicii Moldova**. Elevul nu doar cunoaște un obiectiv turistic natural, ci începe să manifeste grijă față de mediul local, propune soluții concrete de protecție și își asumă rolul de cetățean responsabil.

Tema activității didactice: Festivaluri și sărbători locale

Metoda principală:	investigația
Forma de organizare:	lucrul în echipe (2-3 elevi)
Sarcina de lucru:	În baza Fișei informaționale cuprinsă în boxă/sau la rubrica <i>E bine să știi</i> : „În localitățile Republicii Moldova se desfășoară un șir de festivaluri locale, precum festivalul Cireșelor și Vărzărilor, iProsoop, Bostaniada, căpșunelor, EtnoFest etc.”

Pe harta de contur a Republicii Moldova marcați localitățile în care se desfășoară festivalurile. Pentru fiecare festival identificat, indicați legătura cu:

- resursele locale: fructe, legume, produse alimentare, peisaje, meșteșuguri;
- tradițiile culturale: port popular, dans, muzică, gastronomie, obiecte tradiționale;
- specificul geografic al localității sau regiunii.

I. Selectați un festival și analizați-l după planul:

- localizarea geografică a acestuia
- valoarea (indicați produsul, tradiția, meșteșugul sau elementul cultural aflat în centrul evenimentului)
- originea și semnificația festivalului (explicați de ce a apărut acest festival și ce spune el despre comunitatea respectivă)
- originea și semnificația festivalului (situl festivalului dacă există)
- rolul cultural și social al acestuia
- modalități de valorificare turistică și economică.

II. Dacă ai fi creator de evenimente, ce festival ai inventa pentru localitatea sau regiunea ta, astfel încât tinerii, turiștii și oamenii din alte raioane să spună: „Acolo chiar vreau să merg!”? Elaborează conceptul unui festival care valorifică ceva autentic din zona ta: un peisaj, un produs local, o tradiție, o legendă, un meșteșug, o ocupație, un râu, o pădure, o colină, o cetate, o casă veche sau o poveste a comunității.

Include în proiect:

1. Numele festivalului – scurt, memorabil, potrivit pentru afiș sau social media.
2. Locul desfășurării – unde are loc și de ce acel loc contează.
3. Ideea centrală – ce promovează festivalul și ce îl face diferit de altele.
4. Publicul-țintă – tineri, familii, turiști, diaspora, vizitatori străini.
5. Trei experiențe pentru vizitatori – de exemplu: traseu local, degustare, atelier, concert, expoziție, zonă foto, tur ghidat, concurs, picnic, proiecție de film, târg de produse locale.
6. Legătura cu geografia locului – ce elemente naturale sau economice valorifică: relief, ape, soluri, păduri, podgorii, livezi, peisaje, resurse locale.
7. Legătura cu istoria și cultura – ce tradiții, simboluri, legende, oameni sau evenimente locale sunt promovate.
8. Sloganul festivalului – un mesaj scurt și reprezentativ.

Activitatea contribuie la consolidarea identității locale și naționale, deoarece îi ajută pe elevi să înțeleagă că fiecare localitate are resurse, tradiții, peisaje, produse și povești care pot fi transformate în oportunități de dezvoltare. Festivalurile locale devin un exemplu clar al relației dintre om, natură, patrimoniu și economie. Prin această sarcină, elevii descoperă că resursele locale nu trebuie doar păstrate, ci și valorificate inteligent și responsabil. Ei înțeleg diferența dintre simpla existență a unei resurse și transformarea ei în produse, servicii, experiențe turistice sau evenimente care aduc valoare comunității. Activitatea promovează **responsabilitatea civică, spiritul antreprenorial și mândria față de Republica Moldova ca țară cu potențial local divers**. Elevii sunt orientați să gândească soluții prin care comunitatea poate deveni mai vizibilă, mai activă și mai atractivă, fără a pierde autenticitatea și respectul față de patrimoniu.

Rezultate în comportamentul elevilor

Prin analiza relației dintre resursele locale, activitățile economice care se dezvoltă în baza lor, gradul de complexitate a activităților economice, de la cele mai simple la cele cu valoare adăugată mare, vor conștientiza necesitatea dezvoltării afacerilor și punerea în valoare a resurselor economiei locale care stă la baza bunăstării populației, ceea ce va determina creșterea spiritului identitar și antreprenorial.

Clasa IX-XI

Tema activității didactice: Migrația și apartenența. Cum rămânem conectați la Republica Moldova?

Metoda principală:

mini-dezbatere

În imagine este prezentată migrația populației din localitatea Selemet, raionul Cimișlia, Republica Moldova. Migrația este un fenomen prezent în multe comunități din țară. Oamenii pleacă temporar sau pe termen lung în alte state, dar păstrează legături cu familia, localitatea și Republica Moldova.

Sarcini:

1. Identifică statele spre care migrează populația localității din imagine. Dar unde migrează locuitorii din localitatea în care trăiești tu?
2. Ce elemente identitare sunt importante pentru ca moldovenii de pretutindeni să păstreze legătura cu Republica Moldova?
3. Migrația nu înseamnă doar plecare, ci și întâlnirea cu idei noi. Alege un exemplu de lucru, produs, serviciu sau obicei observat de oamenii care au trăit ori au muncit peste hotare și explică cum ar putea fi adaptat în localitatea ta. Poți porni de la exemple precum: cultivarea unor produse cerute pe piață, cum este rucola cultivată în Republica Moldova, deschiderea unei mici afaceri locale, modernizarea unei gospodării, organizarea mai eficientă a muncii, promovarea produselor locale online sau îmbunătățirea serviciilor

Sursa: D.Lozeranu, Studiul migrației regionale

din comunitate. În răspuns, arată cum o experiență acumulată în lume poate deveni o idee aplicată acasă, contribuind la dezvoltarea localității și la încrederea că Republica Moldova poate produce, inova și valorifica inteligent propriile resurse.

4. Identifică un exemplu al unei persoane care a muncit, a studiat sau a trăit temporar peste hotare și apoi a revenit în Republica Moldova cu o idee utilă pentru comunitate.

Prezintă povestea după următorul plan:

- Unde a plecat persoana și ce a învățat acolo?
 - Ce idee, deprindere sau experiență a adus acasă?
 - Cum a valorificat această idee în localitate?
 - Ce beneficii a adus comunității: locuri de muncă, produse noi, servicii mai bune, modernizare, promovarea localității?
 - De ce această poveste poate inspira tinerii să vadă Republica Moldova ca un loc în care merită să revii, să crezi și să contribui?
5. Pornind de la fenomenul migrației, imaginează-ți evoluția localității tale peste 10 ani, în condițiile în care oamenii plecați temporar ar reveni cu idei, experiențe și resurse pentru dezvoltare?

Menționează:

- Ce activități economice noi ar putea apărea?
- Ce servicii ar putea fi îmbunătățite?
- Ce produse locale ar putea fi promovate mai bine?
- Cum ar putea fi implicate familiile, școala și comunitatea?
- Ce ar face localitatea mai atractivă pentru tineri?

Elevii înțeleg că migrația nu înseamnă doar plecare, ci și schimb de experiență, idei, practici și valori care pot fi aduse înapoi și valorificate în localitatea de origine. Rezultate în comportamentul elevilor. Activitatea dezvoltă **deschiderea interculturală**, deoarece elevii identifică valori comune cu alte state, dar și înțeleg **importanța păstrării propriei identități**.

Totodată, elevii sunt orientați spre **responsabilitate față de comunitate și țară**, fiind încurajați să propună soluții prin care legătura cu Republica Moldova poate fi menținută și transformată în oportunitate de dezvoltare locală.

Rezultate în comportamentul elevilor

Exprimarea unor opinii argumentate despre impactul migrației asupra valorilor naționale, manifestarea sentimentului de apartenență la comunitate și țară, respect față de identitatea culturală și tradiții, capacitatea de a propune soluții pentru menținerea legăturii cu diaspora, deschidere și toleranță față de alte culturi, implicare activă în discuții și cooperare în grup. Elevii formulează concluzii privind rolul diasporei în promovarea imaginii țării.

Clasa IX

Tema activității didactice: Analiza unei destinații turistice de origine antropică

Metoda principală:	investigație științifică
Forma de organizare:	analiza unui obiectiv turistic din raionul/localitatea sau municipiul de baștină.
Sarcina de lucru:	elevii selectează un obiectiv turistic de origine antropică (conac boieresc, muzeu, centru de meșteșugărit, monument etc.) și îl examinează după următorul plan:

- 1. Prezentarea generală a obiectivului turistic:** amplasare geografică, dimensiuni, caracteristici remarcabile, contextul istoric și cultural al construcției
- 2. Date despre arhitectura edificiului sau obiectului turistic:** tipul construcției, materialele utilizate, structura și funcționalitatea
- 3. Dimensiunea culturală și simbolică:** semnificația culturală, legende și mituri, includerea sau neinclusiunea în patrimoniul național
- 4. Dimensiunea turistică și economică:** gradul de atractivitate turistică, număr de turiști/tipuri de vizitatori, infrastructură turistică, contribuția la promovarea localității
- 5. Provocări și riscuri:** starea de conservare, riscuri de degradare, necesități de întreținere și restaurare.

Elevii prezintă proiectul de cercetare, argumentând importanța și semnificația obiectivului turistic de origine antropică selectat.

Prin analiza unui obiectiv turistic de origine antropică din localitatea sau raionul de baștină, elevii înțeleg că monumentele, muzeele, conacele, casele memoriale, centrele de meșteșugărit sau alte obiective construite de oameni nu sunt doar atracții turistice, ci mărturii ale istoriei, culturii și identității comunității.

Activitatea consolidează **sentimentul de apartenență la spațiul local și național**, deoarece elevii descoperă că fiecare localitate poate avea locuri valoroase, care spun o parte din povestea Republicii Moldova. Ei învață să aprecieze munca, creativitatea și tradițiile generațiilor anterioare și să privească patrimoniul construit ca pe o resursă care merită cunoscută, protejată și promovată.

Rezultate în comportamentul elevilor

Această activitate contribuie la dezvoltarea capacității elevilor de a analiza și interpreta obiective turistice de origine antropică din perspectiva geografică și culturală. Elevii își formează abilități de cercetare, selectare și prezentare a informațiilor relevante. De

asemenea, își dezvoltă spiritul critic și capacitatea de a argumenta importanța patrimoniului local. Activitatea stimulează interesul pentru valorile culturale și responsabilitatea față de conservarea acestora. Totodată, elevii își îmbunătățesc competențele de comunicare și lucru individual sau în echipă.

Clasa VIII-IX

Tema activității didactice: Turul localității în stil Gen Z

Metoda principală:	exercitarea rolului de ghid turistic/storytelling geografic
Forma de organizare:	elevii lucrează în echipe și devin, pentru o lecție, creatori de trasee turistice. Fiecare echipă elaborează un traseu prin care să convingă un grup de tineri din altă localitate că anume localitatea lor merită vizitată.
Sarcina de lucru:	un prieten îți spune: „La voi în localitate nu prea ai ce vedea”. Echipa ta trebuie să demonstreze contrariul: localitatea voastră are locuri, oameni, povești și resurse care merită cunoscute.

- 1. Scrieți o frază scurtă care face colegii curioși (hook):**
„Ai trecut pe aici de zeci de ori, dar probabil nu i-ai știut povestea”
„Locul acesta nu pare cunoscut, dar poate deveni unul dintre simbolurile localității noastre”.
- 2. De ce merită pus pe hartă?** Explicați ce are special: priveliștea, istoria, arhitectura, tradițiile, legenda, activitatea locală, valoarea pentru fotografii sau legătura cu oamenii comunității etc.
- 3. Ce poveste spune despre noi?** Arătați ce transmite locul despre localitate: munca oamenilor, natura, istoria, tradițiile, creativitatea, credința, memoria sau felul în care comunitatea a evoluat.
- 4. Detaliul care îl face memorabil.** Alegeți un element care poate rămâne în mintea vizitatorilor: o curiozitate, o poveste locală, o fotografie veche, o legendă, un eveniment sau un detaliu arhitectural/natural.
- 5. Cum l-am face viral, dar responsabil?** Propuneți o idee de promovare: un Reel/TikTok de 30 de secunde, o postare „Știai că...?”, o hartă digitală, un cod QR cu povestea locului, o zonă foto, un slogan sau un mini-tur ghidat pentru elevi.
- 6. Regula locului.** Formulați o regulă scurtă pentru vizitatori, ca mesaj de respect: „Fă poze, nu lăsa urme”, sau „Locurile frumoase nu se consumă, se protejează”, sau „Promovează locul, dar nu-i distruge povestea”, sau „Vizitează ca turist, protejează ca localnic”.

Valoarea educativă a activității

Activitatea dezvoltă atașamentul elevilor față de spațiul local și valorile naționale, contribuind la formarea identității culturale și civice. Elevii învață să aprecieze patrimoniul natural și cultural, să promoveze tradițiile și specificul local și să înțeleagă rolul turismului în dezvoltarea comunității. În același timp, sunt cultivate valori precum **respectul pentru trecut, responsabilitatea față de mediul înconjurător și mândria de a aparține unei comunități.**

Clasa IX

Tema activității didactice: Resursele regenerabile de energie și viitorul economiei Republicii Moldova

Metoda principală:	studiu de caz
Sarcina de lucru:	În baza textului de mai jos, dar și a surselor informaționale din mass-media, realizați următoarele:

1. *Explicați de ce Republica Moldova trebuie să investească mai mult în surse regenerabile de energie?* Susțineți ideea prin argumente geografice, economice, sociale și de mediu.
2. *Argumentați necesitatea intensificării investițiilor în domeniul energiei, în vederea creșterii securității energetice a Republicii Moldova, prin valorificarea surselor netradiționale.*
3. *Identificați sursele energetice netradiționale cu cel mai mare potențial pentru Republica Moldova și argumentați răspunsul.*
4. *Identificați regiunile țării potrivite pentru dezvoltarea diferitelor tipuri de energie și justificați răspunsul. Explicați de ce anumite zone sunt mai potrivite pentru energia solară, eoliană, biomasă sau microhidroenergie.*
5. *Propuneți o soluție concretă pentru localitatea voastră. Imaginați-vă că sunteți parte a unui grup de inițiativă locală. Ce proiect energetic ați propune: panouri solare pe școală, iluminat public eficient, valorificarea biomasei agricole, izolarea termică a clădirilor publice sau altă soluție? Argumentați impactul asupra comunității.*

Text suport:

În contextul actual, se acordă o mare importanță eficienței energetice și reducerii impactului negativ asupra mediului prin tranziția către surse de energie mai curate și durabile. Utilizarea resurselor regenerabile a crescut semnificativ în ultimele decenii, atât la nivel global, regional și național și continuă să se extindă, devenind un pilon central al strategiilor de dezvoltare economică și de combatere a schimbărilor climatice. Printre acestea se înscriu: energia solară, eoliană, hidroelectrică, geotermală, biomasa, mareelor și valurilor. În prezent ponderea surselor regenerabile în producerea energiei în lume este de 15-17%. Dintre sursele regenerabile cele mai intens valorificate în prezent sunt: energia hidroelectrică – 60-65%, eoliană 20-25%, solară – 10-15%, biomasa – 10-15%, energia geotermală – 2-3% și energia mareelor și valurilor sub 1%. Deși ponderea surselor regenerabile este în creștere, sunt necesare investiții majore ale statelor pentru a asigura competitivitatea acestui tip de energie în raport cu cele clasice. Energia obținută prin valorificarea surselor netradiționale va contribui la reducerea schimbărilor climatice, la crearea unui mediu de afaceri și de viață sănătos și la asigurarea unei dezvoltări economice durabile.

Prin urmare, tranziția energetică nu trebuie privită doar ca o schimbare tehnologică, ci ca o alegere responsabilă pentru viitorul Republicii Moldova. O țară mai eficientă energetic este o țară mai sigură, mai independentă și mai pregătită să-și protejeze cetățenii, economia și patrimoniul natural.

Această activitate contribuie la formarea unei gândiri responsabile față de resursele naturale și viitorul energetic al Republicii Moldova. Elevii înțeleg importanța independenței energetice și a protecției mediului, dezvoltând respect pentru patrimoniul natural al țării. Totodată, sunt încurajate **valorile civice, implicarea activă și responsabilitatea față de dezvoltarea durabilă**. Prin această sarcină, elevii devin mai conștienți de rolul lor în construirea unui viitor sustenabil la nivel național.

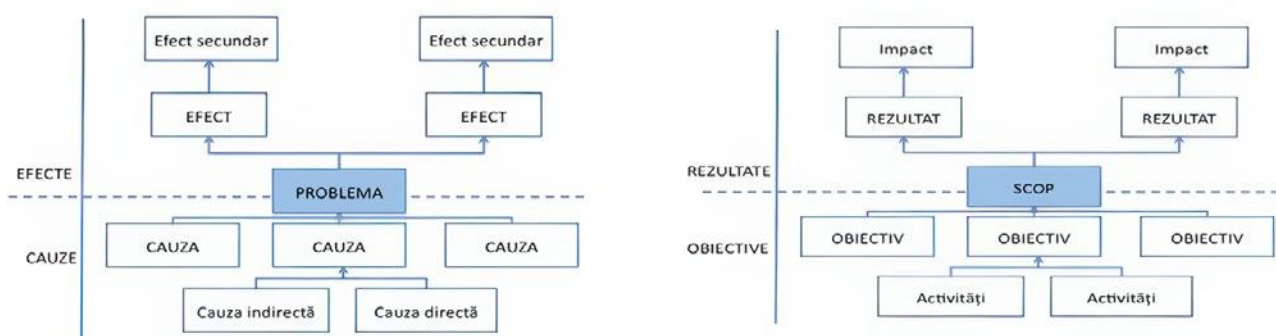
Clasa IX

Tema activității didactice: Râurile mici fac viața râurilor mari

Metoda principală: cercetare prin cooperare

Scopul acestei activități constă în identificarea unor probleme de mediu prin evidențierea cauzelor și efectelor care generează problema și identificarea soluțiilor prin acțiuni și activități concrete.

Problemele de mediu sunt la fel de importante ca și cele sociale și economice. Printre acestea se înscrie și problematica râurilor mici, care fac viața râurilor mari. În acest sens, elevilor li se propune o activitate de cercetare prin cooperare, completând arborele problemelor, iar în baza acestuia vor fi propuse soluții care vor servi la completarea arborelui soluțiilor. Pentru aceasta analizați figura 1, răspundeți la întrebările care urmează după imagine și completați ulterior în caiete arborele problemelor și arborele soluțiilor.

Figurile 1. Construirea arborelui problemelor și arborelui soluțiilor pentru problematica poluării râurilor sau a lacurilor (iazurilor) din localitatea de baștină

1. Numiți cauzele directe și indirecte (2-3) care contribuie la poluarea râului (problema) X (ex. deversarea apelor menajere);
2. Ce efecte au asupra comunității poluarea râurilor? Dar asupra sănătății populației?

3. Formulați scopul care rezultă din problema menționată.
4. Ce obiective și ce activități propuneți pentru a rezolva, fie și parțial, această problemă? Exemplu de obiectiv (identificarea tipurilor de poluare a râurilor mici) și exemplu de activitate (campanie de informare a populației).
5. Care credeți că vor fi rezultatele și impactul acestor acțiuni asupra vieții și sănătății mediului, în general, și a râurilor mici, în particular?

Această activitate îi ajută pe elevi să înțeleagă importanța protejării mediului local și rolul râurilor mici în viața comunităților și a patrimoniului natural al țării. Prin identificarea cauzelor poluării și propunerea de soluții, elevii dezvoltă **responsabilitate civică și solidaritate față de comunitate**. De asemenea, activitatea îi învață să aprecieze interdependența dintre natură și oameni și să contribuie activ la păstrarea valorilor naționale. Astfel, educația geografică se îmbină cu formarea unor cetățeni implicați și conștienți de patrimoniul natural.

Clasa IX

E bine să știi!

Probabil cunoști nume de influenceri, sportivi sau oameni celebri din alte țări. Dar ai încercat vreodată să afli cine sunt oamenii valoroși care au pornit din localitățile Republicii Moldova?

Un exemplu este **Constantin Matei**, născut în satul Hârtopul Mic, Criuleni, cel care a devenit un ilustru savant geograf, profesor universitar și fondator al școlii științifice în domeniul geografiei umane din Republica Moldova. De-a lungul unei cariere impresionante, a predat discipline precum demografia, geografia economică și socială și dezvoltarea regională, ajutând studenții să înțeleagă relațiile dintre oameni și mediul în care trăiesc.

Un alt exemplu de dăruire profesională în domeniul geografiei este **Valeriu Capcelea**, născut în comuna Izvoare, raionul Florești. El s-a remarcat prin activitatea sa științifică și prin preocupările privind relația dintre om, natură, societate și dezvoltare durabilă. Prin munca sa, a arătat că geografia nu este doar despre hărți și denumiri, ci despre felul în care înțelegem locul în care trăim, cum folosim resursele și ce responsabilitate avem față de mediu. A activat în cadrul mai multor organizații internaționale, inclusiv Banca Mondială.

Dacă astăzi cineva poate promova localitatea prin mijloace digitale precum hărți interactive sau materiale online, Constantin Matei și Valeriu Capcelea au contribuit la promovarea Republicii Moldova prin cercetare și educație. Povestea lor arată că oamenii valoroși lasă urme importante în comunitate și în țară.

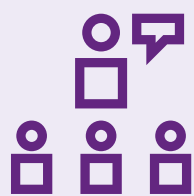
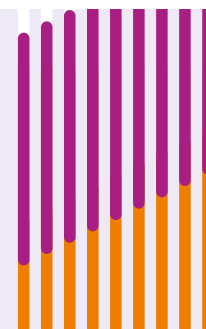
Poate și localitatea ta are astfel de oameni - profesori, medici, cercetători, sportivi, meșteri, antreprenori sau tineri care fac lucruri utile pentru comunitate. Caută-le povestea, vorbește despre ei și promovează-i. Uneori, mândria față de țară începe prin a descoperi oamenii valoroși de lângă noi.

Reflectează!

1. Ce personalități marcante există în localitatea ta?
2. Prin ce s-au remarcat aceste personalități la nivel local, național sau internațional?
3. Cum ai putea contribui tu la promovarea lor?
4. De ce crezi că ar trebui promovate mai mult aceste personalități?
5. Cum înțelegi afirmația „Succesul este nu doar ceea ce reușești în viață, dar și ceea ce inspire pe alții”?

Valoarea educativă a activității

Reflectarea asupra activității unor personalități marcante din diverse domenii contribuie la formarea unui sentiment de **mândrie pentru cetățenii noștri care s-au afirmat pe plan internațional**. În același timp, este valoros să înțeleagă contribuția oamenilor, prin munca lor cinstită, la ceea ce înseamnă bunăstarea și demnitatea acestui neam. Nu dimensiunea țării, ci talentul și munca asiduă au generat aceste rezultate, cu care ne putem mândri.

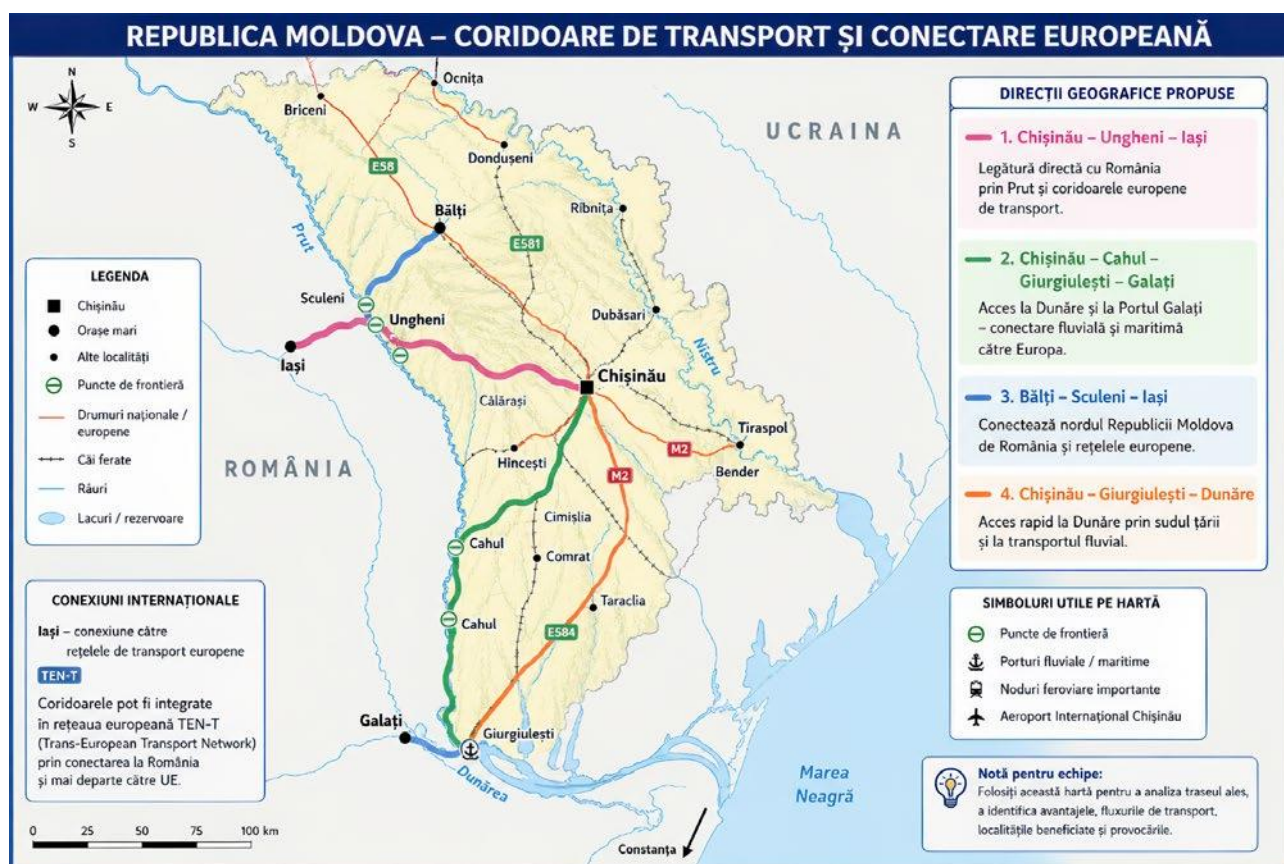
**CICLUL
LICEAL****Clasa XI****Tema activității didactice: Coridoare de transport și integrare europeană: Republica Moldova conectată la Europa**

Metoda principală:

simulare geografică

Imaginați-vă că sunteți o echipă de experți angajată de Guvernul Republicii Moldova. Țara noastră are șansa de a primi o finanțare majoră pentru dezvoltarea unui coridor de transport strategic, pentru a fi mai bine conectată cu spațiul european. Acest coridor poate deveni parte a rețelelor europene de transport, contribuind la conectarea Republicii Moldova la principalele axe de circulație din Europa.

Echipa voastră are misiunea de a analiza pe hartă un coridor de transport important și să demonstreze cum acesta poate contribui la dezvoltarea țării. Roluri în echipă: geograf (analizează coridoarele propuse); economist (argumentează beneficiile), specialist în transport (analizează tipurile și fluxurile de transport), reprezentant local (susține localitățile), purtător de cuvânt (prezintă proiectul).

Fiecare echipă alege una dintre următoarele direcții geografice:

- Chișinău – Ungheni – Iași
- Chișinău – Cahul – Giurgiu – Galați
- Bălți – Sculeni – Iași
- Chișinău – Giurgiu – Dunăre

Etapile misiunii:

- 1. Construieste traseul.** Pe hartă, marcați traseul ales. Indicați localitățile importante, râurile traversate, punctele de frontieră, drumurile principale și legăturile cu România, Dunărea.
- 2. Gândește ca un strateg.** Analizați avantajele geografice ale traseului ales, inclusiv în raport cu spațiul european: poziția față de frontieră, acces spre frontieră, apropiere de orașe mari, legătură cu râuri, porturi, căi ferate, zone economice sau regiuni agricole, avantaj față de alte coridoare.
- 3. Descoperiți** ce poate circula pe acest coridor. Indicați ce poate fi transportat pe ruta respectivă: oameni, produse agricole, mărfuri industriale, produse locale, turiști, idei, servicii sau investiții.
- 4. Identificați localitățile care pot câștiga.** Alegeți 2–3 localități de pe traseu și explicați cum ar putea beneficia de o conectare mai bună: locuri de muncă, turism, comerț, acces la piețe, dezvoltarea serviciilor, promovarea produselor locale.
- 5. Observați vulnerabilitatea.** Identificați o problemă geografică sau de infrastructură care poate limita sau bloca dezvoltarea coridorului: distanță mare față de frontieră, drumuri slabe, lipsa podurilor, acces dificil, conectare redusă cu alte regiuni, timp mare de deplasare.
- 6. Formulați concluziile echipei.** De ce acest coridor de transport poate ajuta Republica Moldova să devină mai bine conectată la rețelele de transport europene, mai accesibilă pentru circulația de persoane și mărfuri și mai integrată în spațiul economic regional?

Această sarcină contribuie la formarea valorilor naționale prin înțelegerea rolului strategic pe care Republica Moldova îl poate avea în spațiul european și prin conștientizarea potențialului real al propriei țări. Analizând coridoarele de transport, elevii învață să privească teritoriul național nu doar ca spațiu geografic, ci ca resursă de dezvoltare, conectare și afirmare. Ei dezvoltă **respect față de comunitățile locale, față de infrastructura publică și față de resursele naționale**, înțelegând că modernizarea țării depinde de decizii responsabile, bine argumentate și orientate spre binele comun.

Clasa X

Tema activității didactice: Toponomastica locală

Metoda principală:	investigația geografică
Forma de organizare:	cercetarea unei componente a toponomasticii din localitatea natală. Această activitate poate fi organizată și interdisciplinar: geografie + istorie + limba română.
Sarcina de lucru:	elevii selectează o temă de investigație din următoarele categorii de toponime:

- *Toponime ale cadrului natural*: poziția geografică, forme de relief – oronime, ape – hidronime (pâraie, râuri, lacuri etc.), vegetație, faună;
- *Toponime antropice*: originea așezărilor, structura comunității, particularități culturale, denumiri de cartiere/mahalale etc.;
- *Toponime legate de activități economice*: ocupații, specificul activităților economice: din sectorul primar, secundar, terțiar.

Elevii vor fi ghidați de către profesor să parcurgă investigația geografică după următoarele etape:

- 1. Introducerea:** formularea problemei de cercetare, stabilirea scopului, obiectivelor, ipotezei de cercetare, identificarea surselor de informare (primare și secundare). Informația primară este colectată direct de către elev (în teren, prin interviuri și observații), iar informația secundară este preluată din surse secundare.
- 2. Planificarea:** pregătirea lucrărilor care urmează să fie efectuate (alegerea metodelor de colectare a informațiilor, proiectarea unui chestionar sau a unor fișe de înregistrare etc.).
- 3. Colectarea datelor:** înregistrarea observațiilor făcute pe teren, realizarea interviurilor și chestionarelor, utilizarea surselor secundare (monografii, hărți, lucrări științifice).
- 4. Analiza și interpretarea datelor:** clasificarea toponimelor identificate, explicarea semnificațiilor acestora, corelarea informațiilor geografice, istorice și lingvistice.
- 5. Elaborarea și prezentarea raportului:** organizarea datelor în formă de raport scris/hartă toponimică/prezentare PowerPoint/poster/afiș tematic etc.

Această activitate contribuie la formarea educației pentru valori naționale, deoarece elevii descoperă semnificația denumirilor de locuri din comunitatea lor și înțeleg legătura dintre spațiul geografic, istoria locală și tradițiile comunității. Investigarea toponimelor îi ajută a identifica elemente ale patrimoniului cultural și lingvistic păstrate în denumirile geografice. Prin această cercetare, elevii conștientizează rolul comunității în transmiterea valorilor și a memoriei colective de la o generație la alta. Activitatea dezvoltă **respectul față de identitatea locală și națională, precum și interesul pentru cunoașterea propriilor rădăcini**. Totodată, elevii își formează o atitudine responsabilă față de **valorificarea și conservarea patrimoniului cultural al localității**. În acest mod, studiul toponimiei devine un mijloc de consolidare a sentimentului de apartenență la comunitate și la spațiul național și își asumă rolul de cetățeni activi, interesat de protejarea și promovarea spațiului în care trăiește.

Elevii vor manifesta inițiativă și autonomie în investigarea realităților geografice și culturale din comunitatea lor. Ei vor dezvolta respect față de patrimoniul local și vor deveni mai responsabili în păstrarea și promovarea acestuia. De asemenea, vor comunica mai eficient și vor coopera în echipă, valorificând informații din diverse surse. În plan civic, se va consolida sentimentul de apartenență și implicarea activă în viața comunității.

Clasa XI

Activitate didactică: Este bine să știți!

Republica Moldova este reprezentată în patrimoniul UNESCO printr-un sit cultural – Arcul Geodezic Struve – înscris în Lista Patrimoniului Mondial, precum și prin mai multe elemente incluse în Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității, precum Colindatul în ceată bărbătească, tehnicile tradiționale de realizare a covoarelor (scoarțelor), practicile culturale asociate zilei de 1 martie (Mărțișor) și arta cămășii tradiționale cu altiță.

Metoda principală:	dezbateri argumentativă în baza unui element de patrimoniu mondial din Republica Moldova
Forma de organizare:	activitate frontală cu lucru pe grupuri
Sarcina de lucru:	fiecare grup primește un element de patrimoniu: Arcul Geodezic Struve, Colindatul în ceată bărbătească, Tehnici generale de realizare a covoarelor, Practici culturale asociate zilei de 1 martie (Mărțișor), Arta cămășii tradiționale cu altiță și răspunde la întrebări:

1. Ce caracteristici are acest element de patrimoniu?
2. De ce credeți a fost acceptat în Patrimoniul Cultural Mondial?
3. Ce valori culturale sau sociale considerați că pot fi asociate acestui element de patrimoniu?

4. Ce rol poate avea acest element în percepția internațională asupra Republicii Moldova? Reprezentanții grupurilor își prezintă argumentele, iar ceilalți elevi pot interveni cu întrebări sau opinii.

Profesorul sintetizează ideile principale și evidențiază rolul patrimoniului în consolidarea identității și în valorificarea resurselor culturale ale spațiului geografic.

Activitatea contribuie la formarea **mândriei de apartenență la Republica Moldova**, prin descoperirea faptului că tradițiile, meșteșugurile și realizările culturale ale țării sunt recunoscute la nivel internațional. Elevii înțeleg că patrimoniul UNESCO nu este ceva abstract, ci o dovadă că Republica Moldova are valori care merită cunoscute, protejate și promovate. Sarcina promovează **respectul față de cultura națională, tradiții, comunitate și continuitatea între generații**. Elevii sunt orientați să vadă patrimoniul ca pe o parte vie a identității naționale și ca pe o responsabilitate comună: ceea ce am primit de la generațiile anterioare trebuie păstrat, înțeles și transmis mai departe.

Clasa XI

Activitate didactică: Analiza interdependențelor dintre state în baza comerțului exterior

Metoda principală:	analiza comparativă. În baza valorificării acestei metode elevii promovează cooperarea internațională, democrația și respectul pentru identitatea națională.
Forma de organizare:	activitate frontală cu lucru pe grupuri
Sarcina de lucru:	elevilor li se propune tabelul cu structura exportului și a importului Republicii Moldova. În baza datelor din tabel, precum și a analizei datelor BNS (https://statbank.statistica.md/), se vor formula câteva sarcini de lucru:

	2000	2006	2007	2008	2012	2014	2025
Export, total, %, din care:	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100,0
Statele membre UE (27/28)	35,1	51,1	50,6	51,4	46,9	53,3	68,3
Statele membre CSI	58,6	40,3	41,0	39,3	42,9	31,4	6,8
alte state	6,3	8,6	8,4	9,3	10,2	15,3	25,9
Import, total, %, din care:	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100,0
Statele membre UE (27/28)	53,2	45,2	45,6	43,0	45,5	48,3	50,1
Statele membre CSI	33,5	37,9	36,1	35,5	31,2	27,2	3,8
alte state	11,3	16,9	18,3	21,5	24,3	24,5	46,1

1. Explicați două diferențe esențiale dintre structura exporturilor și cea a importurilor.
2. Argumentați dependența Republicii Moldova de anumite categorii de importuri.
3. Stabiliți două relații de interdependență economică între Republica Moldova și alte state/regiuni.
4. Identificați principalele grupe de mărfuri exportate și importate și comparați ponderea acestora.
5. Propuneți două măsuri prin care Republica Moldova ar putea valorifica mai eficient produsele autohtone pe piața internațională.
6. Formulați o opinie personală: În ce măsură comerțul exterior contribuie la dezvoltarea economică și la păstrarea identității naționale?

Sarcina promovează **respectul față de munca producătorilor autohtoni, încrederea în potențialul economic al Republicii Moldova și mândria față de produsele care pot reprezenta țara peste hotare**. Totodată, elevii conștientizează **importanța cooperării internaționale și a relațiilor economice corecte, bazate pe calitate, competitivitate și responsabilitate**.

Clasa XI

Activitate didactică: Cooperarea internațională. Studiu de caz: cooperarea moldo-franceză

Metoda principală:	cercetare în grupuri de lucru
Sarcina de lucru:	elevii analizează relațiile dintre Republica Moldova și Franța din perspectivă geografică, culturală, educațională și economică. Scopul activității este de a înțelege cum un parteneriat internațional poate contribui la dezvoltarea țării, fără a diminua identitatea națională, ci dimpotrivă, prin deschidere, cooperare și afirmarea propriilor valori.

Grupul I analizează: relațiile culturale și lingvistice

- formele de colaborare culturală: evenimente, centre culturale, proiecte comune și modul în care contactul cu cultura franceză poate dezvolta valori, precum diversitatea, dialogul cultural, respectul pentru identitatea proprie și deschiderea față de alte culturi.

Întrebare de reflecție: Cum poate cunoașterea unei culturi străine să ne ajute să ne înțelegem și să ne promovăm mai bine propria cultură?

Grupul II analizează: relațiile economice bilaterale

- schimburile comerciale dintre cele două state;

- investițiile și întreprinderile cu capital francez în Republica Moldova;
- domeniile în care cooperarea poate susține dezvoltarea: infrastructură, energie, agricultură, tehnologii, servicii, educație, dezvoltare locală.

Întrebare de reflecție: Ce impact poate avea cooperarea economică internațională asupra competitivității Republicii Moldova și asupra modului în care își valorifică specificul național?

Activitatea contribuie la **formarea unei înțelegeri echilibrate asupra cooperării internaționale**. Elevii descoperă că relațiile Republicii Moldova cu alte state, în acest caz Franța, nu trebuie privite doar ca schimburi culturale, educaționale sau economice, ci ca oportunități de consolidare a propriei identități naționale.

Clasa XII

Activitatea didactică prin simulare: Gestionarea unui buget pentru opțiuni energetice în Republica Moldova

Metoda principală:	simulare decizională / joc de rol
Forma de organizare	lucru în echipe. Fiecare echipă reprezintă un consiliu local pentru energie, care trebuie să decidă cum este utilizat un buget destinat asigurării necesităților energetice ale comunității.
Scopul:	analiza opțiunilor energetice ale Republicii Moldova și luarea unor decizii argumentate pentru securitatea energetică a țării.

SARCINA 1: Elevii analizează structura balanței de combustibil și energie a Republicii Moldova, identificând principalele surse energetice utilizate în prezent, explică dependența de importuri și apreciază riscurile, cât și oportunitățile de diversificare și creștere a eficienței energetice.

Întrebare-cheie: De ce securitatea energetică nu este doar o problemă economică, ci și una care ține de siguranța, independența și viitorul Republicii Moldova?

SARCINA 2: Elevii primesc un buget orientativ pentru localitate (ex.: 100 mln. euro) și trebuie să decidă cum îl vor distribui între diferite tipuri de investiții energetice:

- Surse regenerabile și eficiență energetică: panouri solare, biomasă, modernizarea rețelelor, eficiență energetică, termoizolarea școlilor, grădinițelor și spitalelor, iluminat public eficient;
- Surse convenționale și infrastructură existentă: gaze naturale, produse petroliere, întreținerea infrastructurii energetice existente, rezerve pentru situații de urgență.

Echipa va propune o formulă de repartizare a bugetului. La final, fiecare echipă prezintă decizia în formatul: „Noi alegem această strategie energetică pentru localitatea noastră deoarece...”

SARCINA 3: Elevii formulează acțiuni concrete prin care o familie, o școală sau o comunitate poate contribui la reducerea consumului și la creșterea autonomiei energetice.

- Monitorizarea consumului lunar de energie (studiul bonurilor de plata pentru energia consumată)
- promovarea energiei regenerabile
- Implicarea în proiecte locale de conservare energetică a locuințelor și instituțiilor sociale
- Încurajarea instituțiilor financiare să crediteze proiecte de procurare a panourilor solare, de izolare termică etc.
- promovarea educației pentru consum responsabil.

Produs final. Fiecare echipă elaborează o scurtă prezentare cu titlul: „Planul energetic al localității noastre”.

Aceasta va include:

- analiza problemei;
- repartizarea bugetului;
- argumentele economice, sociale și ecologice;
- trei acțiuni concrete pentru comunitate;
- un slogan.

Activitatea contribuie la **formarea responsabilității față de securitatea și dezvoltarea Republicii Moldova**. Elevii înțeleg că energia nu reprezintă doar o resursă tehnică, ci o condiție pentru funcționarea familiilor, școlilor, spitalelor, economiei și statului.

Prin simularea unei decizii bugetare, elevii sunt orientați să gândească strategic, să compare alternative și să înțeleagă legătura dintre consum, dependența energetică, autonomie și interes național. Se cultivă responsabilitatea civică, grija față de resurse, spiritul de cooperare și încrederea că Republica Moldova poate deveni mai rezilientă prin decizii inteligente.

Activitatea dezvoltă **mândria față de o țară care își poate construi viitorul prin eficiență, inovație, valorificarea resurselor locale și implicarea cetățenilor**. Elevii înțeleg că autonomia energetică începe nu doar cu politici publice, ci și cu alegeri responsabile în fiecare localitate și familie.

Clasa XII

Dezbateri: Localitatea mea – responsabilitatea noastră: soluții pentru gestionarea deșeurilor

Scopul:

formarea unei atitudini responsabile față de mediu prin analiza problemelor legate de gestionarea deșeurilor și promovarea valorilor naționale precum responsabilitatea civică, respectul pentru natură și spiritul comunitar.

Întrebări-cheie:

1. Este protejarea mediului o datorie civică sau doar o alegere personală?
2. În ce măsură modul de gestionare a deșeurilor poate reflecta nivelul de organizare socială și valorile unei comunități?

Sarcini pentru elevi:

1. **Analiză:** identificați tipurile de deșeuri din localitate (menajere, industriale, agricole). Localizați pe harta localității zonele problematice (gropi neautorizate, râuri poluate etc.).
2. **Reflecție valorică:** cum s-au schimbat practicile de gestionare a deșeurilor în timp, la nivelul comunității locale? Identificați exemple de practici tradiționale și comparați-le cu cele actuale.
3. **Luare de decizie:** propuneți trei soluții concrete pentru comunitate (ex: colectare selectivă, campanii de informare, reciclare etc.). Argumentați cum aceste soluții reflectă valori precum responsabilitatea și solidaritatea.
4. **Prezentare:** Elevii realizează un mini-plan (poster sau prezentare) cu titlul: „Comunitatea noastră fără deșeuri”.

Prin această activitate va fi promovată **responsabilitatea față de comunitatea în care copii trăiesc, respectul pentru mediul înconjurător, spiritul gospodăresc, implicarea civică și solidaritatea.**

Clasa XI-XII

Tema activității didactice: Cum poate fi consolidată unitatea comunitară în localitatea mea?

Metoda principală

cercetare calitativă prin sondaj și observație

Elevii, ghidați de profesori, vor elabora și realiza un mini sondaj cu experți din localitatea de baștină (reprezentanți ai APL: consilieri, viceprimari, primar), în scopul aprecierii gradului de **solidaritate comunitară**. Iată un chestionar model (acesta poate fi ajustat și aplicat, atât față în față, cât și online prin Google Forms).

Scopul activității este de a aprecia gradul de unitate comunitară, nivelul de implicare civică și modul în care oamenii colaborează pentru binele comun al localității.

Localitatea: municipiul/orașul/comuna/satul	
Data aplicării:	
Funcția persoanei care a îndeplinit chestionarul (primar, lucrător APL, consilier local etc.). Date de contact (tel., e-mail)	

- 1. Cum apreciați relațiile cu oamenii din comunitatea în care trăiți?** (dați o notă de la 1 la 10, unde 1 înseamnă relații slabe, comunicare redusă, lipsă de implicare, iar 10 înseamnă relații foarte bune, cooperare și sentiment puternic de apartenență la comunitate);

Nota _____

- 2. Ce proiecte comunitare au fost lansate în acest an (dacă au existat)?:**

- 3. Cât de des participă cetățenii la activități comunitare** (voluntariat, evenimente locale, inițiative civice)? (alegeți o variantă de răspuns)

☐ foarte rar ☐ rar ☐ uneori ☐ des ☐ foarte des

- 4. Cum au răspuns oamenii la inițiativele locale?** _____

- 5. Care sunt principalele probleme care afectează unitatea și coeziunea comunității?** (răspuns deschis) _____

- 6. Ce măsuri credeți că ar putea consolida unitatea comunitară în localitate?** (răspuns deschis) _____

- 7. Considerați că tinerii din localitate sunt suficient implicați în viața comunității?**

☐ da ☐ nu

- 8. Ce rol ar trebui să aibă școala în dezvoltarea unității comunitare?** (răspuns deschis)

(Profesorul de geografie și elevii pot interveni în conținutul chestionarului, ajustându-l la realitatea comunității).

Tema unității comunitare îi ajută pe elevi să observe legătura dintre oameni, spațiul local și binele comun. Ei descoperă că localitatea nu este doar un teritoriu pe hartă, ci și un spațiu al relațiilor dintre oameni, al responsabilității comune și al contribuției fiecărui cetățean.

Prin aplicarea sondajului, elevii își dezvoltă gândirea critică, capacitatea de analiză și deprinderile de comunicare cu reprezentanții comunității. Totodată, activitatea îi încurajează să identifice probleme reale și să propună soluții pentru **consolidarea unității, a cooperării și a participării civice.**

Clasa XI

Activitate didactică: Bugetul localității mele: cum construim o comunitate mai atractivă, prosperă și unită?

Metoda principală:	proiect de dezvoltare locală
Forma de organizare	lucrul în echipe (3 echipe)
Scopul:	elaborați un proiect cu tema: „Cum aş gestiona bugetul localității mele pentru a o face mai atractivă și mai prosperă?”

Descrieți-le după următorul plan:

- **Echipa I** – lucrează pentru a propune activități de dezvoltare a infrastructurii sociale (calitatea vieții): educație (grădinițe, școli); sănătate (centre medicale); cultură (biblioteci, centre culturale), spații publice (parcuri, locuri de recreere, terenuri de joacă); servicii sociale.
- **Echipa II** – lucrează la dezvoltarea infrastructurii economice și productive (locuri de muncă și sprijin pentru afaceri; agricultură și prelucrarea produselor agricole; industrie și servicii; investiții și atragerea capitalului; infrastructura de transport.
- **Echipă III** – lucrează pentru a dezvolta infrastructura urbană/rurală și ecologică (planificare urbană/rurală, managementul deșeurilor, eficiență energetică, spații verzi și protecția mediului etc.).

Șeful echipei generalizează și formulează concluziile cu privire la valorificarea unui buget echitabil, durabil și responsabil. Argumentează contribuția proiectului la dezvoltarea localității.

Activitatea consolidează identitatea locală și sentimentul de apartenență, deoarece elevii sunt puși în situația de a gândi dezvoltarea propriei localități. Ei înțeleg că bugetul public nu este o noțiune abstractă, ci un instrument prin care comunitatea poate deveni mai sigură, mai prosperă și mai atractivă pentru locuitori. Prin această sarcină se **dezvoltă responsabilitatea față de comunitate, respectul pentru patrimoniul natural și cultural, spiritul de cooperare și grija pentru binele comun**. Elevii învață să gândească echilibrat: investițiile trebuie să susțină oamenii, economia locală, mediul și viitorul localității.

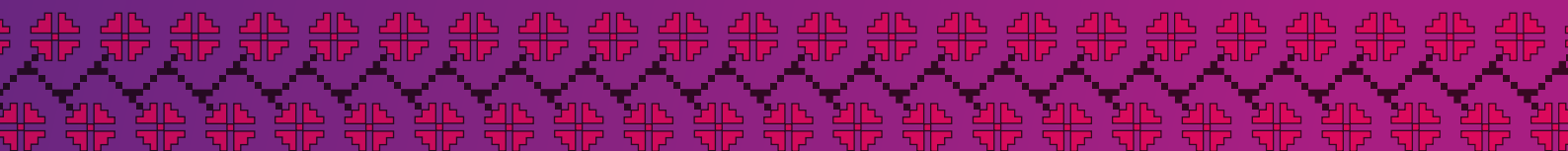
Activitatea contribuie la formarea unui cetățean activ, care nu așteaptă doar soluții, ci poate identifica probleme, propune idei și înțelege că dezvoltarea Republicii Moldova începe în fiecare localitate.

Capitolul VII

Istoria românilor și universală

ISTORIA nu începe cu date și domnitori, ci cu o întrebare grea și necesară: cine ne-a spus povestea despre noi și cu ce scop. În spațiul nostru, istoria a fost, de multe ori, instrumentalizată – selectată, răstălmăcită, împachetată în formule convenabile – ca să producă obediență, frică, divizare sau renunțare. De aceea, lecția de istorie nu este doar despre trecut, ci despre libertatea prezentului.

În Republica Moldova, o sarcină esențială a educației istorice este să ajute societatea să transforme traumele generaționale în surse de reziliență: deportările, foametea, represiunea, destrămările familiale, războiul de pe Nistru, migrația masivă care a lăsat „goluri” în comunități. A transforma trauma în reziliență nu înseamnă să „înfrumusețezi” durerea, ci să o așezi într-un cadru care produce forță: adevăr, memorie, solidaritate, responsabilitate. Elevul învață că o națiune rezistentă nu este una fără răni, ci una care își recunoaște rănilor, le explică, le memorializează demn și trage concluzii morale: „nu repetăm”, „apărăm libertatea”, „apărăm instituțiile”.

În acest proces, istoria capătă o forță specială atunci când coboară din manual în comunitate și îi ajută pe elevi să-și găsească eroii aproape. Nu doar figuri mari, oficiale, ci oameni ai locului: profesori care au ținut școala vie în vremuri grele, medici care au salvat, bibliotecari care au păstrat cartea și limba, oameni care au documentat adevărul, veterani care au apărut comunitatea, voluntari, jurnaliști, familii care au adăpostit și au împărțit ultimul colț de pâine. Când elevul descoperă că eroismul nu e doar legendă, ci faptă posibilă, apare o formă sănătoasă de patriotism: mândria de a aparține unui loc care a produs curaj și dorința de a fi la înălțimea acestui standard.

Exemplele altor țări arată că reziliența nu se construiește prin uitare, ci prin felul în care gestionezi memoria. Germania a investit în asumare, în educație despre propagandă tocmai ca trecutul traumatic să devină un anticorp democratic. Țările baltice au pus accent pe documentare, memorializare și educație critică despre ocupații și represiune, legând memoria de consolidarea instituțiilor și de alfabetizarea media. Finlanda a transformat experiența războiului într-o cultură a pregătirii civile și a coeziunii, în care încrederea și disciplina comunitară devin resurse strategice. Diferențele dintre aceste cazuri sunt mari, dar lecția comună e clară: o societate rezistentă își administrează trecutul cu luciditate, îl documentează, îl comemorează demn și îl transformă în educație pentru viitor.

Așa înțelegem de ce istoria poate fi una dintre cele mai puternice discipline pentru maturitatea democratică. Ea îi învață pe elevi să distingă între fapt și manipulare, să recunoască suferința fără să o transforme în ură, să caute surse și să pună întrebări. Îi ajută să vadă că libertatea și demnitatea nu sunt „date”, ci construite și apărute. Și, mai ales, îi ajută să înțeleagă că traumele unei națiuni nu sunt o condamnare, ci un test: dacă le transformi în memorie colectivă și asumare, ele devin rădăcini de reziliență.

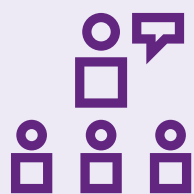

Abordări didactice pentru integrarea valorilor naționale la disciplina Istoria românilor și universală

Cristina GHERASIM,

doctor în istorie, conferențiar universitar, Facultatea de Istorie și
Filosofie, cercetător științific coordonator, Institutul de Istorie,
Universitatea de Stat din Moldova;
profesoară de istoria românilor și universală, grad didactic superior,
IP Liceul Teoretic cu profil de arte „Nicolae Sulac”, mun. Chișinău

CICLUL PRIMAR

Clasa IV

Activitatea nr. 1: Țara mea, Republica Moldova

SARCINA: Descoperă Republica Moldova ca țara în care trăim, învățăm și ne formăm ca membri ai comunității. Identifică elemente importante despre țara noastră - locul pe hartă, localitățile, oamenii, tradițiile și valorile - și explică de ce este important să ne cunoaștem și să ne respectăm țara.

1. Completează enunțurile despre țara ta:

Republica Moldova este o țară situată în partea de est a Europei. Vecinii Republicii Moldova sunt: _____ și _____. Râurile importante care trec prin Republica Moldova sunt: _____. Capitala Republicii Moldova este _____. Limba vorbită în Republica Moldova este: _____. O sărbătoare importantă a Republicii Moldova este: _____.

O valoare importantă pentru oamenii din Republica Moldova este _____. Eu îmi iubesc țara deoarece _____. Un loc frumos din Republica Moldova este _____. Eu pot contribui la binele țării mele prin _____.

Valori importante pentru Republica Moldova

Privește imaginile, identifică valoarea și argumentează răspunsul.

1

Valoarea identificată: _____

Argumentează: _____

2

Valoarea identificată: _____

Argumentează: _____

3

Valoarea identificată: _____

Argumentează: _____

4

Valoarea identificată: _____

Argumentează: _____

5

Valoarea identificată: _____

Argumentează: _____

6

Valoarea identificată: _____

Argumentează: _____

Alege 2-3 valori pe care le consideri cele mai importante pentru Republica Moldova și explică de ce:

Țara mea, Republica Moldova

Scrie un mesaj scurt pentru Republica Moldova, folosind una dintre formulele de mai jos. Apoi realizează un desen sau un simbol cu tema: «Țara mea, Republica Moldova».

1. Scriu un mesaj pentru Republica Moldova

Îmi iubesc țara pentru că...

Republica Moldova este importantă pentru mine deoarece...

Vreau ca țara mea să fie...

2. Desenez sau creez un simbol

Desenul / simbolul meu:
«Țara mea, Republica Moldova»

Valoarea pe care o exprim prin mesajul și desenul meu este: _____

2. **Describe, în 3-4 enunțuri, comunitatea în care trăiești**, referindu-te la familia ta, școala, prietenii, oamenii din localitate și locurile importante din comunitate.
3. **Analizează imaginile și identifică valorile importante pentru Republica Moldova.** Argumentează răspunsul.
4. **Alege un loc din Republica Moldova care îți este drag sau pe care ai vrea să-l vizitezi.** Argumentează de ce, în 3-4 enunțuri:

- cum se numește locul;
- unde se află;
- de ce este important;
- ce valoare ne învață să respectăm.

5. **Scrie un mesaj scurt pentru Republica Moldova și/sau realizează un desen/simbol:** Țara mea, Republica Moldova.

Această activitate este importantă pentru promovarea valorilor naționale la elevii clasei a IV-a, deoarece îi ajută să descopere Republica Moldova într-un mod apropiat de vârsta și experiența lor. Prin completarea enunțurilor, descrierea comunității, analiza imaginilor și alegerea unui loc drag, elevii învață să observe legătura dintre țară, familie, școală, localitate, tradiții și valori.

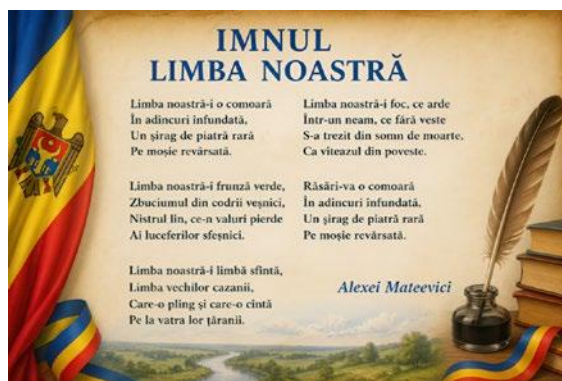
Itemii propuși contribuie la **formarea sentimentului de apartenență, a respectului față de țară, față de limba română, față de simbolurile naționale și față de oamenii din comunitate.** Totodată, elevii sunt încurajați să înțeleagă că iubirea față de țară nu se exprimă doar prin cuvinte, ci și prin comportamente simple: **respect, grijă, responsabilitate, păstrarea tradițiilor și implicare în binele comunității.**

Clasa IV

Activitatea nr. 2: Simbolurile de Stat ale Republicii Moldovei

SARCINA: Descoperă tradițiile și obiceiurile păstrate în familia, școala sau comunitatea ta. Identifică momentele în care acestea se practică, cine participă, ce semnificație au și ce valori ne învață să respectăm.

Stema Republicii Moldova

1. Privește cu atenție imaginile din fișă și realizează sarcinile:

1.1. Completează enunțurile despre simbolurile de stat:

Simbolurile de stat ale Republicii Moldova sunt: _____, _____ și _____. Drapelul de Stat al Republicii Moldova are trei culori: _____, _____ și _____. În centrul Drapelului se află _____. Stema de Stat a Republicii Moldova conține o acvilă care ține în cioc o _____, iar în gheare ține o _____ și un _____. Pe pieptul acvilei se află un scut cu imaginea unui _____. Imnul de Stat al Republicii Moldova se numește _____. Atunci când ascult Imnul de Stat, trebuie să manifest ______. Un simbol de stat trebuie respectat deoarece _____. Pentru mine, simbolurile de stat ale Republicii Moldova înseamnă _____.

1.2. Bifează comportamentele potrivite față de simbolurile de stat:

- ☐ stau în poziție respectuoasă când se intonează Imnul
- ☐ ascult cu atenție Imnul
- ☐ respect Drapelul țării
- ☐ vorbesc frumos despre țara mea
- ☐ cunosc simbolurile Republicii Moldova
- ☐ explic și altora de ce sunt importante simbolurile de stat

Adaugă un comportament propriu: _____

1.3. Scrie **A** dacă enunțul este adevărat și **F** dacă este fals.

☐ A	☐ F	Drapelul Republicii Moldova are trei culori.
☐ A	☐ F	Imnul de Stat se numește „Limba noastră”.
☐ A	☐ F	Simbolurile de stat trebuie respectate doar de adulți.
☐ A	☐ F	Stema Republicii Moldova se află în centrul Drapelului.
☐ A	☐ F	Când se intonează Imnul, trebuie să manifestăm respect.

2. Scrie în dreptul fiecărui simbol 2-3 valori pe care o transmite:

Drapelul → _____

Stema → _____

Imnul → _____

Valori posibile: respect, demnitate, unitate, dragoste față de țară, apartenență, responsabilitate, identitate.

3. Identifică situațiile în care întâlnim simbolurile de stat și realizezi sarcinile propuse.
4. Formulează un mesaj scurt prin care îi îndemni pe colegi să respecte simbolurile de stat ale Republicii Moldova, utilizând cuvintele: *respect, țară, drapel, stemă, imn, mândrie, responsabilitate, Republica Moldova*.

Simbolurile de stat ale Republicii Moldova

Scrie 3–4 enunțuri despre o situație în care întâlnim simbolurile de stat ale Republicii Moldova.

Te poți referi la:

- ✓ o sărbătoare națională (de exemplu, Ziua Independenței);
- ✓ o ceremonie școlară (de exemplu, careul de început de an);
- ✓ un eveniment sportiv (de exemplu, un meci internațional);
- ✓ o instituție publică (de exemplu, Primăria sau Parlamentul);
- ✓ o zi importantă pentru țară.

Situația aleasă: _____

Scrie răspunsul tău:

Cum trebuie să ne comportăm față de simbolurile de stat?

Această activitate este importantă pentru promovarea valorilor naționale la elevii clasei a IV-a, deoarece îi ajută să cunoască și să înțeleagă semnificația simbolurilor de stat ale Republicii Moldova. Prin identificarea Drapelului, Stemei și Imnului, elevii descoperă elemente esențiale ale identității naționale și învață să le respecte în contexte școlare, publice și comunitare.

Itemii propuși contribuie la **formarea respectului față de țară, a sentimentului de apartenență, a demnității și a responsabilității civice**. Elevii înțeleg că simbolurile de stat nu sunt doar imagini sau cântece oficiale, ci reprezintă istoria, valorile, unitatea și identitatea Republicii Moldova. Astfel, prin sarcinile propuse, elevii își exprimă într-un mod accesibil și creativ atașamentul față de țară și conștientizează că respectarea simbolurilor de stat este o formă concretă de promovare a valorilor naționale.

Clasa IV

Activitatea nr. 3: Sursele istorice: cum aflăm despre trecut

SARCINA: Descoperă sursele istorice care ne ajută să cunoaștem trecutul familiei, al comunității și al Republicii Moldova. Identifică informațiile pe care ni le oferă aceste surse și explică ce valori naționale ne ajută să le păstrăm și să le transmitem mai departe.

1. Studiază informația și realizează sarcinile.

- 1.1. Ce este o sursă istorică?
- 1.2. De ce avem nevoie de surse istorice?
- 1.3. Identifică tipurile de surse istorice.
- 1.4. Bifează răspunsul potrivit:

O fotografie veche ne poate arăta:

- ☐ cum arătau oamenii, familia sau localitatea în trecut
- ☐ ce vom face mâine
- ☐ ce mâncare vom cumpăra

O hartă ne ajută să aflăm:

- ☐ unde se aflau localități, râuri sau hotare
- ☐ ce cântec ascultăm
- ☐ ce culoare are caietul

Poveștile bunicilor sunt importante deoarece:

- ☐ păstrează amintiri despre trecut
- ☐ nu au nicio legătură cu istoria
- ☐ sunt doar pentru joacă

2. Descrie în 3-4 enunțuri o sursă istorică, conform algoritmului:

- cum se numește;
- cui a aparținut;
- ce informații oferă despre trecut;
- ce valoare transmite;
- de ce trebuie păstrată.

3. Alege o sursă istorică din familia sau comunitatea ta (de exemplu: o fotografie veche, un document, o scrisoare, un obiect de familie, o carte, o medalie, o icoană, o hartă, un monument sau o poveste spusă de bunici) și caracterizează conform algoritmului:

Sursa istorică aleasă:	
Unde se păstrează?	
Cine mi-a povestit despre ea?	
Ce aflăm din această sursă despre trecut?	
Ce valoare ne transmite această sursă?	

4. Interviu despre trecut și valori

Interviu despre trecut și valori

Adresează unui părinte, bunic sau unei persoane din comunitate 3 întrebări despre trecut.

1. Ce obiect, fotografie sau document important se păstrează în familia noastră?

2. Ce tradiție sau obicei era important în familie / localitate?

3. Ce valoare ați învățat de la părinți sau bunici?

Reflecție

 Ce am aflat nou despre familia / comunitatea mea?

 Ce valoare vreau să păstrez și eu?

5. Realizează un desen sau un simbol care să arate cum ne ajută sursele istorice să cunoaștem trecutul și să respectăm valorile naționale.

Această activitate este importantă pentru promovarea valorilor naționale la elevii clasei a IV-a, deoarece îi ajută să înțeleagă că trecutul poate fi cunoscut prin surse istorice apropiate de viața lor: fotografii, obiecte, documente, monumente, hărți și povești ale bunicilor. Prin observarea și descrierea acestor surse, elevii descoperă legătura dintre familie, comunitate și istoria Republicii Moldova.

Itemii propuși contribuie la **formarea respectului față de memoria trecutului, familie, bătrâni, tradiții, limbă, comunitate și patrimoniul cultural**. Elevii înțeleg că sursele istorice nu sunt doar lucruri vechi, ci dovezi care păstrează identitatea, amintirile și valorile transmise de la o generație la alta.

Clasa IV

Activitatea nr. 4: Preistoria în spațiul românesc – primii oameni, comunități și urme ale trecutului

SARCINA: Descoperă cum au trăit primii oameni în spațiul românesc, inclusiv în zona dintre Prut și Nistru. Identifică urmele lăsate de aceștia, modul lor de viață, primele ocupații și valorile pe care le putem învăța din experiența comunităților preistorice.

1. Completează spațiile libere:

Preistoria este perioada foarte veche din trecutul oamenilor, de dinainte de apariția

Spațiul dintre Prut și Nistru este important deoarece aici au trăit oameni încă din timpuri

Râurile Prut și Nistru au fost importante pentru oameni deoarece le ofereau

Urmele descoperite de arheologi ne ajută să cunoaștem

O valoare importantă în comunitatea lor era:

2. Descrie viața unei comunități preistorice, referindu-te la: unde trăiau oamenii; cu ce se hrăneau; ce unelte foloseau; cum se ajutau între ei; ce valori putem învăța de la ei.
3. Studiu de caz: Orheiul Vechi.
4. Formulează un mesaj scurt prin care îi îndemni pe colegi să protejeze urmele trecutului descoperite în localitate, în muzee sau în situri arheologice, *utilizând cuvintele de sprijin*: trecut, urme, arheologi, muzeu, respect, patrimoniu, comunitate, valori, Republica Moldova.

Orheiul Vechi – urme ale trecutului

Orheiul Vechi este un loc istoric și cultural important din Republica Moldova. Aici putem vedea urme ale trecutului: stânci, peșteri, așezări vechi și lăcașuri de cult. Acest loc ne ajută să cunoaștem trecutul și să respectăm patrimoniul.

1. Privește imaginea și completează

Orheiul Vechi se află în _____.

Un lucru important pe care îl observ este _____.

Acest loc este important deoarece _____.

2. Ce valori ne învață Orheiul Vechi?

- ☐ respect față de trecut
- ☐ grijă față de patrimoniu
- ☐ dragoste față de țară
- ☐ responsabilitate

Am ales aceste valori deoarece _____.

3. Mesajul meu

Scrie un mesaj scurt prin care îi îndemni pe colegi să protejeze Orheiul Vechi.

Cunoscând Orheiul Vechi, învățăm să respectăm trecutul, natura și valorile naționale.

Această activitate este importantă pentru promovarea valorilor naționale la elevii clasei a IV-a, deoarece îi ajută să descopere că spațiul dintre Prut și Nistru are o istorie foarte veche. Prin observarea urmelor lăsate de primii oameni, elevii înțeleg că trecutul familiei, al comunității și al țării trebuie cunoscut și respectat. Itemii propuși contribuie la **formarea respectului față de trecut, patrimoniu, natură și comunitate**. Elevii descoperă valori precum hărnicia, cooperarea, solidaritatea, creativitatea și grija față de ceilalți, valori care au fost importante pentru primele comunități și rămân importante și astăzi.

Clasa IV

Activitatea nr. 5:

Învățăm din istorie să fim puternici și uniți

SARCINA: Descoperă cum oamenii din trecut au reușit să depășească greutățile prin curaj, muncă, ajutor reciproc și respect față de familie, comunitate și țară. Explică ce putem învăța din istorie pentru a fi mai puternici, mai buni și mai uniți astăzi.

1. Completează enunțurile:

Istoria ne ajută să aflăm cum au trăit oamenii în _____.

Oamenii din trecut au întâmpinat uneori greutăți, dar au reușit să meargă mai departe prin _____.

Când oamenii se ajută între ei, ei dau dovadă de _____.

O valoare pe care o învățăm din istorie este _____.

Eu pot fi puternic/puternică atunci când _____.

2. Alege valorile care ne ajută să depășim greutățile

Bifează valorile potrivite:

☐ curaj	☐ hărnicie
☐ solidaritate	☐ respect
☐ bunătate	☐ ajutor reciproc
☐ răbdare	☐ responsabilitate
☐ dragoste față de familie	☐ încredere
☐ dragoste față de țară	☐ păstrarea tradițiilor

Alege o valoare și explică:

Această valoare ne ajută deoarece _____.

3. Privește imagini cu oameni din diferite timpuri (primii oameni în jurul focului, o familie care păstrează tradiții, bunici care povestesc, oameni care lucrează împreună, copii care respectă simbolurile țării etc.) **și răspunde la întrebările propuse:****Învățăm din istorie să fim puternici și uniți**

Privește imaginile și descoperă lecțiile istoriei

Privește imaginile cu oameni din diferite timpuri și completează:

1. Imaginea care mă impresionează este:	2. Ea arată că oamenii pot fi puternici atunci când:	3. Valoarea transmisă este:
--	---	--

Lanțul rezilienței

Completează lanțul:

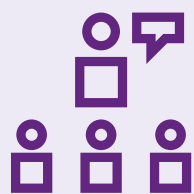
1. O greutate / problemă	→	2. Ce au făcut oamenii?	→	3. Ce valoare au arătat?	→	4. Ce învăț eu din această lecție?
---	---	--	---	---	---	---

4. Completează tabelul, arătând cum poți aplica în viața ta valorile învățate din istorie.

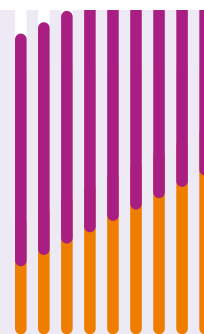
Din istorie învăț că oamenii...	În viața mea pot să...
...se ajutau în comunitate	
...păstrau tradițiile familiei	
...respectau locurile importante	
...învățau din experiența celor bătrâni	
...munceau împreună	
Alte exemple:	
Din istorie învăț că oamenii pot deveni mai puternici atunci când _____	
O valoare pe care vreau să o aplic în viața mea este _____	

Această activitate este potrivită pentru elevii clasei a IV-a, deoarece îi ajută să înțeleagă reziliența într-un mod simplu: capacitatea oamenilor de a merge mai departe, de a se ajuta, de a învăța din trecut și de a păstra valorile importante. Prin exemple din familie, comunitate și istorie, elevii descoperă că greutățile pot fi depășite prin curaj, solidaritate, hărnicie, respect și responsabilitate.

Itemii propuși contribuie la promovarea valorilor naționale, deoarece îi învață pe copii să prețuiască **memoria trecutului, familia, comunitatea, tradițiile, limba, simbolurile și patrimoniul**. Astfel, istoria devine nu doar o disciplină despre trecut, ci și o sursă de învățare pentru viața de zi cu zi.

CICLUL GIMNAZIAL

Clasa V-IX

Activitatea nr. 1: Reziliența comunității în fața încercărilor istoriei recente. Înțelegere, analiză și aplicare

SARCINA: Analizează conceptul de reziliență istorică și explică modul în care comunitățile reușesc să depășească situații dificile, păstrându-și identitatea și valorile. Pornind de la informația propusă, realizează sarcini de înțelegere, analiză și aplicare, identificând formele de reziliență, valorile implicate și semnificația acestora pentru societate.

SUPORTUL INFORMAȚIONAL: Reziliența istorică reprezintă capacitatea unei comunități, societăți sau grup uman de a face față unor încercări majore de natură politică, socială, economică sau culturală (războaie, dominații străine, crize, regimuri represive), de a se adapta la noile condiții și de a continua să existe, păstrând și valorificând elementele esențiale ale identității sale — limba, cultura, tradițiile, valorile și memoria colectivă. Aceasta implică nu doar *supraviețuirea, ci și capacitatea de refacere, transformare și continuitate*, prin mobilizarea resurselor interne ale comunității, precum solidaritatea, credința, responsabilitatea, atașamentul față de valori și dorința de a construi viitorul. Reziliența istorică se manifestă în forme diverse, de la rezistență culturală și păstrarea identității până la adaptare socială și participare activă la schimbare.

În acest sens, reziliența istorică evidențiază faptul că un popor nu este definit doar de dificultățile prin care a trecut, ci mai ales de modul în care a reușit să le depășească și să transforme experiențele istorice în resurse pentru dezvoltare și continuitate.

1. Clarificarea și aplicarea conceptului:

- Reformulează definiția „rezilienței istorice” în cuvintele tale.
- Selectează din definiție 3 idei importante și explică-le pe scurt.
- Reformulează definiția într-o propoziție foarte scurtă (max. 10 cuvinte).
- Completează enunțul:
Reziliența unei comunități înseamnă _____, deoarece _____.
- Indică dacă afirmațiile sunt corecte (A/F). Argumentează răspunsul.

☐ A	☐ F	Reziliența înseamnă doar suferință.
☐ A	☐ F	Reziliența presupune adaptare.
☐ A	☐ F	Reziliența implică păstrarea valorilor.

2. Determină formele de reziliență menționate în text (ex.: păstrarea limbii, tradițiilor, credinței, solidaritatea, capacitatea de adaptare etc.). Oferă câte un exemplu pentru fiecare.

3. Selectează valorile asociate rezilienței (ex.: solidaritate, responsabilitate, identitate, continuitate). Alege o valoare și explică de ce este importantă pentru o comunitate.

4. Descrie un exemplu din viața de zi cu zi în care ai observat manifestarea rezilienței (la tine, în familie sau în comunitate) și explică ce ai învățat din această situație.

5. Studiază simbolurile propuse.

- Alege un simbol potrivit pentru conceptul de „reziliență istorică” și explică alegerea.
- Ce valori sunt reflectate de simbol. Explică legătura dintre valorile selectate și simbol.
- Propune un simbol propriu al rezilienței istorice și argumentează semnificația acestuia.

6. Exprimă-ți opinia privind importanța rezilienței pentru o societate. Formulează un răspuns în 4-6 enunțuri în care să explici:

- de ce este importantă reziliența pentru o comunitate;
- ce rol are în depășirea situațiilor dificile;
- cum contribuie la păstrarea identității și valorilor;
- susține răspunsul prin: un exemplu istoric sau un exemplu din viața contemporană.

Aceste activități sunt esențiale pentru formarea unei înțelegeri echilibrate și profunde a trecutului. Ele depășesc abordarea exclusiv factuală a istoriei și orientează elevii spre analiza modului în care comunitățile au reușit să facă față situațiilor dificile, să se adapteze și să își păstreze identitatea și valorile.

Prin astfel de sarcini, elevii nu doar reproduc informații, ci dezvoltă competențe de analiză critică, interpretare și reflecție, identificând relația dintre evenimente istorice și valorile care au susținut continuitatea comunităților. Accentul pus pe reziliență contribuie la evitarea unei perspective centrate exclusiv pe suferință sau victimă colectivă, orientând în schimb elevii spre înțelegerea istoriei ca proces de adaptare, transformare și construcție a viitorului.

În acest sens, activitatea contribuie la **dezvoltarea unei conștiințe istorice critice și reflexive, în care trecutul este înțeles nu doar ca o succesiune de evenimente, ci ca o resursă pentru învățare, identitate și participare responsabilă în societate.**

Clasa VII-IX

Activitatea nr. 2: Reziliența comunității în fața încercărilor istoriei recente

SARCINA: Analizează câteva fapte istorice dificile din istoria recentă a Republicii Moldova și explică modul în care oamenii au reușit să depășească aceste situații, păstrându-și identitatea și valorile.

1. **Identifică 2-3 momente istorice dificile din ultimul secol:** (ex.: deportările, foametea, războiul de pe Nistru, crize economice). Completează tabelul:

Moment istoric	Ce s-a întâmplat?	Cum a afectat oamenii?	Cum au reacționat oamenii?

2. **Identifică formele de reziliență prin care oamenii au reușit să meargă mai departe** (ex.: solidaritate, păstrarea limbii, tradițiilor, ajutor reciproc). Argumentează răspunsul printr-un exemplu.
3. **Asociază evenimentele analizate cu valori importante** (ex.: solidaritate, identitate, responsabilitate). Explică rolul unei valori în depășirea situațiilor dificile.
4. **Elaborați un mesaj adresat unei persoane care a trăit aceste evenimente.** Ce i-ai spune despre curaj, speranță și continuitate?
5. **Argumentează de ce nu este corect să definim o comunitate doar prin suferințele sale.** Care este diferența dintre suferință și reziliență?
6. **Exprimați-vă opinia privind învățămintele din aceste experiențe pentru viața de astăzi.**
7. **Identifică o situație actuală în care se manifestă reziliența și explică legătura cu trecutul.**
8. **Propune un titlu sugestiv pentru această perioadă,** de exemplu: „Anii încercării și ai rezistenței” / „Supraviețuire și demnitate”. Argumentează alegerea.
9. **Formulează o concluzie (2-3 enunțuri) despre semnificația rezilienței unei comunități.** De ce este important pentru viitor?

Clasa VIII

Activitatea nr. 3: Propaganda și manipularea opiniei publice prin mass-media în perioada interbelică

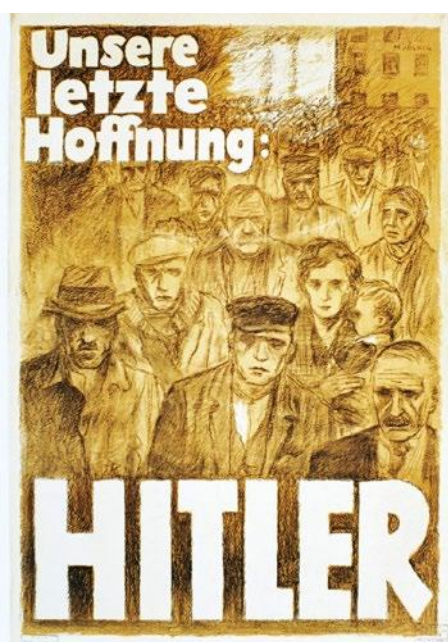
SARCINA: Studiază caricaturile și/sau posterele și realizează sarcinile propuse pentru a identifica tehnici de propagandă și impactul acestora asupra societății.

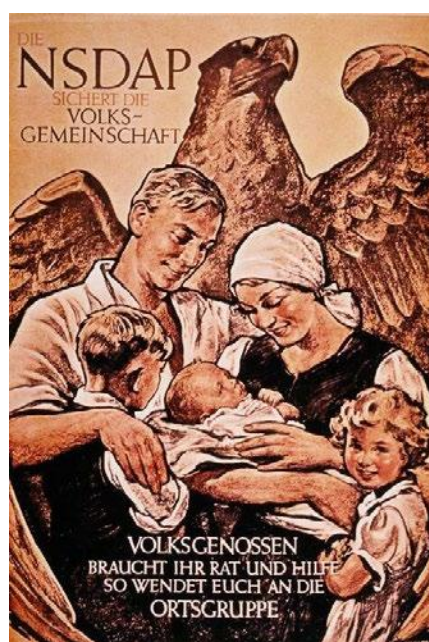
Tovarășul Lenin curăță Pământul de murdărie de Viktor Deni, 1920

Pionierii și sloganul lor Să luptați pentru cauza Partidului Comunist, fiți gata!

Ultima noastră speranță: HITLER (1932)

NSDAP [Partidul Nazist] protejează Comunitatea Oamenilor (1937)

1. Analizează caricatura/ posterele conform algoritmului propus:

- *Identifică sursa:* ce tip de material este (poster, caricatură);
- *Indică* perioada și contextul apariției.
- *Describe imaginea:* personaje, simboluri, culori, inscripții.
- *Identifică mesajul:* ce transmite imaginea și ce idei promovează.
- *Stabilește scopul:* ce comportament sau atitudine urmărește să provoace.
- *Evaluează impactul:* explică ce efect putea avea asupra opiniei publice și asupra societății.

2. Identifică tehnicile de manipulare prezente în aceste postere și caricaturi. Alege cel puțin trei tehnici dintre următoarele: exagerare, apel la frică, glorificare, stereotipuri, utilizarea simbolurilor. Pentru fiecare, oferă câte un exemplu concret din poster sau caricatură.

3. Completează tabelul, utilizând informațiile din imagini și cunoștințele anterioare:

Ce idee transmite caricatura/posterul?	Cum încearcă să convingă?	Ce reacție vrea să provoace?	Ce efect poate avea asupra societății

4. Alege un mesaj promovat de aceste caricaturi/postere și reformulează-l într-un mod obiectiv, fără elemente de manipulare.

5. Identifică valorile afectate prin mesaje propagandistice din perioada interbelică (ex.: adevărul, responsabilitatea, demnitatea umană, libertatea de gândire, identitatea). Argumentează răspunsul printr-un exemplu.

6. Exprimă-ți argumentat opinia:

- Cum a influențat propaganda identitatea unei comunități în perioada interbelică?
- Consideri că propaganda și manipularea influențează și astăzi societatea și valorile?

7. Formulează o concluzie de 2 - 3 enunțuri: Ce trebuie să învețe un cetățean de astăzi din analiza propagandei despre adevăr, responsabilitate și protejarea comunității?

Această activitate îi ajută pe elevi să înțeleagă că propaganda nu influențează doar opinii, ci urmărește și slăbirea fibrei societății, prin divizare, deformarea adevărului, stimularea fricii, a urii și a neîncrederii între oameni și grupuri. Prin analiza tehnicilor de manipulare, elevii învață să recunoască modul în care astfel de mesaje afectează identitatea, solidaritatea, libertatea de gândire și coeziunea comunității. În acest fel, activitatea contribuie la **formarea gândirii critice, a responsabilității față de cuvânt și a capacității de a proteja valorile democratice, unitatea, dialogul și binele comun**. Analiza imaginilor din perioada interbelică permite înțelegerea modului în care propaganda poate influența identitatea, solidaritatea și coeziunea unei comunități. În acest context, elevii devin conștienți de importanța protejării unor valori fundamentale, precum **identitatea culturală, demnitatea umană, libertatea de gândire și responsabilitatea civică**.

Clasa IX

Activitatea nr. 4: Mișcarea națională din RSS Moldovenească: limbă, identitate și mobilizare civică (1988–1991)

SARCINA: Analizează sursele istorice și explică modul în care mișcarea națională din anii 1988-1991 a contribuit la afirmarea limbii române, a identității naționale și a participării civice în spațiul dintre Prut și Nistru.

Marea Adunare Națională
de la 27 august 1989

Extras din ziarul
„Moldova Suverană”

- 1. Identifică sursa:** Ce tip de sursă este (fotografie, articol de presă etc.)? La ce perioadă istorică se referă?
- 2. Descrie imaginea/sursa:** Ce observi în imagine? Ce elemente sunt prezente (persoane, simboluri, steaguri, lozinci, locul desfășurării, titluri din presă, mesaje vizibile.)?
- 3. Contextualizare:** Ce evenimente istorice au dus la apariția mișcării naționale din 1988-1991?
- 4. Identificarea mesajului:** Precizează ce mesaj transmite sursa analizată? Ce revendicări sau idei sunt sugerate?
- 5. Semnificație:** Ce rol are limba română în aceste surse? Ce exprimă participarea oamenilor la aceste evenimente?
- 6. Activitate aplicativă (joc de rol):** Imaginează-ți că participi la un miting din anul 1989. Formulează un mesaj, de 8-10, în care să exprimi ce înseamnă pentru tine limba română, identitatea și dreptul comunității de a-și afirma valorile
- 7. Ce valori naționale sunt promovate prin aceste evenimente?** Argumentează printr-un exemplu.
- 8. Formulează o concluzie de 5-7 enunțuri în care să explici de ce mișcarea națională din anii 1988–1991 reprezintă un moment important pentru afirmarea conștiinței naționale și a participării civice în Republica Moldova.**

CICLUL LICEAL

Activitatea nr. 1: Moștenirea antică și identitatea culturală

SARCINA: Analizează moștenirea civilizațiilor antice (daco-romană, greco-romană) și explică rolul acesteia în formarea identității culturale și a valorilor în spațiul românesc.

- 1. Identifică obiceiuri sau practici cu origine antică (geto-dacică sau romană) păstrate în cultura românească.** Oferă 1-2 exemple. Explică semnificația lor.
- 2. Menționează rolul creștinismului în consolidarea identității culturale și spirituale.** Precizează cum a contribuit acesta la formarea valorilor și a unității comunității.

COLUMNA LUI TRAIAN – SURSA A IDENTITĂȚII ISTORICE

Studiază imaginea Columnii lui Traian și realizează sarcinile propuse:

1 Ce reprezintă Columna lui Traian?

2 În ce perioadă istorică a fost realizată?

3 Unde se află acest monument?

4 Ce observi în scenele reprezentate? (ex.: personaje, armate, bătălii, construcții, simboluri)

5 Cum sunt reprezentați dacii și romanii?

6 Ce evenimente istorice sunt ilustrate pe Columnă?

7 Ce informații ne oferă despre relația dintre daci și romani?

8 De ce poate fi considerată Columna lui Traian o sursă istorică importantă?

9 Ce mesaje transmite acest monument despre putere, victorie și organizare?

10 Cum contribuie Columna lui Traian la înțelegerea procesului de romanizare?

11 Identifică valorile reflectate în acest monument (ex.: curaj, organizare, identitate, continuitate, patrimoniu)

12 Argumentează printr-un exemplu din imagine.

13 De ce este Columna lui Traian importantă pentru identitatea culturală?

14 Cum contribuie acest monument la păstrarea memoriei istorice?

15 Imaginează-ți că ești un sculptor din Antichitate. Descrie, în 4-5 enunțuri, ce scenă ai adăuga pe Columnă și de ce.

DETALII ALE SCENELOR DE PE COLUMNĂ

1

Pregătirea armatei romane. Plecarea spre război.

2

Lupte între romani și daci.

3

Împăratul Traian alături de soldați.

4

Construirea de poduri și fortificații.

5

Dacii învingând și aducând daruri împăratului.

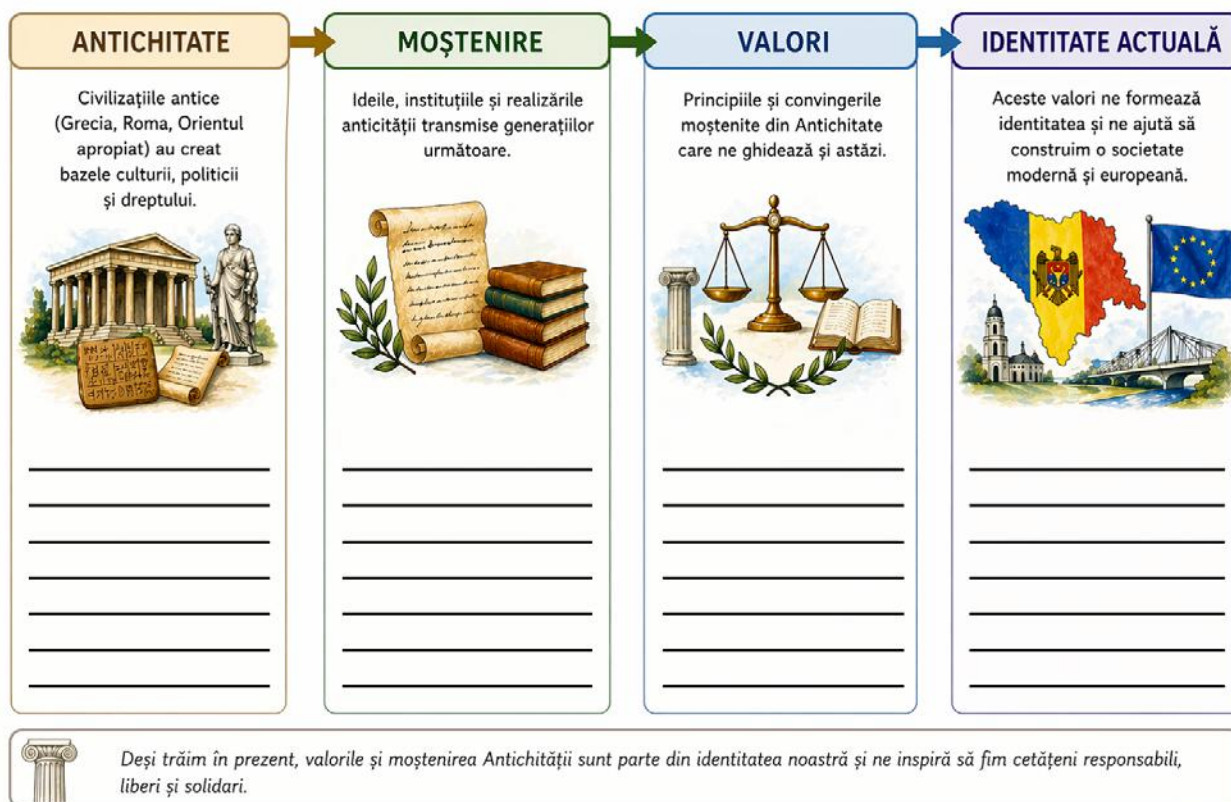
VALORI REFLECTATE: Curaj, organizare, identitate, continuitate, patrimoniu, memorie istorică, respect pentru trecut.

Columna lui Traian este un simbol al istoriei noastre și o mărturie a legăturilor dintre daci și romani, care au contribuit la formarea poporului român.

3. Imaginează-ți că ești un tânăr arheolog și ai descoperit o ladă de zestre din Antichitate (geto-dacică, greacă sau romană). Caracterizează 4-5 obiecte descoperite. Explică importanța valorilor reflectă (ex.: tradiție, identitate, credință, continuitate).
4. Determină valorile promovate prin moștenirea antică: *continuitate, identitate culturală, patrimoniu, tradiție etc.* Argumentează prin exemple concrete.
5. Identifică elemente ale moștenirii antice păstrate pe teritoriul actual al Republicii Moldova:
- denumiri de străzi (ex.: Traian, Decebal, Burebista, Sarmizegetusa, Columna, Romană);
 - monumente și situri istorice (ex.: Saharna, Butuceni, monumental Lupa capitolina);
 - vestigii istorice (ex.: Valul lui Traian).

Explică semnificația acestora pentru identitate și memorie istorică.

6. Explică rolul moștenirii antice în formarea identității culturale, naționale și a valorilor în spațiul românesc. Completează schemă:

Această activitate contribuie la formarea valorilor naționale prin înțelegerea rădăcinilor istorice ale identității culturale. Analizând moștenirea civilizațiilor antice, elevii descoperă continuitatea unor elemente esențiale precum limba, tradițiile, credința și patrimoniu, conștientizând rolul acestora în definirea comunității. Activitatea **stimulează respectul față de trecut și dezvoltă valori precum identitatea culturală, responsabilitatea și atașamentul față de patrimoniu.** Prin realizarea conexiunii dintre Antichitate și prezent, elevii înțeleg că valorile naționale nu sunt abstracte, ci rezultatul unui proces istoric de continuitate și evoluție.

Clasa XI

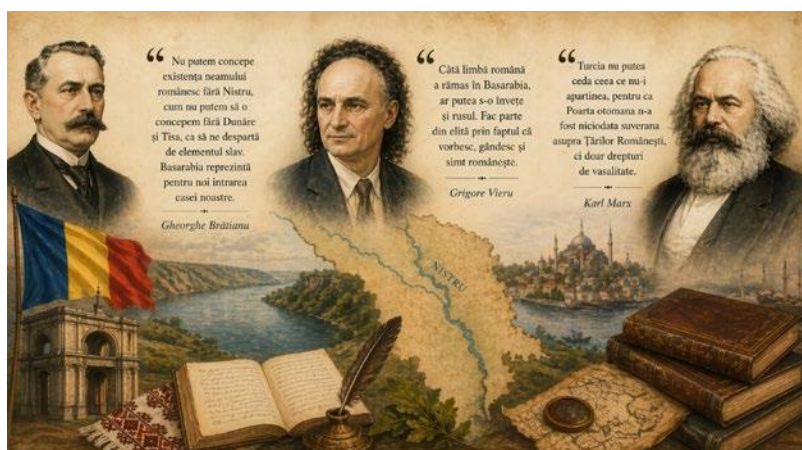
Activitatea nr. 2: Basarabia sub dominație țaristă – identitate și reziliență

SARCINA: Analizează contextul instaurării dominației imperiale ruse în Basarabia și explică impactul politicilor aplicate asupra identității, limbii și continuității populației, evidențiind formele de rezistență și valorile promovate.

1. Explică semnificația expresiilor *în calea răutăților* și *teatru de război* atribuite pentru Țările Române la sfârșitul secolului al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea.

2. Prezentați argumente 2-3 că Imperiul Otoman nu avea dreptul să cedeze teritoriul dintre Prut și Nistru în anul 1812, pornind de la cunoștințele acumulate anterior și de la opiniile marilor personalități:

3. Identifică principalele politici promovate de administrația imperială rusă. Completează tabelul:

Politică	Scop	Impact asupra populației	Impact asupra identității

4. Identifică forme prin care populația și-a păstrat identitate. Oferă exemple, pornind de la cunoștințele acumulate anterior și de la sursele propuse.

SURSA A: „Biserica veche, este sprijinită din toate părțile cu proptele de stejar ca să nu cadă și să fie înlocuită cu cogeamite lavră rusească cu o mulțime de clopotnițe, (...) de când a învățat și Dumnezeu Sfântul limba moscalilor în Basarabia. Nu vezi d-ta că biata limba noastră au scos-o și din sfânta biserică? Parcă ar fi un lucru necurat să zică omul *Doamne miluiește* și că Dumnezeu, prin *ucaz* împărătesc, nu mai înțelege decât *gospodi pomilui*”.

(Dumitru C. Moruzi, *Starostele Toader de la Dănuțeni (Basarabia)*)

SURSA B: Rusia sărbătorește răpirea Basarabiei și are pentru ce se bucura căci aproape jumătate din ea e hrănită cu pâinea din Basarabia. Dar românii basarabeni sunt siliți și dâșii să prăznuiască acest eveniment, pe cât de fericit pentru ruși, pe atât de nefericit pentru dâșii. Zic „nefericit” pentru că nu știu dacă este o mai mare nenorocire decât a fi silit de împrejurări ca – în calitate de român – să fii constrâns de a uita că ești român, spre a avea dreptul să trăiești liniștit în țara ta. Să fii silit să-ți crești și să-ți educi copiii numai în limba rusă, neavând nicio posibilitate să faci ceea ce ai dori din toată inima – ca să-i înveți și în românești - deoarece în toată Basarabia nu exista nicio școală românească, e de asemenea o mare nenorocire. [...] Cunoscut pe mulți din lumea cultă din Basarabia, care cu toate că nu știu bine limba românească, eu totuși îi consider de români buni, deoarece ei recunosc că trebuie să avem limba română, mai cu seamă în școlile primare, țin mult la țărani, îi protejează pretutindeni, dacă sunt judecători sau alte funcții, vorbesc cu țărani moldoveni limba de baștină. Dar toată nenorocirea constă în faptul că, din cauza absolutismului ce domnește în Rusia, îi mână pe acei care îndrăznesc să se manifeste ca români tocmai în fundul Rusiei sub prilej de a-i înainta în funcție și dându-le locuri mult mai bune”.

(D.C. Moruzi, *Pro Basarabia, ProRomânia. Scrisori deschise, Chișinău, 2021, p. 52-54*)

5. Explică care influențe din perioada dominației imperiale ruse se resimt și astăzi. De ce este importantă cunoașterea acestui trecut pentru identitatea actuală?
6. Imaginează-ți că trăiești în Basarabia în secolul al XIX-lea (funcționar, nobil, țăran, negustor, răzăș etc.). Scrie un mesaj în care explici cum îți păstrezi limba și identitatea.
7. Identifică 3 forme de reziliență manifestate de populația românească din Basarabia în perioada dominației țariste. Completează tabelul:

Forma de reziliență	Exemplu concret	Valori promovate
păstrarea limbii în familie și comunitate		
conservarea tradițiilor și obiceiurilor		
menținerea credinței și a vieții religioase		
transmiterea memoriei istorice		
solidaritatea comunitară		

8. Exprimă-ți opinia argumentat privind

- impactul dominației țariste asupra Basarabiei;
- rolul rezilienței în păstrarea identității și valorilor naționale.

Această activitate contribuie la înțelegerea impactului politicilor imperiale asupra identității și evidențiază rolul valorilor naționale în păstrarea continuității istorice. Elevii dezvoltă gândirea critică și conștientizează **importanța limbii, tradițiilor și solidarității în menținerea identității în contexte dificile.**

Clasa XII

Activitatea nr. 3: RSS Moldovenească între represiune, reziliență și afirmarea identității

SARCINA: Analizează impactul reinstaurării regimului comunist în RSS Moldovenească, al colectivizării forțate, foametei și deportărilor asupra populației, apoi explică modul în care comunitățile au manifestat reziliență, și-au păstrat identitatea și au contribuit, treptat, la apariția formelor de rezistență civică și de afirmare națională din anii 1988-1991.

1. 1.1. Analizează caricatura propusă și explică, pe scurt, contextul reinstaurării regimului comunist în RSS Moldovenească după cel de-al Doilea Război Mondial. În răspuns, valorifică elementele din imagine și cunoștințele dobândite anterior, referindu-te la:

- instaurarea controlului politic sovietic;
- colectivizarea forțată;
- foamea din anii 1946-1947;
- deportările și represiunile;
- controlul asupra educației, culturii și vieții publice.

1.2. Explică semnificația mesajului din caricatură, având în vedere contrastul dintre ideea de „eliberare” și realitățile trăite de populație în perioada sovietizării.

1.3. Analiza impactului asupra societății a evenimentelor/ procesele caracteristice procesului de instaurare regimului comunist RSS Moldovenească. Răspunde în 5-7 enunțuri, evidențiind și valorile afectate sau puse la încercare în această perioadă: libertatea, demnitatea umană, identitatea, solidaritatea și dreptul la memorie.

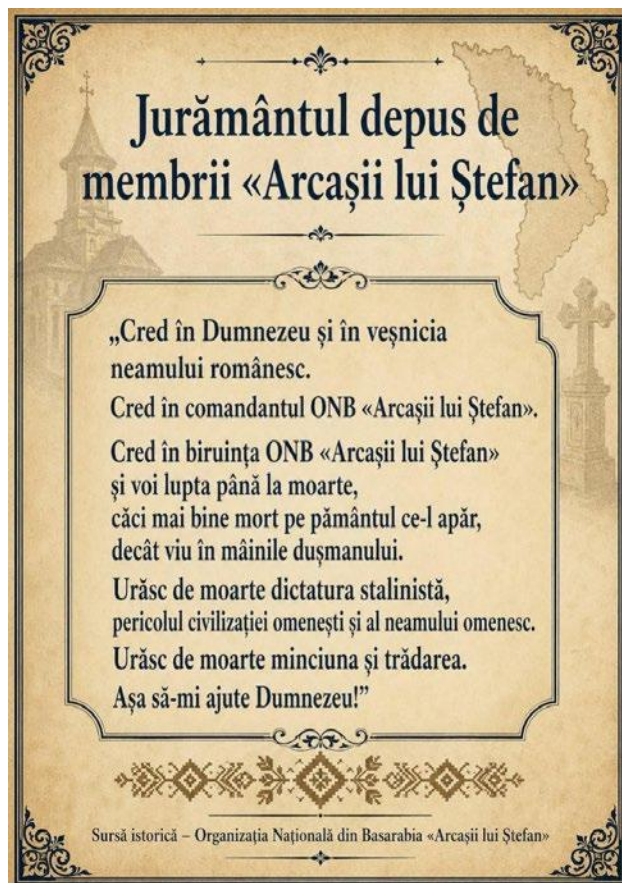
- 2. Determină formele prin care oamenii au încercat să depășească situațiile dificile din perioada sovietizării (de ex. sprijinul reciproc în familie și comunitate; păstrarea limbii și a tradițiilor; transmiterea memoriei prin familie; credința; adaptarea la noile condiții; păstrarea demnității în condiții de presiune; formele de rezistență organizată).**
- 3. Studiază suportul informațional despre Organizația Națională din Basarabia „Arcașii lui Ștefan” și fragmentul din jurământul depus de membrii acesteia.**

SUPORT INFORMAȚIONAL:

Arcașii lui Ștefan – denumirea completă Organizația Națională din Basarabia „Arcașii lui Ștefan” – a fost una dintre primele organizații antisovietice din Basarabia postbelică. Ea a fost înființată în anul 1945, în județul Soroca, de un grup de pedagogi și tineri intelectuali, printre care Vasile Bătrânac, Victor Solovei, Nicolae Prăjină, Teodosie Guzun, Anton Romașcan și elevul/ studentul pedagogic Nichita Brumă.

Inițial, membrii organizației discutau despre posibilitatea trecerii Prutului, însă ulterior gruparea a căpătat un caracter mai organizat, devenind o formă de rezistență antisovietică și de apărare a identității naționale. În anul 1947, autoritățile sovietice au descoperit organizația, care ajunsese să numere aproximativ 140 de membri.

Activitatea „Arcașilor lui Ștefan” reflectă rezistența unei părți a societății basarabene față de sovietizare, precum și atașamentul față de valorile identitare: limba română, memoria istorică, solidaritatea, demnitatea și libertatea.

- 3.1.** Identifică tipul de rezistență reprezentat de organizația „Arcașii lui Ștefan” și explică scopul acesteia.
- 3.2.** Selectează din jurământ două expresii care reflectă atașamentul față de credință, neam, demnitate sau libertate.
- 3.3.** Explică modul în care activitatea organizației reflectă reziliența comunității basarabene în fața sovietizării.
- 3.4.** Determină valorile promovate de membrii organizației: identitate, solidaritate, demnitate, libertate, credință, responsabilitate față de comunitate. Argumentează răspunsul.
- 3.5.** De ce memoria unor forme de rezistență precum Organizația „Arcașii lui Ștefan” este importantă pentru formarea conștiinței istorice și civice a tinerilor?
- 3.6.** Argumentează, printr-un exemplu din surse, afirmația: *Rezistența identitară este o formă de apărare a valorilor naționale.*
- 4.** Identifică valorile care au susținut comunitatea în această perioadă, de exemplu: reziliență; identitate; solidaritate; demnitate; responsabilitate; continuitate. Alege două valori și explică, prin exemple, cum s-au manifestat în viața oamenilor.
- 5.** Realizează un scurt interviu cu o persoană din familie sau din comunitate despre memoria perioadei sovietice, a deportărilor, foametei, colectivizării sau a mișcării de renaștere națională. Alege o persoană care poate povesti fie din experiență proprie, fie din ceea ce a auzit în familie sau în comunitate.

FIȘĂ DE INTERVIU MEMORIA PERIOADEI SOVIETICE

Interviu de istorie orală – Clasa a XII-a

Realizează un scurt interviu cu o persoană din familie sau din comunitate despre memoria perioadei sovietice, a deportărilor, foametei, colectivizării sau a mișcării de renaștere națională.

I. Date despre interviu

Aspect	Răspuns
Numele persoanei intervievate / inițiale	
Vârsta aproximativă	
Localitatea	
Relația cu elevul	
Data interviului	
Tema principală discutată	

II. Întrebări pentru interviu

Nr.	Întrebare	Răspunsul persoanei intervievate
1	Ce ai auzit în familie despre deportări, foamete sau colectivizare?	
2	Cum au reușit oamenii să meargă mai departe după aceste experiențe?	
3	Ce valori erau importante pentru familie și comunitate în acea perioadă?	
4	De ce este important să păstrăm memoria acestor evenimente?	

III. Observă și notează

După interviu, completează tabelul:

Ce eveniment / perioadă a fost menționată?	Ce dificultăți au trăit oamenii?	Cum au rezistat?	Ce valori se desprind din relatare?

IV. Reflecția elevului

Răspunde în 5-7 enunțuri:

Ce ai înțeles din acest interviu despre reziliența oamenilor și despre importanța memoriei istorice?

.....

.....

.....

.....

6. Analizează modul în care, în perioada sovietică, identitatea culturală a fost afectată, dar și păstrată. Răspunde:

- Ce rol a avut limba română în păstrarea identității?
- Cum au contribuit familia, tradițiile și cultura la rezistența identitară?
- De ce păstrarea limbii și a memoriei poate fi considerată o formă de rezistență?

7. Studiază fragmente din creația unor scriitori precum Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Leonida Lari sau alți autori care au promovat limba română, memoria istorică și identitatea culturală în RSS Moldovenească. Realizează sarcinile propuse:

7.1. Identifică mesajul principal transmis de textul literar analizat. Ce idei sunt exprimate despre limbă, neam, memorie, demnitate sau libertate?

7.2. Selectează 2-3 versuri / expresii relevante și explică semnificația lor în contextul epocii.

7.3. Determină valorile promovate prin textul literar: respectul pentru limba română, identitatea culturală, demnitatea, libertatea, memoria istorică, responsabilitatea față de neam.

7.4. Explică rolul literaturii în păstrarea identității naționale în perioada sovietică. De ce poezia, cântecul și cuvântul scris au devenit forme de rezistență culturală?

7.5. Argumentează afirmația: „Literatura a fost una dintre formele prin care societatea și-a păstrat limba, memoria și demnitatea.”

7.6. Imaginează-ți că participi la o întâlnire literară în anii renașterii naționale. Scrie un mesaj de 5-6 enunțuri despre importanța limbii române și a culturii pentru identitatea unei comunități.

8. Exprimă-ți opinia argumentată: Cum s-a trecut de la reziliența tăcută a comunității la rezistența civică și afirmarea identității naționale în anii 1988-1991? În răspuns, referă-te la: memorie; limbă; solidaritate; curaj civic; responsabilitate față de viitor etc.**9. Imaginează-ți că participi la un miting din anul 1989 pentru apărarea limbii române și afirmarea identității naționale. Redactează un mesaj în care să explici: ce înseamnă limba română pentru identitate; de ce este importantă mobilizarea civică; ce valori aperi prin participarea ta.****10. Explică de ce este important ca tinerii de astăzi să cunoască experiențele de represiune, reziliență și renaștere națională din RSS Moldovenească. Răspunde având în vedere: memoria istorică; respectul pentru limba română; responsabilitatea civică; solidaritatea; apărarea demnității și libertății.****11. Redactează un eseu istoric pe tema: Istoria RSS Moldovenești nu este doar o istorie a represiunii, ci și una a rezilienței, identității și curajului civic.**

Această activitate este importantă deoarece îi ajută pe elevi să înțeleagă perioada sovietică nu doar prin prisma represiunilor, ci și prin capacitatea comunității de a rezista, de a se adapta și de a-și păstra identitatea. Analiza colectivizării, foametei, deportărilor și controlului ideologic permite înțelegerea gravității traumelor istorice, dar și a formelor de solidaritate și continuitate care au susținut societatea.

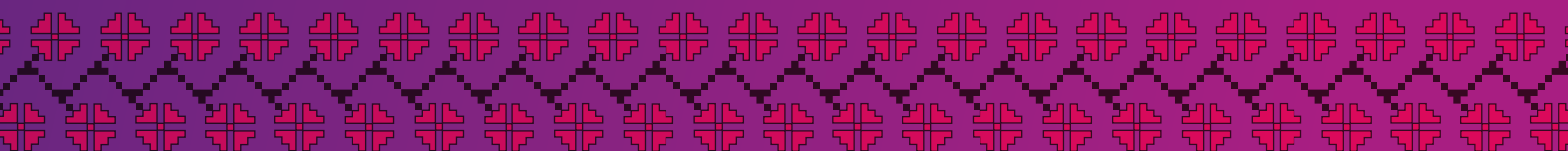
Prin legătura cu mișcarea de renaștere națională din anii 1988-1991, elevii observă cum memoria, limba, cultura și solidaritatea au contribuit la mobilizarea civică și la afirmarea valorilor naționale. Activitatea promovează valori precum **reziliența, identitatea, curajul, responsabilitatea și respectul pentru limba română, dezvoltând o conștiință istorică echilibrată și o atitudine civică activă.**

Capitolul VIII

Științe

Disciplina **ȘTIINȚE** prezintă elementele naturii și interacțiunile dintre acestea ca pe un sistem de relații: aerul, apa, solul, energia, fenomenele, plantele, animalele și oamenii, toate aflate într-un echilibru continuu. Elevul descoperă că nimic nu funcționează izolat, totul se află în interdependență și se supune unor reguli care mențin stabilitatea. Atunci când învață despre transformările apei, despre lumină și căldură, despre materiale și schimbările lor, precum și despre condițiile de viață ale plantelor, ale animalelor și omului, elevul nu acumulează doar informații, ci își formează o gândire orientată spre observare, analiză și responsabilitate. Mai mult, învață să înțeleagă cauzele și efectele, dar și consecințele acțiunilor asupra mediului înconjurător.

Legătura cu natura se construiește firesc, deoarece fiecare conținut studiat reflectă realități concrete de la mediul local către cel îndepărtat. Elevul ajunge să perceapă natura nu ca pe un decor, ci ca pe un sistem viu, în care fiecare element are un rol și contribuie la echilibrul general. Plantele, animalele, solurile, apele și peisajele nu sunt doar direcții de studiu, ci expresii ale identității spațiului în care trăiește. Astfel, cunoașterea mediului înconjurător local devine sursă de atașament și responsabilitate, iar protejarea mediului se transformă într-o formă de respect față de ceea ce avem, cu ce trăim. Astfel, protejarea mediului devine o responsabilitate asumată, bazată pe interes cognitiv, pe înțelegerea relației cauză-efect și pe interesul comun, iar relația cu spațiul în care trăiește capătă sens și valoare. Schimbările care au loc în natură cer însă mai mult decât înțelegere: ele solicită o implicare activă la nivel local, național și global, care nu mai poate fi amânată, și care presupune un efort comun. Pentru conservarea resurselor naturale naționale, dar și globale, și pentru asigurarea unei vieți durabile, este necesar un proces conștient de reflecție, urmat de decizii responsabile. Formarea comportamentelor ecologice presupune timp, exercițiu și consecvență. În acest context, școala devine un factor esențial în promovarea educației pentru sustenabilitate, contribuind la dezvoltarea unui comportament proactiv și la consolidarea responsabilității față de mediul natural și social.

Disciplina Științe, alături de celelalte discipline, oferă oportunități de formare a valorilor naționale prin activități de explorare și investigare, prin situații de învățare aplicate și prin valorificarea experiențelor cotidiene și autentice. Prin aceste activități, elevii învață să utilizeze responsabil resursele, să conștientizeze valoarea invențiilor și descoperirilor, să înțeleagă importanța alternativelor și să participe conștient la protejarea mediului localității natale și a țării.

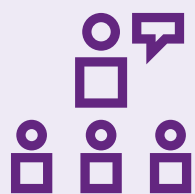
În acest fel, disciplina Științe devine un cadru explicativ și de formare a unui mod de acțiune responsabil, orientat spre echilibru, protecție și sustenabilitate.

Abordări didactice pentru integrarea valorilor naționale la disciplina Științe

Angela TELEMAN,
doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar

CICLUL PRIMAR

Clasa II

Unitatea de conținut: Plante cultivate și necultivate

Tehnica Găsește cuvântul-țintă.

Elevii au pe bancă imagini cu plante cultivate și necultivate, distribuite în prealabil (imaginile plantelor pot prezenta variațiuni, astfel încât mai mulți elevi pot avea imaginea aceleiași plante). Cadrul didactic descrie o plantă, iar elevul care o recunoaște ridică imaginea corespunzătoare. Imaginile nu sunt vizibile întregii clase. După identificare, elevii plasează imaginile la tablă.

Situația inițială:

„Sunteți detectivi ai naturii. Fiecare plantă ascunde un secret legat de Moldova. Ascultați indiciile și determinați despre ce plantă este vorba”:

- a)** „Este o plantă cultivată, înaltă, cu frunze lungi și verzi. Toamna formează știuleți plini de boabe galbene sau roșiatice. Din boabele ei galbene se face mămăliga, o mâncare tradițională la noi în Moldova. Această plantă hrănește oamenii din țara noastră de generații.” (Porumbul)
- b)** „Are frunze mici, verzi, și un miros plăcut. Este cultivată în grădini și este nelipsită de la sărbători și obiceiuri tradiționale. În cultura noastră, oamenii cred că aduce noroc, sănătate și protecție casei.” (Busuiocul)

- c) „Este o plantă cu spice aurii care se leagănă în vânt. Din boabele sale se face pâinea, aliment de bază și simbol important în cultura țării noastre.” (Grâul)
- d) „Este un copac care trăiește între 15-17 ani. Are frunze verzi și dă fructe roșii sau verzi, dulci sau acrișoare. Livezile cu acest copac există de mult timp în satele Moldovei.” (Mărul)
- e) „Crește în podgorii întinse pe dealurile Moldovei. Din fructele sale se fac sucuri și vin. Apare frecvent în cântece și povești populare.” (Vița-de-vie)

Sinteză:

Tehnica Triunghiul argumentelor. Elevii vor prezenta argumentele, având structura:

Această plantă este importantă pentru mine și pentru țara mea, deoarece...

Extindere:

Activitatea ludică Mesaj într-o sămânță. Elevii desenează o sămânță mare. În interiorul acesteia scriu un mesaj scurt despre modul în care vor avea grijă de plantele cultivate și necultivate. Mesajul trebuie să evidențieze respectul față de natură, importanța plantelor cultivate pentru hrană și rolul plantelor necultivate în menținerea echilibrului naturii.

Exemple:

- Voi îngriji plantele cultivate din grădină.
- Voi proteja florile și plantele din natură.
- Voi respecta munca oamenilor care cultivă plante.
- Voi învăța să deosebesc plantele cultivate de cele necultivate.
- Voi avea grijă de natura țării mele.

La final, elevii colorează sămânța și o lipesc pe un poster comun cu titlul: **Din semințe mici cresc fapte mari pentru Moldova!**

Prin activitatea prezentată pot fi valorificate valorile naționale ale Republicii Moldova precum: **respectul față de limba română, prețuirea tradițiilor și a patrimoniului cultural, precum și dezvoltarea sentimentului de apartenență la comunitate și la țară.** Prin identificarea plantelor cultivate și necultivate, elevii descoperă legătura dintre natură, viața oamenilor și tradițiile specifice din țara noastră. Ei înțeleg că plantele precum porumbul, grâul, busuiocul sau vița-de-vie au rol important în alimentație, tradiții și cultură, fiind prezente în viața de zi cu zi a oamenilor din Republica Moldova.

Sarcina de reflecție „Această plantă este importantă pentru mine și pentru țara mea, deoarece...” dezvoltă exprimarea în limba română, gândirea argumentativă și atitudinea de respect față de valorile și identitatea națională. Totodată, ea îl ajută pe elev să treacă de la simpla recunoaștere a unei plante la înțelegerea valorii ei pentru familie, comunitate și Republica Moldova.

Prin astfel de activități, elevii își dezvoltă atitudini de **grijă față de natură, respect față de tradițiile naționale și apreciere pentru valorile culturale ale țării.**

Clasa II

Unitatea de conținut: Insectele

Activitatea ludică *Adevărat sau fals.*

Elevilor li se propun afirmații pentru a fi validate ca adevărate sau false. Cadrul didactic enunță pe rând câte o afirmație, iar elevii bat din palme pentru cele adevărate. Enunțurile propuse sunt:

- Albinele fac parte din familia insectelor.
- Există numeroase specii de albine, unele fiind solitare, altele trăind în grupuri.
- Albinele trăiesc în roiuri.
- Oamenii s-au ocupat din cele mai vechi timpuri cu creșterea albinelor. Această îndeletnicire este cunoscută sub numele de apicultură.
- Locul, unde sunt crescute albinele, se numește prisacă sau stupină.
- În țara noastră, creșterea albinelor se practică de mult timp.
- Mierea, ceara și căpăcelele de fagure sunt produse obținute de la albine.
- În Moldova există multe tipuri de miere: de tei, de floarea-soarelui, de salcâm.
- Apicultorii au grijă ca populația țării noastre să beneficieze de miere și de alte produse apicole.
- Mierea din Moldova este exportată în Uniunea Europeană, ceea ce arată calitatea ei ridicată.

Sinteză. Activitatea *Cubul prietenos.*

Cadrul didactic pe fațetele unui cub scrie sarcinile:

- *Describe* albina.
- *Compară* activitatea în familia albinei cu cea a omului.
- *Asociază* munca albinei și a omului.
- *Explică* rolul albinei pentru natura țării noastre.
- *Argumentează* importanța apiculturii pentru cetățenii Republicii Moldova.

Extensie:

Cadrul didactic menționează că există mai multe minuni ale lumii. Și țara noastră are minuni. Elevii sunt îndemnați să identifice 7 „minuni” legate de insectele din Republica Moldova.

- Albinele sunt o minune, pentru că...
- Buburuzele sunt o minune, pentru că...
- Fluturii sunt o minune, pentru că...
- Furnicile sunt o minune, pentru că...
- Licuricii sunt o minune, pentru că...
- Greierii sunt o minune, pentru că ...
- Apicultorii sunt o minune pentru țara noastră, pentru că...

Această activitate contribuie treptat la formarea valorilor de **familie, comunitate și cooperare**, pornind de la observația modului de viață al insectelor. Elevul înțelege că, asemenea albinelor, oamenii din familie, clasă și comunitate cooperează pentru realizarea activităților cotidiene și pentru păstrarea tradițiilor locale.

Prin discutarea modului în care membrii familiei se ajută reciproc în activități precum pregătirea sărbătorilor, munca gospodărească sau activitățile comunitare, elevii conștientizează **importanța cooperării ca element specific vieții sociale din mediul lor cultural**.

Sarcina de sinteză îi ajută pe elevi să facă legătura dintre comportamentul insectelor și valorile trăite în familie, clasă și comunitate: grija față de ceilalți, respectul pentru muncă, solidaritatea și contribuția la binele comun. Astfel, activitatea dezvoltă **atitudini de responsabilitate și apartenență**, ajutând elevii să înțeleagă că o familie, o clasă, o localitate și o țară devin mai puternice atunci când oamenii cooperează și se sprijină reciproc.

Clasa II

Unitatea de conținut: Pădurea. Abordare situațională

Etapa imersiei.

Aplicarea tehnicii *Dacă aș fi... pădurar*. Elevii continuă enunțul, pornind de la: *Dacă aș fi pădurar, atunci pădurile Moldovei...*

Sinteză parțială:

- Cine are grijă de pădure și de ce ocrotirea ei este o datorie a tuturor celor care iubesc țara?
- Ce responsabilități ai avea dacă ai fi pădurar?
- Cum ai acționa pentru a proteja pădurea și viețuitoarele ei?
- Ce ai spune oamenilor care vin să se recreeze în pădure pentru a-i încuraja să o protejeze?
- Ce reguli ai promova pentru ca pădurea să rămână curată și vie, folositoare generațiilor viitoare?
- De ce pădurea este o bogăție a țării noastre?
- Cum arată un copil care își iubește țara și are grijă de pădurile ei?

Etapa aplicativă.

Citiți situația:

La ora de Științe, elevii sunt implicați într-un proiect cu tema „Prietenii pădurii”. În timpul activităților, ei observă că pădurea este adesea afectată de comportamente necorespunzătoare ale oamenilor și că viețuitoarele își pierd uneori habitatul.

Cum pot oamenii să acționeze pentru a proteja pădurea și viețuitoarele ei, astfel încât să arate că sunt buni cetățeni, că iubesc țara și că au grijă de binele tuturor?

Sinteza soluțiilor ar fi:

- Nu se face focul în pădure.
- Nu se rup plantele cu rădăcină.
- Nu distrugem cuiburile păsărilor ce la fac prin arbuști.
- În pădure poate fi pusă muzică pentru animale.
- Pădurea trebuie reînnoită de adulți.

Etapa de reflecție. Poți să te implici!

- Care dintre soluțiile oferite sunt pro pădure?
- Care dintre soluții ar putea dăuna viețuitoarelor din pădure?
- De ce pădurile trebuie reînnoite și conservate?
- Cum trebuie de procedat dacă oamenii trebuie să folosească lemnul pentru încălzire?
- Care este rolul pădurarului?
- Care este rolul nostru ca locuitori ai localității?
- Dacă fiecare copil ar deveni un adult responsabil, atunci pădurile ar fi...

Această activitate formează treptat valori precum **responsabilitatea comună, cooperarea, grija față de mediu și implicarea civică**. Elevul înțelege că protejarea pădurii este o responsabilitate a tuturor și se realizează prin acțiuni comune, nu individuale. Pădurea nu este doar un loc de plimbare sau recreere, ci o parte importantă a patrimoniului natural al Republicii Moldova, o bogăție care trebuie cunoscută, respectată și protejată.

Prin argumentarea soluțiilor și lucrul în echipă, elevii exersează cooperarea și asumarea deciziilor împreună. Totodată, ei dezvoltă o atitudine de grijă față de natură, înțelegând consecințele comportamentului uman asupra mediului.

Astfel, activitatea contribuie la **formarea unei atitudini responsabile față de mediul înconjurător și la dezvoltarea sentimentului de apartenență și grijă față de patrimoniul natural al țării**.

Clasa III

Unitatea de conținut: Apele Republicii Moldova

Tehnica Zilele săptămânii.

Citirea textului-suport.

O minune pentru Republica Moldova este *lacul Beleu*, situat pe cursul râului Prut, în lunca Prutului de Jos.

Este înconjurat de jur împrejur cu trestie, papură și cu plante incluse în Cartea Roșie: nufărul alb, broscărița creată, vița sălbatică. Lacul Belevu găzduiește bălănușul, găinușa de baltă, pescărușul, lopătarul, lebăda cucuiată, pelicanul, rața ș.a. Pot fi admirate reptilele: broasca țestoasă de baltă, șopârla de câmp, șarpele de apă, șarpele cu abdomen galben.

În apele lacului trăiește plătica-de-Dunăre, crapul, șalăul, țișănușul-bătrân, știuca.

Lacul oferă ascunzișuri pentru unele mamifere care consumă pește, cum ar fi: vidra, nurca, hermina, ondatra, castorul.

Lacul Belevu este unul dintre cele mai mari lacuri naturale din sudul țării noastre. Pentru a fi protejat, a fost creată Rezervația Științifică *Prutul de Jos*.

Ce putem face într-o săptămână, ca locuitori, pentru a păstra apele localității curate și frumoase?"

- Luni, _____.
- Marți, _____.
- Miercuri, _____.
- Joi, _____.
- Vineri, _____.
- Sâmbăta, _____.
- Duminica, _____.
- Săptămânal, _____.

Sinteză.

Ce putem întreprinde pentru alte locuri din Republica Moldova cunoscute care arată frumusețea țării noastre? Elevii formulează aprecieri pornind de la:

- Sunt mulțumit/mulțumită că _____.
- Sunt mândru/mândră, deoarece _____.
- Voi fi responsabil/responsabilă de _____.

Realizarea acestei activități contribuie la formarea unor valori esențiale precum **respectul față de patrimoniul natural al Republicii Moldova, mândria națională, responsabilitatea civică și grija față de binele comun**. Prin cunoașterea lacului Belevu, elevii înțeleg că Republica Moldova are locuri naturale valoroase, care merită cunoscute, apreciate și protejate. Ei învață că apa curată înseamnă viață, sănătate și frumusețe, iar protejarea ei este o formă concretă de respect față de țară.

Prin planificarea acțiunilor săptămânale de protejare a apelor, elevii își dezvoltă **capacitatea de a lua decizii responsabile și de a acționa conștient pentru reducerea poluării**. În același timp, ei își formează o atitudine de grijă față de natură, înțelegând impactul activităților umane asupra ecosistemelor acvatice.

Clasa III

Unitatea de conținut: Relieful Republicii Moldova

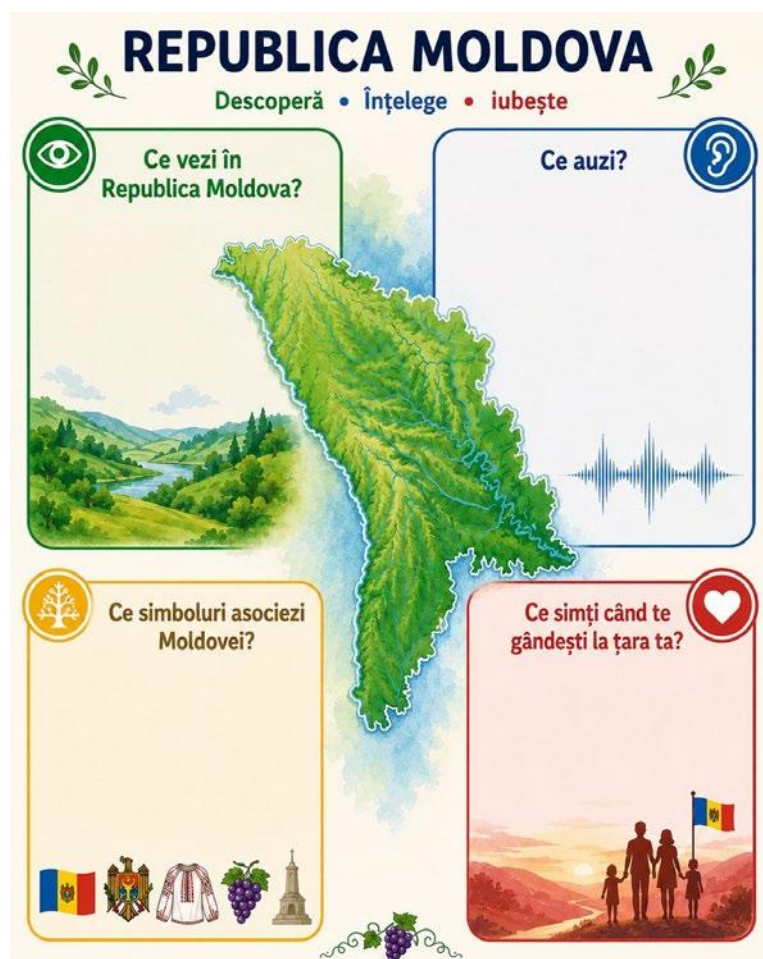
Tehnica Harta senzorială a Republicii Moldova.

Cadrul didactic anunță elevii că vor cerceta Republica Moldova, țara natală, nu doar din cărți sau manuale, ci și cu ajutorul simțurilor.

Elevii vor fi aranjați în cerc, iar în centrul cercului va fi harta Republicii Moldova. Fiecare elev trebuie să scrie sau să deseneze pe hartă un lucru pe care îl asociază cu țara în care trăiește.

Li se oferă câteva categorii de idei ca punct de plecare, fără a le da prea multe detalii:

- **Ce vezi în Republica Moldova?** (sate, orașe, dealuri, vii, livezi, râuri, oameni)
- **Ce auzi în țara ta?** (muzică populară, limba vorbită, cântecul păsărilor, sunetul naturii)
- **Ce simboluri asociezi Moldovei?** (mămăligă, plăcinte, struguri, mere, miere, sarmale)
- **Ce simți când te gândești la țara ta?** (căldură, liniște, dor, bucurie, apartenență)

Discuția de sinteză.

Profesorul atrage atenția elevilor asupra hărții create. Adresează următoarele întrebări:

- De ce ați ales să desenați acest simbol aici?
- Ce vă spune acest element despre Republica Moldova?
- Care sunt locurile sau lucrurile care fac țara noastră frumoasă?
- Ce cunoașteți despre al optulea ca mărime din lume gigantul subteran peștera „Emil Racoviță”? Dar despre Suta de Movile?
- Ce numim Everestul Moldovei?
- Ce legătură există între natură, oameni și tradițiile din Moldova?

Extindere. Tehnica 3-2-1.

Cadrul didactic îndeamnă elevii să propună:

- 3 locuri pe care și-ar dori să le viziteze în Republica Moldova;
- 2 personalități marcante care au dus faima țării peste hotare;
- 1 simbol al Republicii Moldova pe care îl consideră important.

Activitatea contribuie la **formarea sentimentului de apartenență și a respectului față de Republica Moldova**, prin explorarea ei cu ajutorul experienței personale. Elevii descoperă că țara lor înseamnă locuri, tradiții, simboluri și valori care definesc identitatea națională.

Prin realizarea „Hărții senzoriale”, elevii își dezvoltă capacitatea de observare, asociere și exprimare creativă, precum și spiritul de colaborare.

Discuția de sinteză îi ajută să înțeleagă legătura dintre natură, oameni și cultură, iar tehnica „3-2-1” consolidează reflecția personală și mândria față de valorile Republicii Moldova.

Clasa III**Unitatea de conținut: Protecția resurselor naturale****Exercițiul.**

Completarea tabelului.

Resursa naturală	Localitatea	Produsul obținut	Întrebuintarea
Tei			
Floarea-soarelui			Alimentație
Argilă			
Petrol			
Nisip			Construcții
Gresie (piatră de Cosăuți)			

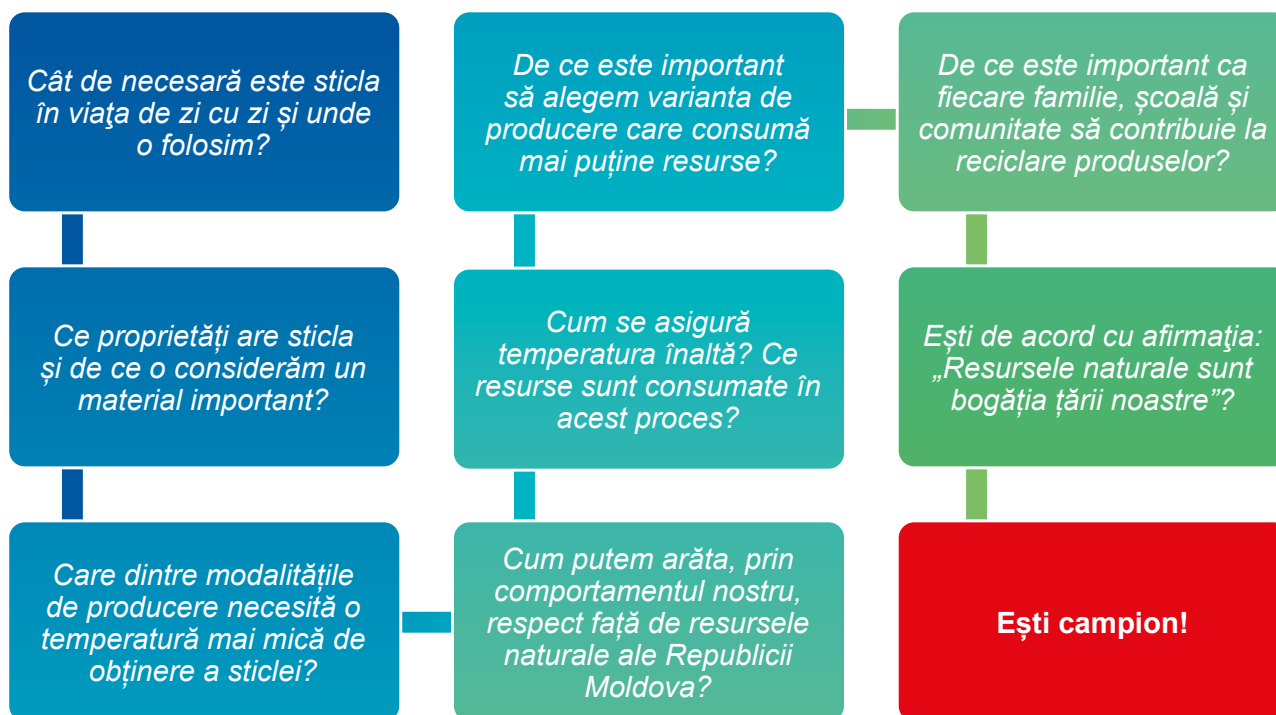
AFLĂ MAI MULT!

În Republica Moldova se găsesc resurse naturale valoroase, care susțin viața oamenilor, activitatea comunităților și dezvoltarea țării. Printre acestea se numără argila, nisipul, piatra de Cosăuți, printre care și *nisipul cuarțat*, utilizat la producerea sticlei. Acest tip de nisip reprezintă o bogăție a subsolului local și constituie materia primă esențială în industria sticlei.

Procesul de obținere a sticlei din materii prime necesită însă cupatoare care funcționează la temperaturi foarte ridicate, ceea ce implică un consum semnificativ de resurse energetice. În schimb, reciclarea sticlei se realizează la temperaturi mai reduse, permițând economisirea resurselor, reducerea risipei și protejarea mediului.

Tehnica Cursa întrebărilor.

Elevii, organizați pe grupuri, vor răspunde la întrebări prin activitate în cerc.

Sinteză: Tehnica Ce s-ar întâmpla?

Elevii vor răspunde la următoarele întrebări:

- Ce s-ar întâmpla dacă Republica Moldova nu ar avea nisip, dar doar piatră de Cosăuți?
- Ce s-ar întâmpla dacă toți oamenii ar recicla și ar avea grijă de natură?
- Ce s-ar întâmpla dacă nu am avea floarea-soarelui sau teiul din țara noastră?
- Ce s-ar întâmpla dacă oamenii nu ar folosi responsabil resursele țării?
- Ce s-ar întâmpla dacă fiecare elev ar spune „Eu am grijă de țara mea”?

Extindere: Activitatea ludică: Semaforul naturii.

Elevii participă la un joc de decizie rapidă în care învață cum să protejeze resursele naturale ale Republicii Moldova (apa, solul, plantele, pădurile, pietrele, nisipul). Jocul folosește două din culorile semaforului pentru a diferenția intențiile pronatură. Elevii reacționează rapid, ridicând mâna.

Regulile jocului:

- respect față de natură (acțiune corectă, de protejare a resurselor naturale);
- risc pentru natură (acțiune greșită, care duce la risipă sau poluare).

- Închid apa când mă spăl pe dinți.
- Arunc gunoaie în râu sau lac.
- Reciclez sticla și hârtia.
- Irosesc apa fără rost.
- Protejiez izvoarele și râurile din Republica Moldova.
- Mă bucur și sunt mândru de resursele naturale ale țării mele.
- Ud plantele cu grijă, fără risipă de apă.
- Rup plantele din natură fără motiv.
- Folosesc resursele naturale cu grijă.
- Ajut familia să păstreze natura curată.

La final, elevii completează oral un enunț: *Aleg ACUM să am grijă de Moldova pentru că...*

Această activitate contribuie, în timp, la formarea unor valori esențiale precum **mândria națională, curiozitatea, cooperarea și angajamentul față de binele comun**. Elevul descoperă că resursele naturale ale Republicii Moldova și modul lor de utilizare reprezintă un motiv de apreciere și respect față de propria țară, iar cunoașterea acestora devine sursă de interes și explorare.

Prin argumentarea soluțiilor, elevii își dezvoltă curiozitatea științifică și capacitatea de a lua decizii împreună, învățând să valorifice informațiile pentru a alege soluții eficiente și responsabile. În același timp, ei își formează o **atitudine de grijă față de resurse și față de mediul înconjurător, înțelegând impactul acțiunilor umane**.

Implicarea în discuții și formularea de concluzii îi ajută să își asume responsabilitatea față de comunitate și să înțeleagă că fiecare contribuție contează în protejarea și valorificarea inteligentă a resurselor comune.

Clasa III

Unitatea de conținut: Locul Republicii Moldova pe hartă

Sarcina de învățare.

Observarea hărții Republicii Moldova.

Text-suport:

Republica Moldova este situată în sud-estul Europei. Țara noastră se învecinează la vest cu România, iar la nord, est și sud – cu Ucraina.

Republica Moldova este locul în care trăim, învățăm, creștem și ne construim viitorul. De aceea, este important să-i cunoaștem așezarea, vecinii, simbolurile și lucrurile care o fac unică.

- *Colorează*, utilizând culorile drapelului țării, teritoriul Republicii Moldova.
- *Colorează* cu verde teritoriul ce reprezintă vecinătatea cu Ucraina.
- *Colorează* cu galben teritoriul ce reprezintă vecinătatea cu România.
- *Scrie* 3 lucruri frumoase sau valoroase despre Republica Moldova pe care ai dori să le afle un copil venit pentru prima dată în țara noastră.
- *Scrie* mesaj de bun venit pentru cei care vizitează pentru prima dată Republica Moldova.
- *Explică*, în 2–3 enunțuri, de ce este important să cunoaștem unde se află Republica Moldova și cine sunt vecinii ei.

Această activitate contribuie la formarea **respectului față de țară, față de simbolurile naționale și la valorizarea identității naționale**. Prin raportarea la hartă, elevul nu doar localizează Republica Moldova, ci începe să înțeleagă că face parte dintr-un spațiu concret, cu granițe, vecini, simboluri și repere proprii.

Utilizarea culorilor drapelului dezvoltă familiarizarea afectivă cu simbolurile naționale, iar formularea unui mesaj pentru vizitatori transformă elevul din simplu observator în **mic promotor al imaginii țării sale**. În acest mod, activitatea cultivă **mândria de apartenență, respectul pentru Republica Moldova și disponibilitatea de a vorbi frumos, responsabil și convingător despre propria țară**.

Clasa IV

Unitatea de conținut: Simțurile

Investigația constatativă: Cum pot afla?

- ▶ De ce este nevoie? Covor moldovenesc.
- ▶ Cum procedăm?

- Observați covorul moldovenesc și precizați ce informații puteți obține despre acesta utilizând simțul văzului.
Explicați ce elemente din natură sunt reprezentate.
- Atingeți covorul moldovenesc și precizați ce informații puteți obține utilizând simțul pipăitului.
Descrieți textura lui (moale, aspră, groasă, fină).
- Imaginați-vă că vă aflați într-o casă unde se țese un covor și precizați ce sunete puteți auzi.
Explicați ce vă spun aceste sunete despre munca și cooperarea oamenilor.
- Imaginați-vă mirosul unui covor moldovenesc și precizați ce informații puteți obține utilizând simțul mirosului.
Spuneți cu ce mirosuri din natură sau din casă le asociați.
- Imaginați-vă că acest covor se află într-o casă tradițională și precizați ce gusturi sau bucate ați asocia cu acel loc.
Explicați ce vă sugerează acestea despre tradițiile moldovenești.

AFLĂ MAI MULT!

Moldova este cunoscută în întreaga lume ca țară cu tradiții. Artă populară este reprezentată de o bogată varietate de genuri și tipuri. Aici, în țara noastră, care se îndreaptă spre lumea modernă, puteți vedea femeii care țes covoare tradiționale, folosind tehnicile transmise de la o generație la alta. Covorul moldovenesc nu este doar un obiect de decor, ci o poveste țesută cu fire, culori și simboluri.

Muzeul Național de Etnografie și Istorie naturală are cea mai reprezentativă colecție de covoare moldovenești. După caracterul ornamentării și tehnica confecționării covoarele sunt de câteva tipuri: covoare mari de perete (scoarță, covor, ungher, război, chilim, rumbă, polog), covoare înguste care se atârnau pe perete de asupra laviței (păretar, lat, drum de perete, pilcă), covor pentru așternerea laviței sau patului (lăicer, cergă, nițurcă, șatrancă).

Covorul moldovenesc este o comoară a patrimoniului cultural. El ne arată că frumusețea poate fi creată prin răbdare, muncă, gust artistic și dragoste față de casă, familie și țară.

Sinteză. Tehnica **Declar lumii întregi.**

Ce ai declara lumii întregi?

- Declar lumii întregi că simțurile permit...
- Declar lumii întregi că covoarele moldovenești sunt pentru mine...
- Declar lumii întregi că aceste covoare sunt valoroase pentru poporul nostru, deoarece...

Prin explorarea covorului moldovenesc cu ajutorul simțurilor, elevul intră în contact direct cu un element autentic al patrimoniului cultural, descoperind frumusețea și semnificația creațiilor tradiționale. Astfel, el învață să observe atent, să descrie corect în limba română și să interpreteze ceea ce percepe, valorificând limbajul ca mijloc de exprimare a culturii naționale.

Activitatea dezvoltă nu doar vocabularul și exprimarea, ci și atașamentul față de patrimoniul cultural al Republicii Moldova. Elevii înțeleg că tradițiile nu aparțin doar trecutului, ci pot fi cunoscute, apreciate și duse mai departe de fiecare generație.

Formularea concluziilor de tip „Declar lumii întregi” contribuie la **transformarea elevului într-un promotor al valorilor naționale, consolidând sentimentul de apartenență, mândria față de Republica Moldova și responsabilitatea de a păstra și transmite mai departe patrimoniul cultural național.**

Clasa IV

Unitatea de conținut: Planeta Pământ

Tehnica **Poveste fără sfârșit.**

Cadrul didactic oferă propoziția de început. Elevii, pe rând completează cu câte un enunț, astfel încât să construiască o poveste despre planeta Pământ.

Planeta Pământ este locul în care trăiește și țara noastră...

Structurați un plan de acțiuni pentru a avea o planetă verde, ținând cont de:

- Activități în care se pot implica copii;
- Activități pe care le pot realiza adulții.

Perioada	Activitatea	Persoanele implicate

Sinteză. Tehnica *Ipostaze ale verbului A fi*:

Planeta Pământ **este** _____

Planeta Pământ **ar fi** _____

Republica Moldova **fiind** _____

Cetățenii țării noastre **vor fi** _____

Eu **sunt** pentru _____

Extindere. Tehnica *Cum ai reacționa, dacă...*

Elevii răspund la întrebările pe care le acordă cadrul didactic.

- Cum ai reacționa dacă un coleg îți spune că are grijă doar de curtea sa, iar strada aparține doar localității?
- Cum ai reacționa dacă un coleg solicită amenajarea unei parări pentru biciclete la școală?
- Cum ai reacționa dacă ai afla că sunt copii care iubesc țara și sunt mândri de Republica Moldova?

Această activitate contribuie la formarea unei atitudini responsabile față de Republica Moldova ca parte a lumii comune. Elevii înțeleg că planeta este casa tuturor oamenilor, iar țara lor este locul apropiat pe care îl pot cunoaște, iubi și proteja prin fapte concrete.

Prin construirea poveștii despre planeta Pământ și raportarea la ideea de apartenență la un spațiu comun, elevul înțelege că Republica Moldova este parte a unei lumi mai mari, în care fiecare țară are un rol și o responsabilitate. Astfel, se dezvoltă sentimentul de **identitate națională**, **respectul față de propria țară** și **conștientizarea importanței cooperării la nivel global**.

Elaborarea planului de acțiuni pentru o planetă verde contribuie la formarea unei atitudini responsabile față de mediu și față de binele comun, evidențiind rolul fiecărei persoane în protejarea resurselor planetei și în susținerea unui viitor sustenabil.

Clasa IV

Unitatea de conținut: Diversitatea naturii

Tehnica Dezleagă nodul.

Din timp, învățătorul pregătește un fular, pe care leagă atâtea noduri, câte sarcini se vor da elevilor:

- Spuneți 3 corpuri vii care au locul de trai în localitatea ta;
- Enumerați 3 corpuri nevii obținute prin meșteșugurile tradiționale;
- Propuneți 3 materiale naturale prin care se reprezintă Moldova;
- Spuneți denumirile a 3 animale care sunt simboluri pentru cetățenii Republicii Moldova;
- Enumerați 3 plante folosite în mâncarea tradițională din țara noastră.

Sinteză. Realizarea activității: Ce poți face cu patru cuvinte?

Elevii scriu patru cuvinte-cheie la lecție și formulează un mesaj ecologic despre protejarea animalelor și plantelor din Republica Moldova.

Extindere. Jocul discuției.

Fiecare elev primește trei carduri de diferite culori, pe care le utilizează pe parcursul discuției. Elevii trebuie să joace fiecare card o singură dată, dar pot juca cardul cu întrebări de mai multe ori după ce au utilizat alte carduri.

- Cardul **albastru** AM DESCOPERIT: fiecare elev va enunța o informație știută despre plantele și animalele din Republica Moldova;
- Cardul **galben** ÎNTREB: elevii formulează întrebări despre plantele și animalele din Republica Moldova. Se răspunde la toate întrebările adresate.
- Cardul **roșu** APRECIEZ: elevii fac legături între ceea ce au învățat și ceea ce știau deja despre plantele și animalele din Republica Moldova prin experiențe personale, observații, alte lecții.

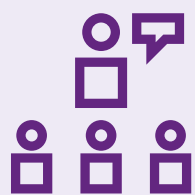
Realizarea acestor activități contribuie la **formarea respectului față de natura Moldovei, responsabilitatea față de mediu și mândria de a aparține țării.**

Prin tehnica „Dezleagă nodul”, elevii își consolidează cunoștințele despre elemente reprezentative ale Republicii Moldova — viețuitoare, materiale naturale, meșteșuguri și simboluri — dezvoltând astfel sentimentul de apartenență și respect față de valorile țării.

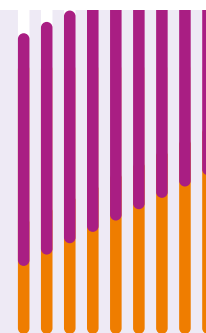
Sinteza prin metoda „Ce poți face cu patru cuvinte?” îi ajută să exprime mesaje ecologice simple despre protejarea plantelor și animalelor, formând o atitudine responsabilă față de patrimoniul natural național.

Extinderea prin „Jocul discuției” susține comunicarea, reflecția și cooperarea, contribuind la înțelegerea faptului că natura Republicii Moldova este o valoare comună, care trebuie cunoscută, prețuită și protejată prin implicarea fiecăruia.

CICLUL GIMNAZIAL

Clasa V

Unitatea de conținut: Un mediu protejat – un viitor durabil

Tehnica Presupuneri.

Situație inițială: *Ora Pământului, care se desfășoară anual, de obicei la sfârșitul lunii martie (într-o sâmbătă seara). Este o acțiune globală în care oamenii sting luminile timp de o oră pentru a atrage atenția asupra protecției mediului. În satul Iurcenii, raionul Nisporeni, există tradiția ca localnicii să se adune în centrul satului pentru a marca această acțiune. Se preocupă de viitorul copiilor, localitatea lor, țara și planetă!*

Continuarea enunțurilor:

- Presupun că această acțiune vizează...
- Presupun că țara noastră participă...
- Presupun că astfel de tradiții ar asigura țării noastre...
- Presupun că eu pot contribui la desfășurarea de succes a acestei acțiuni...

Problematizare.

Realizați, colectiv, un sondaj de opinie privind *Ora Pământului* în rândul colegilor, membrilor familiei și altor persoane din comunitate. Notați răspunsurile și stabiliți cât de cunoscută și importantă este această acțiune pentru *comunitate, țară, planetă*.

Persoana	Știe despre Ora Pământului (da/nu)	Participă	Cum participa

Prezentarea rezultatelor sondajului.

Sinteză. Tehnica: Probarea cu fapte.

- părerea mea este că această acțiune globală ...
- eu știu că pentru Țara mea ...
- vreau ca cetățenii țării mele ...
- noi putem demonstra că ...

Extindere.

Imaginați-vă că luminile s-au stins pentru Ora Pământului. Este liniște. Aveți un minut să vă gândiți la planetă, la Moldova și la localitatea ta.

Continuarea ideilor:

- Când se sting luminile, eu mă gândesc la ...
- Planeta are nevoie de oameni care ...
- Republica Moldova ar fi mai verde dacă ...
- În localitatea mea, putem începe cu ...

Implicarea comunității în acțiuni de protecție a mediului și respectul față de inițiativele locale și globale constituie fundamentul acestei activități.

Prin tehnica „Presupuneri”, elevii înțeleg importanța „Orei Pământului” ca acțiune globală și rolul comunității din satul Iurcenii în promovarea responsabilității față de mediu. Astfel, se dezvoltă conștientizarea legăturii dintre acțiunile locale și protejarea planetei.

Realizarea sondajului de opinie contribuie la **dezvoltarea comunicării în limba română, a colaborării și a spiritului civic**. Prin reflecție, elevii formulează concluzii bazate pe date reale și își formează o **atitudine responsabilă față de mediu și binele comun**.

Clasa V

Unitatea de conținut: Corpurile. Proprietățile corpuri

Activitatea ludică Treci de partea mea.

Un elev/O elevă spune o constatare privitor la un aspect ce vizează durabilitatea resurselor naturale ale țării și îndeamnă colegii să accepte acest îndemn.

De ex. *O mie de kilograme de hârtie reciclată echivalează cu salvarea de la tăiere a 17 arbori din care s-ar produce hârtie nouă.*

Îndemnul: Folosim în familie rațional hârtia. Va îndemn să treceți de partea mea. Colegii din clasă ridică mâna dacă sunt de acord.

Sinteză. Activitatea Obiectul meu responsabil.

Alegeți un obiect din ghiozdan, clasă sau casă și completați:

- Obiectul ales: _____
- Materialul din care este făcut: _____
- Proprietăți: _____
- Cum îl folosesc responsabil: _____
- Cum poate familia mea să reducă risipa acestui material: _____

La final. Se face lista obiectelor responsabile.

Extindere. Activitatea Am dreptul la...

Cadrul didactic le spune elevilor că toată lumea are drepturi și obligații. Elevii își imaginează că Republica Moldova „vorbește” și spune de ce are nevoie pentru a rămâne verde și bogată în resurse naturale.

- Țara mea are dreptul la _____.
- Râurile Moldovei au dreptul la _____.
- Pădurile Moldovei au dreptul la _____.
- Animalele din țara mea au dreptul la _____.
- Localitatea mea are dreptul la _____.
- Planeta Pământ are dreptul la _____.

La final, elevii concluzionează: Mi-i dragă țara mea prin...

Valorile de **familie, comunitate și cooperare**, exprimate prin **respectul pentru opiniile celorlalți, implicarea în activități comune și asumarea responsabilității față de resursele utilizate**, constituie fundamentul acestei activități.

Prin tehnica „Treci de partea mea”, elevii își exprimă opiniile și își argumentează poziția în fața colegilor, învățând să comunice, să asculte și să respecte puncte de vedere diferite. Astfel, se dezvoltă capacitatea de cooperare, schimbul de idei și înțelegerea faptului că deciziile individuale influențează comunitatea.

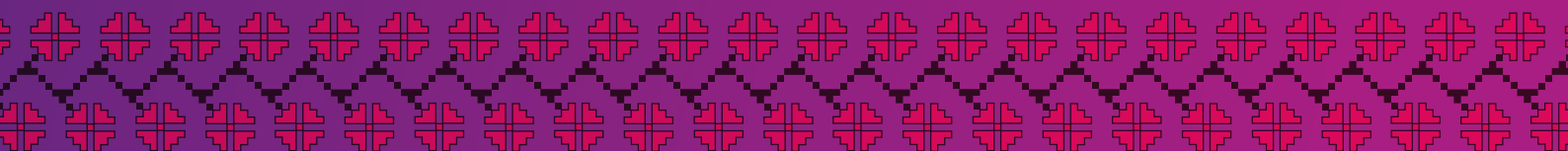
Activitatea contribuie la **formarea unei atitudini responsabile față de mediul înconjurător și față de utilizarea resurselor**, elevii conștientizând importanța acțiunilor comune în protejarea naturii și în susținerea unui comportament responsabil în familie și comunitate.

Capitolul IX

Limba străină

LIMBA STRĂINĂ este una dintre primele ferestre prin care copilul învață să privească lumea de dincolo de propriul spațiu familiar. Ea îl apropie de alte sunete, alte cuvinte, alte moduri de a gândi și de a exprima realitatea. Dar această deschidere spre lume nu înseamnă îndepărtare de sine. Dimpotrivă, în contact cu alte limbi și culturi, copilul începe să înțeleagă mai clar cine este, de unde vine și ce îl definește.

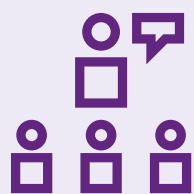
În acest sens, Limba străină I și II nu este doar un instrument de comunicare, ci și un spațiu de reflecție asupra propriei identități. Atunci când elevul învață să vorbească despre familia sa, despre locul în care trăiește, despre tradiții, sărbători, simboluri, oameni și valori în altă limbă, el nu doar traduce cuvinte. El învață să își prezinte propria lume altora. Învață să își vadă cultura cu ochi noi și să o așeze în dialog cu alte culturi, fără a o pierde, fără a o diminua, ci înțelegând-o mai profund. Pentru profesor, această perspectivă schimbă sensul predării limbilor străine. Fiecare dialog, fiecare text, fiecare exercițiu de exprimare poate deveni o ocazie de a construi punți între identitatea elevului și diversitatea lumii. Corelația dintre valorile naționale și predarea limbilor străine se înscrie firesc în paradigma educației plurilingve și pluri/interculturale. În acest cadru, învățarea unei limbi străine nu presupune doar acumularea de vocabular și reguli gramaticale, ci formarea unei competențe mai largi: capacitatea elevului de a trece dintr-un univers cultural în altul, de a interpreta sensuri, de a media între limbi, experiențe și perspective. Elevul nu devine doar vorbitor al unei limbi străine, ci un participant conștient la dialogul dintre culturi. Prin disciplina Limba străină, valorile naționale pot fi integrate firesc, fără rigiditate și fără suprasolicitarea conținuturilor. Ele pot apărea în teme despre familie, comunitate, sărbători, locuri natale, simboluri, natură, solidaritate, respect, responsabilitate și cooperare. Limba străină nu îl îndepărtează de acasă, ci îl ajută să ducă „acasă” mai departe, în dialog cu ceilalți.

Abordări didactice pentru integrarea valorilor naționale la disciplina Limba străină I și II

Ion GUȚU,
doctor, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din
Moldova, coordonator de curriculum pentru limbile străine I și II,
expert național și internațional în educație

CICLUL PRIMAR NIVELUL A1

Classes IIe-IVe

ACTIVITÉ 1. Le Mărțișor – une belle tradition de la République de Moldova

En République de Moldova, le 1er mars est une fête spéciale. Cette fête s'appelle *Mărțișor*. Les enfants offrent un petit objet rouge et blanc aux parents, aux amis et aux professeurs.

Le mărțișor est un symbole du printemps, de la joie et de l'identité culturelle de notre pays. Les gens disent: "Bonne fête du Mărțișor!". Le Mărțișor est une tradition importante dans notre pays. Il nous rappelle la famille, le respect et la beauté des traditions moldaves.

EXERCICES

1. Donne la bonne réponse:

Le Mărțișor est une fête de:

- a) l'été
- b) l'hiver
- c) du printemps

2. Vrai ou Faux?

- a) Le Mărțișor est une fête en hiver.
- b) Le Mărțișor est une tradition en Moldova.

- c) Les enfants offrent un objet bleu et vert.
- d) Le Mărțișor est un symbole du printemps.

3. Complète la phrase:

Le Mărțișor est rouge et _____

4. Réponds à la question:

Que disent les gens le 1er mars? _____

5. Associe les mots avec les images:

- a) rouge →
- b) blanc →
- c) printemps →

6. Dis:

À qui offres-tu un mărțișor? Pourquoi?
(Ex: J'offre un mărțișor à ma maman, parce que...)

Acest exercițiu dezvoltă *competența plurilingvă și pluriculturală* din noul **Curriculum la Limba străină I și II** prin integrarea valorii **tradițiilor naționale** într-un context comunicativ accesibil elevilor de nivel A1.1/clasa 2-a. Prin utilizarea unui text simplu despre *Mărțișor*, elevul intră în contact cu un simbol identitar specific Republicii Moldova, exprimat în limba franceză, o legătură firească între **identitatea națională** cu competența de comunicare într-o limbă străină. Elevul învață că tradițiile nu sunt doar obiceiuri, ci expresii ale identității naționale, pe care le poate transmite și promova.

ACTIVITÉ 2. Chișinău, ma capitale

Chișinău est la capitale de la République de Moldova. C'est une ville belle et verte. Dans la ville, il y a des parcs, des rues et des monuments. Le parc Ștefan cel Mare est très connu. Ștefan cel Mare est une personnalité historique importante de notre pays. Le parc nous parle de l'histoire et de la mémoire nationale. Les familles se promènent dans la ville et dans le parc. Chișinău est une ville très hospitalière.

EXERCICES

1. Réponds aux questions:

Comment est la ville de Chișinău? _____

Comment est le parc Ștefan cel Mare? _____

Qui est Ștefan cel Mare? _____

2. Vrai ou Faux?

a) Chișinău est la capitale de la Roumanie.

b) Chișinău est une ville verte.

c) Chișinău n'a pas de parcs.

d) Les familles se promènent dans la ville.

3. Complète les phrases:

Chișinău est une capitale _____

Dans la ville, il y a des _____ et des monuments.

4. Associe les mots avec les images:

a) capitale →

b) parc →

c) familles →

5. Complète:

J'habite à _____.

Ma ville est _____.

6. Dis:

Pourquoi aimes-tu ta ville?

Que fais-tu pour garder ta ville propre et belle?

(ex: Je ne jette pas de papiers...) **Présente Chișinău à un ami étranger:**

Bonjour ! Je viens de la République de Moldova. Ma capitale est Chișinău. C'est une ville _____. Il y a _____ et _____.

7. Termine:

Je suis fier/fière de Chișinău parce que _____.

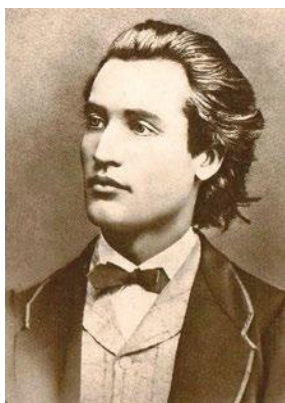
Acest exercițiu dezvoltă *competența plurilingvă și pluriculturală* prin integrarea valorii **identității naționale, apartenenței civice și responsabilității față de spațiul public**. Prin textul despre Chișinău, elevul învață să prezinte, în limba franceză, capitala Republicii Moldova ca un reper important al țării: un oraș verde, frumos, foarte ospitalier, cu parcuri, monumente și locuri de promenadă pentru familii. Activitatea nu dezvoltă doar vocabularul de bază în limba franceză, ci și relația afectivă a elevului cu spațiul național. Elevul înțelege că o capitală nu este doar un oraș mare, ci un loc care reprezintă țara, istoria, cultura

și oamenii ei. Menționarea parcului **Ștefan cel Mare** permite conectarea lecției cu **memoria istorică și cu respectul față de personalitățile care fac parte din patrimoniul național**.

La fel, activitățile propuse dezvoltă: *competența lingvistică*, prin utilizarea vocabularului de bază (oraș, parc, monument); *competența sociolingvistică*, prin descrierea mediului familiar; *competența pragmatică*, prin formularea de răspunsuri simple și propoziții scurte despre realitatea imediată. Prin activitățile suplimentare, elevul reflectează asupra rolului său în comunitate și asupra comportamentelor responsabile în spațiul public.

ACTIVITÉ 3. À la bibliothèque

- Bonjour, Madame la bibliothécaire.
- Bonjour ! Que veux-tu ?
- Je veux des livres et des poésies.
- Très bien. Tu aimes lire ?
- Oui, j'aime beaucoup lire.
- Je te propose des poésies de Mihai Eminescu et de Grigore Vieru. Ce sont deux grands poètes de notre culture.
- Pourquoi sont-ils importants ?
- Ils écrivent sur la langue roumaine, la mère, l'enfance, la nature et l'amour du pays.
- Merci, Madame. Je veux découvrir les poètes de mon pays. Au revoir !
- Au revoir !

EXERCICES

1. Complète les phrases:

L'enfant veut des _____.
La bibliothécaire propose des poésies de _____ et _____.

2. Vrai ou Faux?

- a) L'enfant veut des livres.

- b) L'enfant n'aime pas lire.
- c) La bibliothécaire propose des poésies.
- d) L'enfant dit merci.

3. Réponds aux questions:

Où est l'enfant? _____
Que propose la bibliothécaire? _____

4. Associe les mots avec les images:

- a) livre →
- b) poésie →
- c) bibliothèque →

5. Complète:

J'aime lire _____.
Mon livre préféré est _____.

6. Dis:

Pourquoi est-il important de lire? Quel poète du dialogue aimes-tu? Pourquoi? Quel livre moldave veux-tu présenter à un ami français?

7. Complète:

Mihai Eminescu et Grigore Vieru sont des poètes importants pour _____.
Je suis fier/fière de la culture de mon pays parce que _____.

8. Complète avec les mots donnés: poète, culture, pays, bibliothèque

- a) Mihai Eminescu est un _____.
- b) Grigore Vieru est important pour notre _____.
- c) À la _____, je lis des livres.
- d) Je découvre la culture de mon _____.

Exercițiul propus dezvoltă *competența plurilingvă și pluriculturală* prin **integrarea valorii patrimoniului cultural național**, familiarizând elevii cu autori reprezentativi (Mihai Eminescu, Grigore Vieru), în cadrul unui dialog simplu, adaptat nivelului A1.3/clasa a 4-a. Elevul intră în contact cu elemente ale culturii naționale în limba franceză, într-un context autentic (biblioteca). Prin activitate, elevul nu învață doar cuvinte în limba franceză, ci descoperă că literatura este o parte importantă a identității sale culturale. El înțelege că poeții naționali transmit prin creațiile lor dragostea față de limbă, familie, copilărie, țară, natură și oameni.

ACTIVITÉ 4. La famille et les traditions

En République de Moldova, la famille est très importante. Les enfants sont ensemble avec leurs parents et leurs grands-parents. Les grands-parents racontent des histoires, donnent des conseils et transmettent les traditions. En famille, on prépare des repas traditionnels. On parle, on rit et on partage des moments heureux. Quand une famille garde les traditions, elle garde aussi une partie de la culture du pays. La République de Moldova est forte quand les familles sont unies, respectueuses et responsables. Chaque famille est importante. Chaque enfant est important. Ensemble, les familles, les enfants, les parents et les grands-parents forment notre pays. Nous sommes Moldova.

EXERCICES

1. Complète les phrases:

- a) En République de Moldova, la famille est _____.
- b) Les enfants sont ensemble avec leurs _____.
- c) Les grands-parents racontent des _____.
- d) En famille, on prépare des repas _____.
- e) Notre famille aime beaucoup notre _____.

2. Vrai ou Faux?

- a) La famille n'est pas importante en République de Moldova.
- b) Les enfants sont ensemble avec leurs parents.
- c) La famille prépare des repas traditionnels.
- d) Les traditions ne sont pas importantes.
- e) Une famille unie fait le pays plus fort.

3. Réponds aux questions:

- a) Avec qui les enfants sont-ils ensemble? _____
- b) Que fait la famille ensemble? _____
- c) Que peux-tu faire pour aider ta famille et ton pays? _____

4. Associe:

a) famille →	d) pays →
b) repas →	e) traditions →
c) grands-parents →	

5. Complète:

- a) Dans ma famille, nous _____.
- b) J'aime _____ avec ma famille.

6. Réponds:

- a) Quelle tradition aimes-tu dans ta famille?
- b) Pourquoi la famille est importante pour toi?

7. Choisis la bonne réponse: Pourquoi la famille est-elle importante pour le pays?

- a) Parce qu'elle garde les traditions.
- b) Parce qu'elle apprend aux enfants le respect.
- c) Parce qu'elle apprend l'amour pour son pays.
- d) Parce qu'elle n'a aucun rôle.

8. Complète:

- a) J'aime ma famille parce que _____.
- b) Ma famille garde _____.
- c) Ma famille est importante pour mon pays parce que _____.
- d) Ensemble, nous sommes _____.

Prin acest exercițiu se dezvoltă *competența plurilingvă și pluriculturală*, fiind integrată valoarea familiei și a tradițiilor transmise intergenerațional, într-un context apropiat experienței elevului, la nivel A1.3/clasa a 4-a. Prin intermediul unui text simplu, elevii reflectă asupra relațiilor familiale și asupra rolului tradițiilor în viața cotidiană. Elevul înțelege că familia nu este doar un grup de persoane apropiate, ci primul spațiu în care **copilul învață limba, respectul, obiceiurile, comportamentul frumos și apartenența la comunitate.**

Prin textul propus, elevul descoperă că tradițiile familiale – mesele de sărbătoare, poveștile bunicilor, timpul petrecut împreună, gesturile de respect și ajutor reciproc – fac parte din patrimoniul viu al Republicii Moldova. Acestea transmit valori de la o generație la alta și formează legătura copilului cu familia, localitatea și țara sa.

În plus, activitățile propuse dezvoltă: competența lingvistică, prin utilizarea vocabularului legat de familie și activități cotidiene; competența sociolingvistică, prin exprimarea relațiilor și interacțiunilor familiale; competența pragmatică, prin formularea de răspunsuri simple și producerea de enunțuri personale.

ACTIVITÉ 5. La langue roumaine – une valeur nationale importante

En République de Moldova, la langue roumaine est très importante. Les enfants parlent roumain à l'école, à la maison et avec leurs amis.

La langue roumaine nous aide à communiquer, à apprendre et à comprendre les autres. Elle fait partie de notre identité et de notre culture.

Quand un étranger visite notre pays, nous pouvons expliquer des mots simples et parler de notre langue.

Les enfants aiment leur langue. Ils partagent cet amour avec les autres.

ACTIVITÉS

1. Compréhension

Quelle langue parlent les enfants en République de Moldova?

2. Vrai ou Faux

- a) La langue roumaine est importante.
- b) Les enfants ne parlent pas roumain à l'école.

3. Complète

La langue roumaine est une partie de notre _____.

4. Réponds

Pourquoi la langue est-elle importante?

5. Réflexion

Pourquoi la langue roumaine est importante pour toi?

6. Expression

Dis 2 mots roumains que tu peux expliquer à un étranger

7. Médiation

Explique à un ami français: ***“La langue roumaine est importante parce que...”***

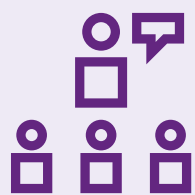
8. Mini-tâche

Écris un petit message: ***“J’aime ma langue parce que...”***

Acest exercițiu dezvoltă dimensiunea identitară a învățării prin valorizarea limbii române ca element esențial al comunicării și al apartenenței culturale.

Integritatea Republicii Moldova este asigurată și prin limba română ca element central al comunicării sociale, iar elevul este încurajat să valorizeze limba ca parte a identității sale.

CICLUL GIMNAZIAL NIVELUL A2+

FICHE 1 (A2.2 / VI-e CLASSE)

La République de Moldova est ma maison

Je m'appelle Andrei et j'ai 12 ans. J'habite en République de Moldova avec ma famille. Chaque jour, je me lève à 7 heures et je vais à l'école. À l'école, je découvre des choses importantes pour mon avenir. Après les cours, je fais mes devoirs et j'aide mes parents à la maison. Par exemple, je range ma chambre et je prépare parfois la table.

J'ai des amis à l'école. Avec mes amis, je joue au football et je parle. Le weekend, nous passons du temps ensemble ou nous visitons nos grands-parents. Ils nous racontent des histoires sur notre pays et ses traditions. Je me sens bien et en sécurité. C'est ici que je grandis. La République de Moldova est ma maison. Ici, je peux aider, apprendre et réussir dans la vie.

ACTIVITÉS

1. Réponds:

- Où habite Andrei?
- Où va-t-il chaque jour?
- Que fait-il à l'école?
- Avec qui passe-t-il du temps?

2. Trouve dans le texte:

- 2 activités à l'école
- 2 activités à la maison
- 2 activités avec les amis

3. Classe les actions:

École	Maison	Amis
aller à l'école	aider	jouer
découvrir	faire les devoirs	parler

4. Réponds:

- Que fais-tu à l'école?
- Que fais-tu à la maison?
- Que fais-tu avec tes amis?

5. Complète:

- J'habite en _____.
- À l'école, je _____.
- Avec mes amis, je _____.
- Chez moi, j' _____.

6. Parle de toi:

- Moi, je vis en _____.
- À l'école, je _____.
- Avec mes amis, je _____.

7. Réponds:

- Où te sens-tu bien?
- Pourquoi la République de Moldova est ta maison?

Această fișă valorifică dimensiunea identitară prin raportarea elevului la **Republica Moldova ca spațiu de viață, formare și apartenență.**

Elevul este ghidat să:

- identifice informații simple despre viața cotidiană;
- descrie activități în contexte familiare (școală, familie, prieteni);
- exprime acțiuni și preferințe în enunțuri scurte;
- relaționeze experiența personală cu mediul de viață.

Integrarea valorii naționale se realizează prin:

- prezentarea Moldovei ca spațiu de siguranță și dezvoltare;
- asocierea școlii, familiei și prietenilor cu viața elevului;
- încurajarea exprimării apartenenței: „La Moldova est ma maison”.

Activitățile sunt adaptate nivelului A1.3 și dezvoltă progresiv:

- receptarea mesajelor simple;
- producerea de enunțuri scurte;
- exprimarea identității personale în raport cu comunitatea.

FICHE 2 (A2.4 / VIII-e CLASSE)**Eugen Doga – un grand compositeur
de la République de Moldova**

Eugen Doga est un compositeur célèbre de la République de Moldova. Il est connu dans le monde entier pour sa musique, en particulier pour la valse du film “Ma tendre et douce bête”.

Sa musique est appréciée pour sa beauté et son émotion. Elle est jouée dans différents pays et représente la culture moldave à l'étranger. Eugen Doga est un exemple de talent et de travail. Grâce à lui, la République de Moldova est connue dans le monde de la musique.

Les jeunes peuvent apprendre de son exemple: avec du travail et de la passion, ils peuvent réussir et représenter leur pays.

ACTIVITÉS

1. Compréhension:

Qui est Eugen Doga?

2. Identification:

Pourquoi est-il célèbre?

3. Réponse:

Que représente sa musique pour la Moldavie?

4. Réflexion:

Pourquoi est-il important d'avoir des modèles?

5. Expression:

Connais-tu une personne célèbre de Moldova?

6. Interaction:

Que peux-tu apprendre de Eugen Doga?

7. Médiation:

Présente Eugen Doga à un ami étranger.

8. Mini-projet:

Fais une courte présentation: **“Une personne qui représente la Moldova”**.

Această fișă valorifică **dimensiunea culturală prin promovarea unei personalități reprezentative pentru Republica Moldova**, integrând modele de excelență în procesul de învățare.

FICHE 3 (A2.4 / VIII-e CLASSE)

Les traditions et la vie en famille

Les traditions jouent un rôle considérable dans la vie des familles en République de Moldova. Elles sont transmises de génération en génération et représentent une partie essentielle de l'identité culturelle du pays.

Dans les familles, les traditions apparaissent souvent pendant des fêtes comme Mărțișor, Pâques, Noël, les fêtes familiales traditionnelles. Par exemple, à Pâques ou à Noël, les membres de la famille se réunissent, préparent des plats traditionnels et passent du temps ensemble. Ces moments sont impressionnants pour renforcer les relations et créer des souvenirs.

Les traditions ne sont pas seulement des activités de fête, mais aussi des valeurs. Elles enseignent le respect, la solidarité et l'importance de la famille. Dans la famille, les traditions sont aussi un moyen de garder la culture, l'identité et la continuité de la République de Moldova. Les enfants apprennent ces valeurs en observant et en participant. La famille est le premier lieu où l'enfant découvre qui il est, d'où il vient et à quelle communauté il appartient. Quand les grands-parents racontent des histoires, quand les parents transmettent des coutumes, quand les enfants participent aux traditions, la culture de Moldova continue de vivre.

Grâce aux traditions, les jeunes peuvent mieux comprendre leur identité et construire leur avenir avec respect pour leur famille, leur culture et leur pays. Dans chaque famille qui garde une tradition, une partie de la Moldova continue de vivre. Et dans chaque enfant qui connaît et respecte ces traditions, la Moldova continue de grandir.

ACTIVITÉS

1. Compréhension globale et détaillée:

- Pourquoi les traditions sont-elles importantes pour la famille?
- Quand les familles respectent-elles souvent les traditions?
- Quelles personnes participent aux traditions familiales?
- Quelles valeurs transmettent-elles?
- Pourquoi les traditions restent-elles importantes aujourd'hui?

2. Exemple personnel (production orale):

Présente une tradition de ta famille. (*Quand? Avec qui? Que faites-vous? Pourquoi cette tradition est-elle importante pour ta famille?*)

3. Comparaison (interaction / réflexion):

Compare les traditions et la vie moderne. (*2 différences simples + 1 point commun*)

4. Expression écrite (production):

Décris une fête familiale importante. (*5–6 phrases : activités, émotions, personnes*)

5. Argumentation simple (A2):

Pourquoi faut-il garder les traditions? Donne 2 raisons et un exemple.

6. Médiation (orale ou écrite):

Explique une tradition moldave à un élève étranger.

7. Présente: le nom de la tradition ; quand elle a lieu ; ce que les gens font ; pourquoi elle est importante.

8. Réponds en 2–3 phrases: Pourquoi les traditions sont-elles importantes pour l'identité d'un pays? Qui t'a appris cette tradition?

Fișa contribuie la dezvoltarea *competenței pluriculturale și identitare*, în corelație cu *competențele lingvistică și pragmatică*, prin valorificarea **tradițiilor ca suport autentic de comunicare**. Elevul înțelege că tradițiile nu sunt doar activități festive, ci forme prin care familia transmite **valori, memorie, apartenență și continuitate culturală**.

Prin text și activități, familia este prezentată ca primul spațiu în care copilul învață atașamentul față de țară și responsabilitatea de a duce mai departe ceea ce a primit de la părinți și bunici. Astfel, tradițiile devin o punte între generații și un element esențial al identității Republicii Moldova. Activitățile propuse permit trecerea de la simpla descriere a unei tradiții la comparare, explicare și argumentare simplă. Elevul este încurajat să prezinte o tradiție din propria familie, să explice semnificația ei și să o poată comunica unui elev străin. În acest fel, limba franceză devine un instrument prin care elevul își exprimă identitatea culturală și poate prezenta Republica Moldova într-un context intercultural.

FICHE 4 (A2+ / IX-e CLASSE)

Être un élève responsable dans la société

À l'école, les élèves apprennent non seulement des connaissances, mais aussi des valeurs importantes pour la vie. Être un élève responsable signifie respecter les règles, travailler sérieusement et coopérer avec les autres. En République de Moldova, les jeunes ont un rôle important dans leur école et dans leur communauté. Ils peuvent participer à des activités scolaires et à des actions concrètes, comme des projets écologiques, l'aide sociale ou des activités locales. Dans une classe, les élèves doivent respecter les règles, écouter les autres et travailler en équipe. Ces comportements sont importants pour créer un environnement positif. Être responsable signifie aussi penser aux autres et à la communauté. Chaque élève peut contribuer à une meilleure société par ses actions.

ACTIVITÉS

1. Compréhension globale et détaillée:

- Que signifie être un élève responsable en République de Moldova?
- Quelles actions montrent la responsabilité?

2. Liste / Organisation des idées:

Note 5 comportements responsables à l'école et dans la société.

3. Interaction (travail en binôme / groupe):

Discutez: quels comportements sont les plus importants ? Pourquoi ?

4. Argumentation simple (A2+ → B1):

Pourquoi faut-il respecter les règles?

Donne 2 raisons + 1 exemple concret.

5. Mini-projet (production + coopération):

Propose une activité pour améliorer la vie de ta classe.

(ex. : aide entre élèves, projet écologique, action solidaire)

6. Médiation (orale ou écrite):

Explique à un élève plus jeune pourquoi il est important d'être responsable à l'école.

7. Mini-production: Écris 3–4 phrases

Moi, je peux être responsable en...

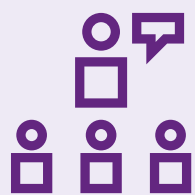
Dans mon école, je...

Dans ma communauté, je...

Fișa propusă valorifică dezvoltarea *competenței civice și sociale, integrată cu competența pragmatică și sociolingvistică*, prin situații autentice de viață școlară și comunitară, raportate la **contextul concret din Republica Moldova**.

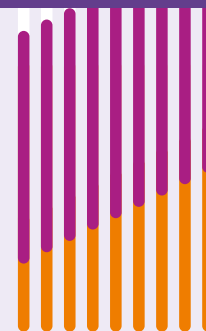
În acest context, elevul este încurajat să se raporteze la **școala și comunitatea locală din Republica Moldova** ca spații reale de implicare, unde poate manifesta **comportamente responsabile și inițiativă civică**.

CICLUL LICEAL

NIVELUL B1+

FICHE 1 (B1.1 / X-e CLASSE)

Mon identité entre tradition et modernité

Aujourd'hui, les jeunes de la République de Moldova vivent entre deux réalités: les traditions nationales et le monde moderne, connecté et numérique. Les coutumes, la langue roumaine, les fêtes populaires et les valeurs transmises dans la famille restent des éléments essentiels de notre identité. Elles nous aident à comprendre qui nous sommes et d'où nous venons.

En même temps, la modernité offre de nombreuses opportunités. Grâce aux technologies, aux réseaux sociaux et aux échanges internationaux, les jeunes peuvent apprendre, créer, communiquer et promouvoir leur pays dans le monde entier. Internet peut devenir un espace où l'on valorise la culture nationale, le patrimoine, la musique, la littérature et les traditions locales.

Construire son identité aujourd'hui signifie trouver un équilibre entre ouverture et responsabilité. Être moderne ne veut pas dire oublier ses racines. Au contraire, un jeune peut parler correctement sa langue, respecter les traditions familiales et participer à la vie culturelle tout en utilisant les outils numériques pour étudier, innover et contribuer au développement de la République de Moldavie.

L'identité se construit aussi dans l'espace civique et numérique. Les jeunes doivent apprendre à vérifier les informations, à respecter les autres en ligne, à éviter les stéréotypes et à représenter leur pays avec dignité. Chaque choix quotidien — dans la vie réelle ou sur Internet — peut contribuer à préserver et à promouvoir les valeurs nationales.

ACTIVITÉS

1. Compréhension approfondie:

- Quels sont les éléments traditionnels moldaves mentionnés dans le texte?
- Quelles influences modernes affectent les jeunes?

2. Analyse (B1):

Quels sont les avantages et les risques de la modernité pour l'identité nationale?
(2 idées + exemples)

3. Interaction / mini-débat:

“La modernité menace les traditions.”

Êtes-vous d'accord ? Pourquoi? (Exprime ton opinion + réagis à ton camarade)

4. Expression écrite (production structurée):

Décris ton identité personnelle. (*Traditions + influences modernes + ton choix personnel*). (8–10 phrases)

5. Argumentation (B1):

Pourquoi est-il important de garder ses racines culturelles?
Donne 2–3 arguments.

6. Médiation (CECRL VC):

Explique à un élève étranger comment les jeunes moldaves combinent tradition et modernité.

7. Position personnelle:

Choisirais-tu de vivre en République de Moldova ou à l'étranger? Pourquoi?

8. Identité linguistique:

Pourquoi est-il important de parler la langue roumaine aujourd'hui?

9. Travail en groupes:

Imaginez la République de Moldova dans dix ans. Comment les jeunes peuvent-ils contribuer au développement du pays dans les domaines suivants:

- l'éducation;
- la technologie;
- la culture;
- le tourisme;
- l'environnement?

Présentez deux idées concrètes devant la classe.

Fișa propusă dezvoltă competența de reflecție identitară la nivel B1, integrând valorile naționale ale Republicii Moldova în contexte de comunicare și analiză. Tema „identitate între tradiție și modernitate” permite elevului să exploreze relația dintre influențele globale și reperele culturale proprii, într-un cadru relevant pentru realitatea socială și culturală a Republicii Moldova.

Activitățile propuse (înțelegere, analiză, dezbattere, producere scrisă, argumentare și mediere) susțin trecerea de la receptare la poziționare personală, în conformitate cu nivelul liceal. Elevul este ghidat nu doar să identifice elemente culturale, ci să le analizeze critic și să își exprime propriile opțiuni asupra modului în care tradițiile, tehnologiile moderne și spațiul digital influențează construirea identității. Fișa valorifică **modernitatea ca oportunitate de afirmare culturală și civică**, încurajând elevii să utilizeze tehnologiile și mediul online pentru **promovarea patrimoniului, culturii și imaginii Republicii Moldova într-un context european și internațional**.

FICHE 2 (B1+ / XII-e CLASSE)

 La République de Moldova numérique, européenne et responsable

La société contemporaine est profondément marquée par le développement des technologies numériques. Les jeunes vivent dans un monde connecté où l'information circule rapidement et où les interactions dépassent les frontières nationales.

En République de Moldova, l'école joue un rôle important dans l'intégration du numérique dans l'éducation. Les élèves utilisent des plateformes digitales pour apprendre, communiquer et participer à des projets éducatifs nationaux et européens.

Grâce à Internet, les jeunes peuvent promouvoir leur pays en valorisant la langue, la culture, les traditions et les initiatives locales. Ils peuvent créer des vidéos, des blogs, des présentations ou participer à des projets interculturels avec des élèves d'autres pays européens.

Cette ouverture permet de développer une identité moderne, qui combine les valeurs nationales avec les principes européens tels que la coopération, le respect et la diversité culturelle. Cependant, l'utilisation des réseaux sociaux, des plateformes numériques et de l'intelligence artificielle exige aussi une attitude responsable. Il est important de vérifier les informations, de respecter les autres et de protéger sa vie privée.

Ainsi, la technologie devient un instrument non seulement de communication, mais aussi de développement personnel, de participation civique et de promotion de l'image de la République de Moldova dans le monde.

ACTIVITÉS**1. Compréhension globale:****Reponds:**

- Quel est le rôle des technologies numériques dans la vie des jeunes en République de Moldova?
- Comment les jeunes peuvent-ils promouvoir leur pays en ligne?

2. Analyse**Identifie dans le texte:**

- 2 avantages des technologies numériques
- 2 risques liés à leur utilisation
- 1 valeur européenne mentionnée implicitement

3. Complétion**Complète:**

Les jeunes peuvent promouvoir la République de Moldova grâce à:

_____ / _____ / _____

4. Expression argumentative

Donne ton opinion:

Les technologies numériques sont-elles une opportunité ou un risque pour les jeunes? (2 arguments + 1 exemple pertinent)

5. Comparaison

Compare: communication traditionnelle / communication numérique
(2 différences + 1 avantage principal)

6. Interaction

Discute avec un collègue:

- Comment utiliser Internet de manière responsable dans la vie quotidienne?
- Quel rôle les jeunes peuvent-ils jouer dans la promotion de leur pays?

7. Médiation interculturelle

Explique en roumain:

- Comment la technologie numérique peut-elle contribuer à la promotion de la République de Moldova dans l'espace européen?
- Reformule ensuite l'idée principale en français (2–3 phrases).

8. Mini-projet

- Concevez un projet digital (en groupe):
 - vidéo / blog / présentation / page Instagram éducative
 - thème: «Moldova numérique et européenne»
 - incluant: culture, langue, valeurs, initiatives locales.

9. Responsabilité personnelle (réflexif)

Que peux-tu faire, en tant que jeune, pour utiliser les technologies de manière responsable et pour promouvoir ton pays ?

10. PRODUIT FINAL

Message pour un projet européen

Bonjour,

Nous sommes des élèves de la République de Moldavie.

Nous souhaitons participer à un projet européen afin de présenter notre pays, notre culture ainsi que nos initiatives numériques et écologiques. Grâce aux technologies digitales, nous pouvons partager nos valeurs, nos traditions et notre vision d'un avenir moderne et responsable.

Nous pensons que les jeunes peuvent contribuer activement à la coopération européenne en utilisant Internet de manière responsable et créative.

Nous serions ravis de collaborer avec vous !

Această activitate didactică valorifică dimensiunea digitală și europeană a educației contemporane, ancorată în realitatea elevului din Republica Moldova, prin integrarea valorilor naționale într-un context de deschidere interculturală.

Activitatea vizează dezvoltarea *competenței plurilingve și pluriculturale* la nivel B1/B1+, oferind elevului oportunitatea de a înțelege **rolul tehnologiilor digitale nu doar ca instrumente de comunicare, ci și ca mijloace de promovare a limbii române, a culturii naționale și a imaginii Republicii Moldova în spațiul european și internațional.**

Prin sarcinile propuse, elevul este ghidat să:

- analizeze critic utilizarea tehnologiilor digitale, în raport cu practicile reale ale tinerilor din Republica Moldova (rețele sociale, consum media, comunicare online);
- formuleze opinii argumentate în contexte variate și relevante;
- interacționeze în situații de comunicare autentice, inclusiv în mediul digital;
- realizeze acte de mediere interculturală (explicare, reformulare, transmitere de informații), în contexte de comunicare cu interlocutori din alte spații culturale.

Activitatea contribuie, de asemenea, la **dezvoltarea responsabilității digitale, a gândirii critice și a participării civice, încurajând elevul să adopte un comportament responsabil în utilizarea tehnologiilor și să se implice activ în promovarea valorilor naționale**, inclusiv prin inițiative digitale (proiecte, conținut online, participare la evenimente virtuale).

**Școala și familia:
parteneriatul care
face valorile să prindă
rădăcini**

În spatele fiecărui copil stă, de fapt, o relație: **relația dintre părinții lui și profesorii lui**. Atunci când părinții au încredere în profesor, copilul simte că lumea lui este coerentă. Acasă și la școală nu mai primește mesaje contradictorii, nu mai e nevoit să aleagă „de partea cui este”. Psihologic, asta înseamnă **siguranță**. Iar siguranța emoțională este fundația oricărei învățări reale.

Școala este una dintre puținele instituții prin care trecem aproape toți, ca cetățeni. Modul în care familia se raportează la școală nu rămâne între acei pereți: se transformă, mai târziu, în modul în care adulții se raportează la instituții, la reguli, la autoritatea legitimă. Dacă reflexul dominant este: „profesorul e vinovat” sau „nimeni de acolo nu-și face treaba”, copiii învață că instituțiile sunt, prin definiție, dușmani. Că regulile sunt făcute ca să fie ocolite. Așa se construiește, în tăcere, o societate în care nimeni nu are încredere în nimeni, iar cooperarea devine imposibilă.

În schimb, atunci când părinții și profesorii se privesc ca parteneri – inclusiv în momentele tensionate – lucrurile se schimbă. Încrederea nu înseamnă orbire, ci disponibilitatea de a discuta, de a clarifica și de a găsi împreună soluții. Iar școlile în care relația cu părinții este sănătoasă și constantă devin, treptat, nucleee de comunitate: locuri în care se construiesc nu doar rezultate școlare, ci și coeziune, responsabilitate și sprijin reciproc. Părinții nu vin doar să „reproșeze”, ci să se implice: în proiecte, în acțiuni comunitare, în activități pentru copii. Profesorii nu se mai simt singuri în fața unei clase, ci parte a unei rețele de adulți care își asumă împreună responsabilitatea pentru creșterea generației următoare.

Consolidarea încrederii părinților în profesori nu este, așadar, un moft sau un capitol frumos într-o strategie. Este o investiție în sănătatea emoțională a copilului, în calitatea procesului educațional și, pe termen lung, în **felul în care arată țara în care trăim**.

Acolo unde părinții și profesorii reușesc să stea de aceeași parte a mesei, nu unul în fața celuilalt, se întâmplă ceva esențial: copilul înțelege că nu este singur. Și poate că nu există fundament mai solid pentru un viitor adult responsabil decât această certitudine simplă: „Adulții din jurul meu colaborează pentru binele meu. Pot avea încredere. Pot crește.”

Profesorul câștigă încrederea părinților mai puțin prin „discursuri frumoase” și mai mult prin comportamente repetate și consecvente. Părinții nu caută perfecțiune, ci semne clare că profesorul este corect, atent și predictibil: că spune ce face și face ce spune, că tratează elevii cu respect, că reacționează la probleme fără umilire și că își asumă rolul de partener, nu de judecător.

Încrederea se construiește atunci când părintele simte că profesorul vede copilul ca persoană, nu ca „o notă” sau „un caz”, că regulile clasei sunt aplicate echitabil pentru toți, că feedbackul este onest și orientat spre progres, și că atunci când apare o tensiune, comunicarea rămâne calmă, clară și orientată spre soluții. Se construiește și prin mici rutine: anunțuri la timp, mesaje scurte și clare, respectarea confidențialității, disponibilitate pentru clarificări, consecvență în cerințe și în așteptări.

Mai jos propunem câteva idei practice care pot consolida această relație și pot transforma părinții în aliați reali ai școlii.

1. Mesajul „văd copilul dvs., nu doar clasa”

Din când în când (măcar la început de an), trimiteți câte un mesaj scurt despre copil: „Astăzi, Maria a ajutat un coleg care nu înțelegea exercițiul. Mi s-a părut un gest foarte frumos.” „Am observat că Mihai este foarte atent la detalii. Vreau să încurajăm asta.”

Părintele **va simți** că profesorul vede copilul ca personalitate, nu ca „nr. 23 în catalog”. Se activează încrederea și deschiderea, iar relația devine mai solidă. Iar când, inevitabil, apar și discuții mai dificile (o abatere, o notă slabă, un conflict), ele se poartă altfel: nu din defensivă, ci dintr-un teren deja construit pe respect și colaborare.

2. Separarea copilului de comportament

Copilul NU este egal cu greșelile lui. Lucrăm la comportament, nu „reparăm copilul”. **Porniți de la fapte, nu de la etichete.** În loc de „Copilul dvs. este neascultător” descrieți *comportamente observabile*: „În ultimele două săptămâni, am observat că Andrei întrerupe colegii aproape la fiecare discuție de grup” sau „În recreație au fost câteva situații în care Vlad a împins colegii sau a ridicat tonul.” **Menționați:** „Ne îngrijorează *comportamentul*, și la asta putem lucra împreună” sau „Eu văd și multe lucruri bune la el: este..., are potențial la... Tocmai de aceea m-a îngrijorat când am văzut că...”. **Invitați părintele la colaborare, nu la apărare.** În loc de „Trebuie să faceți ceva acasă, altfel...” încercați „V-aș propune să vedem *împreună*: ce putem face noi la școală și ce ar fi realist pentru dvs. acasă, ca să schimbăm acest tip de comportament?”

3. Transparență în evaluare și așteptări

Când părintele înțelege cum și de ce este evaluat copilul, scade anxietatea și suspiciunea și crește colaborarea. Nota nu mai pare „arbitrară”, ci devine un feedback despre un proces de învățare.

Explicați concret ce înseamnă fiecare nivel de notă. Nu doar „10 – foarte bine, 8 – bine, 6 – satisfăcător”, ci: „Un 10 înseamnă că sarcina este rezolvată corect; copilul respectă cerințele; răspunsul este complet și uneori depășește minimul cerut (exemple, argumente, claritate).”

„Un 8 înseamnă că ideea principală este corectă; pot exista mici greșeli sau lipsuri, dar se vede că a înțeles.” „Un 6 înseamnă că baza este prezentă, dar sunt multe lacune; este nevoie de sprijin suplimentar și exercițiu.” **Explicați părintelui clar ce contează în evaluare:** „La evaluare, nu mă uit doar la răspunsul final, ci și la corectitudine (cât este de exact ceea ce scrie copilul), efort (dacă se vede că a încercat, că a lucrat constant), modul în care își argumentează ideile, creativitatea (acolo unde este cazul).” Aceasta îl ajută pe părinte să înțeleagă că nu este doar un „test de memorie”, ci că există mai multe dimensiuni ale reușitei. **Puneți accent pe progres, nu doar pe momentul „testului”.**

4. Grijă față de emoțiile părintelui, nu doar față de cele ale copilului

Un părinte copleșit de emoții (vină, rușine, furie) nu mai poate auzi mesajul dvs. **Validați-i emoțiile.** „E firesc să vă îngrijorați pentru viitorul lui. Mulți părinți simt la fel în astfel de situații.”

După recunoașterea emoției, **orientați discuția spre colaborare:** „Haideți să vedem cum putem controla *împreună* situația asta” sau „Eu sunt aici ca să fim o echipă pentru copilul dvs.”

Mesajul implicit: „*nu suntem adversari, suntem aliați în jurul copilului*”. Propuneți un plan: „Ce aș propune eu este să încercăm următoarele...”.

! ? Ce încă mai puteți face?

Rețea de „părinți mentori”

Copiii reacționează mai puternic la modele vii decât la sloganuri. De aceea, orele de dirigentie pot deveni un spațiu de întâlnire cu oameni obișnuiți care își fac treaba bine și își asumă rolul în comunitate — iar elevii văd, concret, cum arată contribuția.

Împreună cu conducerea școlii, dirigințele poate construi *treptat* o mică rețea de „părinți mentori”: părinți din profesii diferite (medic, IT, profesor, antreprenor local, polițist, asistent medical, lucrător social etc.) care acceptă să vină la școală de 1 - 2 ori pe an și să vorbească simplu și onest despre: ce înseamnă munca lor pentru oameni, ce dificultăți întâlnesc, de ce au ales să rămână sau să revină, ce ar schimba în comunitate dacă ar putea și ce fel de atitudine îi ajută să meargă înainte.

Activitatea poate fi organizată sub forma „Cărții vii a profesiilor și a poveștilor de viață din Moldova”. Profesorul pregătește cu elevii întrebări scurte (de exemplu: „Ce înseamnă să fii util?”, „Ce v-a motivat să rămâneți?”, „Care e un lucru mic care face diferența în munca dvs.?”), iar întâlnirea se încheie cu o reflecție ghidată: ce am înțeles despre demnitate, muncă și responsabilitate și cum arată, în viața reală, ideea că poți contribui la țara ta indiferent de profesie.

Igiena emoțională: cum lucrăm cu frustrarea părinților

Frustrarea adulților este firească. Mulți părinți trăiesc presiune, oboseală, incertitudine și uneori chiar sentimentul că „nu depinde de noi”. Problema nu este că părinții sunt sinceri. Problema apare când sinceritatea capătă forma unui mesaj repetat, care apasă copilul: „nu are rost”, „aici nu se schimbă nimic”, „nu ai viitor”. Spuse din grijă, aceste propoziții pot deveni, pentru copil, o lecție de neputință. El **începe să creadă că efortul nu contează**, că implicarea e inutilă și că singura soluție este fuga sau retragerea.

De aici, legătura cu „țara de mâine” este directă. Un copil care crește cu neputință interiorizată devine un adult care evită responsabilitatea, nu are încredere că merită să

construiască, nu se implică în binele comun. În schimb, un copil care aude un mesaj realist, dar sprijinitor, își păstrează demnitatea și energia de a încerca: poate deveni un cetățean care muncește, cooperează, apără și contribuie acolo unde se află.

La una dintre întâlnirile cu părinții, dirigintele (eventual împreună cu psihologul școlar) poate propune un mini-atelier scurt, în care părinții nu sunt „corecți”, ci ajutați să-și transforme frustrarea într-un limbaj care nu rupe speranța copilului. Atelierul poate fi făcut în 15–20 de minute, în doi pași:

1. Ce ne apasă?

Părinții sunt invitați să numească, fără rușine, 2–3 lucruri care îi dor: migrația, lipsurile, incertitudinea, teama pentru viitor. E important ca emoția să fie recunoscută, nu împinsă sub preș.

2. Ce înțelege copilul din asta?

Se lucrează pe scenarii simple:

- Cum se simte copilul când aude des „aici nu ai viitor”?
- Ce concluzie trage despre sine: „nu sunt în stare”, „nu contez”, „nu merită să încerc”?
- Ce face apoi: încearcă sau renunță? Aici părinții văd impactul fără a fi învinuiți.

Scopul nu este „să fim pozitivi cu forța”, ci să avem un limbaj realist care nu răpește copilului **motivația**. Pentru că motivația nu este un lux: ea este baza progresului școlar, a sănătății emoționale și a capacității de a deveni un adult care construiește comunitatea, nu doar o suportă.

Integrarea valorilor nu este o „performanță de o zi”, ci un drum. Uneori veți reuși, alteori veți ieși din clasă cu sentimentul că nimeni nu v-a ascultat. Uneori veți face doar un mic pas: o întrebare, o frază, un gest corect. Alteori, un elev va reveni după un timp și va spune: „Țineți minte când ați spus...? Mi-a rămas în minte.” Ceea ce pentru dumneavoastră pare uneori un detaliu, pentru un copil sau un adolescent poate deveni o axă interioară. Creștem Moldova pas cu pas, om cu om – și foarte des, acest „om cu om” începe în banca școlii.

